

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΕΛΕΟΠΟΥΛΟΥ
ΚΑΛΛΙΡΡΩΗΣ ΕΛΕΟΠΟΥΛΟΥ

Η ΙΛΙΑΔΑ ΤΟΥ ΟΜΗΡΟΥ

ΕΚΛΟΓΕΣ
Β' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ
ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑΙ 1977

19939

Η ΙΛΙΑΔΑ ΤΟΥ ΟΜΗΡΟΥ

(ΕΚΛΟΓΕΣ)

Μέ απόφαση τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως τά δι-
δακτικά βιβλία τοῦ Δημοτικοῦ, Γυμνασίου καί Λυ-
κείου τυπώνονται ἀπό τόν Ὅργανισμό Ἐκδόσεως
Διδακτικῶν Βιβλίων καί μοιράζονται ΔΩΡΕΑΝ.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Με απόφαση της Ελληνικής Κυβερνήσεως το δι-
δασκαλικό βιβλίο του Δημοτικού Γραμματίου και Λο-
γίου ταξινομούνται από τον Οργανισμό Εκδόσεως
Διδακτικών Βιβλίων και μερδεύονται ΔΩΡΕΑΝ.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΡΡΟΗΣ ΕΛΕΟΠΟΤΛΟΥ

Η ΙΛΙΑΔΑ ΤΟΥ ΟΜΗΡΟΥ

(ΕΚΛΟΓΕΣ)

Β' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΘΗΝΑΙ 1977

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

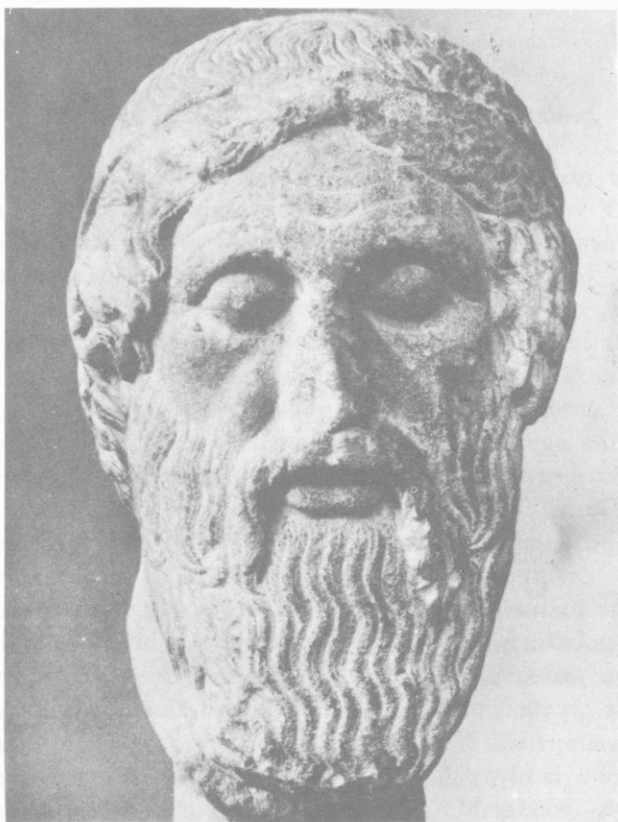
Η ΜΙΑΔΑ ΤΟΥ ΟΜΗΡΟΥ

(ΕΚΔΟΣΕΙΣ)

Ε. Α. ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Ε. Α. ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΟΜΗΡΟΣ

ΣΟΦΙΣΜΟΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Τό θέμα τῆς Ἰλιάδας καί ὁ Τρωικός μῦθος.

Ἡ Ἰλιάδα εἶναι τό παλαιότερο ἀπό τά δύο ποιήματα τοῦ Ὅμηρου καί ἔχει ὁλότελα διαφορετικό περιεχόμενο ἀπό τήν Ὀδύσεια. Ἀνήκει στήν κατηγορία τῶν ἐπῶν, πού διηγοῦνται γεγονότα πολεμικά καί ἐξυμνοῦν πράξεις ἥρωικές.

Ἰδιαίτερα τό θέμα τῆς Ἰλιάδας περιλαμβάνει ἓνα ἐπεισόδιο, πού ἔγινε τό δέκατο ἔτος τῆς πολιορκίας τοῦ Ἰλίου καί ἔδωσε τήν ἀφορμή νά φανεῖ ἡ ἀρετή τῶν εὐγενῶν ἡρώων, πού ἔλαβαν μέρος στόν Τρωικό πόλεμο. Στή διήγηση τοῦ ἐπεισοδίου αὐτοῦ, πού κρατάει πενήντα ἡμέρες, περιορίζεται τό Ὅμηρικό ποίημα καί συμπωματικά μόνο ἀναφέρει τίς ἀφορμές καί τά ἄλλα περιστατικά τοῦ πολέμου. Ὁλόκληρη ἡ σύνθεση τοῦ ἔπους προϋποθέτει ὅτι οἱ ἀκροατές γνωρίζουν τόν Τρωικό μῦθο ἀπό τήν πρώτη ἀφορμή τοῦ πολέμου ὥς τό σημεῖο, ἀπό τό ὁποῖο ἀρχίζει ἡ ἐπική διήγηση.

Σύμφωνα μέ τό μῦθο αὐτόν ὁ Πάρης, γιός τοῦ βασιλιᾶ τῆς Τροίας Πριάμου, παραβίασε τήν ἱερότητα τῆς φιλοξενίας κι ἔκλεψε τήν Ἑλένη, τή γυναῖκα τοῦ βασιλιᾶ τῆς Σπάρτης Μενελάου, συναποκομίζοντας καί βασιλικούς θησαυρούς. Γιά νά ἐκδικηθοῦν τήν προσβολή οἱ Ἀχαιοί τῆς Πελοποννήσου, τῆς Στερεᾶς καί τῶν νησιῶν ὀργάνωσαν ἐκστρατεία κατά τῆς Τροίας. Τή γενική ἀρχηγία εἶχε ὁ βασιλιάς τῶν Μυκηνῶν Ἀγαμέμνωνας, ἀδελφός τοῦ Μενελάου. Στόλος μέ περισσότερα ἀπό χίλια πλοῖα συγκεντρώθηκε στό λιμάνι τῆς Αὔλιδας, πού εἶναι στήν ἀκτὴ τῆς Βοιωτίας, καί ἀπό κεῖ ξεκίνησαν κατά τῆς ἐχθρικής γῆς, πού τήν κατάκτησαν ἔπειτα ἀπό δεκάχρονους ἀγῶνες. Ἔτσι διαμορφώθηκε καί μᾶς παραδόθηκε ἀπό τήν ἐπική ποίηση ὁ Τρωικός μῦθος.

Οἱ Ἕλληνες ὅμως τῶν μεταγενέστερων χρόνων ἐβλεπαν μέσα σ' αὐτόν, ὅπως διακρίνομε ἐξάλλου σήμερα κι ἐμεῖς, ἓνα μεγάλο ἱστορικό γεγονός· ὅτι γύρω στά 1200 π.Χ. ἔγινε μιά μεγάλη καί ὀρ-

γανωμένη εξόρμηση τῶν Ἑλληνικῶν φύλων, πού εἶχαν ἐγκατασταθεῖ ὡς τότε στήν Ἑλλάδα, τῶν Πρωτοελλήνων, ὅπως τοὺς λέμε σήμερα, γιά νά κατακτήσουν ἐδάφη τῆς Μ. Ἀσίας. Ἡ εξόρμηση αὐτή ὁδήγησε τά ἐνωμένα κράτη τῆς Ἑλλάδας ν' ἀντιπααραταχθοῦν σ' ἓνα συνασπισμό Μικρασιατικῶν κρατῶν, πού τό ἰσχυρότερο καί πλουσιότερό τους ἦταν ἡ Τροία.

2. Ἡ Τροία καί ὁ πολιτισμός της.

Ὅπως ἔχει ἀποδειχθεῖ ἀπό ἱστορικά καί ἀρχαιολογικά τεκμήρια, ἡ ΒΔ ἀκτή τῆς Μ. Ἀσίας ἀποτελοῦσε τό ἰσχυρό κράτος τῆς Τροίας (χάρτης ἀρ. Ι), ἓνα ἀπό τά θαλασσινά κράτη πού εἶχαν ἀκμάσει κατά τή δεύτερη χιλιετία π.Χ. στίς ἀκτές τοῦ Αἰγαίου. Τό κράτος τοῦτο εἶχε στήν ἐπιρροή του κι ἄλλους λαούς γειτονικούς, πού τοὺς κυβερνοῦσαν δικοί τους βασιλιάδες. Ὁ λαός τῆς Τροίας δέν ἦταν φυλετικά διαφορετικός ἀπό τοὺς λαούς, πού ἀποτελοῦσαν τά Αἰγαιακά κράτη τῆς Ἑλλάδας. Εἶχε πολιτισμό ἀναπτυγμένο, ὅπως περίπου καί οἱ Μυκῆνες καί τό Ἄργος, τά ἴδια θρησκευτικά ἔθιμα, ὅμοια λατρεία. Οἱ Τρῶες εἶχαν ἀκόμη τό ἴδιο πνεῦμα ἡρωισμοῦ, πού κάνει νά ξεχωρίζουν οἱ λαοί τῆς Μεσογείου πού ἔχουν ἀκμάσει.

Ἀκλόνητες ἀποδείξεις γιά τόν Τρωικό πολιτισμό ἔχομε τίς ἀρχαιολογικές ἀνακαλύψεις, πού ἐπέτυχε ὁ Ἑρ. Σλήμαν σέ συνεργασία μέ τό Γουλ. Δαῖρφελδ. Οἱ ἀνασκαφές πού ἔγιναν στήν περιοχή τοῦ παλαιοῦ Ἰλίου ἀποκάλυψαν τήν πόλη τοῦ Πριάμου, πού κυρίεψαν καί πυρπόλησαν οἱ Ἀχαιοί (εἰκ. ἀρ. 2). Βρέθηκαν λείψανα τοῦ τείχους (εἰκ. ἀρ. 3) σπιτιῶν ἐπάνω στήν ἀκρόπολη, καθώς καί διάφορα ἀντικείμενα Μυκηναϊκῆς τέχνης, πού ἐπικρατοῦσε καί στήν Τροία, ὅπως καί στά ἄλλα Αἰγαιακά κράτη. Ἐξάλλου ἡ ἐπική διήγηση τοῦ Ὀμήρου φανερώνει πόσο προχωρημένος ἦταν ὁ βίος καί σέ ποιοῦ ὕψηλό σημεῖο πολιτικῆς καί ἠθικῆς ἀκμῆς βρισκόταν ὁ Τρωικός λαός.

3. Ἡ ἐκστρατεία τῶν Ἀχαιῶν κατά τῆς Τροίας.

Ἡ ἐκστρατεία ἐνάντια στό ἰσχυρό καί ἀκμαῖο αὐτό κράτος ἦταν ἡ πρώτη πού ὁργανώθηκε καί πραγματοποιήθηκε μέ τήν κοινή σύμπραξη τῶν ἰσχυρότερων Ἀχαιῶν κρατῶν. Ἡ σύμπραξη αὐτή εἶναι ἡ ἀρχαιότατη ἱστορική περίπτωση συνεργασίας ὁλόκληρου

τοῦ ἔθνους μέ τίς φυλετικές του ἀρετές γιά τήν ἐπίτευξη κοινῶν στόχων καί κοινῶν ἰδανικῶν. Ὁ Θουκυδίδης γράφει: « πρὸ τῶν Τρωικῶν οὐδὲν φαίνεται πρότερον κοινῇ ἐργασαμένη ἢ Ἑλλάς » (Α,3).

Ἡ ἐκστρατεία αὐτὴ ἔγινε μὲ σκοπὸ τήν κατάκτηση τῶν πλούσιων ἐδαφῶν τῆς ΒΔ Μικρασιατικῆς παραλίας καί γιά ἀποικισμό. Ἄφησε τήν ἀνάμνηση ἐνὸς μεγάλου γεγονότος σ' ὅλο τὸν Ἑλληνικὸ κόσμο καὶ ξεχωριστὰ σ' ἐκείνους, πού ἐγκαταστάθηκαν ἀργότερα ὡς ἀποικοὶ στίς χῶρες ὅπου εἶχαν διαδραματιστεῖ τὰ γεγονότα αὐτά. Ἡ ἐπική ποίηση πού, ὅπως εἶναι γνωστὸ, ἀναπτύχθηκε στίς πλούσιες κι εὐκρατες χῶρες τῆς Μικρασιατικῆς παραλίας, βρῆκε ἀνεξάντλητο ποιητικὸ θέμα στοὺς θρύλους καί τίς παραδόσεις γιά τὸν Τρωικὸ πόλεμο. Μὲ ποιητικὴ φυσικότητα παράστησε ὡς ὑπεράνθρωπα ἔργα τὰ γεγονότα τοῦ πολέμου καί ἐξιδανίκευσε τοὺς ἥρωες, πού πῆραν μέρος σ' αὐτόν. Ὁ μέγας ποιητὴς τῆς Ἰωνίας ἐμπνεύστηκε ἀπὸ τοὺς ἥρωικούς θρύλους καί τίς παραδόσεις παλαιότερων ἐπῶν τὸ θαυμαστὸ ἔπος του, πού διαιωνίζει στὴ θύμηση τῆς ἀνθρωπότη-
τας τὸν Τρωικὸ πόλεμο καί τοὺς ἥρώες του.

4. Οἱ ἥρωες.

Σύμφωνα μὲ τήν Ὀμηρικὴ διήγηση οἱ ἀρχηγοὶ τῶν διάφορων Ἑλληνικῶν χωρῶν, ὅσοι πῆραν μέρος στὴν Τρωικὴν ἐκστρατεία, ἀναγνώριζαν ὡς ἀνώτατο ἀρχηγὸ τὸ βασιλεῖα τῶν Μυκηνῶν **Ἀγαμέμνονα**, πού λέγεται « βασιλεύτατος πάντων » καί ἐξυμνεῖται σάν ἐξοχο πρότυπο πολιτικῆς καί πολεμικῆς ἀρετῆς. Τὸ ἡγεμονικὸ μεγαλεῖο καί ἡ ἐπιβολὴ τοῦ ἥρωα τούτου φανερώνεται μέσα ἀπὸ ὅλη τὴ διήγηση τῆς Ἰλιάδας. Συναρχηγὸς καί σχεδόν ὁμότιμος τοῦ Ἀγαμέμνονα παριστάνεται κι ὁ ἀδελφός του **Μενέλαος**, ἀριστεύει συχνά στίς μάχες, ὅπωςδῆποτε ὅμως ἡ ἐπιρροή καί οἱ πρωτοβουλίες του εἶναι περιορισμένες μέσα στό στράτευμα.

Στοὺς μακροὺς χρόνους τοῦ πολέμου ξεχώρισαν κι ἄλλοι ἡγεμόνες μέσα σέ κοινούς πολεμικοὺς ἀγῶνες γιά τὴ δική του καθένας ἀρετὴ. Ἔτσι ὁ ποιητὴς παίρνει ἀφορμὴ νὰ παραστήσει διάφορους ἠθικοὺς τύπους καί νὰ ἐξάρει κάθε ἀρετὴ πού ἔχει ἐνσαρκωθεῖ σ' ἓνα πρόσωπο. Πολλοὶ τέτοιοι τύποι διαπρέπουν μέσα στό ποίημα τῆς

Ἰλιάδας. Ἀπό αὐτοὺς οἱ πῖο παραδειγματικοὶ εἶναι ὁ ἡλικιωμένος **Νέστορας**, βασιλέας τῆς Πύλου, πού μέ τήν πείρα τῆς γεροντικῆς του ἡλικίας καί τή θαυμαστή πειστικότητα τῶν λόγων του ξεχώριζε στίς συνελεύσεις καί στίς δύσκολες περιστάσεις ἔδινε πάντοτε τήν καλύτερη λύση. Σέ προχωρημένη ἐπίσης ἡλικία παρουσιάζεται ὁ βασιλιάς τῆς Κρήτης **Ἰδομενέας**, παίρνει μέρος στίς μάχες κι ἀναλαμβάνει μέ νεανικό ἐνθουσιασμό ὃ τι συντελεῖ στήν ἐπιτυχία τοῦ ἀγῶνα. Ὁ **Ὀδυσσεύς**, τολμηρός πάντοτε καί πολυμήχανος, χρησιμοποιεῖ τή γονιμότητα καί τήν ὀξυδέρκεια τοῦ νοῦ του γιά τό κοινό καλό, ἐπεμβαίνει στή συγκέντρωση τοῦ λαοῦ, ἀγωνίζεται στό πεδίο τῆς μάχης. Ἐξίσου εὐφυῆς καί πολιτικός παρουσιάζεται ὁ βασιλέας τοῦ Ἀργεῶν **Διομήδης**, ἀλλά ὁ ἥρωας αὐτός διαπρέπει κυρίως στήν πολεμικήν ἀνδρεία, ὅπως κι ὁ βασιλέας τῆς Σαλαμίνας, ὁ **Αἴας** τοῦ **Τελαμῶνα** κι ὁ συνώνυμός του ἥρωας, ὁ **Αἴας** τοῦ **Οἰλέα** ἀπό τή Λοκρίδα. Μαζί μέ τοὺς πρῶτους αὐτοὺς ἥρωες ἀναφέρονται συχνά καί ἐξυμνοῦνται οἱ πιστοὶ φίλοι τους ἢ συναρχηγοί, ὁ **Μηριόνης** μέ τόν Ἰδομενέα, ὁ **Σθένελος** μέ τό Διομήδη κ. ἄ.

Τό πλέξιμο καί ἡ διαδοχή τῶν γεγονότων καί τῶν ἐπεισοδίων ὀδηγοῦν συχνά τή διήγηση στήν περιγραφή καί τήν ἐξύμνηση τῶν ἀντιπάλων. Οἱ Τρῶες ὑπερασπίζονται τήν πατρική γῆ μέ γενικό ἀρχηγό τό γιό τοῦ Πριάμου, τόν **Ἑκτορα**. Ὁ Ἑκτορας ἐνσαρκώνει τόν ἰδανικότερο τύπο τοῦ ἥρωα ὑποτάσσοντας τόν ἑαυτό του στό καθῆκον καί στό συναίσθημα τῆς τιμῆς. Στό πεδίο τῆς μάχης παρουσιάζονται κι ἄλλοι εὐγενεῖς Τρῶες, ὅπως ὁ μαντικός Ἑλένος, ἀδελφός τοῦ Ἑκτορα, ὁ **Πολυδάμας**, ὁ **Σαρπηδόνας**, ὁ **Αἰνείας**. Καί ὁ αἷτιος τοῦ κακοῦ, ὁ **Πάρις** (Ἀλέξανδρος) δείχνει μερικές φορές ἥρωισμό καί φιλοτιμία.

Ὁ ἔξοχος ὅμως ἥρωας ὁλόκληρης τῆς Ἰλιάδας εἶναι ὁ ἡμίθεος **Ἀχιλλεύς**, πού ἦρθε ἀπό τή Φθία μέ τό φίλο του **Πάτροκλο**. Ἦταν βέβαια ἀρχηγός ἑνός μικροῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ τῆς Θεσσαλίας, «διεῖπε» ὥστόσο (φρόντιζε, ξετέλειωνε) μέ τά χέρια του τό περισσότερο μέρος τοῦ πολέμου. Ὅλοι οἱ Ἀχαιοὶ τιμοῦν στό πρόσωπό του τόν ἀντρεπωμένο ἥρωα καί τόν μάστορα τῆς πολεμικῆς τέχνης. Στή συνέλευση τοῦ λαοῦ, τήν ἀγορά τοῦ δήμου, ξεχωρίζει μέ τή θαυμαστήν ὁμορφιά του καί τή δύναμη τῶν λόγων του. Ὁ Ἀγαμέμνωνας εἶναι ὁ ἡγεμόνας μέ τήν πολιτικήν ἰσχύ, ὁ «ποιμὴν λαῶν», ὁ ἀρχηγός

δμως τῶν Ἑλλήνων ἀπό τῆ Φθία εἶναι τό λατρευτό εἶδωλο ἑνός ὑπερήφανου ἥρωισμοῦ.

Τό πρόσωπο τοῦ Ἀχιλλέα κυριαρχεῖ στή σύνθεση τῆς Ἰλιάδας πέρα ὡς πέρα. Στήν ὥρα τῆς μάχης τόν θαυμάζουν ὅλοι, κι ὅταν λείπει ἀπό αὐτήν, ὅλοι νιώθουν τόν πόθο του. Ἡ αὐτοπεποίθηση καί ἡ εὐγενική ὑπερηφάνεια τοῦ ἥρωα συνιστοῦν τό ἠθικό κέντρο, γύρω ἀπό τό ὁποῖο πλέκεται μέ θαυμαστήν ἀληθινά ποιητικήν ἀρμονία τό ἦθος καί ἡ πράξη τῶν ἄλλων προσώπων.

5. Ἡ ποιητική ἀξία τῆς Ἰλιάδας.

Ἡ πλοκή στό ἔπος τῆς Ἰλιάδας, πέρα ἀπό τήν ἐσωτερικήν αὐτήν ἐνότητα γύρω ἀπό τήν ἥρωική μορφή τοῦ Ἀχιλλέα, πραγματοποιεῖται καί μέ τήν ἐξωτερικήν ἀλληλουχία τῶν γεγονότων. Γίνονται βέβαια συχνά στήν Ἰλιάδα μακρές παρεκβάσεις καί παρεμβολές σκηνῶν, πού δέν εἶναι καί τόσο στενά δεμένες μέ τήν ὑπόθεση τοῦ ποιήματος, ὥστόσο ποτέ δέ χάνεται ἡ αἴσθηση πῶς ἡ διήγηση προχωρεῖ ἀπό τή δέση πρὸς τή λύση τῆς. Ὁ ἀναγνώστης δέν παύει ν' ἀναγνωρίζει ὅτι αὐτός πού ἔχει συνθέσει τό ποίημα εἶναι σοφός, χωρίς νά κάνει ἐπίδειξη σοφίας, καλλιτέχνης ὡς τήν παραμικρή λεπτομέρεια, χωρίς νά ἐπιζητεῖ μέ τήν ἐπιτήδευση νά προκαλέσει τό θαυμασμό τῶν ἄλλων. Περιγράφει τήν πραγματικότητα τῆς ζωῆς μέ ὅλη τή φυσικότητα καί τήν ἀφέλεια, ἐπισημαίνει μέσα σ' αὐτή καί σκιαγραφεῖ τοὺς ιδανικοὺς τύπους, ὑποδείχνει στὸν ἄνθρωπο τοὺς μεγάλους σκοποὺς τῆς ὑπαρξῆς του.

Τοῦτο τό κατορθώνει ὄχι μονάχα μέ τήν τέχνη τῆς διήγησης ἀλλὰ καί μέ τήν ἄφραστη δύναμη τῆς λέξης. Καθένας ἀπὸ τοὺς ἥρωες παρουσιάζεται σταθερά στή φαντασία μας μέ ὀρισμένα ἐπίθετα, πού δηλώνουν τήν κυριότερη ἀρετὴ ἢ τήν ἐξαιρετικὴν ιδιότητά του. Οἱ λόγοι τοὺς ἀπὸ τήν ἄλλη στίς δημόσιες συγκεντρώσεις ἢ στίς ἰδιωτικές συζητήσεις τοὺς συμπληρώνουν τὴ μορφή καί παρουσιάζουν πιο ἔκτυπο τό χαρακτῆρα καθενός. Ἡ ἀπεικόνιση τῶν πραγμάτων καί οἱ περιγραφές τῶν γεγονότων ἐπιτυγχάνονται μέ δυνατές καί ἀπλές λέξεις, πού εἶναι τόσο ἀκριβεῖς καί παραστατικές, ὥστε ἡ ἐντύπωση πού ἀφήνουν μένει ἀξέχαστη.

Οἱ σκηνές καί οἱ συνομιλίες πού διαδραματίζονται στήν Ἰλιάδα

παριστάνουν κάθε εὐγενική ἐκδήλωση τῆς ζωῆς, πού πραγματοποιεῖ ὁ ἄνθρωπος μέ τή δική του θέληση καί προσπάθεια. Ὁ ποιητής μέ τήν καθαρή του ἀντίληψη κατανοεῖ τήν ψυχή ὡς τά βάθη της, τήν ἐρμηνεύει θαυμάσια μέ τό μαγικό του λόγο δείχνοντας ποιοί πόθοι καί ποιά ἔργα ἐξυψώνουν τόν ἄνθρωπο. Κι ὅταν ἕνας ποιητής γνωρίζει τό νόημα τῆς ζωῆς, γίνεται ὁ καλύτερος ἐρμηνευτής τῶν ἀξιών της κι ὁ πιό πειστικός δάσκαλος γιά τήν κατάκτησή τους.

6. Ἡ Ἰλιάδα γιά τόν Ἑλληνικό κόσμο.

Τά παραπάνω ἐξηγοῦν γιατί ὑποστηρίζομε ὅτι δέν ὑπάρχει στήν ἱστορία κάποιου ἄλλου λαοῦ ποίημα, πού νά τόν ἔχει ἐπηρεάσει στό βαθμό πού ἡ Ἰλιάδα ἔχει ἐπηρεάσει τήν ἱστορική καί πνευματική μοῖρα τῶν Ἑλλήνων. Ἀπό τοὺς στίχους τῆς Ἰλιάδας ἔχει ἐκπηγάσει ἡ Ἑλληνική ἀρετή, ὅπως ἐκδηλώθηκε στίς διάφορες ἱστορικές ἐποχές, ἡ πολύμορφη Ἑλληνική ἀρετή. Ἀπό ὅσα ἄκουαν ἢ διάβαζαν γιά τοὺς ἥρωες τῆς Ἰλιάδας ἐμπνέονταν οἱ Ἕλληνες τῶν ἱστορικῶν χρόνων τό πολεμικό φρόνημά τους καί σχηματίζαν τήν πίστη ὅτι ἀξίζει νά θυσιάζεται κανένας γιά ἕνα μεγάλο σκοπό. Ἡ πίστη ὅτι ὑπάρχουν ἠθικές ἀξίες μ' αἰώνια σταθερότητα τροφοδοτήθηκε ἀπό ὅσα ἔγιναν ἢ εἰπώθηκαν στήν Ἰλιάδα. Ἀκόμη καί ὁ Σωκράτης, ὅταν δήλωσε ὅτι προτιμᾷ τό θάνατο ἀπό τόν ἀφιλοσόφητο βίο, θύμιζε στοὺς δικαστές του (Ἀπολογία 16) ὅτι σέ τοῦτο γίνεται μιμητής τοῦ Ἀχιλλέα, πού προτίμησε τό θάνατο ἀπό τό ν' ἀθετήσῃ τό χρέος πρὸς τό φίλο (Ἰλιάδα Σ, 98).

Ἀκόμα, ὅπως εἶναι γνωστό, ὁ Ὅμηρος ἦταν ὁ κύριος καλλιτεχνικός παιδαγωγός τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Ἡ ἰσορροπημένη καλαισθησία καί ἡ θαυμαστή παρατηρητικότητα, πού χαρακτηρίζουν τήν Ἑλληνική τέχνη, ἦταν διδάγματα, στά ὁποῖα μυήθηκε ἡ Ἑλληνική διάνοια ἀπό τήν τέχνη τοῦ Ὀμήρου. Ἡ γλυπτική, ἡ ζωγραφική καί ἡ ἀγγειογραφία τῶν ἱστορικῶν χρόνων πολύ συχνά ἔβρισκαν θέματα στίς τέλειες περιγραφές τοῦ Ὀμήρου (εἰκόνες, ἀρ. 9-11) καί τά ἐκτελοῦσαν μέ τήν ἀπαράμιλλη τεχνική, πού χαρακτηρίζει τήν Ὀμηρική ποίηση.

Ἰδιαιτέρα ἐμπνέονταν καί διδάσκονταν ἀπό τά Ὀμηρικά ποιήματα, καί ἰδίως ἀπό τήν Ἰλιάδα, οἱ μεταγενέστεροι ποιητές καί πιό

πολύ οί τραγικοί. Τῆς ἐπίδρασης αὐτῆς βλέπομε ἔντονα τὰ ἴχνη στίς ἀρχαῖες τραγωδίαι, ἀπό τίς ὁποῖες πολλές ἔχουν ὑπόθεσι ἀπό τόν Τρωικό μῦθο. Καί οἱ τραγικοί ποιητές ἐξάλλου χρησιμοποίησαν τόν πλοῦτο τῶν λέξεων καί τούς ποιητικούς τρόπους τοῦ Ὅμηρου, γιά νά ἐκφράσουν ἀπό τή σκηνή τίς σκέψεις καί τή φιλοσοφία τους. Γιά τοῦτο καί ὁ Αἰσχύλος ἔλεγε γιά τίς τραγωδίαις του, πώς εἶναι ψίχουλα ἀπό τὰ μεγάλα δεῖπνα τοῦ Ὅμηρου καί ὁ Σοφοκλῆς χαρακτηρίστηκε «φιλόμερος», ἐπειδή στάθηκε σέ πολλά μιμητής τοῦ Ὅμηρου.

Πέρασαν ἀπό τότε τόσοι αἰῶνες κι ἀφοῦ ἄλλαξε σέ τέτοιο βαθμό τό περιεχόμενο καί ὁ τρόπος ποῦ ζοῦμε, τὰ Ὅμηρικά ποιήματα ἔχουν πάντοτε νά προσφέρουν στίς Ἑλληνικές γενεές τήν ἀπλή καί μεγάλη σοφία τῆς ζωῆς μέ τήν ὠραιότερη ἔκφραση· μᾶς δίνουν τό ἄφθαστο καί τέλειο ὑπόδειγμα τοῦ ποιητικοῦ ἔργου, ποῦ εἶναι ταυτόχρονα πολύτιμος ἐθνικός θησαυρός. Ὅπως μέσα στήν Ὀδύσεια, ἔτσι καί στήν Ἰλιάδα ἀναγνωρίζομε τόν πλάστη τῆς Ἑλληνικῆς ψυχῆς, τόν ποιητή τῆς Ἑλλάδας.

ΜΕΡΟΣ Α΄.

ΚΕΙΜΕΝΟ ΚΑΙ ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ

Ι Λ Ι Α Δ Α

A

Μῆνιν ἄειδε, θεά, Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος
 οὐλομένην, ἣ μυρί' Ἀχαιοῖς ἄλγε' ἔθηκε,
 πολλὰς δ' ἰφθίμους ψυχὰς Ἄϊδι προΐαψεν
 ἡρώων, αὐτοὺς δὲ ἑλώρια τεῦχε κύνεσσιν
 οἰωνοῖσί τε πᾶσι, Διὸς δ' ἐτελείετο βουλή, 5
 ἐξ οὗ δὴ τὰ πρῶτα διαστήτην ἐρίσαντε
 Ἀτρεΐδης τε ἄναξ ἀνδρῶν καὶ δῖος Ἀχιλλεύς. 7

Ἀσέβεια τοῦ Ἀγαμέμνονα πρὸς τὸν ἱερέα Χρῦση.

Λοιμός στό στρατόπεδο τῶν Ἀχαιῶν.

Τίς τ' ἄρ σφωε θεῶν ἔριδι ξυνέηκε μάχεσθαι ; 8
 Λητοῦς καὶ Διὸς υἱός· ὁ γὰρ βασιλῆι χολωθείς
 νοῦσον ἀνὰ στρατὸν ὥρσε κακὴν, ὀλέκοντο δὲ λαοί, 10
 οὐνεκα τὸν Χρῦσῃν ἠτίμασεν ἄρητῆρα
 Ἀτρεΐδης· ὁ γὰρ ἦλθε θοὰς ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν
 λυσόμενός τε θύγατρα φέρων τ' ἀπερείσι' ἄποινα,
 στέμματ' ἔχων ἐν χερσὶν ἐκηβόλου Ἀπόλλωνος 15
 χρυσέῳ ἀνὰ σκήπτρῳ, καὶ λίσσετο πάντας Ἀχαιοὺς,
 Ἀτρεΐδα δὲ μάλιστα δῶω, κοσμήτορε λαῶν·

« Ἀτρεΐδαι τε καὶ ἄλλοι εὐκνήμιδες Ἀχαιοί,
 ὑμῖν μὲν θεοὶ δοῖεν Ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες
 ἐκπέρσαι Πριάμοιο πόλιν, ἐὺ δ' οἴκαδ' ἰκέσθαι·
 παῖδα δ' ἐμοὶ λύσαιτε φίλην, τὰ δ' ἄποινα δέχεσθαι, 20
 ἄζόμενοι Διὸς υἱὸν ἐκηβόλον Ἀπόλλωνα ».

Ἐνθ' ἄλλοι μὲν πάντες ἐπευφήμησαν Ἀχαιοὶ
 αἰδεῖσθαι θ' ἱερῆα καὶ ἀγλαὰ δέχθαι ἄποινα·
 ἀλλ' οὐκ Ἀτρεΐδῃ Ἀγαμέμνονι ἥνδανε θυμῷ,
 ἀλλὰ κακῶς ἀφίει, κρατερὸν δ' ἐπὶ μῦθον ἔτελλεν· 25

« μὴ σε, γέρον, κοίλῃσιν ἐγὼ παρὰ νηυσὶ κιχέω
 ἢ νῦν δηθύνοντ' ἢ ὕστερον αὔτις ἰόντα,
 μὴ νύ τοι οὐ χραίσμῃ σκῆπτρον καὶ στέμμα θεοῖο.
 τὴν δ' ἐγὼ οὐ λύσω· πρίν μιν καὶ γῆρας ἔπεισιν
 ἡμετέρῳ ἐνὶ οἴκῳ ἐν Ἀργεῖ, τηλόθι πάτρης, 30
 ἱστὸν ἐποικομένην καὶ ἐμὸν λέχος ἀντιώσων·
 ἀλλ' ἔθι, μὴ μ' ἐρέθιζε, σαώτερος ὥς κε νέηαι ».

Ὡς ἔφατ', ἔδεισεν δ' ὁ γέρων καὶ ἐπέιθετο μύθῳ·
 βῆ δ' ἀκέων παρὰ θῖνα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης·
 πολλὰ δ' ἔπειτ' ἀπάνευθε κιὼν ἥρᾱθ' ὁ γεραιὸς 35
 Ἀπόλλωνι ἄνακτι, τὸν ἡύκομος τέκε Λητώ·

« κλυθί μευ, ἀργυρότοξ', ὃς Χρύσην ἀμφιβέβηκας
 Κίλλαν τε ζαθέην Τενέδοιό τε ἴφι ἀνάσσεις,
 Σμινθεῦ, εἴ ποτέ τοι χαρίεντ' ἐπὶ νηὸν ἔρεψα,
 ἢ εἰ δὴ ποτέ τοι κατὰ πῖονα μηρί' ἔκηα 40
 ταύρων ἢδ' αἰγῶν, τότε μοι κρήνην ἐέλδωρ·
 τίσειαν Δαναοὶ ἐμὰ δάκρυα σοῖσι βέλεσσιν ».

Ὡς ἔφατ' εὐχόμενος, τοῦ δ' ἔκλυε Φοῖβος Ἀπόλλων,
 βῆ δὲ κατ' Οὐλύμποιο καρήνων χωόμενος κῆρ,
 τόξ' ὥμοισιν ἔχων ἀμφορεφέα τε φαρέτρην. 45
 ἔκλαγξαν δ' ἄρ' οἷστοι ἐπ' ὤμων χωομένοιοι,
 αὐτοῦ κινήθέντος· ὁ δ' ἤιε νυκτὶ εἰοικώς.

ἔζετ' ἔπειτ' ἀπάνευθε νεῶν, μετὰ δ' ἰὼν ἔηκε·
 δεινὴ δὲ κλαγγὴ γένητ' ἀργυρέοιο βιοῖο.
 οὐρῆας μὲν πρῶτον ἐπώχετο καὶ κύνας ἀργούς, 50
 αὐτὰρ ἔπειτ' αὐτοῖσι βέλος ἔχεπευκὲς ἐφίεις
 βάλλ'. αἰεὶ δὲ πυραὶ νεκύων καίοντο θαμειαί. 52

Ἡ συγκέντρωση τοῦ λαοῦ - Ἡ μαντεία τοῦ Κάλχαντα.

Ἐννῆμαρ μὲν ἀνὰ στρατὸν ὥχετο κῆλα θεοῖο, 53
 τῇ δεκάτῃ δ' ἀγορήνδε καλέσσατο λαὸν Ἀχιλλεύς·
 τῷ γὰρ ἐπὶ φρεσὶ θῆκε θεὰ λευκώλενος Ἥρη· 55
 κήδετο γὰρ Δαναῶν, ὅτι ῥα θνήσκοντας ὄρᾶτο.
 οἱ δ' ἐπεὶ οὖν ἡγερθεν ὁμηγερέες τ' ἐγένοντο,
 τοῖσι δ' ἀνιστάμενος μετέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς·
 « Ἀτρεΐδῃ, νῦν ἄμμε παλιμπλαγχθέντας οἶω
 ἄψ ἀπονοστήσειν, εἴ κεν θάνατόν γε φύγοιμεν, 60
 εἰ δὴ ὁμοῦ πόλεμός τε δαμᾷ καὶ λοιμὸς Ἀχαιοὺς.
 Ἄλλ' ἄγε δὴ τινα μάντιν ἐρείομεν ἢ ἱερῆα,
 ἢ καὶ ὄνειροπόλον, καὶ γάρ τ' ὄναρ ἐκ Διὸς ἐστίν,
 ὃς κ' εἴποι ὅ τι τόσσον ἐχώσατο Φοῖβος Ἀπόλλων,
 εἴτ' ἄρ' ὄγ' εὐχολῆς ἐπιμέμφεται εἴθ' ἐκατόμβης, 65
 αἶ κέν πως ἀρνῶν κνίσῃς αἰγῶν τε τελείων
 βούλεται ἀντιάσας ἡμῖν ἀπὸ λοιγὸν ἀμῦναι ».

Ἡ τοι ὁ γ' ὥς εἰπὼν κατ' ἄρ' ἔζετο· τοῖσι δ' ἀνέστη
 Κάλχας Θεστορίδης, οἰωνοπόλων ὄχ' ἄριστος,
 ὃς ἤδη τά τ' ἐόντα τά τ' ἐσσόμενα πρό τ' ἐόντα, 70
 καὶ νήεσσ' ἡγήσατ' Ἀχαιῶν Ἴλιον εἴσω
 ἦν διὰ μαντοσύνην, τὴν οἱ πόρε Φοῖβος Ἀπόλλων·
 ὁ σφιν εὖ φρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν·
 « ὦ Ἀχιλλεῦ, κέλεαί με, δίφιλε, μυθήσασθαι
 μῆνιν Ἀπόλλωνος ἑκατηβέλεταο ἄνακτος· 75

τοιγάρ ἐγὼν ἐρέω· σὺ δὲ σύνθεο καὶ μοι ὁμοσσον
 ἧ μὲν μοι πρόφρων ἔπεσιν καὶ χερσὶν ἀρήξειν·
 ἧ γὰρ ὄτομαι ἄνδρα χολωσέμεν, ὃς μέγα πάντων
 Ἀργείων κρατέει καὶ οἱ πείθονται Ἀχαιοί.

κρείσσων γὰρ βασιλεύς, ὅτε χώσεται ἀνδρὶ χέρηι. 80
 εἷ περ γάρ τε χόλον γε καὶ αὐτῆμαρ καταπέψῃ,
 ἀλλὰ τε καὶ μετόπισθεν ἔχει κότον, ὅφρα τελέσῃ,
 ἐν στήθεσσι ἐοῖσι· σὺ δὲ φράσαι εἷ με σαώσεις ».

Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς·
 « θαρσῆσας μάλα εἶπε θεοπρόπιον ὃ τι οἴσθα· 85
 οὐ μὰ γὰρ Ἀπόλλωνα δῖφιλον, ᾧ τε σύ, Κάλχαν,
 εὐχόμενος Δαναοῖσι θεοπροπίας ἀναφαίνεις,
 οὐ τις ἐμεῦ ζῶντος καὶ ἐπὶ χθονὶ δερκομένοιο
 σοὶ κοίλῃς παρὰ νηυσὶ βαρείας χειῖρας ἐποίσει
 συμπάντων Δαναῶν, οὐδ' ἦν Ἀγαμέμνονα εἶπης, 90
 ὃς νῦν πολλὸν ἄριστος Ἀχαιῶν εὐχεται εἶναι ».

Καὶ τότε δὴ θάρσῃσε καὶ ἠῦδα μάντις ἀμύμων·
 « οὐτ' ἄρ' ὃ γ' εὐχολῆς ἐπιμέμφεται οὐθ' ἐκατόμβης,
 ἀλλ' ἔνεκ' ἀρητῆρος, ὃν ἠτίμησ' Ἀγαμέμνων
 οὐδ' ἀπέλυσε θυγάτρα καὶ οὐκ ἀπεδέξατ' ἄποινα, 95
 τοῦνεκ' ἄρ' ἄλγε' ἔδωκεν ἐκηβόλος ἡδ' ἔτι δώσει·
 οὐδ' ὃ γε πρὶν Δαναοῖσιν ἀεικέα λαιγὸν ἀπώσει,
 πρὶν γ' ἀπὸ πατρὶ φίλῳ δόμεναι ἐλικώπιδα κούρην
 ἀπριάτην ἀνάποινον, ἄγειν θ' ἱερὴν ἐκατόμβην
 ἐς Χρύσην· τότε κέν μιν ἱλασσάμενοι πεπύθοιμεν ».

Ἦ τοι ὃ γ' ὥς εἰπὼν κατ' ἄρ' ἔζετο· τοῖσι δ' ἀνέστη
 ἥρως Ἀτρεΐδης εὐρὺ κρείων Ἀγαμέμνων
 ἀχνύμενος· μένεος δὲ μέγα φρένες ἀμφιμέλαιναι
 πίμπλαντ', ὅσσε δέ οἱ πυρὶ λαμπετόωντι ἔκτεν.
 Κάλχαντα πρῶτιστα κάκ' ὀσσόμενος προσέειπε· 105
 « μάντι κακῶν, οὐ πῶ ποτέ μοι τὸ κρήγυον εἴπας.

αἰεὶ τοι τὰ κάκ' ἐστὶ φίλα φρεσὶ μαντεύεσθαι,
 ἐσθλὸν δ' οὔτε τί πω εἶπας ἔπος οὔτ' ἐτέλεσσας.
 καὶ νῦν ἐν Δαναοῖσι θεοπροπέων ἀγορεύεις
 ὥς δὴ τοῦδ' ἔνεκά σφιν ἐκηβόλος ἄλγεα τεύχει, 110
 οὐνεκ' ἐγὼ κούρης Χρυσηίδος ἀγλά' ἄποινα
 οὐκ ἔθελον δέξασθαι, ἐπεὶ πολὺ βούλομαι αὐτὴν
 οἴκοι ἔχειν· καὶ γάρ ῥα Κλυταιμῆστρης προβέβουλα
 κουριδίης ἀλόχου, ἐπεὶ οὐ ἐθέν ἐστι χερείων,
 οὐ δέμας οὐδὲ φυήν, οὔτ' ἄρ φρένας οὔτε τι ἔργα. 115
 ἀλλὰ καὶ ὥς ἐθέλω δόμεναι πάλιν, εἰ τό γ' ἄμεινον·
 βούλομ' ἐγὼ λαὸν σόον ἔμμεναι ἢ ἀπολέσθαι.
 αὐτὰρ ἐμοὶ γέρας αὐτίχ' ἐτοιμάσατ', ὄφρα μὴ οἶος
 Ἀργείων ἀγέραστος ἔω, ἐπεὶ οὐδὲ ἔοικε·
 λεύσσετε γὰρ τό γε πάντες, ὅ μοι γέρας ἔρχεται ἄλλη ». 120
 Τὸν δ' ἡμείβετ' ἔπειτα ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς·
 « Ἀτρεΐδῃ κύδιστε, φιλοκτεανώτατε πάντων,
 πῶς γὰρ τοι δώσουσι γέρας μεγάθυμοι Ἀχαιοί ;
 οὐδέ τί που ἴδμεν ξυνήϊα κείμενα πολλά,
 ἀλλὰ τὰ μὲν πολίων ἐξεπράθομεν, τὰ δέδασται, 125
 λαοὺς δ' οὐκ ἐπέοικε παλίλλογα ταῦτ' ἐπαγείρειν.
 ἀλλὰ σὺ μὲν νῦν τήνδε θεῶ πρόες· αὐτὰρ Ἀχαιοὶ
 τριπλῇ τετραπλῇ τ' ἀποτίσομεν, αἶ κέ ποθι Ζεὺς
 δῶσι πόλιν Τροίην εὐτείχεον ἐξαλαπάξαι ».
 Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη κρείων Ἀγαμέμνων· 130
 « μὴ δὴ οὕτως, ἀγαθὸς περ ἐὼν, θεοσεῖκελ' Ἀχιλλεῦ,
 κλέπτε νόψ, ἐπεὶ οὐ παρελεύσεαι οὐδέ με πείσεις.
 ἢ ἐθέλεις, ὄφρ' αὐτὸς ἔχῃς γέρας, αὐτὰρ ἐμ' αὐτῶς
 ῥῆσθαι δευόμενον, κέλεαι δέ με τήνδ' ἀποδοῦναι ;
 ἀλλ' εἰ μὲν δώσουσι γέρας μεγάθυμοι Ἀχαιοί, 135
 ἄρσαντες κατὰ θυμόν, ὅπως ἀντάξιον ἔσται·
 εἰ δέ κε μὴ δώωσιν, ἐγὼ δέ κεν αὐτὸς ἔλωμαι

ἥ τεδὸν ἡ Αἴαντος ἰὼν γέρας, ἡ Ὀδυσῆος
 ἄξω ἐλὼν· ὁ δέ κεν κεχολώσεται, ὃν κεν ἴκωμαι.
 ἀλλ' ἡ τοι μὲν ταῦτα μεταφρασόμεθα καὶ αὐτίς, 140
 νῦν δ' ἄγε νῆα μέλαιναν ἐρύσσομεν εἰς ἄλα δῖαν,
 ἐν δ' ἐρέτας ἐπιτηδὲς ἀγείρομεν, ἐς δ' ἐκατόμβην
 θείομεν, ἂν δ' αὐτὴν Χρυσήϊδα καλλιπάρηον
 βήσομεν· εἷς δέ τις ἀρχὸς ἀνὴρ βουληφόρος ἔστω,
 ἡ Αἴας ἡ Ἰδομενεὺς ἡ δῖος Ὀδυσσεὺς 145
 ἢ ἐ σὺ, Πηλεΐδῃ, πάντων ἐκπαγλότατ' ἀνδρῶν,
 ὅφρ' ἡμῖν ἐκάεργον ἰλάσσεαι ἱερὰ ῥέξας»· 147

Ἡ φιλονικία τοῦ Ἀγαμέμνονα καὶ τοῦ Ἀχιλλέου.

Τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς· 148
 « ὦ μοι, ἀναιδείην ἐπιειμένε, κερδαλέοφρον,
 πῶς τίς τοι πρόφρων ἔπεσιν πείθεται Ἀχαιῶν 150
 ἡ ὁδὸν ἐλθέμεναι ἡ ἀνδράσιν ἴφι μάχεσθαι ;
 οὐ γὰρ ἐγὼ Τρώων ἔνεκ' ἤλυθον αἰχμητῶν
 δεῦρο μαχησόμενος, ἐπεὶ οὐ τί μοι αἵτιοί εἰσιν·
 οὐ γάρ πώ ποτ' ἐμὰς βοῦς ἤλασαν οὐδὲ μὲν ἵππους,
 οὐδέ ποτ' ἐν Φθίῃ, ἐριβώλακι βωτιανείρῃ 155
 καρπὸν ἐδηλήσαντ', ἐπεὶ ἡ μάλα πολλὰ μεταξὺ
 οὔρεά τε σκιοέεντα θάλασσά τε ἠχῆεσσα·
 ἀλλὰ σοί, ὦ μέγ' ἀναιδὲς, ἅμ' ἐσπόμεθ', ὅφρα σὺ χαίρης,
 τιμὴν ἀρνύμενοι Μενελάῳ σοί τε, κυνῶπα,
 πρὸς Τρώων· τῶν οὐ τι μετατρέπη οὐδ' ἀλεγίζεις· 160
 καὶ δὴ μοι γέρας αὐτὸς ἀφαιρήσεσθαι ἀπειλεῖς,
 ὧ ἐπὶ πολλὰ μόγησα, δόσαν δέ μοι υἷες Ἀχαιῶν.
 οὐ μὲν σοί ποτε ἴσον ἔχω γέρας, ὅππότε' Ἀχαιοὶ
 Τρώων ἐκπέρσωσ' εὐ ναιόμενον πτολίεθρον·
 ἀλλὰ τὸ μὲν πλεῖον πολυαἶχος πολέμοιο 165

χειρες ἐμαί διέπους', ἀτὰρ ἦν ποτε δασμὸς ἔκηται,
 σοὶ τὸ γέρας πολὺ μεῖζον, ἐγὼ δ' ὀλίγον τε φίλον τε
 ἔρχομ' ἔχων ἐπὶ νῆας, ἐπεὶ κε κάμω πολεμίζων·
 νῦν δ' εἰμι Φθίηνδ', ἐπεὶ ἦ πολὺ φέρτερόν ἐστιν
 οἴκαδ' ἵμεν σὺν νηυσὶ κορωνίσιν, οὐδέ σ' οὔτω 170
 ἐνθάδ' ἄτιμος ἐὼν ἄφενος καὶ πλοῦτον ἀφύξειν ».

Τὸν δ' ἡμείβετ' ἔπειτα ἀναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων·
 « φεῦγε μάλ', εἴ τι θυμὸς ἐπέσσυται, οὐδέ σ' ἐγὼ γε
 λίσσομαι εἶνεν' ἐμεῖο μένειν· παρ' ἐμοί γε καὶ ἄλλοι
 οἳ κέ με τιμήσουσι, μάλιστα δὲ μητίετα Ζεὺς. 175
 ἔχθιστος δέ μοι ἐσσι διοτρεφέων βασιλῆων·
 αἰεὶ γάρ τοι ἔρις τε φίλη πόλεμοί τε μάχαι τε.
 εἰ μάλα καρτερός ἐσσι, θεὸς που σοὶ τό γ' ἔδωκεν.
 οἴκαδ' ἰὼν σὺν νηυσὶ τε σῆς καὶ σοῖς ἐτάροισι
 Μυρμιδόνεσσιν ἀνασσε, σέθεν δ' ἐγὼ οὐκ ἀλεγίζω 180
 οὐδ' ὄθομαι κοτέοντος· ἀπειλήσω δέ τοι ὧδε·
 ὡς ἔμ' ἀφαιρεῖται Χρυσήϊδα Φοῖβος Ἀπόλλων,
 τὴν μὲν ἐγὼ σὺν νηὶ τ' ἐμῇ καὶ ἐμοῖς ἐτάροισι
 πέμψω, ἐγὼ δέ κ' ἄγω Βρισηίδα καλλιπάρηον
 αὐτὸς ἰὼν κλισίηνδε, τὸ σὸν γέρας, ὄφρ' εὖ εἰδῆς 185
 ὅσσον φέρτερός εἰμι σέθεν, στυγέῃ δὲ καὶ ἄλλος
 ἴσον ἐμοὶ φάσθαι καὶ ὁμοιωθήμεναι ἄντην ».

Ὡς φάτο· Πηλεΐωνι δ' ἄχος γένετ', ἐν δέ οἱ ἦτορ
 στήθεσσιν λασίοισι διάνδιχα μερμήριζεν,
 ἧ ὃ γε φάσγανον ὀξὺ ἐρυσσάμενος παρὰ μηροῦ 190
 τοὺς μὲν ἀναστήσειεν, ὃ δ' Ἀτρεΐδην ἐναρίζοι,
 ἦε χόλον παύσειεν ἐρητύσειέ τε θυμόν.
 ἦος ὃ ταῦθ' ὥρμαινε κατὰ φρένα καὶ θυμόν,
 ἔλκετο δ' ἐκ κολεοῖο μέγα ξίφος. ἦλθε δ' Ἀθήνη
 οὐρανόθεν· πρὸ γὰρ ἦκε θεὰ λευκώλενος Ἥρη, 195
 ἄμφω ὁμῶς θυμῷ φιλέουσά τε κηδομένη τε.

στῇ δ' ὀπισθεν, ξανθῆς δὲ κόμης ἔλε Πηλεΐωνα
οἷφ φαينوμένη· τῶν δ' ἄλλων οὐ τις ὄρατο.
θάμβησεν δ' Ἀχιλλεύς, μετὰ δ' ἐτράπετ', αὐτίκα δ' ἔγνω
Παλλάδ' Ἀθηναίην· δεινὴν δέ οἱ ὅσσε φάνανθεν. 200

καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
« τίπτ' αὖτ', αἰγίοχοιο Διὸς τέκος, εἰλήλουθας ;
ἧ ἵνα ὕβριν ἴδῃ Ἀγαμέμνωνος Ἀτρεΐδαο ;
ἀλλ' ἔκ τοι ἐρέω, τὸ δὲ καὶ τελέεσθαι ὅτω·
ἧς ὑπεροπλήσι τάχ' ἂν ποτε θυμὸν ὀλέσση ».

205

Τὸν δ' αὖτε προσέειπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη·
« ἦλθον ἐγὼ παύσουσα τεὸν μένος, αἶ κε πίθῃαι,
οὐρανόθεν· πρὸ δέ μ' ἦκε θεὰ λευκώλενος Ἥρη,
ἄμφω ὁμῶς θυμῷ φιλέουσά τε κηδομένη τε.
ἀλλ' ἄγε λῆγ' ἐρίδος, μῆδὲ ξίφος ἔλκεο χειρί· 210
ἀλλ' ἧ τοι ἔπεσιν μὲν ὀνειδίσον, ὥς ἔσεται περ·
ᾧδε γὰρ ἐξερέω, τὸ δὲ καὶ τετελεσμένον ἔσται.
καί ποτέ τοι τρεῖς τόσσα παρέσσεται ἀγλαὰ δῶρα
ὕβριος εἵνεκα τῆσδε· σὺ δ' ἴσχεο, πείθεο δ' ἡμῖν ».

Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς· 215
« χρὴ μὲν σφωίτερόν γε, θεά, ἔπος εἰρύσασθαι
καὶ μάλα περ θυμῷ κεχολωμένον· ὥς γὰρ ἄμεινον.
ὅς κε θεοῖς ἐπιπειθῆται, μάλα τ' ἐκλυον αὐτοῦ ».

Ἡ καὶ ἐπ' ἀργυρέῃ κώπῃ σθέθε χεῖρα βαρεῖαν,
ἄψ δ' ἐς κουλεὸν ὥσε μέγα ξίφος, οὐδ' ἀπίθησε 220
μύθῳ Ἀθηναίης· ἧ δ' Οὐλυμπόνδε βεβήκει
δώματ' ἐς αἰγίοχοιο Διὸς μετὰ δαίμονας ἄλλους.

Πηλεΐδης δ' ἐξαὔτις ἀταρτηροῖς ἐπέεσσιν
Ἀτρεΐδην προσέειπε, καὶ οὐ πω λῆγε χόλοιο·
« οἶνοβαρές, κυνὸς ὄμματ' ἔχων, κραδίην δ' ἐλάφοιο, 225
οὔτε ποτ' ἐς πόλεμον ἅμα λαῶ θωρηχθῆναι
οὔτε λόχονδ' ἰέναι σὺν ἀριστήεσσιν Ἀχαιῶν

τέτληκας θυμῷ· τὸ δέ τοι κῆρ εἶδεται εἶναι.
 ἧ πολὺ λώϊόν ἐστι κατὰ στρατὸν εὐρὺν Ἀχαιῶν
 δῶρ' ἀποαιρεῖσθαι ὅς τις σέθεν ἀντίον εἴπη· 230
 δημοβόρος βασιλεύς, ἐπεὶ οὐτιδανοῖσιν ἀνάσσεις·
 ἧ γὰρ ἄν, Ἀτρεΐδῃ, νῦν ὕστατα λωβήσαιο·
 ἀλλ' ἔκ τοι ἐρέω καὶ ἐπὶ μέγαν ὄρκον ὁμοῦμαι·
 ναὶ μὰ τόδε σκῆπτρον, τὸ μὲν οὐ ποτε φύλλα καὶ ὄζους
 φύσει, ἐπεὶ δὴ πρῶτα τομῇν ἐν ὄρεσσι λέλοιπεν, 235
 οὐδ' ἀναθλήσει· περὶ γὰρ ῥά ἐ χαλκὸς ἔλεψε
 φύλλα τε καὶ φλοιόν· νῦν αὖτέ μιν υἷες Ἀχαιῶν
 ἐν παλάμῃς φορέουσι δικασπόλοι, οἳ τε θέμιστας
 πρὸς Διὸς εἰρύαται· ὁ δέ τοι μέγας ἔσσεται ὄρκος·
 ἧ ποτ' Ἀχιλλῆος ποθὴ ἔξεται υἷας Ἀχαιῶν 240
 σύμπαντας· τότε δ' οὐ τι δυνήσεται ἀχνύμενός περ
 χραϊσμεῖν, εὖτ' ἂν πολλοὶ ὑφ' Ἑκτορος ἀνδροφόνιοι
 θνήσκοντες πίπτωσι· σὺ δ' ἐνδοθι θυμὸν ἀμύξεις
 χωόμενος, ὅ τ' ἄριστον Ἀχαιῶν οὐδὲν ἔτισας». 44

Ἡ ἐπέμβαση τοῦ Νέστορα.

«Ὡς φάτο Πηλεΐδης, ποτὶ δὲ σκῆπτρον βάλε γαίῃ 245
 χρυσείοις ἥλοισι πεπαρμένον, ἔζετο δ' αὐτός.
 Ἀτρεΐδης δ' ἐτέρωθεν ἐμήνιε· τοῖσι δὲ Νέστωρ
 ἡδυεπὴς ἀνόρουσε, λιγὺς Πυλίων ἀγορηγῆς,
 τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκιῶν ῥέεν αὐδῇ.
 τῷ δ' ἤδη δύο μὲν γενεαὶ μερόπων ἀνθρώπων 250
 ἐφθίαθ', οἳ οἱ πρόσθεν ἅμα τράφεν ἡδ' ἐγένοντο
 ἐν Πύλῳ ἡγαθέῃ, μετὰ δὲ τριτάτοισιν ἀνασσεν.
 ὁ σφιν εὖ φρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν·
 «ὦ πόποι, ἧ μέγα πένθος Ἀχαιίδα γαῖαν ἰκάνει·
 ἧ κεν γηθήσαι Πρίαμος Πριάμοιό τε παῖδες 255

ἄλλοι τε Τρῶες μέγα κεν κεχαροίατο θυμῷ,
εἰ σφῶιν τάδε πάντα πυθοίατο μαρναμένοιιν,
οἳ περὶ μὲν βουλὴν Δαναῶν, περὶ δ' ἔστέ μάχεσθαι.

Ἄλλὰ πίθεσθ' ἄμφω δὲ νεωτέρω ἔστων ἑμοῖο.

Ἦδη γάρ ποτ' ἐγὼ καὶ ἀρείοσιν ἤε περ ὕμιν 260

ἀνδράσιν ὠμίλησα, καὶ οὐ ποτέ μ' οἳ γ' ἀθέριζον.

οὐ γάρ πω τοίους ἴδον ἀνέρας οὐδὲ ἴδωμαι,

οἷον Πειρίθοόν τε Δρύαντά τε, ποιμένα λαῶν,

Καινέα τ' Ἐξάδιόν τε καὶ ἀντίθεον Πολύφημον,

Θησέα τ' Αἰγεῖδην, ἐπιείκελον ἀθανάτοισιν. 265

κάρτιστοι δὴ κεῖνοι ἐπιχθονίων τράφεν ἀνδρῶν·

κάρτιστοι μὲν ἔσαν καὶ καρτίστοις ἐμάχοντο,

φηρσὶν ὀρεσκόοισι, καὶ ἐκπάγλως ἀπόλεσσαν.

καὶ μὲν τοῖσιν ἐγὼ μεθομίλεον ἐκ Πύλου ἐλθὼν,

τηλόθεν ἐξ ἀπῆς γαίης· καλέσαντο γάρ αὐτοί· 270

καὶ μαχόμεν κατ' ἑμ' αὐτὸν ἐγὼ· κείνοισι δ' ἂν οὐ τις

τῶν, οἳ νῦν βροτοὶ εἰσιν ἐπιχθόνιοι, μαχέοιτο.

καὶ μὲν μευ βουλέων ξύνιεν πείθοντό τε μῦθῳ.

ἀλλὰ πίθεσθε καὶ ὕμμες, ἐπεὶ πείθεσθαι ἄμεινον.

μήτε σὺ τόνδ' ἀγαθός περ ἐὼν ἀποαίρεο κούρην, 275

ἀλλ' ἔα, ὥς οἱ πρῶτα δόσαν γέρας υἱες Ἀχαιῶν·

μήτε σύ, Πηλεΐδην, ἔθελ' ἐριζέμεναι βασιλῆι

ἀντιβίην, ἐπεὶ οὐ ποθ' ὁμοίης ἔμμορε τιμῆς

σκηπτουῖχος βασιλεύς, ᾧ τε Ζεὺς κῦδος ἔδωκεν.

εἰ δὲ σὺ καρτερός ἐσσι, θεὰ δέ σε γείνατο μήτηρ, 280

ἀλλ' ὅδε φέρτερός ἐστιν, ἐπεὶ πλεόνεσσιν ἀνάσσει.

Ἀτρεΐδην, σὺ δὲ παῦε τεδὸν μένος· αὐτὰρ ἐγὼ γε

λίσσομ' Ἀχιλλῆι μεθέμεν χόλον, ὃς μέγα πᾶσιν

ἔρκος Ἀχαιοῖσιν πέλεται πολέμοιο κακοῖο ».

Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη κρείων Ἀγαμέμνων· 285
« ναὶ δὴ ταῦτά γε πάντα, γέρον, κατὰ μοῖραν ἔειπες,

ἀλλ' ὅδ' ἄνῆρ ἐθέλει περὶ πάντων ἔμμεναι ἄλλων,
 πάντων μὲν κρατέειν ἐθέλει, πάντεσσι δ' ἀνάσσειν,
 πᾶσι δὲ σημαίνειν, ἃ τιν' οὐ πείσεσθαι οἶω.
 εἰ δέ μιν αἰχμητὴν ἔθεσαν θεοὶ αἰὲν ἐόντες, 290
 τούνεκά οἱ προθέουσιν ὀνείδεα μυθήσασθαι » ;

Τὸν δ' ἄρ' ὑποβλήδην ἡμείβετο δῖος Ἀχιλλεύς·
 « ἦ γάρ κεν δειλὸς τε καὶ οὐτιδανὸς καλεοίμην,
 εἰ δὴ σοὶ πᾶν ἔργον ὑπεῖξομαι, ὅττι κεν εἵπῃς.
 ἄλλοισιν δὴ ταῦτ' ἐπιτέλλεο, μὴ γὰρ ἐμοὶ γε 295
 σήμαιν'. οὐ γὰρ ἐγὼ γ' ἔτι σοὶ πείσεσθαι οἶω.
 ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῆσι·
 χερσὶ μὲν οὐ τοι ἐγὼ γε μαχήσομαι εἵνεκα κούρης
 οὔτε σοὶ οὔτε τῷ ἄλλῳ, ἐπεὶ μ' ἀφέλεσθέ γε δόντες·
 τῶν δ' ἄλλων, ἃ μοί ἐστι θεῶν παρὰ νηὶ μελαίνῃ, 300
 τῶν οὐκ ἂν τι φέροις ἀνελὼν ἀέκοντος ἐμεῖο.
 εἰ δ' ἄγε μὴν πείρησαι, ἵνα γνῶωσι καὶ οἶδε·
 αἰψά τοι αἶμα κελαινὸν ἐρωήσῃ περὶ δουρί » .

Ὡς τῷ γ' ἀντιβίοισι μαχεσσαμένῳ ἐπέεσσιν
 ἀνστήτην, λῦσαν δ' ἄγορὴν παρὰ νηυσὶν Ἀχαιῶν. 305

306-611 : Ὁ Ἀγαμέμνωνας, γιὰ νά ἐξιλεώσει τόν Ἀπόλλωνα
 στέλνει στὸν ἱερέα Χρῦση τὴ θυγατέρα του καὶ μία ἐκατόμβη. Πραγ-
 ματοποιώντας ὅμως τὴν ἀπειλὴ του παίρνει ἀπὸ τόν Ἀχιλλέα τὴ
 Βρισηίδα, ποὺ τοῦ εἶχε δοθεῖ ὡς πολεμικὸ βραβεῖο. Ὁ ἡμίθεος ἥρωας
 προσεύχεται στὴ μητέρα του Θέτιδα, ποὺ ἀπὸ τὴ βαθειὰ θάλασσα
 ἀνεβαίνει στὸν ἀστραφτερόν Ὀλυμπο καὶ ἰκετεύει τὸ Δία γιὰ τὸ γιό
 της. Ὁ μεγαλύτερος ἀπὸ τοὺς θεοὺς ὑπόσχεται στὴ Νηρηίδα (= κόρη
 τοῦ Νηρέα), ὅτι θὰ τιμῇσει τόν Ἀχιλλέα καὶ γιὰ νά κάνει πιὸ πιστευ-
 τή τὴν ὑπόσχέσή του,

« ... κυανέησιν ἐπ' ὀφρύσι νεῦσε Κρονίων· 528
 ἀμβρόσιαι δ' ἄρα χαῖται ἐπερρώσαντο ἀνακτος

κρατὸς ἀπ' ἀθανάτοιο, μέγαν δ' ἐλέλιξεν Ὀλυμπον». 1 530

Ἡ υπόσχεση αὐτὴ τοῦ Δία πρὸς τὴ Θέτιδα προκάλεσε τὴν ὀργή καὶ τὰ παράπονα τῆς Ἥρας. Ἐπεμβαίνει ὁ Ὡφαιστος καὶ συμφιλιώνει τοὺς γονεῖς του.

B

Τὴν ἐπόμενη νύχτα στέρνει ὁ Δίας ἀπατηλὸ ὄνειρο στὸν Ἀγαμέμνονα καὶ τὸν κάνει παραπλανητικὰ νὰ πιστέψει ὅτι ἂν ἔδινε μάχη μὲ τοὺς Τρῶες θὰ κυρίευε τὸ Ἴλιο.

Συγκαλεῖ λοιπὸν ὁ ἀρχηγὸς τῶν Ἀχαιῶν τὸ στρατό σὲ συγκέντρωση καὶ προσποιεῖται στὴν ἀρχὴ ὅτι ἔχει ἀποφασίσει νὰ σταματήσει τὴν πολιορκία τῆς Τροίας. Τό συγκεντρωμένο πλῆθος ἀκούει μὲ χαρὰ τὴν ἀπόφαση τοῦ ἀρχηγοῦ καὶ τρέχουν ὅλοι νὰ ἐτοιμάσουν τὰ πλοῖα γιὰ τὴν ἀναχώρηση. Ὁ Ὀδυσσεὺς ὁμῶς μ' ἐπέμβασή του ὄχι μονάχα συγκρατεῖ τοὺς χαλκοχίτωνες Ἀχαιοὺς ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐμπνέει ὁρμὴ γιὰ τὴ μάχη. Οἱ ἡγεμόνες ἀρχίζουν νὰ συντάσουν τὸ ἄπειρο στράτευμα, ὅπου ὁ Ἀγαμέμνωνας ὁμοιος μὲ τὸν «τερπικέραυνον» Δία ξεχωρίζει πάνω ἀπ' ὅλους. Μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς γενικῆς αὐτῆς ἐξόρμησης γίνεται στὴ ραψωδία αὐτὴ ἡ ἀπαρίθμηση τῶν πλοίων καὶ ἀναφέρονται μὲ τὸ ὄνομά τους οἱ ἡγεμόνες τῶν Ἀχαιῶν κατὰ πόλεις, καθὼς καὶ οἱ λαοὶ καὶ οἱ ἡγεμόνες οἱ σύμμαχοι μὲ τοὺς Τρῶες.

Γ

1 - 120 : Οἱ δύο στρατοὶ συντάχθηκαν καθένας μὲ τοὺς δικούς του ἀρχηγούς καὶ βάδισαν ὁ ἓνας κατὰ τοῦ ἄλλου. Οἱ Τρῶες προχωροῦν «κλαγγῇ τ' ἐνοπῇ» μὲ κλαγγές ὄπλων καὶ κραυγές, ἐνῶ οἱ Ἀχαιοὶ σωπηλοὶ «μέναε πνεῖοντες» καὶ ἀποφασισμένοι ν' ἀγωνιστοῦν μὲ μιὰ ψυχή. Μπροστὰ ἀπὸ τοὺς Τρῶες, ὠραῖος σάν θεὸς πολεμοῦσε ὁ Ἀλέξανδρος καὶ προκαλοῦσε σὲ μονομαχία τοὺς πῖο ἐπιφα-

1. Λένε ὅτι ἀπὸ τοὺς στίχους αὐτοὺς ἐμπνεύσθηκε ὁ Φειδίας, γιὰ νὰ πλάσει τὸ χρυσελεφάντινο ἄγαλμα τοῦ Δία στὴν Ὀλυμπία.

νεῖς ἥρωες τῶν Ἀχαιῶν. Ὅπισθοχώρησε ὁμῶς τρομαγμένος, ὅταν εἶδε τό Μενέλαο νά ὀρᾷ κατεπάνω του. Μέ δυσκολία κι ἀφοῦ δέχτηκε τίς παρατηρήσεις τοῦ ἀδελφοῦ του, ἀποφάσισε νά μετρηθεῖ μέ τόν ἀντίπαλό του. Πρότεινε μάλιστα στή μονομαχία αὐτή νά κριθεῖ ὁ πόλεμος καί νά μή λάβουν μέρος οἱ ἄλλοι στή μάχη. Ἡ πρόταση ἐγίνε δεκτή κι ἀπό τίς δύο παρατάξεις. Κι ἐνῶ εἶχαν σταλεῖ κήρυκες νά καλέσουν τό βασιλέα Πριάμο καί νά ἐτοιμάσουν τίς θυσίες γιά τήν τελετή τῶν « ὀρκίων », οἱ Ἀχαιοί ξεντύθηκαν τά ὅπλα τους καί ἐγειραν στίς ἀσπίδες τους.

Ἡ ἐμφάνιση τῆς Ἑλένης στόν Πύργο τοῦ Ἰλίου.

Ἴρις δ' αὖθ' Ἑλένη λευκωλένῃ ἄγγελος ἦλθεν, 121
 εἰδομένη γαλόῳ, Ἀντηνορίδαο δάμαρτι,
 τήν Ἀντηνορίδης εἶχε κρείων Ἑλικίων,
 Λαοδίκην, Πριάμοιο θυγατρῶν εἶδος ἀρίστην.
 τήν δ' εὖρ' ἐν μεγάρῳ· ἡ δὲ μέγαν ἰστόν ὕφαινε, 125
 δίπλακα πορφυρέην, πολέας δ' ἐνέπασσεν ἀέθλους
 Τρώων θ' ἱπποδάμων καί Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων,
 οὓς ἔθεν εἵνεκ' ἐπασχον ὑπ' Ἄρηος παλαμάτων.
 ἄγχου δ' ἰσταμένη προσέφη πόδας ὠκέα Ἴρις·
 « δεῦρ' ἔθι, νύμφα φίλη, ἵνα θέσκελα ἔργα ἴδῃαι 130
 Τρώων θ' ἱπποδάμων καί Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων.
 οἳ πρὶν ἐπ' ἀλλήλοισι φέρον πολὺδακρυν Ἄρηα
 ἐν πεδίῳ, ὀλοοῖο λιλαιόμενοι πολέμοιο,
 οἳ δὴ νῦν ἔσται σιγῇ, πόλεμος δὲ πέπαιται,
 ἀσπίσι κικλιμένοι, παρὰ δ' ἔγχεα μακρὰ πέπηγεν. 135
 αὐτὰρ Ἀλέξανδρος καὶ ἀρηίφιλος Μενέλαος
 μακρῆς ἐγχείρησι μαχήσονται περὶ σεῖο·
 τῷ δέ κε νικήσαντι φίλη κεκλήσῃ ἄκοιτις ».
 Ὡς εἰποῦσα θεὰ γλυκὺν ἔμερον ἔμβαλε θυμῷ
 ἀνδρός τε προτέρου καὶ ἄστεος ἠδὲ τοκῆων· 140
 αὐτίκα δ' ἀργεννῇσι καλυψαμένη ὀθόνῃσιν

ὄρμαῖτ' ἐκ θαλάμοιο τέρεν κατὰ δάκρυ χέουσα,
οὐκ οἷη, ἅμα τῇ γε καὶ ἀμφίπολοι δὺ' ἔποντο,
Αἴθρη, Πιτθῆος θυγάτηρ, Κλυμένη τε βοῶπις.
αἶψα δ' ἔπειθ' ἔικανον ὅθι Σκικαὶ πύλαι ἦσαν. 145

Οἱ δ' ἀμφὶ Πρίαμον καὶ Πάνθοον ἠδὲ Θυμοίτην
Λάμπον τε Κλυτίον θ' Ἰκετάονά τ', ὄζον Ἄρηος,
Οὐκαλέγων τε καὶ Ἀντήνωρ, πεπνυμένω ἄμφω,
ἦτο δημογέροντες ἐπὶ Σκαιῇσι πύλῃσι,
γῆραϊ δὴ πολέμοιο πεπαυμένοι, ἀλλ' ἀγορηταὶ 150
ἐσθλοί, τεττίγεσσιν ἐοικότες, οἳ τε καθ' ὕλην
δενδρέω ἐφεζόμενοι ὅπα λειριόεσσαν ἰεῖσιν·
τοῖοι ἄρα Τρώων ἡγήτορες ἦντ' ἐπὶ πύργῳ.
οἱ δ' ὥς οὖν εἶδονθ' Ἑλένην ἐπὶ πύργον ἰοῦσαν,
ἦκα πρὸς ἀλλήλους ἔπεα πτερόεντ' ἀγόρευον· 155
« οὐ νέμεσις Τρῳᾶς καὶ εὐκνήμιδας Ἀχαιοὺς
τοιῇδ' ἀμφὶ γυναικὶ πολὺν χρόνον ἄλγεα πάσχειν·
αἰνῶς ἀθανάτησι θεῆς εἰς ὧπα ἔοικεν.
ἀλλὰ καὶ ὥς τοίη περ ἐοῦσ' ἐν νηυσὶ νεέσθω,
μηδ' ἡμῖν τεκέεσσί τ' ὑπίσσω πῆμα λίποιτο ». 160

Οἱ Τρῶες θαυμάζουν τοὺς Ἀχαιοὺς ἡγεμόνες.

« Ὡς ἄρ' ἔφην, Πρίαμος δ' Ἑλένην ἐκαλέσσατο φωνῇ· 161
« δεῦρο πάροιθ' ἔλθοῦσα, φίλον τέκος, ἵζευ ἐμεῖο,
ὄφρα ἴδῃ πρότερόν τε πόσιν πηροὺς τε φίλους τε —
οὐ τί μοι αἰτίη ἐσσί, θεοὶ νῦ μοι αἰτιοὶ εἰσιν,
οἳ μοι ἐφώρμησαν πόλεμον πολύδακρυν Ἀχαιῶν — 165
ὥς μοι καὶ τόνδ' ἄνδρα πελώριον ἐξονομήνης,
ὅς τις ὅδ' ἐστὶν Ἀχαιὸς ἀνὴρ ἡὺς τε μέγας τε.
ἦ τοι μὲν κεφαλῇ καὶ μείζονες ἄλλοι ἔασι,
καλὸν δ' οὕτω ἐγὼν οὐ πῶ ἴδον ὀφθαλμοῖσιν,

οὐδ' οὕτω γεραρόν· βασιλῆι γὰρ ἀνδρὶ ἔοικε ». 170

Τὸν δ' Ἑλένη μύθοισιν ἀμείβετο, δῖα γυναικῶν·
 « αἰδοῖός τέ μοι ἔσσι, φίλε ἔκυρέ, δεινός τε·
 ὥς ὄφελεν θάνατός μοι ἄδεῖν κακός, ὅππότε δεῦρο
 υἱέϊ σῶ ἐπόμεν, θάλαμον γνωτούς τε λιποῦσα
 παῖδά τε τηλυγέτην καὶ ὀμηλικίην ἐρατεινὴν. 175
 ἀλλὰ τὰ γ' οὐκ ἐγένοντο· τὸ καὶ κλαίουσα τέτηκα.
 τοῦτο δέ τοι ἔρέω, ὅ μ' ἀνείρεαι ἡδὲ μεταλλᾶς·
 οὗτός γ' Ἀτρεΐδης, εὐρὺ κρείων Ἀγαμέμνων,
 ἀμφοτέρων βασιλεύς τ' ἀγαθὸς κρατερός τ' αἰχμητής·
 δαῆρ αὐτ' ἐμὸς ἔσκε κυνώπιδος, εἴ ποτ' ἔην γε ». 180

Ὡς φάτο, τὸν δ' ὁ γέρων ἡγάσσατο φώνησέν τε·
 « ὦ μάκαρ Ἀτρεΐδη, μοιρηγενές, ὀλβιόδαιμον,
 ἧ ῥά νύ τοι πολλοὶ δεδμηάτο κοῦροι Ἀχαιῶν.
 ἦδη καὶ Φρυγίην εἰσήλυθον ἀμπελόεσσαν,
 ἔνθα ἴδον πλείστους Φρύγας ἀνέρας αἰολοπώλους, 185
 λαοὺς Ὀτρῆος καὶ Μύγδονος ἀντιθέοιο,
 οἳ ῥα τότε ἔστρατώνοντο παρ' ὄχθας Σαγγαρίοιο·
 καὶ γὰρ ἐγὼν ἐπίκουρος ἐὼν μετὰ τοῖσιν ἐλέχθην
 ἡματι τῷ, ὅτε τ' ἦλθον Ἀμαζόνες ἀντιάνειραι·
 ἀλλ' οὐδ' οἱ τόσοι ἦσαν, ὅσοι ἐλίκωπες Ἀχαιοί ». 190

Δεύτερον αὐτ' Ὀδησῆα ἰδὼν ἑρέειν ὁ γεραίός·
 « εἴπ' ἄγε μοι καὶ τόνδε, φίλον τέκος, ὅς τις ὁδ' ἐστί·
 μείων μὲν κεφαλῇ Ἀγαμέμνονος Ἀτρεΐδαο,
 εὐρύτερος δ' ὥμοισιν ἰδὲ στέρνοισιν ἰδέσθαι.
 τεύχεα μὲν οἱ κεῖται ἐπὶ χθονὶ πουλυβοτείρῃ, 195
 αὐτὸς δὲ κτίλος ὥς ἐπιπωλεῖται στίχας ἀνδρῶν·
 ἀρνεῖω μιν ἔγωγε ἔτσκω πηγεσιμάλλῳ,
 ὃς τ' ὀτρὼν μέγα πῶν διέρχεται ἀργεννάων ».

Τὸν δ' ἡμείβετ' ἔπειθ' Ἑλένη Διὸς ἐκγεγαυῖα·
 « οὗτος δ' αὖ Λεαρτιάδης πολύμητις Ὀδυσσεύς, 200

ὃς τράφη ἐν δῆμῳ Ἰθάκης κραναῆς περ' εἰούσης
εἰδὼς παντοίους τε δόλους καὶ μήδεα πυκνά ».

Τὴν δ' αὖτ' Ἀντήνωρ πεπνυμένος ἀντίον ἠὔδα·
« ὦ γύναι, ἥ μάλα τοῦτο ἔπος νημερτὲς ἔειπες·
ἦδη γάρ καὶ δεῦρό ποτ' ἤλυθε δῖος Ὀδυσσεύς 205
σεῦ ἕνεκ' ἀγγελίης σὺν ἀρηιφίλῳ Μενελάῳ·
τούς δ' ἐγὼ ἐξείνισσα καὶ ἐν μεγάροισι φίλησα,
ἀμφοτέρων δὲ φυὴν ἐδάην καὶ μήδεα πυκνά.
ἀλλ' ὅτε δὴ Τρώεσσιν ἐν ἀγρομένοισιν ἔμιχθεν,
στάντων μὲν Μενέλαος ὑπείρεχεν εὐρέας ὦμους, 210
ἄμφω δ' ἐξομένῳ γεραρῶτερος ἦεν Ὀδυσσεύς.
ἀλλ' ὅτε δὴ μύθους καὶ μήδεα πᾶσιν ὕφαινον,
ἦ τοι μὲν Μενέλαος ἐπιτροχάδην ἀγόρευε,
παῦρα μὲν, ἀλλὰ μάλα λιγέως, ἐπεὶ οὐ πολὺμυθος
οὐδ' ἀφαμαρτοεπής, εἰ καὶ γένει ὕστερος ἦεν. 215
ἀλλ' ὅτε δὴ πολὺμητις ἀναΐξειεν Ὀδυσσεύς,
στάσκεν, ὑπαὶ δὲ ἶδεσκε κατὰ χθονὸς ὄμματα πῆξας,
σκηπτρον δ' οὐτ' ὀπίσω οὔτε προπρηνὲς ἐνώμα,
ἀλλ' ἀστεμφὲς ἔχεσκεν, ἀΐδρεϊ φωτὶ εἰκῶς·
φαίης κε ζάκοτόν τέ τιν' ἔμμεναι ἄφρονά τ' αὐτως. 220
ἀλλ' ὅτε δὴ ὅπα τε μεγάλην ἐκ στήθεος εἶη
καὶ ἔπεα νιφάδεσσιν εἰοικότα χειμερίησιν,
οὐκ ἂν ἔπειτ' Ὀδυσῆϊ γ' ἐρίσσειε βροτὸς ἄλλος·
οὐ τότε γ' ὦδ' Ὀδυσῆος ἀγασσάμεθ' εἶδος ἰδόντες ».

Τὸ τρίτον αὖτ' Αἴαντα ἰδὼν ἐρέειν ὁ γεραίος· 225
« τίς τ' ἄρ' ὅδ' ἄλλος Ἀχαιὸς ἀνὴρ ἡὺς τε μέγας τε,
ἔξοχος Ἀργείων κεφαλὴν τε καὶ εὐρέας ὦμους ; »

Τὸν δ' Ἑλένη τανύπεπλος ἀμείβετο, δῖα γυναικῶν·
« οὗτος δ' Αἴας ἐστὶ πελώριος, ἔρκος Ἀχαιῶν·
Ἰδομενεὺς δ' ἐτέρωθεν ἐνὶ Κρήτεσσι θεὸς ὧς 230
ἔστηκ', ἀμφὶ δέ μιν Κρητῶν ἄγοι ἡγερέθονται.

πολλάκι μιν ξείνισσεν ἄρηίφιλος Μενέλαος
οἷκῳ ἐν ἡμετέρῳ, ὅποτε Κρήτηθεν ἔκοιτο.
νῦν δ' ἄλλους μὲν πάντας ὄρῳ ἐλίκωπας Ἀχαιούς,
οὓς κεν ἐὺ γνοίην καὶ τ' οὔνομα μυθησαίμην· 235
δοιῶ δ' οὐ δύναμαι ἰδέειν κοσμήτορε λαῶν,
Κάστορά θ' ἱππόδαμον καὶ πύξ ἀγαθὸν Πολυδεύκεα,
αὐτοκασιγνήτω, τῷ μοι μία γείνατο μήτηρ.
ἧ οὐχ ἐσπέσθην Λακεδαίμονος ἐξ ἐρατεινῆς,
ἧ δεύρω μὲν ἔποντο νέεσσ' ἐνι ποντοπόροισι, 240
νῦν αὖτ' οὐκ ἐθέλουσι μάχην καταδύμεναι ἀνδρῶν,
αἴσχεα δειδιότες καὶ ὀνειδέα πόλλ', ἃ μοί ἐστιν ».
Ὡς φάτο, τοὺς δ' ἤδη κάτεχεν φυσίζοος αἶα
ἐν Λακεδαίμονι αὔθι, φίλῃ ἐν πατρίδι γαίῃ. 244

245 - 461 : Ἐπειτα ἀπὸ τοὺς ὅρκους ἀρχίζει ἡ μονομαχία. Ὁ Μενέλαος πληγώνει μὲ τὸ δόρυ τὸν Ἀλέξανδρο καὶ προσπαθεῖ νὰ τὸν σκοτώσει μὲ τὸ ξίφος. Ἡ Ἀφροδίτη ὁμῶς μὲ τὴ θεϊκὴ τῆς δύναμη τὸν βγάζει ἀρπάζοντάς τον ἀπὸ τὸν κίνδυνο καὶ τὸν σώζει στὸ ἀνάκτορό του μέσα στὸ Ἴλιον.

Δ

Ὅπωςδήποτε ἡ νίκη ἦταν τοῦ Μενελάου καὶ σύμφωνα μὲ τοὺς ὅρκους οἱ Τρῶες ἦταν ὑποχρεωμένοι νὰ δώσουν πίσω τὴν Ἑλένη καὶ τοὺς θησαυροὺς, πού εἶχε ἀρπάξει ὁ Πάρις ἀπὸ τὴ Σπάρτη. Μολαταῦτα οἱ θεοὶ τοῦ Ὀλύμπου ἀποφασίζουν διαφορετικά. Σύμφωνα μ' ἐπιθυμία τῆς Ἥρας ἡ μάχη ξαναρχίζει, γιατί κάποιος ἀπὸ τὴν παράταξη τῶν Τρῶων, ὁ ἀρχηγὸς τῶν Λυκίων Πάνδαρος, παραβίασε τοὺς ὅρκους καὶ χτύπησε μὲ τὸ τόξο του τὸ Μενέλαο. Γίνεται τότε μάχη σφοδρὴ, γιατί πῆραν μέρος σ' αὐτὴν καὶ οἱ θεοὶ οἱ ἴδιοι. Μὲ τὸ μέρος τῶν Τρῶων ὁ Ἄρης καὶ ὁ Απόλλωνας, ἡ Ἀθηνᾶ μὲ τὸ μέρος τῶν Ἀχαιῶν.

Μάχη μπροστά στό Ἴλιο. Ἀνδραγαθήματα τοῦ Διομήδη.

- Ἐνθ' αὖ Τυδεΐδῃ Διομήδει Παλλὰς Ἀθήνη
 δῶκε μένος καὶ θάρσος, ἔν' ἐκδηλος μετὰ πᾶσιν
 Ἀργείοισι γένοιτο ἰδὲ κλέος ἐσθλὸν ἄροιτο.
 δαῖε οἱ ἐκ κόρυθός τε καὶ ἀσπίδος ἀκάματον πῦρ,
 ἀστέρ' ὀπωρινῷ ἐναλίγκιον, ὅς τε μάλιστα
 λαμπρὸν παμφαίνῃσι λελουμένος Ὠκεανοῖο·
 τοῖόν οἱ πῦρ δαῖεν ἀπὸ κρατός τε καὶ ὤμων,
 ὥρσε δέ μιν κατὰ μέσσον, ὅθι πλεῖστοι κλονέοντο.
 Ἦν δέ τις ἐν Τρώεσσι Δάρης, ἀφνειὸς ἀμύμων,
 ἱρεὺς Ἡφαίστοιο· δύω δέ οἱ υἱέες ἦστην,
 Φηγεὺς Ἰδαῖός τε, μάχης εὖ εἰδότε πάσης.
 τῷ οἱ ἀποκριθέντε ἐναντίῳ ὀρμηθήτην·
 τῷ μὲν ἄφ' ἵπποιιν, ὁ δ' ἀπὸ χθονὸς ὠρνυτο πεζός.
 οἱ δ' ὅτε δὴ σχεδὸν ἦσαν ἐπ' ἀλλήλοισιν ἰόντες,
 Φηγεὺς ῥα πρότερος προῖει δολιχόσκιον ἔγχος·
 Τυδεΐδεω δ' ὑπὲρ ὦμον ἀριστερὸν ἤλυθ' ἀκωκὴ
 ἔγχεος, οὐδ' ἔβαλ' αὐτόν· ὁ δ' ὕστερος ὠρνυτο χαλκῷ
 Τυδεΐδης· τοῦ δ' οὐχ ἄλιον βέλος ἐκφυγε χειρός,
 ἀλλ' ἔβαλε στήθος μεταμάζιον, ὥσε δ' ἄφ' ἵππων.
 Ἰδαῖος δ' ἀπόρουσε λιπῶν περικαλλέα δίφρον,
 οὐδ' ἔτλη περιβῆναι ἀδελφειοῦ κταμένοιο·
 οὐδὲ γάρ οὐδέ κεν αὐτὸς ὑπέκφυγε κῆρα μέλαιναν,
 ἀλλ' Ἡφαιστος ἔρυτο, σάωσε δὲ νυκτὶ καλύψας,
 ὥς δὴ οἱ μὴ πάγχυ γέρων ἀκαχήμενος εἴη.
 ἵππους δ' ἐξελάσας μεγαθύμου Τυδέος υἱὸς
 δῶκεν ἐταίροισιν κατὰγειν κοίλας ἐπὶ νῆας.
 Τρῶες δὲ μεγάλθυμοι ἐπεὶ ἴδον υἱὲ Δάρητος

τὸν μὲν ἀλευάμενον, τὸν δὲ κτάμενον παρ' ὄχεσφι,
 πᾶσιν ὀρίνθη θυμός· ἀτὰρ γλαυκῶπις Ἀθήνη
 χειρὸς ἑλοῦσ' ἐπέεσσι προσηύδα θεῶν ἄριστον Ἄρηα·

30

« Ἄρες, Ἄρες βροτολοιγέ, μαιφόνε, τειχεσιπλήντα,
 οὐκ ἂν δὴ Τρῶας μὲν ἐάσαιμεν καὶ Ἀχαιοὺς
 μάρνασθ', ὅπποτέροισι πατήρ Ζεὺς κῦδος ὀρέξῃ,
 νῶϊ δὲ χαζώμεσθα, Διὸς δ' ἀλεώμεθα μῆνιν ; »

Ὡς εἰποῦσα μάχης ἐξήγαγε θεῶν ἄριστον Ἄρηα·
 τὸν μὲν ἔπειτα καθεῖσεν ἐπ' ἡϊόντι Σκαμάνδρῳ,

35

Τρῶας δ' ἔκλιναν Δαναοί· ἔλε δ' ἄνδρα ἕκαστος
 ἡγεμόνων· πρῶτος δὲ ἀναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων
 ἀρχὸν Ἀλιζώνων, Ὀδίων μέγαν, ἔκβαλε δίφρου·
 πρῶτῳ γὰρ στρεφθέντι μεταφρένῳ ἐν δόρῳ πῆξεν
 ὤμων μεσσηγύς, διὰ δὲ στήθεσφιν ἔλασσε,
 δούπησεν δὲ πεσών, ἀράβησε δὲ τεύχε' ἐπ' αὐτῷ.

40

Ἴδομενεὺς δ' ἄρα Φαῖστον ἐνήρατο Μήρονος υἱὸν
 Βώρου, ὃς ἐκ Τάρνης ἐριβώλακος εἰληλούθει.

τὸν μὲν ἄρ' Ἴδομενεὺς δουρικλυτὸς ἔγχει μακρῷ
 νύξ' ἵππων ἐπιβησόμενον κατὰ δεξιὸν ὤμον·
 ἥριπε δ' ἐξ ὀχέων, στυγερός δ' ἄρα μιν σκότος εἶλε.

45

Τὸν μὲν ἄρ' Ἴδομενῆος ἐσύλευον θεράποντες·
 υἱὸν δὲ Στροφίῳ Σκαμάνδριον, αἶμονα θήρης,

Ἀτρεΐδης Μενέλαος ἔλ' ἔγχει ὀξυόεντι,
 ἐσθλὸν θηρητῆρα· δίδαξε γὰρ Ἀρτεμις αὐτὴ
 βάλλειν ἄγρια πάντα, τὰ τε τρέφει οὔρεσιν ὕλη·
 ἀλλ' οὐ οἱ τότε γε χραῖσμι' Ἀρτεμις ἰοχέαιρα,
 οὐδὲ ἐκηβολίαί, ἥσιν τὸ πρὶν γ' ἐκέκαστο.

50

ἀλλὰ μιν Ἀτρεΐδης δουρικλειτὸς Μενέλαος
 πρόσθεν ἔθεν φεύγοντα μετάφρενον οὔτασε δουρὶ
 ὤμων μεσσηγύς, διὰ δὲ στήθεσφιν ἔλασσεν,
 ἥριπε δὲ πρηνῆς, ἀράβησε δὲ τεύχε' ἐπ' αὐτῷ.

55

Μηριόνης δὲ Φέρεκλον ἐνήρατο, τέκτονος υἱὸν
 Ἀρμονίδεω, ὃς χερσὶν ἐπίστατο δαίδαλα πάντα 60
 τεύχειν· ἔξοχα γάρ μιν ἐφίλατο Παλλὰς Ἀθήνη·
 ὃς καὶ Ἀλεξάνδρῳ τεκτήνατο νῆας ἔϊσας
 ἄρχεκάκους, αἱ πᾶσι κακὸν Τρώεσσι γένοντο
 οἷ τ' αὐτῷ, ἐπεὶ οὐ τι θεῶν ἐκ θέσφατα ἤδη.
 τὸν μὲν Μηριόνης, ὅτε δὴ κατέμαρπτε διώκων, 65
 βεβλήκει γλουτὸν κατὰ δεξιόν· ἡ δὲ διαπρὸ
 ἀντικρὺ κατὰ κύστιν ὑπ' ὀστέον ἤλυθ' ἀκωκῇ·
 γνύξ δ' ἔριπ' οἰμώξας, θάνατος δὲ μιν ἀμπεκάλυψε.

Πήδαιον δ' ἄρ' ἔπεφνε Μέγης, Ἀντήνορος υἱόν,
 ὃς ῥα νόθος μὲν ἦν, πύκα δ' ἔτρεφε δῖα Θεανῶ 70
 Ἴσα φίλοισι τέκεσσι, χαριζομένη πόσει ᾧ.
 τὸν μὲν Φυλεΐδης δουρικλυτὸς ἐγγύθεν ἐλθὼν
 βεβλήκει κεφαλῆς κατὰ ἰνίον ὀξείῃ δουρί·
 ἀντικρὺ δ' ἄν' ὀδόντας ὑπὸ γλῶσσαν τάμε χαλκός·
 ἦριπε δ' ἐν κονίῃ, ψυχρὸν δ' ἔλε χαλκὸν ὁδοῦσιν. 75

Εὐρύπυλος δ' Εὐαϊμονίδης Ὑψήνορα δῖον,
 υἱὸν ὑπερθύμου Δολοπίονος, ὃς ῥα Σκαμάνδρου
 ἄρητῆρ ἐτέτυκτο, θεὸς δ' ὥς τίετο δῆμῳ,
 τὸν μὲν ἄρ' Εὐρύπυλος, Εὐαίμονος ἀγλαὸς υἱός,
 πρόσθεν ἔθεν φεύγοντα μεταδρομάδην ἔλασ' ὦμον 80
 φασγάνῳ αἰζας, ἀπὸ δ' ἔξεσε χεῖρα βαρεῖαν·
 αἱματόεσσα δὲ χεὶρ πεδίῳ πέσε· τὸν δὲ κατ' ὅσσε
 ἔλλαβε πορφύρεος θάνατος καὶ μοῖρα κραταιή.

Ὡς οἱ μὲν πονέοντο κατὰ κρατερὴν ὑσμίνην·
 Τυδεΐδην δ' οὐκ ἂν γνοίης ποτέροισι μετεῖη, 85
 ἢ ἐμετὰ Τρώεσσιν ὁμιλέοι ἢ μετ' Ἀχαιοῖς.
 θῆνε γὰρ ἄμ πεδίον ποταμῷ πλήθοντι ἐοικῶς
 χειμάρρῳ, ὃς τ' ὥκα, ῥέων ἐκέδασσε γεφύρας·
 τὸν δ' οὐτ' ἄρ τε γέφυραι ἐερμέναι ἰσχανόωσιν,

οὐτ' ἄρα ἔρχεα ἴσχει ἀλωάων ἐριθηλέων
 ἐλθόντ' ἐξαπίνης, ὅτ' ἐπιβρίση Διὸς ὄμβρος·
 πολλὰ δ' ὑπ' αὐτοῦ ἔργα κατήριπε κάλ' αἰζήων·
 ὥς ὑπὸ Τυδεΐδῃ πυκιναὶ κλονέοντο φάλαγγες
 Τρώων, οὐδ' ἄρα μιν μίμνον πολέες περ ἐόντες.

90

Τὸν δ' ὥς οὖν ἐνόησε Λυκάονος ἀγλαὸς υἱὸς
 θύνοντ' ἄμ πεδίον πρὸ ἔθην κλονέοντα φάλαγγας,
 αἰψ' ἐπὶ Τυδεΐδῃ ἐτίταινετο καμπύλα τόξα,
 καὶ βάλ' ἐπαΐσσοντα τυχῶν κατὰ δεξιὸν ὦμον,
 θώρηκος γύαλον· διὰ δ' ἔπτατο πικρὸς οἶστός,
 ἀντικρὺ δὲ διέσχε, παλάσσετο δ' αἷματι θώρηξ.
 τῷ δ' ἐπὶ μακρὸν ἄυσε Λυκάονος ἀγλαὸς υἱός·
 « ὄρνυσθε, Τρῶες μεγάλθυμοι, κέντορες ἵππων·
 βέβληται γὰρ ἄριστος Ἀχαιῶν, οὐδέ ἔφημι
 δῆθ' ἀνσχήσεσθαι κρατερόν βέλος, εἰ ἐτεόν με
 ὥρσεν ἄναξ Διὸς υἱὸς ἀπορνούμενον Λυκίηθεν ».

95

100

105

ᾧ ὤς ἔφατ' εὐχόμενος· τὸν δ' οὐ βέλος ὠκὺ δάμασσαν,
 ἀλλ' ἀναχωρήσας πρόσθ' ἵπποιον καὶ ὄχεσφιν
 ἔστη, καὶ Σθέnelον προσέφη, Καπανήιον υἱόν·
 « ὄρσο, πέπον Καπανηιάδῃ, καταβήσεο δίφρου,
 ὄφρα μοι ἐξ ὥμοιο ἐρύσσης πικρὸν οἶστόν ».

110

ᾧ ὤς ἄρ' ἔφη, Σθέnelος δὲ καθ' ἵππων ἄλτο χαμαῖζε,
 πὰρ δὲ στὰς βέλος ὠκὺ διαμπερές ἐξέρυσ' ὥμου·
 αἷμα δ' ἀνηκόντιζε διὰ στρεπτοῖο χιτῶνος.
 δὴ τότε ἔπειτ' ἡρᾶτο βοήν ἀγαθὸς Διομήδης·
 « κλυθί μευ, αἰγιόχοιο Διὸς τέκος, Ἀτρυτώνη,
 εἴ ποτέ μοι καὶ πατρὶ φίλα φρονέουσα παρέστης
 δηῖφ ἐν πολέμῳ, νῦν αὖτ' ἐμὲ φῖλαι, Ἀθήνη·
 δὸς δέ τέ μ' ἄνδρα ἐλεῖν καὶ ἐς ὀρμὴν ἐγχεὸς ἐλθεῖν,
 ὅς μ' ἔβαλε φθάμενος καὶ ἐπεύχεται, οὐδέ μὲ φησι
 δηρόν ἔτ' ὀψεσθαι λαμπρόν φάος ἡελίοιο ».

115

120

- Ὡς ἔφατ' εὐχόμενος· τοῦ δ' ἔκλυε Παλλὰς Ἀθήνη,
 γυῖα δ' ἔθηκεν ἐλαφρά, πόδας καὶ χεῖρας ὑπερθεν·
 ἀγχοῦ δ' ἵσταμένη ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
 « θαρσῶν νῦν, Διόμηδες, ἐπὶ Τρώεσσι μάχεσθαι·
 ἐν γάρ τοι στήθεσσι μένος πατρώιον ἦκα 125
 ἄτρομον, οἷον ἔχεσκε σακέσπαλος ἵππότα Τυδεύς·
 ἀγλὺν δ' αὖ τοι ἅπ' ὀφθαλμῶν ἔλον, ἥ πρὶν ἐπῆεν,
 ὄφρ' εὖ γιγνώσκῃς ἡμὲν θεὸν ἠδὲ καὶ ἄνδρα.
 τῷ νῦν, αἶ κε θεὸς πειρώμενος ἐνθάδ' ἵκηται,
 μή τι σύ γ' ἀθανάτοισι θεοῖς ἀντικρὺ μάχεσθαι 130
 τοῖς ἄλλοις· ἀτὰρ εἴ κε Διὸς θυγάτηρ Ἀφροδίτη
 ἔλθῃσ' ἐς πόλεμον, τήν γ' οὐτάμεν ὀξεί χαλκῶ ».
- Ἡ μὲν ἄρ' ὥς εἰποῦσ' ἀπέβη γλαυκῶπις Ἀθήνη,
 Τυδείδης δ' ἐξαῦτις ἰὼν προμάχοισιν ἐμίχθη,
 καὶ πρὶν περ θυμῷ μεμαῶς Τρώεσσι μάχεσθαι· 135
 δὴ τότε μιν τρὶς τόσσον ἔλεν μένος, ὥς τε λέοντα,
 ὃν ῥά τε ποιμὴν ἀγρῷ ἐπ' εἰροπόκοις ὀτεσσι
 χραύσῃ μὲν τ' αὐλῆς ὑπεράλμενον οὐδὲ δαμάσῃ·
 τοῦ μὲν τε σθένος ὤρσεν, ἔπειτα δέ τ' οὐ προσαμύνει,
 ἀλλὰ κατὰ σταθμούς· δύεται, τὰ δ' ἐρῆμα φοβεῖται· 140
 αἱ μὲν τ' ἀγχιστῖναι ἐπ' ἀλλήλησι κέχυνται,
 αὐτὰρ ὁ ἐμμεμαῶς βαθέης ἐξάλλεται αὐλῆς·
 ὥς μεμαῶς Τρώεσσι μίγῃ κρατερὸς Διομήδης.
- Ἐνθ' ἔλεν Ἀστύνοον καὶ Ὑπεύρονα, ποιμένα λαῶν,
 τὸν μὲν ὑπὲρ μαζοῖο βαλὼν χαλκήρεϊ δουρί, 145
 τὸν δ' ἕτερον ξίφει μεγάλῳ κληῖδα παρ' ὦμον
 πληῆξ', ἀπὸ δ' αὐχένος ὦμον ἐέργαθεν ἠδ' ἀπὸ νώτου.
 τοὺς μὲν ἕασ', ὁ δ' Ἀβαντα μετώχετο καὶ Πολύιδον,
 υἱέας Εὐρυδάμαντος, ὀνειροπόλοιο γέροντος·
 τοῖς οὐκ ἐρχομένοις ὁ γέρων ἐκρίνατ' ὀνείρους, 150
 ἀλλὰ σφεας κρατερὸς Διομήδης ἐξενάριξε·

βῆ δὲ μετὰ Ξάνθον τε Θόωνά τε, Φαίνοπος υἱε,
 ἄμφω τηλυγέτω· ὁ δὲ τείρετο γήραϊ λυγρῷ,
 υἷον δ' οὐ τέκετ' ἄλλον ἐπὶ κτεάτεσσι λιπέσθαι.
 ἔνθ' ὃ γε τοὺς ἐνάριζε, φίλον δ' ἐξαίνυτο θυμὸν 155
 ἀμφοτέρω, πατέρι δὲ γόνον καὶ κήδεα λυγρὰ
 λειπ', ἐπεὶ οὐ ζῶοντε μάχης ἐκ νοστήσαντε
 δέξατο· χηρωσται δὲ διὰ κτῆσιν δατέοντο.

Ἐνθ' υἱὰς Πριάμοιο δῶα λάβε Δαρδανίδαο
 εἰν ἐνὶ δίφρῳ ἑόντας, Ἐχέμμονά τε Χρομίον τε. 160
 ὥς δὲ λέων ἐν βουσί θορῶν ἐξ αὐχένα ἄξῃ
 πόρτιος ἢ βόός, ξύλοχον κάτα βοσκομενάων,
 ὥς τοὺς ἀμφοτέρους ἐξ ἵππων Τυδέος υἱός
 βῆσε κακῶς ἀέκοντας, ἔπειτα δὲ τεύχε' ἐσύλα·
 ἵππους δ' οἷς ἐτάροισι δίδου μετὰ νῆας ἐλαύνειν. 165

Ἡ μεγαλύτερη ἔνταση τῆς μάχης.

Τὸν δ' ἶδεν Αἰνεΐας ἀλαπάζοντα στίχας ἀνδρῶν,
 βῆ δ' ἵμεν ἄν τε μάχην καὶ ἀνά κλόνον ἐγχειάων
 Πάνδαρον ἀντίθεον διζήμενος, εἴ που ἐφεύροι·
 εὔρε Λυκάονος υἷον ἀμύμονά τε κρατερόν τε,
 στῆ δὲ πρόσθ' αὐτοῖο ἔπος τέ μιν ἀντίον ἠὔδα· 170
 « Πάνδαρε, ποῦ τοι τόξον ἰδὲ πτερόεντες οἷστοι
 καὶ κλέος ; ᾧ οὐ τίς τοι ἐρίζεται ἐνθάδε γ' ἀνὴρ,
 οὐδὲ τις ἐν Λυκίῃ σέο γ' εὔχεται εἶναι ἀμείνων.
 ἀλλ' ἄγε τῷδ' ἔφες ἀνδρὶ βέλος, Διὶ χεῖρας ἀνασχών,
 ὅς τις ὅδε κρατέει καὶ δὴ κακὰ πολλὰ ἔοργε 175
 Τρῶας, ἐπεὶ πολλῶν τε καὶ ἐσθλῶν γούνατ' ἔλυσεν·
 εἰ μὴ τις θεὸς ἐστὶ κοτεσσάμενος Τρώεσσι
 ἱρῶν μηνίσας· χαλεπὴ δὲ θεοῦ ἐπὶ μῆνις ».

Τὸν δ' αὖτε προσέειπε Λυκάονος ἀγλαὸς υἱός·

- « Αἰνεία, Τρώων βουληφόρε χαλκοχιτώνων, 180
 Τυδεΐδῃ μιν ἔγωγε δαΐφρονι πάντα ἔτσκω,
 ἀσπίδι γινώσκων αὐλώπιδί τε τρυφαλείῃ,
 ἵππους τ' εἰσορόων· σάφα δ' οὐκ οἶδ' εἰ θεός ἐστιν.
 εἰ δ' ὁ γ' ἀνὴρ, ὃν φημι, δαΐφρων Τυδέος υἱός,
 οὐχ ὁ γ' ἄνευθε θεοῦ τάδε μαίνεται, ἀλλὰ τις ἄγχι 185
 ἔστηκ' ἀθανάτων, νεφέλῃ εἰλυμένος ὦμους,
 ὃς τούτου βέλος ὥκῃ κιχήμενον ἔτραπεν ἄλλῃ.
 ἦδη γάρ οἱ ἐφῆκα βέλος, καί μιν βάλλον ὦμον
 δεξιὸν ἀντικρὺ διὰ θώρηκος γυάλοιο·
 καί μιν ἔγωγ' ἐφάμην Ἀἰδωνῇ προιάφειν, 190
 ἔμπης δ' οὐκ ἐδάμασσα· θεός νύ τίς ἐστι κοτήεις.
 ἵπποι δ' οὐ παρέασι καὶ ἄρματα, τῶν κ' ἐπιβαίην·
 ἀλλὰ που ἐν μεγάροισι Λυκάονος ἔνδεκα δίφροι
 καλοὶ πρωτοπαγεῖς νεοτευχέες· ἀμφὶ δὲ πέπλοι
 πέπτανται· παρὰ δέ σφιν ἐκάστω δίζυγες ἵπποι 195
 ἐστᾶσι κρῖ λευκὸν ἐρεπτόμενοι καὶ ὀλύρας.
 ἦ μὲν μοι μάλα πολλὰ γέρων αἰχμητὰ Λυκάων
 ἐρχομένῳ ἐπέτελλε δόμοις ἐνι ποιητοῖσιν·
 ἵπποισίν μ' ἐκέλευε καὶ ἄρμασιν ἐμβεβαῶτα
 ἀρχεύειν Τρώεσσιν κατὰ κρατερὰς ὑσμίνας· 200
 ἀλλ' ἐγὼ οὐ πιθόμην — ἦ τ' ἂν πολὺ κέρδιον ἦεν —
 ἵππων φειδόμενος, μή μοι δευοίατο φορβῆς
 ἀνδρῶν εἰλομένων, εἰωθότες ἔδμεναι ἄδην.
 Ὡς λίπον, αὐτὰρ πεζὸς ἐς Ἴλιον εἰλήλουθα
 τόξοισιν πίσυνος· τὰ δέ μ' οὐκ ἄρ' ἔμελλον ὀνήσειν. 205
 ἦδη γὰρ δοιοῖσιν ἀριστήεσσιν ἐφῆκα,
 Τυδεΐδῃ τε καὶ Ἀτρεΐδῃ, ἐκ δ' ἀμφοτέροισιν
 ἀτρεκέες αἰμ' ἔσσευα βαλὼν, ἥγαιρα δὲ μᾶλλον.
 τῷ ῥα κακῇ αἴσῃ ἀπὸ πασσάλου ἀγκύλα τόξα
 ἤματι τῷ ἐλόμην, ὅτε Ἴλιον εἰς ἑρατεινὴν 210

ἡγεόμην Τρώεσσι, φέρων χάριν Ἑκτορι δίω.
 εἰ δέ κε νοστήσω καὶ ἐσόφομαι ὀφθαλμοῖσι
 πατρίδ' ἐμὴν ἄλοχόν τε καὶ ὑπερεφές μέγα δῶμα,
 αὐτίκ' ἔπειτ' ἅπ' ἐμεῖο κάρη τάμοι ἀλλότριος φώς,
 εἰ μὴ ἐγὼ τάδε τόξα φαεινῶ ἐν πυρὶ θείην 215
 χερσὶ διακλάσσας· ἀνεμώλια γάρ μοι ὀπηδεῖ ».

Τὸν δ' αὖτ' Αἰνείας Τρώων ἀγὸς ἀντίον ἡῦδα·
 « μὴ δὴ οὕτως ἀγόρευε· πάρος δ' οὐκ ἔσσεται ἄλλως,
 πρίν γ' ἐπὶ νῶ τῷδ' ἀνδρὶ σὺν ἵπποισιν καὶ ὄχεσφιν
 ἀντιβίην ἐλθόντε σὺν ἔντεσι πειρηθῆναι. 220

ἀλλ' ἅγ' ἐμῶν ὀχέων ἐπιβήσεο, ὄφρα ἴδῃαι
 οἷοι Τρῳεῖοι ἵπποι, ἐπιστάμενοι πεδίοιο
 κραιπνὰ μάλ' ἔνθα καὶ ἔνθα διωκέμεν ἡδὲ φέβεσθαι·
 τῶ καὶ νῶϊ πόλινδε σάώσετον, εἴ περ ἂν αὖτε
 Ζεὺς ἐπὶ Τυδεΐδῃ Διομήδεϊ κῦδος ὀρέξῃ. 225

ἀλλ' ἄγε νῦν μάστιγα καὶ ἡνία σιγαλέοντα
 δέξαι, ἐγὼ δ' ἵππων ἐπιβήσομαι, ὄφρα μάχωμαι·
 ἡὲ σὺ τόνδε δέδεξο, μελήσουσιν δ' ἐμοὶ ἵπποι ».

Τὸν δ' αὖτε προσέειπε Λυκάονος ἀγλαὸς υἱός·
 « Αἰνεία, σὺ μὲν αὐτὸς ἔχ' ἡνία καὶ τεῶν ἵππων 230

μᾶλλον ὕφ' ἡνιόχῳ εἰωθότι καμπύλον ἄρμα
 οἴσετον, εἴ περ ἂν αὖτε φεβώμεθα Τυδέος υἱόν·
 μὴ τῶ μὲν δείσαντε ματήσετον, οὐδ' ἐθέλητον
 ἐκφερέμεν πολέμοιο, τεὸν φθόγγον ποθέοντε,
 νῶϊ δ' ἐπαΐξας μεγαθύμου Τυδέος υἱός 235

αὐτῶ τε κτείνῃ καὶ ἐλάσῃ μώνυχας ἵππους.
 ἀλλὰ σύ γ' αὐτὸς ἔλαυνε τέ' ἄρματα καὶ τεῶν ἵππων,
 τόνδε δ' ἐγὼν ἐπιόντα δεδέξομαι ὀξεῖ δουρί ».

Ὡς ἄρα φωνήσαντες, ἐς ἄρματα ποικίλα βάντες,
 ἐμμεμαῶτ' ἐπὶ Τυδεΐδῃ ἔχον ὠκέας ἵππους. 240
 τοὺς δὲ ἶδε Σθένελος, Καπανήιος ἀγλαὸς υἱός,

- αἶψα δὲ Τυδεΐδην ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
 « Τυδεΐδη Διόμηδες, ἐμῷ κεχαρισμένε θυμῷ,
 ἄνδρ' ὁρώω κρατερῷ ἐπὶ σοὶ μεμαῶτε μάχεσθαι,
 Ἴν' ἀπέλεθρον ἔχοντας· ὁ μὲν τόξων ἐὺ εἰδώς, 245
 Πάνδαρος, υἱὸς δ' αὖτε Λυκάονος εὐχεται εἶναι·
 Αἰνείας δ' υἱὸς μὲν ἀμύμονος Ἀγχίσαο
 εὐχεται ἐκγεγάμεν, μήτηρ δέ οἱ ἔστ' Ἀφροδίτη.
 ἀλλ' ἄγε δὴ χαζώμεθ' ἐφ' ἵππων, μηδὲ μοι οὕτω
 θύνη διὰ προμάχων, μή πως φίλον ἦτορ ὀλέσσης ».
- Τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη κρατερὸς Διομήδης·
 « μή τι φόβονδ' ἀγόρευ', ἐπεὶ οὐδέ σε πεισέμεν ὁτῶ.
 οὐ γάρ μοι γενναῖον ἀλυσκάζοντι μάχεσθαι
 οὐδὲ καταπτώσσειν· ἔτι μοι μένος ἔμπεδόν ἐστιν·
 ὀκνεῖω δ' ἵππων ἐπιβαινέμεν, ἀλλὰ καὶ αὐτῶς 255
 ἀντίον εἶμ' αὐτῶν· τρεῖν μ' οὐκ ἔῃ Παλλὰς Ἀθήνη.
 τούτῳ δ' οὐ πάλιν αὖτις ἀποίσειτον ὠκέες ἵπποι
 ἄμφω ἄφ' ἡμείων, εἴ γ' οὖν ἕτερός γε φύγησιν.
 ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῆσιν·
 αἶ κέν μοι πολύβουλος Ἀθήνη κῦδος ὀρέξῃ 260
 ἀμφοτέρῳ κτεῖναι, σὺ δὲ τούσδε μὲν ὠκέας ἵππους
 αὐτοῦ ἐρυκακέειν ἐξ ἄντυγος ἡνία τείνας,
 Αἰνείαο δ' ἐπαΐξαι μεμνημένος ἵππων,
 ἐκ δ' ἐλάσαι Τρώων μετ' εὐκνήμιδας Ἀχαιούς.
 τῆς γάρ τοι γενεῆς, ἧς Τρωί περ εὐρύοπα Ζεὺς 265
 δῶχ' υἱὸς ποινὴν Γανυμήδεος, οὐνεκ' ἄριστοι
 ἵππων, ὅσσοι ἔασιν ὑπ' ἡῶ τ' ἡέλιόν τε,
 τῆς γενεῆς ἐκλεψεν ἀναξ ἀνδρῶν Ἀγχίσης,
 λάθρῃ Λαομέδοντος ὑποσχῶν θήλεας ἵππους·
 τῶν οἱ ἐξ ἐγένοντο ἐνὶ μεγάροισι γενέθλη. 270
 τοὺς μὲν τέσσαρας αὐτὸς ἔχων ἀτίταλλ' ἐπὶ φάντῃ,
 τῷ δὲ δὺ' Αἰνεία δῶκεν, μῆστωρε φόβοιο.

εἰ τούτω κε λάβοιμεν, ἀροίμεθά κε κλέος ἐσθλόν ».

Ὡς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον,
τὼ δὲ τάχ' ἐγγύθεν ἤλθον ἐλαύνοντ' ὠκέας ἵππους. 275
τὸν πρότερος προσέειπε Λυκάονος ἀγλαὸς υἱός·

« καρτερόθυμε, δαΐφρον, ἀγαυοῦ Τυδέος υἱέ,
ἧ μάλα σ' οὐ βέλος ὠκὺ δαμάσσατο, πικρὸς οἷστός·
νῦν αὖτ' ἐγχείη πειρήσομαι, αἶ κε τύχωμι ».

Ἡ ῥα, καὶ ἀμπεπαλὼν προΐει δολιχόσκιον ἔγχος 280
καὶ βάλε Τυδεΐδαο κατ' ἀσπίδα· τῆς δὲ διαπρὸ
αἰχμῇ χαλκίῃ πταμένη θώρηκι πελάσθη·
τῷ δ' ἐπὶ μακρὸν ἄϋσε Λυκάονος ἀγλαὸς υἱός·

« βέβληται κενεῶνα διαμπερές, οὐδέ σ' ὅτω
δηρὸν ἔτ' ἀνσχήσεσθαι· ἐμοὶ δὲ μέγ' εὖχος ἔδωκας ». 285

Τὸν δ' οὐ ταρβήσας προσέφη κρατερός Διομήδης·

« ἡμβροτες οὐδ' ἔτυχες· ἀτὰρ οὐ μὲν σφῶί γ' ὅτω
πρίν γ' ἀποπαύσεσθαι, πρίν γ' ἡ ἕτερόν γε πεσόντα
αἵματος ἄσαι Ἄρηα, ταλαύρινον πολεμιστὴν ».

Ὡς φάμενος προέηκε· βέλος δ' ἔθυνεν Ἀθήνη 290
ρεῖνα παρ' ὀφθαλμόν, λευκοὺς δ' ἐπέρησεν ὀδόντας.

τοῦ δ' ἀπὸ μὲν γλῶσσαν πρυμνὴν τάμε χαλκὸς ἀτειρής,
αἰχμὴ δ' ἐξελύθη παρὰ νεῖατον ἀνθερεῶνα·
ἥριπε δ' ἐξ ὀχέων, ἀράβησε δὲ τεύχε' ἐπ' αὐτῷ
αἰόλα παμφανόωντα, παρέτρεσαν δέ οἱ ἵπποι 295
ὠκύποδες· τοῦ δ' αὖθι λύθη ψυχὴ τε μένος τε.

Αἰνεῖας δ' ἀπόρουσε σὺν ἀσπίδι δουρί τε μακρῷ,
δεῖσας μὴ πῶς οἱ ἐρυσαιάτο νεκρὸν Ἀχαιοί.
ἀμφὶ δ' ἄρ' αὐτῷ βαῖνε λέων ὥς ἀλκί πεποιθὼς,
πρόσθε δέ οἱ δόρυ τ' ἔσχε καὶ ἀσπίδα πάντοσ' ἔστην, 300
τὸν κτάμεναι μεμαῶς, ὅς τις τοῦ γ' ἀντίος ἔλθοι,
σμερδαλέα ἰάχων· ὁ δὲ χερμάδιον λάβε χειρὶ
Τυδεΐδης, μέγα ἔργον, ὃ οὐ δύο γ' ἄνδρε φέροιεν,

οἷοι νῦν βροτοί εἰς· ὁ δέ μιν ῥέα πάλλε καὶ οἶος.
 τῷ βάλεν Αἰνεΐαιο κατ' ἰσχίον, ἔνθα τε μηρὸς
 ἰσχύϊ ἐνστρέφεται, κοτύλην δέ τέ μιν καλέουσι·
 θλάσσε δέ οἱ κοτύλην, πρὸς δ' ἄμφω ῥῆξε τένοντε·
 ὥσε δ' ἀπὸ ῥινὸν τρηχὺς λίθος· αὐτὰρ ὃ γ' ἥρωε
 ἔσση γυνὴ ἐριπὼν καὶ ἐρείσατο χειρὶ παχείῃ
 γαίης· ἀμφὶ δὲ ὅσσε κελαινὴ νύξ ἐκάλυψε.

305

310

Καὶ νύ κεν ἔνθ' ἀπόλοιτο ἄναξ ἀνδρῶν Αἰνεΐας,
 εἰ μὴ ἄρ, ὃξὺ νόησε Διὸς θυγάτηρ Ἀφροδίτη,
 μήτηρ, ἣ μιν ὑπ' Ἀγχίσῃ τέκε βουκολέοντι·
 ἀμφὶ δ' ἐὼν φίλον υἷὸν ἐχεύατο πῆχυν λευκῷ,
 πρόσθε δέ οἱ πέπλοιο φαεινοῦ πτύγμ' ἐκάλυψεν,
 ἔρκος ἔμεν βελέων, μὴ τις Δαναῶν ταχυπώλων
 χαλκὸν ἐνὶ στήθεσσι βαλὼν ἐκ θυμὸν ἔλοιτο.

315

318 - 909 : Ἀφοῦ ἡ Ἀφροδίτη ἔσωσε τὸν Αἰνεΐα, πληγώνεται καὶ ἡ ἴδια στό θεϊκό της χέρι ἀπὸ τό κοντάρι τοῦ Διομήδη. Ἡ μητέρα της, ἡ Διώνη, τὴν παρηγορεῖ καὶ τῆς θεραπεύει τό τραῦμα. Στό μεταξὺ ὁ Ἀπόλλωνας ξαναφέρνει στή μάχη τὸν Ἄρη, πού ἐμψυχώνει τοὺς Τρῶες. Ἀφοῦ θεραπεύθηκε ἀπὸ τὸν Ἀπόλλωνα ὁ Αἰνεΐας ξανάρχεται στὸν ἀγώνα, πού παίρνει ὀλοένα καὶ νέες φάσεις. Ἀριστεύοντας πάντοτε ὁ Διομήδης πληγώνει καὶ τὸν ἴδιο τό θεό τοῦ πολέμου.

Z

1 - 236 : Τέλος οἱ θεοὶ ἐγκαταλείπουν τὴ μάχη, ἐνῶ οἱ Τρῶες ἀρχίζουν νά λυγίζουν μπροστά στήν ὁρμή τῶν Ἀχαιῶν. Ὁ Αἴαντας τοῦ Τελαμῶνα πρῶτος σπάζει τὴ φάλαγγα τῶν Τρώων καὶ οἱ ἄλλοι ἡγεμόνες σκότωναν ξεχωριστούς Τρῶες καὶ Λυκίους. Τό Ἰλιο κινδύνευε νά πέσει στά χέρια τῶν ἐχθρῶν, ὅταν ὁ Ἑλένος τοῦ Πριάμου, οἰωνοσκόπος ἐξαίρετος, προτρέπει τὸν ἀδελφό του Ἑκτορα νά μπεῖ στήν πόλη καὶ νά παρακινήσει τίς Τρωαδίτισσες γερόντισσες νά κάνουν

παράκληση στήν Ἀθηνᾶ. Ἐξω ἀπό τό τεῖχος συνεχίζεται ἄγριος ὁ ἀγώνας, ἐνῶ ὁ Ἑκτορας ἀφήνει τή μάχη, γιά νά μπεῖ στήν πόλη.

Οἱ εὐγενεῖς Τρωαδίτισσες ἱκετεύουν τήν Ἀθηνᾶ.

Ἑκτωρ δ' ὥς Σκαίᾳς τε πύλας καί φηγὸν ἴκανεν, 237
 ἀμφ' ἄρα μιν Τρώων ἄλοχοι θεόν ἠδὲ θυγατρὲς
 εἰρόμεναι παῖδάς τε κασιγνήτους τε ἕτας τε
 καὶ πόσιος· ὁ δ' ἔπειτα θεοῖς εὐχεσθαι ἀνώγει 240
 πάσας ἐξείης· πολλῇσι δὲ κήδε' ἐφῆπτο.

Ἀλλ' ὅτε δὴ Πριάμοιο δόμον περικαλλέ' ἴκανεν,
 ξεστῆς αἰθούσῃσι τετυγμένον — αὐτὰρ ἐν αὐτῷ
 πενήκοντ' ἔνεσαν θάλαμοι ξεστοῖο λίθιοι,
 πλησίοι ἀλλήλων δεδμημένοι· ἐνθα δὲ παῖδες 245
 κοιμῶντο Πριάμοιο παρὰ μνηστῆς ἀλόχοισιν·
 κουράων δ' ἐτέρωθεν ἐναντίοι ἐνδοθεν αὐλῆς
 δώδεκ' ἔσαν τέγροι θάλαμοι ξεστοῖο λίθιοι,
 πλησίοι ἀλλήλων δεδμημένοι· ἐνθα δὲ γαμβροὶ
 κοιμῶντο Πριάμοιο παρ' αἰδοίης ἀλόχοισιν — 250
 ἐνθα οἱ ἠπιόδωρος ἐναντίῃ ἤλυθε μήτηρ
 Λαοδίκην εἰσάγουσα, θυγατρῶν εἶδος ἀρίστην·
 ἐν τ' ἄρα οἱ φῦ χειρὶ ἔπος τ' ἔφατ' ἔκ τ' ὀνόμαζε·
 « τέκνον, τίπτε λιπὼν πόλεμον θρασὺν εἰλήλουθας ;
 ἦ μάλα δὴ τείρουσι δυσώνυμοι υἷες Ἀχαιῶν 255
 μαρνάμενοι περὶ ἄστυ· σὲ δ' ἐνθάδε θυμὸς ἀνῆκεν
 ἐλθόντ' ἐξ ἄκρης πόλιος Διὶ χειῖρας ἀνασχεῖν.
 ἀλλὰ μὲν', ὄφρα κέ τοι μελιηδέα οἶνον ἐνείκω,
 ὥς σπείσης Διὶ πατρὶ καὶ ἄλλοις ἀθανάτοισι
 πρῶτον, ἔπειτα δὲ καὐτὸς ὀνήσσαι, αἶ κε πῆγσθαι. 260
 ἀνδρὶ δὲ κεκμηῶτι μένος μέγα οἶνος ἀέξει,
 ὥς τόνῃ κέκμηκας ἀμύνων σοῖσιν ἔτησι »

Τὴν δ' ἡμείβεται ἔπειτα μέγας κορυθαίολος Ἑκτωρ·
 « μή μοι οἶνον ἄειρε μελίφρονα, πότνια μήτηρ,
 μή μ' ἀπογυιώσῃς, μένεος δ' ἀλκῆς τε λάθωμαι· 265
 χερσὶ δ' ἀνίπτοισιν Διὶ λείβειν αἶθοπα οἶνον
 ἄζομαι· οὐδέ πη ἔστι κελαINEφεί Κρονίωνι
 αἶματι καὶ λύθρῳ πεπαλαγμένον εὐχετάσθαι.
 ἀλλὰ σὺ μὲν πρὸς νηὸν Ἀθηναίης ἀγελείης 270
 ἔρχεο σὺν θυέεσσιν, ἀλλίσσασα γεραιάς.
 πέπλον δ', ὅς τίς τοι χαριέστατος ἡδὲ μέγιστος
 ἔστιν ἐνὶ μεγάρῳ καὶ τοι πολὺ φίλτατος αὐτῇ,
 τὸν θεὸς Ἀθηναίης ἐπὶ γούνασιν ἡὔκόμοιο,
 καὶ οἱ ὑποσχέσθαι δυοκαίδεκα βοῦς ἐνὶ νηῷ
 ἥνις ἡκέστας ἱερευσέμεν, αἶ κ' ἐλέησῃ 275
 ἄστῃ τε καὶ Τρώων ἀλόχους καὶ νήπια τέκνα,
 αἶ κεν Τυδέος υἱὸν ἀπόσχη Ἰλίου ἱρῆς,
 ἄγριον αἰχμητὴν, κρατερόν μῆστωρα φόβοιο.
 ἀλλὰ σὺ μὲν πρὸς νηὸν Ἀθηναίης ἀγελείης
 ἔρχεο, ἐγὼ δὲ Πάριν μετελεύσομαι, ὄφρα καλέσσω, 280
 αἶ κ' ἐθέλῃσ' εἰπόντος ἀκουέμεν· ὥς κέν οἱ αὔθι
 γαῖα χάνοι· μέγα γάρ μιν Ὀλύμπιος ἔτρεφε πῆμα
 Τρωσὶ τε καὶ Πριάμῳ μεγαλήτορι τοῖδ' τε παισίν.
 εἰ κεῖνόν γε ἴδοιμι κατελθόντα Ἀἶδος εἴσω,
 φαίην κεν φρέν' ἀτέρπου οὔζυος ἐκλελαθέσθαι ». 285
 Ὡς ἔφαθ', ἡ δὲ μολοῦσα ποτὶ μέγαρ' ἀμφιπόλοισι
 κέκλετο· ταὶ δ' ἄρ' ἀόλλισσαν κατὰ ἄστῃ γεραιάς.
 αὐτὴ δ' ἐς θάλαμον κατεβήσετο κηώνεντα,
 ἐνθ' ἔσαν οἱ πέπλοι παμποίκιλοι, ἔργα γυναικῶν
 Σιδονίων, τὰς αὐτὸς Ἀλέξανδρος θεοειδὴς 290
 ἤγαγε Σιδονίηθεν, ἐπιπλὼς εὐρέα πόντον,
 τὴν ὁδὸν ἣν Ἑλένην περ ἀνήγαγεν εὐπατέρειαν·
 τῶν ἔν' ἀειραμένη Ἑκάβη φέρε δῶρον Ἀθήνη,

ὃς κάλλιστος ἦν ποικίλμασιν ἡδὲ μέγιστος,
 ἄσθῃρ δ' ὥς ἀπέλαμπεν· ἔκειτο δὲ νείατος ἄλλων. 295
 βῆ δ' ἰέναι, πολλοὶ δὲ μετεσσεύοντο γεραιαί.

Αἰ δ' ὅτε νηὸν ἱκανὸν Ἀθήνης ἐν πόλει ἄκρῃ,
 τῇσι θύρας ὦξε Θεανῶ καλλιπάρῃος,
 Κισσῆς, ἄλοχος Ἀντήνορος ἵπποδάμοιο·
 τὴν γὰρ Τρῶες ἔθικαν Ἀθηναίης ἱερείαν. 300

αἰ δ' ὁλολυγῇ πᾶσαι Ἀθήνῃ χεῖρας ἀνέσχον·
 ἡ δ' ἄρα πέπλον ἐλοῦσα Θεανῶ καλλιπάρῃος
 θῆκεν Ἀθηναίης ἐπὶ γούνασιν ἡυκόμοιο,
 εὐχομένη δ' ἡρᾶτο Διδὸς κούρῃ μεγάλῳο·

« πότνι' Ἀθηναίη, ῥυσίπτολι, δῖα θεᾶων, 305
 ἄξον δὴ ἔγχος Διομήδεος, ἡδὲ καὶ αὐτὸν
 πρηνέα δὸς πεσέειν Σκαιῶν προπάροιθε πυλάων,
 ὅφρα τοι αὐτίκα νῦν δυοκαίδεκα βοῦς ἐνὶ νηῷ
 ἦνις ἡκέστας ἱερεύσομεν, αἶ κ' ἐλεήσης
 ἄστῃ τε καὶ Τρώων ἀλόχους καὶ νήπια τέκνα ». 310

Ὡς ἔφατ' εὐχομένη, ἀνένευε δὲ Παλλὰς Ἀθήνη.

Ὁ Ἑκτορας στό ἀνάκτορο τοῦ Πάρη.

Ὡς αἰ μὲν ῥ' εὐχοντο Διδὸς κούρῃ μεγάλῳο, 31
 Ἑκτωρ δὲ πρὸς δώματ' Ἀλεξάνδροιο βεβήκει
 καλὰ, τά ῥ' αὐτὸς ἔτευξε σὺν ἀνδράσιν, οἳ τότε ἄριστοι
 ἦσαν ἐνὶ Τροίῃ ἐριβόλακι τέκτονες ἄνδρες, 315
 οἳ οἳ ἐποίησαν θάλαμον καὶ δῶρα καὶ αὐλὴν
 ἐγγῦθι τε Πριάμοιο καὶ Ἑκτορος, ἐν πόλει ἄκρῃ.
 ἐνθ' Ἑκτωρ εἰσῆλθε διίφιλος, ἐν δ' ἄρα χειρὶ
 ἔγχος ἔχ' ἐνδεκάπηχυν· πάροιθε δὲ λάμπετο δουρὸς
 αἰχμὴ χαλκείῃ, περὶ δὲ χρύσεος θέε πόρκης. 320
 τὸν δ' εὖρ' ἐν θαλάμῳ περικαλλέα τεύχε' ἔποντα,

ἀσπίδα καὶ θώρηκα, καὶ ἀγκύλα τόξ' ἀφώοντα·
 Ἀργεῖη δ' Ἑλένη μετ' ἄρα δμῶϊσι γυναιξὶν
 ἦστο, καὶ ἀμφιπόλοισι περικλυτὰ ἔργα κέλευε.
 τὸν δ' Ἑκτωρ νείκεσεν ἰδὼν αἰσχροῖς ἐπέεσσιν· 325
 « δαιμόνι', οὐ μὲν καλὰ χόλον τόνδ' ἔνθεο θυμῶ.
 λαοὶ μὲν φθινύθουσι περὶ πτόλιν αἰπύ τε τεῖχος
 μαρνάμενοι· σέο δ' εἵνεκ' αὕτη τε πτόλεμός τε
 ἄστυ τόδ' ἀμφιδέδηκε· σὺ δ' ἂν μαχέσαιο καὶ ἄλλω,
 ὃν τινά που μεθιέντα ἴδοις στυγεροῦ πολέμοιο. 330
 ἀλλ' ἄνα, μὴ τάχα ἄστυ πυρὸς δηίοιο θέρηται ».

Τὸν δ' αὖτε προσέειπεν Ἀλέξανδρος θεοειδής·
 « Ἑκτορ, ἐπεὶ με κατ' αἴσαν ἐνείκεσας οὐδ' ὑπὲρ αἴσαν,
 τοῦνεκά τοι ἔρέω· σὺ δὲ σύνθεο καὶ μευ ἄκουσον·
 οὐ τοι ἐγὼ Τρώων τόσσον χόλῳ οὐδὲ νεμέσσι 335
 ἤμην ἐν θαλάμῳ, ἔθελον δ' ἄχει προτραπέσθαι.
 νῦν δέ με παρειποῦς ἄλοχος μαλακοῖς ἐπέεσσιν
 ὠρμησ' ἐς πόλεμον· δοκέει δέ μοι ὧδε καὶ αὐτῶ
 λώιον ἔσσεσθαι· νίκη δ' ἐπαμείβεται ἄνδρας.
 ἀλλ' ἄγε νῦν ἐπίμεινον, Ἀρήια τεύχεα δύω· 340
 ἢ ἴθ', ἐγὼ δὲ μέτειμι· κιχήσεσθαι δέ σ' ὁῖω ».

Ὡς φάτο, τὸν δ' οὐ τι προσέφη κορυθαίολος Ἑκτωρ·
 τὸν δ' Ἑλένη μύθοισι προσηύδα μελιχίοισι·
 « δᾶερ ἐμεῖο, κυνὸς κακομηχάνου ὀκρυοέσεως,
 ὥς μ' ὄφελ' ἤματι τῷ, ὅτε με πρῶτον τέκε μήτηρ, 345
 οἴχεσθαι προφέρουσα κακὴ ἀνέμοιο θύελλα
 εἰς ὄρος ἢ εἰς κῦμα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης,
 ἔνθα με κῦμ' ἀπόερσε πάρος τάδε ἔργα γενέσθαι.
 αὐτὰρ ἐπεὶ τάδε γ' ὧδε θεοὶ κακὰ τεκμήραντο,
 ἀνδρὸς ἔπειτ' ὠφελλον ἀμείνωνος εἶναι ἄκοιτις, 350
 ὃς ἤδη νέμεσιν τε καὶ αἵσχεα πόλλ' ἀνθρώπων.
 τούτῳ δ' οὐτ' ἄρ νῦν φρένες ἔμπεδοι οὐτ' ἄρ' ὀπίσσω

ἔσσονται· τῷ καὶ μιν ἐπαυρήσεσθαι ὁῦω.
 ἀλλ' ἄγε νῦν εἴσελθε καὶ ἔξεο τῷδ' ἐπὶ δίφρῳ,
 δᾶερ, ἐπεὶ σε μάλιστα πόνος φρένας ἀμφιβέβηκεν 355
 εἵνεκ' ἐμεῖο κυνὸς καὶ Ἀλεξάνδρου ἔνεκ' ἄτης,
 οἷσιν ἐπὶ Ζεὺς θῆκε κακὸν μόρον, ὥς καὶ ὀπίσσω
 ἀνθρώποισι πελώμεθ' αἰοίδιμοι ἐσσομένοισι ».

Τὴν δ' ἡμείβετ' ἔπειτα μέγας κορυθαίολος Ἔκτωρ·
 « μή με κᾄθιζ', Ἑλένη, φιλέουσά περ· οὐδέ με πείσεις· 360
 ἤδη γάρ μοι θυμὸς ἐπέσσυται, ὄφρ' ἐπαμύνω
 Τρώεσσ', οἳ μέγ' ἐμεῖο ποθὴν ἀπεόντος ἔχουσιν.
 ἀλλὰ σύ γ' ὄρνυθι τοῦτον, ἐπειγέσθω δὲ καὶ αὐτός,
 ὥς κεν ἔμ' ἔντοσθεν πόλιος καταμάρψῃ ἔοντα.
 καὶ γὰρ ἐγὼν οἰκόνδε ἐλεύσομαι, ὄφρα ἴδωμαι 365
 οἰκῆας ἄλοχόν τε φίλην καὶ νήπιον υἷόν.
 οὐ γὰρ οἶδ', ἥ ἔτι σφιν ὑπότηροπος ἴζομαι αὖτις,
 ἥ ἤδη μ' ὑπὸ χερσὶ θεοὶ δαμόωσιν Ἀχαιῶν ». 368

Συνομιλία τοῦ Ἑκτορα
 μέ τῇ γυναίκα του Ἀνδρομάχῃ.

Ὡς ἄρα φωνήσας ἀπέβη κορυθαίολος Ἔκτωρ· 369
 αἶψα δ' ἔπειθ' ἵκανε δόμους εὖ ναιετάοντας, 370
 οὐδ' εὖρ' Ἀνδρομάχην λευκώλενον ἐν μεγάροισιν,
 ἀλλ' ἥ γε ζῶν παιδὶ καὶ ἀμφιπόλῳ ἐϋπέπλῳ
 πύργῳ ἐφεστήκει γαῶσά τε μυρομένη τε.
 Ἔκτωρ δ' ὥς οὐκ ἔνδον ἀμύμονα τέτμεν ἄκοιτιν,
 ἔσθη ἐπ' οὐδὸν ἰών, μετὰ δὲ δμῳῇσιν ἔειπεν· 375
 « εἰ δ' ἄγε μοι, δμῳαί, νημερτέα μυθήσασθε·
 πῇ ἔβη Ἀνδρομάχῃ λευκώλενος ἐκ μεγάροιο ;
 ἥε πῇ ἐς γαλῶν ἥ εἰνατέρων ἐϋπέπλων,
 ἥ ἐς Ἀθηναίης ἐξοίχεται, ἐνθα περ ἄλλαι

Τρῳαὶ εὐπλόκαμοι δεινὴν θεὸν ἰλάσκονται ; »

380

Τὸν δ' αὖτ' ὀτρυνὴ ταμὶν πρὸς μῦθον ἔειπεν·
 « Ἐκτορ, ἐπεὶ μάλ' ἄνωγας ἀληθέα μυθήσασθαι,
 οὔτε πῃ ἐς γαλόων οὔτ' εἰνατέρων εὐπέπλων
 οὔτ' ἐς Ἀθηναίης ἐξοίχεται, ἔνθα περ ἄλλαι
 Τρῳαὶ εὐπλόκαμοι δεινὴν θεὸν ἰλάσκονται,
 ἀλλ' ἐπὶ πύργον ἔβη μέγαν Ἰλίου, οὔνεκ' ἄκουσε
 τείρεσθαι Τρῶας, μέγα δὲ κράτος εἶναι Ἀχαιῶν.
 ἡ μὲν δὴ πρὸς τεῖχος ἐπείγομένη ἀφικάνει,
 μαινομένη εἵκυϊα· φέρει δ' ἅμα παῖδα τιθήνη ».

385

Ἡ ῥα γυνὴ ταμίν, ὁ δ' ἀπέσσυτο δώματος Ἐκτωρ 390
 τὴν αὐτὴν ὁδὸν αὖτις εὐκτιμένας κατ' ἀγυιάς.
 εὔτε πύλας ἴκανε διερχόμενος μέγα ἄστρ
 Σκαιάς, τῇ ἄρ' ἔμελλε διεξιμέναι πεδίονδε,
 ἔνθ' ἄλοχος πολύδωρος ἐναντίη ἦλθε θέουσα
 Ἀνδρομάχη, θυγάτηρ μεγαλήτορος Ἡετίωνος, 395
 Ἡετίων, ὃς ἔναιεν ὑπὸ Πλάκῳ ὕληέσση,
 Θήβῃ Ὑποπλακίῃ, Κιλίκεσσ' ἀνδρεσσιν ἀνάσπων·
 τοῦ περ δὴ θυγάτηρ ἔχεθ' Ἐκτορι χαλκοκορυστῇ.
 ἡ οἱ ἔπειτ' ἦντησ', ἅμα δ' ἀμφίπολος κίεν αὐτῇ,
 παῖδ' ἐπὶ κόλπῳ ἔχουσ' ἀταλάφρονα, νήπιον αὐτως, 400
 Ἐκτορίδην ἀγαπητόν, ἀλίγκιον ἀστέρι καλῷ,
 τόν ῥ' Ἐκτωρ καλέεσκε Σκαμάνδριον, αὐτὰρ οἱ ἄλλοι
 Ἀστυάνακτ'· οἷος γὰρ ἐρύετο Ἴλιον Ἐκτωρ.
 ἦτοι ὁ μὲν μείδῃσεν ἰδὼν ἐς παῖδα σιωπῇ·
 Ἀνδρομάχῃ δέ οἱ ἄγχι παρίστατο δάκρυ χέουσα, 405
 ἐν τ' ἄρα οἱ πῦ χειρὶ ἔπος τ' ἔφατ' ἔκ τ' ὀνόμαζε·
 « δαιμόνιε, φθίσει σε τὸ σὸν μένος, οὐδ' ἐλεαίρεις
 παῖδά τε νηπίαχον καὶ ἔμ' ἄμμορον, ἡ τάχα χήρη
 σεῦ ἔσομαι· τάχα γάρ σε κατακτανέουσιν Ἀχαιοὶ
 πάντες ἐφορμηθέντες· ἐμοὶ δέ κε κέρδιον εἶη 410

σεῦ ἀφαμαρτούση χθόνα δύμεναι· οὐ γὰρ ἔτ' ἄλλη
 ἔσται θαλπωρή, ἐπεὶ ἂν σύ γε πότμον ἐπίσπης,
 ἀλλ' ἄχε' οὐδέ μοι ἔστι πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ.
 ἦ τοι γὰρ πατέρ' ἀμὸν ἀπέκτανε διὸς Ἀχιλλεύς,
 ἐκ δὲ πόλιν πέρσεν Κιλικῶν εὖ ναιετάουσιν, 415
 Θήβην ὑψίπυλον· κατὰ δ' ἔκτανεν Ἡετίωνα,
 οὐδὲ μιν ἐξενάριξε, σεβάσσατο γὰρ τό γε θυμῷ,
 ἀλλ' ἄρα μιν κατέκχε συν ἔντεσι δαιδαλέοισιν,
 ἦδ' ἐπὶ σῆμ' ἔχσεν· περὶ δὲ πτελέας ἐφύτευσαν
 νύμφαι ὄρεστιάδες, κοῦραι Διὸς αἰγιόχοιο. 420
 οἳ δέ μοι ἑπτὰ κασίγνητοι ἔσαν ἐν μεγάροισιν,
 οἳ μὲν πάντες ἰῶ κίον ἥματι "Αἰδος εἴσω·
 πάντας γὰρ κατέπεφνε ποδάρκης διὸς Ἀχιλλεύς
 βουσὶν ἐπ' εἰλιπόδεσσι καὶ ἀργεννῆς οἶεσσι.
 μητέρα δ', ἣ βασίλευεν ὑπὸ Πλάκῳ ὕληέσση, 425
 τὴν ἐπεὶ ἄρ' δεῦρ' ἤγαγ' ἄμ' ἄλλοισι κτεάτεσσιν,
 ἅψ' ὃ γε τὴν ἀπέλυσε λαβὼν ἀπερείσι' ἄποινα,
 πατὴρ δ' ἐν μεγάροισι βάλ' Ἀρτεμις ἰοχέαιρα.
 "Ἐκτορ, ἀτὰρ σύ μοι ἔσσι πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ
 ἦδὲ κασίγνητος, σύ δέ μοι θαλερὸς παρακοίτης· 430
 ἀλλ' ἄγε νῦν ἐλέαιρε καὶ αὐτοῦ μίμν' ἐπὶ πύργῳ,
 μὴ παῖδ' ὀρφανικὸν θήγης χήρην τε γυναῖκα·
 λαὸν δὲ στῆσον παρ' ἐρινεόν, ἔνθα μάλιστα
 ἀμβατός ἐστι πόλις καὶ ἐπιδρομον ἔπλετο τεῖχος.
 τρεῖς γὰρ τῇ γ' ἐλθόντες ἐπειρήσανθ' οἳ ἄριστοι 435
 ἀμφ' Αἴαντε δύω καὶ ἀγακλυτὸν Ἴδομενῆα
 ἦδ' ἀμφ' Ἀτρεΐδης καὶ Τυδέος ἄλκιμον υἱόν·
 ἦ πού τίς σφιν ἔνισπε θεοπροπίων ἐὺ εἰδώς,
 ἦ νυ καὶ αὐτῶν θυμὸς ἐποτρύνει καὶ ἀνώγει ».
 Τὴν δ' αὖτε προσέειπε μέγας κορυθαίολος "Ἐκτωρ· 440
 « ἦ καὶ ἐμοὶ τάδε πάντα μέλει, γύναι· ἀλλὰ μάλ' αἰνῶς

αἰδέομαι Τρῳᾶς καὶ Τρῳάδας ἑλκεσιπέπλους,
 αἶ κε κακὸς ὥς νόσφιν ἄλυσκάζω πολέμοιο·
 οὐδέ με θυμὸς ἄνωγεν, ἐπεὶ μάθον ἔμμεναι ἐσθλὸς
 αἰεὶ καὶ πρῶτοισι μετὰ Τρῳέσσι μάχεσθαι, 445
 ἄρνύμενος πατρός τε μέγα κλέος ἡδ' ἐμὸν αὐτοῦ.
 εὖ γὰρ ἐγὼ τόδε οἶδα κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν·
 ἔσσεται ἡμαρ, ὅτ' ἂν ποτ' ὀλώλῃ Ἴλιος ἱρὴ
 καὶ Πριάμος καὶ λαὸς ἐϋμμελίῳ Πριάμοιο.
 ἀλλ' οὐ μοι Τρῳῶν τόσσον μέλει ἄλγος ὀπίσσω, 450
 οὔτ' αὐτῆς Ἑκάβης οὔτε Πριάμοιο ἀνακτος
 οὔτε κασιγνήτων, οἳ κεν πολέες τε καὶ ἐσθλοὶ
 ἐν κονίῃσι πέσοιεν ὑπ' ἀνδράσι δυσμενέεσσιν,
 ὅσσον σεῦ, ὅτε κέν τις Ἀχαιῶν χαλκοχιτῶνων
 δακρυόεσσαν ἄγῃται, ἐλεύθερον ἡμαρ ἀπούρας· 455
 καὶ κεν ἐν Ἀργεὶ ἐοῦσα πρὸς ἄλλης ἰστὸν ὑφαίνοις,
 καὶ κεν ὕδωρ φορέοις Μεσσηίδος ἢ Ὑπερείης
 πόλλ' ἀεκαζομένη, κρατερὴ δ' ἐπικείσεται ἀνάγκη·
 καὶ ποτέ τις εἴπησιν ἰδὼν κατὰ δάκρυ χέουσαν·
 "Ἐκτορος ἦδε γυνή, ὃς ἀριστεύεσκε μάχεσθαι 460
 Τρῳῶν ἵπποδάμων, ὅτε Ἴλιον ἀμφεμάχοντο."
 ὥς ποτέ τις ἐρέει· σοὶ δ' αὖ νέον ἔσσεται ἄλγος
 χήτει τοιοῦδ' ἀνδρὸς ἀμύνειν δούλιον ἡμαρ.
 ἀλλὰ με τεθνηῶτα χυτὴ κατὰ γαῖα καλύπτει,
 πρίν γε τι σῆς τε βοῆς σοῦ θ' ἐλκηθμοῖο πυθέσθαι ». 465
 "Ὡς εἰπὼν οὗ παιδὸς ὀρέξατο φαίδιμος Ἐκτωρ·
 ἄψ δ' ὁ πᾶσι πρὸς κόλπον ἐϋζώνοιο τιθήνης
 ἐκλίνθη ἰάχων, πατρός φίλου ὅψιν ἀτυχεῖς,
 ταρβήσας χαλκὸν τε ἰδὲ λόφον ἵππιοχαίτην,
 δεινὸν ἀπ' ἀκροτάτης κόρυθος νεύοντα νοήσας. 470
 ἐκ δὲ γέλασσε πατὴρ τε φίλος καὶ πότνια μήτηρ·
 αὐτίκ' ἀπὸ κρατὸς κόρυθ' εἴλετο φαίδιμος Ἐκτωρ,

καὶ τὴν μὲν κατέθηκεν ἐπὶ χθονὶ παμφανόωσαν·
αὐτὰρ ὃ γ' ὃν φίλον υἱὸν ἐπεὶ κύσε πῆλέ τε χερσίν,
εἶπε δ' ἐπευξάμενος Δίῃ τ' ἄλλοισιν τε θεοῖσι·

475

« Ζεῦ ἄλλοι τε θεοί, δότε δὴ καὶ τόνδε γενέσθαι
παῖδ' ἐμόν, ὥς καὶ ἐγὼ περ, ἀριπρεπέα Τρώεσσι,
ᾧδε βίην τ' ἀγαθόν, καὶ Ἰλίου Ἴφι ἀνάσσειν·
καί ποτέ τις εἴποι πατρός γ' ὅδε πολλὸν ἀμείνων'
ἐκ πολέμου ἀνιόντα· φέροι δ' ἕναρα βροτόεντα
κτείνας δῆιον ἄνδρα, χαρεῖη δὲ φρένα μήτηρ ».

480

Ὡς εἰπὼν ἀλόχοιο φίλης ἐν χερσίν ἔθηκε
παῖδ' ἐόν· ἥ δ' ἄρα μιν κηώδεϊ δέξατο κόλπω
δακρυόεν γελάσασα· πόσις δ' ἐλέησε νοήσας,
χειρὶ τέ μιν κατέρεζεν ἔπος τ' ἔφατ' ἐκ' τ' ὀνόμαζε·
« δαιμονίη, μή μοί τι λίην ἀκαχίζεο θυμῷ.

485

οὐ γάρ τίς μ' ὑπὲρ αἴσαν ἀνὴρ "Αἰδι προιάψει·
μοῦραν δ' οὐ τινά φημι πεφυγμένον ἔμμεναι ἀνδρῶν,
οὐ κακόν, οὐδὲ μὲν ἐσθλόν, ἐπὴν τὰ πρῶτα γένηται.
ἀλλ' εἰς οἶκον ἰοῦσα τὰ σ' αὐτῆς ἔργα κόμιζε,
ἰστόν τ' ἡλακάτην τε, καὶ ἀμφιπόλοισι κέλευε
ἔργον ἐποίχεσθαι· πόλεμος δ' ἀνδρεσσι μελήσει
παῖσι, μάλιστα δ' ἐμοί, τοὶ Ἰλῖω ἐγγεγάσιν ».

490

Ὡς ἄρα φωνήσας κόρυθ' εἴλετο φαίδιμος Ἕκτωρ
ἵππουριν· ἄλοχος δὲ φίλῃ οἰκόνδε βεβήκει
ἐντροπαλιζομένη, θαλερὸν κατὰ δάκρυ χέουσα.
αἴψα δ' ἔπειθ' ἱκανε δόμους εὖ ναιετάοντας
Ἕκτορος ἀνδροφόνιοι, κιχήσατο δ' ἐνδοθι πολλὰς
ἀμφιπόλους, τῇσιν δὲ γόον πάσῃσιν ἐνῶρσεν.
αἱ μὲν ἔτι ζῶν γόον Ἕκτορα ᾧ ἐνὶ οἴκῳ·
οὐ γάρ μιν ἔτ' ἔφαντο ὑπότροπον ἐκ πολέμοιο
ἵζεσθαι, προφυγόντα μένος καὶ χεῖρας Ἀχαιῶν.

495

500

Οὐδὲ Πάρις δῆθυνεν ἐν ὑψηλοῖσι δόμοισιν,

ἀλλ' ὃ γ', ἐπεὶ κατέδου κλυτὰ τεύχεα, ποικίλα χαλκῶ,
 σέυατ' ἔπειτ' ἀνὰ ἄστρῳ, ποσὶ κραιπνοῖσι πεποιοῦς. 505
 ὥς δ' ὅτε τις στατὸς ἵππος, ἀκοστήσας ἐπὶ φάτῃ,
 δεσμὸν ἀπορρήξας θείῃ πεδίῳ κροαίνων,
 εἰωθὼς λούεσθαι ἑὺρρεῖος ποταμοῖο,
 κυδιόων· ὕψοῦ δὲ κάρη ἔχει, ἀμφὶ δὲ χαῖται
 ὤμοις ἀΐσσονται· ὃ δ' ἀγλαΐῃ πεποιοῦς, 510
 ῥίμφα ἐ γούνα φέρει μετὰ τ' ἥθεα καὶ νομὸν ἵππων·
 ὡς υἱὸς Πριάμοιο Πάρις κατὰ Περγάμου ἄκρης
 τεύχεσι παμφαίνων ὥς τ' ἡλέκτωρ ἐβεβήκει
 καρχαλῶν, ταχέες δὲ πόδες φέρον· αἶψα δ' ἔπειτα
 "Ἐκτορα δῖον ἔτετμεν ἀδελφεόν, εὖτ' ἄρ' ἔμελλε 515
 στρέψεσθ' ἐκ χώρης, ὅθι ἦ ὀάριζε γυναικί.
 τὸν πρότερος προσέειπεν Ἀλέξανδρος θεοειδής·
 « ἦθεῖ', ἦ μάλα δὴ σε καὶ ἐσσύμενον κατερύκω
 δηθύνων, οὐδ' ἦλθον ἐναίσιμον, ὥς ἐκέλευες ; »
 Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη καρυθαίολος "Ἐκτωρ· 520
 « δαιμόνι', οὐκ ἂν τίς τοι ἀνὴρ, ὃς ἐναίσιμος εἴη,
 ἔργον ἀτιμήσειε μάχης, ἐπεὶ ἄλκιμός ἐσσι·
 ἀλλὰ ἐκὼν μεθιεῖς τε καὶ οὐκ ἐθέλεις· τὸ δ' ἐμὸν κῆρ
 ἄχνηται ἐν θυμῷ, ὅθ' ὑπὲρ σέθεν αἴσχε' ἀκούω
 πρὸς Τρώων, οἳ ἔχουσι πολὺν πόνον εἵνεκα σείο. 525
 ἀλλ' ἴομεν· τὰ δ' ὀπισθεν ἀρεσσόμεθ', αἶ κέ ποθι Ζεὺς
 δῶη ἐπουρανίοισι θεοῖς αἰειγενέτησι
 κρητῆρα στήσασθαι ἐλεύθερον ἐν μεγάροισιν,
 ἐκ Τροίης ἐλάσαντας εὐκνήμιδας Ἀχαιοὺς ».

Η

Ἡ ἐμφάνιση τοῦ Ἐκτορα καὶ τοῦ Πάρη στό στρατόπεδο ἔδωσε
 στοὺς Τρῶες τόση χαρὰ ὅσῃν αἰσθάνονται ναῦτες κουρασμένοι ἀπὸ

τήν κωπηλασία, όταν φυσήξει πρίμος ἄερας. Ὑστερα ἀπό πρόταση τοῦ Ἑλένου ὁ Ἔκτορας καλεῖ σέ μονομαχία τόν πρῶτο ἀπό τοὺς Ἀχαιοὺς. Ἀπὸ ἐννέα ἥρωες ὁ κλῆρος ἔπесε στὸν Αἴαντα νά μονομαχήσει μέ τόν Ἔκτορα. Ἰσόπαλοι στὸ κοντάρι καὶ ἐξίσου ἀγαπητοὶ στοὺς θεοὺς οἱ δύο ἥρωες μονομαχοῦν ὥς τὸ βράδυ χωρὶς ἀποτελεσμα. Τέλος ὁ ἀγώνας σταματᾷ. Τὴν ἄλλη μέρα γίνεται προσωρινή ἀνακωχή, γιὰ νά συγκεντρώσουν τοὺς νεκροὺς. Στὸ μεταξὺ οἱ Ἀχαιοὶ ἀποφασίζουν νά ἐνισχύσουν τὸ στρατόπεδό τους μέ τεῖχος καὶ μέ τάφρο.

Ὅταν ἡ αὐγὴ φώτισε τόν κόσμο, ὁ Δίας συγκαλεῖ σέ συγκέντρωση τοὺς θεοὺς καὶ τοὺς ἀπαγορεύει νά ἐπεμβαίνουν στὴ μάχη καὶ νά παίρνουν τὸ μέρος τοῦ ἐνός καὶ τοῦ ἄλλου ἀπὸ τοὺς ἀντιπάλους. Ὁ ἴδιος πηγαίνει στὴν Ἴδη καὶ ἀπὸ κεῖ παρατηρεῖ τὴν πόλη τῶν Τρώων καὶ τὸ ναυτικό στρατόπεδο τῶν Ἀχαιῶν. Κατὰ τὴ μάχη ἐκείνης τῆς ἡμέρας ὁ γιὸς τοῦ Κρόνου χαρίζει στοὺς Τρῶες νίκη καὶ δόξα μεγάλη καὶ ρίχνει συμφορὲς στοὺς Ἀχαιοὺς. Οἱ Τρῶες, ἂν καὶ λιγότεροι, ἀπωθοῦν τοὺς ἐχθροὺς ὥς τὰ ὀχυρώματα τοῦ στρατοπέδου τους. Ὁ ἀγώνας συνεχίζεται ὅλη τὴ μέρα, ὥσπου ἡ μαῦρη νύχτα σκεπάζει τὴ γῆ. Οἱ Τρῶες μολαταῦτα μένουν ἐκεῖ κοντὰ στὸ στρατόπεδο τῶν ἐχθρῶν μέ σκοπὸ νά ἐπαναλάβουν τὴν ἄλλη μέρα τὴν ἐπίθεσή τους. Ὅλη τὴ νύχτα ἔκαιγαν μεγάλες φωτιές, γιὰ νά φοβίσουν ἀκόμα πιὸ πολὺ τοὺς τρομαγμένους Ἀχαιοὺς.

I

1 - 181 : Καταλυπημένος ὁ Ἀγαμέμνωνας καλεῖ τοὺς ἀρχηγούς σέ νυκτερινὴ συνέλευση καὶ προτείνει νά ἐγκαταλείψουν τὴν πολιορκία τοῦ Ἰλίου. Ὁ Νέστορας ὅμως καὶ ὁ Διομήδης ἀντιστέκονται στὴν πρόταση αὐτή. Μετὰ τὸ δεῖπνο ἀποφασίζουν νά στείλουν πρεσβεῖα στὸν Ἀχιλλέα καὶ νά τόν παρακαλέσουν νά λάβει μέρος στὴ μάχη. Γιὰ τὴ λεπτὴ αὐτὴ ἀποστολὴ διαλέγουν τὸ γέροντα Φοῖνικα, παιδαγωγὸ τοῦ Ἀχιλλέα, τόν Ὀδυσσεά καὶ τόν Αἴαντα τοῦ Τελαμῶνα. Οἱ δύο βασιλιάδες ξεκίνησαν, ἀφοῦ ἄκουσαν τίς φρόνιμες συμβουλές τοῦ Νέστορα.

Ἡ πρεσβεία φτάνει στή σκηνή τοῦ Ἀχιλλέα.

- Τῷ δὲ βάτην παρὰ θῖνα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης, 182
πολλὰ μάλ' εὐχομένῳ γαιήοχῳ ἐννοσιγαίῳ
ῤηιδίῳς πεπιθεῖν μεγάλας φρένας Αἰακίδαο.
Μυρμιδόνων δ' ἐπὶ τε κλισίας καὶ νῆας ἰκέσθην, 185
τὸν δ' εὖρον φρένα τερπόμενον φόρμιγγι λιγείῃ,
καλῇ δαιδαλέῃ, ἐπὶ δ' ἀργύρεον ζυγὸν ἦεν,
τὴν ἄρετ' ἐξ ἐνάρων πόλιν Ἡετίωνος ὀλέσσας·
τῇ ὅ γε θυμὸν ἔτερπεν, αἶδε δ' ἄρα κλέα ἀνδρῶν.
Πάτροκλος δέ οἱ οἶος ἐναντίος ἦστο σιωπῇ, 190
δέγμενος Αἰακίδην, ὅποτε λήξειεν αἰείδων.
τῷ δὲ βάτην προτέρῳ, ἤγεῖτο δὲ δῖος Ὀδυσσεύς,
στὰν δὲ πρόσθ' αὐτοῦ· ταφῶν δ' ἀνόρουσεν Ἀχιλλεύς
αὐτῇ σὺν φόρμιγγι, λιπὼν ἔδος ἐνθα θάασσεν.
ὥς δ' αὐτως Πάτροκλος, ἐπεὶ ἶδε φῶτας, ἀνέστη. 195
τῷ καὶ δεικνύμενος προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς·
«χαίρετον· ἦ φίλοι ἄνδρες ἰκάνετον· ἦ τι μάλα χρεῶ,
οἳ μοι σκυζομένῳ περ Ἀχαιῶν φίλτατοὶ ἔστον».
Ὡς ἄρα φωνήσας προτέρῳ ἄγε δῖος Ἀχιλλεύς,
εἶσεν δ' ἐν κλισιοῖσι τάπησί τε πορφυρέοισιν. 200
αἶψα δὲ Πάτροκλον προσεφώνεεν ἐγγὺς ἐόντα·
«μείζονα δὴ κρητῆρα, Μενoitίου υἱέ, καθίστα,
ζωρότερον δὲ κέραιε, δέπας δ' ἐντυνον ἐκάστω·
οἳ γὰρ φίλτατοι ἄνδρες ἐμῷ ὑπέασι μελάθρῳ».
Ὡς φάτο, Πάτροκλος δὲ φίλῳ ἐπεπείθεθ' ἐταίρῳ. 205
αὐτὰρ ὅ γε κρεῖον μέγα κάββαλεν ἐν πυρὸς αὐγῇ,
ἐν δ' ἄρα νῶτον ἔθηκ' ὄϊος καὶ πίονος αἰγός,
ἐν δὲ συὸς σιάλοιο ῥάχιν τεθαλυῖαν ἀλοιφῇ.
τῷ δ' ἔχεν Αὐτομέδων, τάμνεν δ' ἄρα δῖος Ἀχιλλεύς.
καὶ τὰ μὲν εὖ μίστυλλε καὶ ἄμφ' ὀβελοῖσιν ἔπειρε, 210

πῦρ δὲ Μενoitιάδης δαΐεν μέγα, ἰσόθεος φώς.
 αὐτὰρ ἐπεὶ κατὰ πῦρ ἐκάη καὶ φλόξ ἑμαράνθη,
 ἀνθρακιὴν στορέσας ὀβελούς ἐφύπερθε τάνυσσε,
 πάσσε δ' ἄλός θείοιο κρατευτάων ἐπαίρας.
 αὐτὰρ ἐπεὶ ῥ' ὤπτησε καὶ εἰν ἑλεοῖσιν ἔχευε, 215
 Πάτροκλος μὲν σῆτον ἐλὼν ἐπένειμε τραπέζῃ
 καλοῖς ἐν κανέοισιν, ἀτὰρ κρέα νεῖμεν Ἀχιλλεύς.
 αὐτὸς δ' ἀντίον ἵζεν Ὀδυσσῆος θείοιο
 τοίχου τοῦ ἐτέροιο, θεοῖσι δὲ θῦσαι ἀνώγει
 Πάτροκλον, ὃν ἑταῖρον· ὁ δ' ἐν πυρὶ βάλλε θυηλάς. 220
 οἱ δ' ἐπ' ὀνειάθ' ἐτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἱαλλον.
 αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἔντο,
 νεῦσ' Αἴας Φοῖνικι· νόησε δὲ δῖος Ὀδυσσεύς,
 πλησάμενος δ' οἴνοιο δέπας δείδεκτ' Ἀχιλλῆα.

Οἱ ὑποσχέσεις τοῦ Ἀγαμέμνονα καὶ οἱ παρακλήσεις
 τοῦ Ὀδυσσεά.

«χαῖρ', Ἀχιλεῦ· δαιτὸς μὲν εἵσης οὐκ ἐπιδευεῖς 225
 ἡμὲν ἐνὶ κλισίῃ Ἀγαμέμνωνος Ἀτρεΐδαο
 ἡδὲ καὶ ἐνθάδε νῦν· πάρα γὰρ μενοεικέα πολλὰ
 δαίνυσθ'· ἀλλ' οὐ δαιτὸς ἐπηράτου ἔργα μέμνηεν,
 ἀλλὰ λίην μέγα πῆμα, διοτρεφές, εἰσορόωντες
 δείδιμεν· ἐν δοιῇ δὲ σαωσέμεν ἢ ἀπολέσθαι 230
 νῆας εὐσσέλμους, εἰ μὴ σύ γε δύσαι ἀλκὴν.
 ἐγγὺς γὰρ νηῶν καὶ τείχεος αὖλιν ἔθεντο
 Τρῶες ὑπέρθυμοι τηλεκλειτοὶ τ' ἐπίκουροι,
 κηάμενοι πυρὰ πολλὰ κατὰ στρατόν, οὐδ' ἔτι φασὶ
 σχήσεσθ', ἀλλ' ἐν νηυσὶ μελαίνησιν πεσέεσθαι. 235
 Ζεὺς δὲ σφι Κρονίδης ἐνδέξια σήματα φαίνων
 ἀστράπτει· Ἐκτωρ δὲ μέγα σθένει βλεμεαίνων
 μαίνεται ἐκπάγλως, πίσυνος Δίῃ, οὐδέ τι τίει

ἀνέρας οὐδὲ θεούς· κρατερὴ δὲ ἐ λύσσα δέδουκεν.
 ἀρᾶται δὲ τάχιστα φανήμεναι Ἡῶ δι᾿αν· 240
 στεῦται γὰρ νηῶν ἀποκόψειν ἄκρα κόρυμβα
 αὐτάς τ' ἐμπρήσειν μαλεροῦ πυρός, αὐτὰρ Ἀχαιοὺς
 δηώσειν παρὰ τῆσιν ὀρινομένους ὑπὸ καπνοῦ.
 ταῦτ' αἰνῶς δείδοικα κατὰ φρένα, μὴ οἱ ἀπειλὰς
 ἐκτελέσωσι θεοί, ἡμῖν δὲ δὴ αἷσιμον εἶη 245
 φθίσθαι ἐν Τροίῃ, ἐκάς Ἄργεος ἱπποβότοιο.
 ἀλλ' ἄνα, εἰ μέμονάς γε καὶ ὀψέ περ υἱας Ἀχαιῶν
 τειρομένους ἐρύεσθαι ὑπὸ Τρώων ὀρυμαγδοῦ.
 αὐτῷ τοι μετόπισθ' ἄχος ἔσσεται, οὐδέ τι μῆχος 250
 ῥεχθέντος κακοῦ ἔστ' ἄκος εὔρεϊν· ἀλλὰ πολὺ πρὶν
 φράζευ, ὅπως Δαναοῖσιν ἀλεξήσεις κακὸν ἤμαρ.
 ὦ πέπον, ἦ μὲν σοί γε πατὴρ ἐπετέλλετο Πηλεὺς
 ἡματι τῷ, ὅτε σ' ἐκ Φθίης Ἀγαμέμνονι πέμπε·
 ἔτεκνον ἐμόν, κάρτος μὲν Ἀθηναίῃ τε καὶ Ἥρῃ 255
 δώσουσ', αἶ κ' ἐθέλωσι, σὺ δὲ μεγαλήτορα θυμὸν
 ἴσχειν ἐν στήθεσσι· φιλοφροσύνη γὰρ ἀμείνων·
 ληγέμεναι δ' ἔριδος κακομηχάνου, ὅφρα σε μᾶλλον
 τίωσ' Ἀργείων ἡμὲν νέοι ἡδὲ γέροντες·
 ὥς ἐπέτελλ' ὁ γέρων, σὺ δὲ λήθαι· ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν 260
 παύε', ἕα δὲ χόλον θυμαλγέα· σοὶ δ' Ἀγαμέμνων
 ἄξια δῶρα δίδωσι μεταλλήξαντι χόλοιο.
 εἰ δὲ σὺ μὲν μευ ἄκουσον, ἐγὼ δὲ κέ τοι καταλέξω
 ὅσσα τοι ἐν κλισίῃσιν ὑπέσχετο δῶρ' Ἀγαμέμνων·
 ἔπτ' ἀπύρους τρίποδας, δέκα δὲ χρυσοῖο τάλαντα,
 αἶθωνας δὲ λέβητας ἐείκοσι, δώδεκα δ' ἵππους 265
 πηγοὺς ἀθλοφόρους, οἳ ἀέθλια ποσσὶν ἄροντο.
 οὐ κεν ἀλήτιος εἶη ἀνὴρ, ὃ τόσσα γένοιτο,
 οὐδέ κεν ἀκτῆμων ἐριτίμοιο χρυσοῖο,
 ὅσσ' Ἀγαμέμνωνος ἵπποι ἀέθλια ποσσὶν ἄροντο.

δώσει δ' ἐπτά γυναῖκας ἀμύμονα ἔργα ἰδυίας, 270
 Λεσβίδας, ἅς, ὅτε Λέσβον εὐκτιμένην ἔλες αὐτός,
 ἐξέλεθ', αἶ τότε κάλλει ἐνίκων φῦλα γυναικῶν.
 τὰς μὲν τοι δώσει, μετὰ δ' ἔσσεται ἦν τότε ἀπηύρα,
 κούρη Βρισηῖος. 274
 ταῦτα μὲν αὐτίκα πάντα παρέσσεται· εἰ δέ κεν αὖτε 277
 ἄστει μέγα Πριάμοιο θεοὶ δώσωσ' ἀλαπάξαι,
 νῆα ἄλις χρυσοῦ καὶ χαλκοῦ νηήσασθαι
 εἰσελθών, ὅτε κεν δατεώμεθα ληϊδ' Ἀχαιοί, 280
 Τρωϊάδας δὲ γυναῖκας ἐείκοσιν αὐτὸς ἐλέσθαι,
 αἶ κε μετ' Ἀργεῖην Ἑλένην κάλλισται ἔωσιν.
 εἰ δέ κεν Ἄργος ἰκοίμεθ' Ἀχαιϊκόν, οὐθαρ ἀρούρης,
 γαμβρός κέν οἱ ἔοις· τίσει δέ σε ἴσον Ὀρέστη,
 ὅς οἱ τηλύγετος τρέφεται θαλίῃ ἐνι πολλῇ. 285
 τρεῖς δέ οἱ εἰσι θύγατρες ἐνὶ μεγάρῳ εὐπῆκτω,
 Χρυσόθεμις καὶ Λαοδίκη καὶ Ἰφιάνασσα·
 τῶν ἦν κ' ἐθέλησθα, φίλην ἀνάεδνον ἄγεσθαι
 πρὸς οἶκον Πηλῆος· ὁ δ' αὖτ' ἐπὶ μείλια δώσει
 πολλὰ μάλ', ὅσσ' οὐ πώ τις ἐῖς ἐπέδωκε θυγατρί· 290
 ἐπτά δέ τοι δώσει εὐ ναϊόμενα πτολίεθρα,
 Καρδαμύλην Ἐνόπην τε καὶ Ἴρην ποιήεσσαν,
 Φηράς τε Ζαθέας ἡδ' Ἀνθειαν βαθύλειμον, 295
 καλὴν τ' Αἰπείαν καὶ Πήδασον ἀμπελόεσσαν.
 πᾶσαι δ' ἐγγὺς ἁλός, νέαται Πύλου ἡμαθόεντος· 298
 ἐν δ' ἄνδρες ναίουσι πολύρρηνες πολυβοῦται,
 οἳ κέ σε δωτίνησι θεὸν ὥς τιμήσουσι
 καὶ τοι ὑπὸ σκῆπτρῳ λιπαρὰς τελέουσι θέμιστας.
 ταῦτά κέ τοι τελέσειε μεταλλήξαντι χόλοιο. 300
 εἰ δέ τοι Ἀτρεΐδης μὲν ἀπήχθετο κηρόθι μᾶλλον,
 αὐτὸς καὶ τοῦ δῶρα, σὺ δ' ἄλλους περ Παναχαιούς
 τειρομένους ἐλέαιρε κατὰ στρατόν, οἳ σε θεὸν ὥς

τίσους· ἥ γάρ κέ σφι μάλα μέγα κῦδος ἄροιο.
 νῦν γάρ χ' Ἑκτορ' ἔλοις, ἐπεὶ ἂν μάλα τοι σχεδὸν ἔλθοι
 λύσσαν ἔχων ὁλοήν, ἐπεὶ οὐ τινά φησιν ὁμοῖον 305
 οἷ ἔμεναι Δαναῶν, οὓς ἐνθάδε νῆες ἔνεικαν ».

Ὁ Ἀχιλλέας ἀποκρούει τίς προτάσεις.

Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς
 « διογενὲς Λαερτιάδη, πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
 χρὴ μὲν δὴ τὸν μῦθον ἀπηλεγέως ἀποειπεῖν,
 ἥ περ δὴ φρονέω τε καὶ ὥς τετελεσμένον ἔσται, 310
 ὥς μὴ μοι τρύζητε παρήμενοι ἄλλοθεν ἄλλος.
 ἐχθρὸς γάρ μοι κεῖνος ὁμῶς Ἀΐδαο πύλῃσιν
 ὅς χ' ἕτερον μὲν κεύθη ἐνὶ φρεσίν, ἄλλο δὲ εἶπῃ.
 αὐτὰρ ἐγὼν ἐρέω, ὥς μοι δοκεῖ εἶναι ἄριστα·
 οὗτ' ἐμέ γ' Ἀτρεΐδην Ἀγαμέμνονα πεισέμεν οἶω 315
 οὗτ' ἄλλους Δαναούς, ἐπεὶ οὐκ ἄρα τις χάρις ἦεν
 μάρνασθαι δητοῖσιν ἐπ' ἀνδράσι νωλεμές αἰεὶ.
 ἴση μοῖρα μένοντι, καὶ εἰ μάλα τις πολεμίζοι·
 ἐν δὲ ἰῆ τιμῇ ἡμὲν κακὸς ἢ δὲ καὶ ἐσθλός·
 κάτθαν' ὁμῶς ὃ τ' ἀεργὸς ἀνὴρ ὃ τε πολλὰ ἐοργῶς. 320
 οὐδέ τί μοι περίκειται, ἐπεὶ πάθον ἄλγεα θυμῷ,
 αἰεὶ ἐμὴν ψυχὴν παραβαλλόμενος πολεμίζειν.
 ὥς δ' ὄρνις ἀπτῆσι νεοσσοῖσι προφέρῃσι
 μᾶστακ', ἐπεὶ κε λάβῃσι, κακῶς δ' ἄρα οἱ πέλει αὐτῇ,
 ὥς καὶ ἐγὼ πολλὰς μὲν αὐπνους νύκτας ἴαυον, 325
 ἡματα δ' αἱματόεντα διέπρησσον πολεμίζων,
 ἀνδράσιν μαρνάμενος ὀάρων ἔνεκα σφετεράων.
 δῶδεκα δὴ σὺν νηυσὶ πόλεις ἀλάπαξ' ἀνθρώπων,
 πεζὸς δ' ἑνδεκά φημι κατὰ Τροίην ἐρίβωλον·
 τᾶων ἐκ πασέων κειμήλια πολλὰ καὶ ἐσθλὰ 330

ἐξελόμεν, καὶ πάντα φέρων Ἀγαμέμνονι δόσκον
 Ἀτρεΐδῃ· ὁ δ' ὅπισθε μένων παρὰ νηυσὶ θοῇσι
 δεξάμενος διὰ παῦρα δασάσκετο, πολλὰ δ' ἔχεσκεν.
 ἄλλα δ' ἀριστήεσσι δίδου γέρα καὶ βασιλεῦσι,
 τοῖσι μὲν ἔμπεδα κεῖται, ἐμεῦ δ' ἀπὸ μούνου Ἀχαιῶν 335
 εἴλετ', ἔχει δ' ἄλοχον θυμαρέα· τῇ παριαύων
 τερπέσθω. τί δέ δεῖ πολεμιζέμεναι Τρώεσσιν
 Ἀργείους ; τί δέ λαὸν ἀνήγαγεν ἐνθάδ' ἀγείρας
 Ἀτρεΐδης ; ἦ οὐχ Ἑλένης ἕνεκ' ἡϋκόμοιο ;
 ἦ μῶνοι φιλέουσ' ἀλόχους μερόπων ἀνθρώπων 340
 Ἀτρεΐδαι ; ἐπεὶ ὅς τις ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ ἐχέφρων
 τὴν αὐτοῦ φιλέει καὶ κήδεται, ὥς καὶ ἐγὼ τὴν
 ἐκ θυμοῦ φίλεον, δουρικτητὴν περ ἐοῦσαν.
 νῦν δ', ἐπεὶ ἐκ χειρῶν γέρας εἴλετο καὶ μ' ἀπάτησε,
 μή μευ πειράτω εὖ εἰδότος· οὐδέ με πείσει. 345
 ἀλλ', Ὀδυσσεῦ, σὺν σοί τε καὶ ἄλλοισιν βασιλεῦσι
 φραζέσθω νήεσσιν ἀλεξέμεναι δῆιον πῦρ.
 ἦ μὲν δὴ μάλα πολλὰ πονήσατο νόσφιν ἐμεῖο,
 καὶ δὴ τεῖχος ἔδειμε, καὶ ἤλασε τάφρον ἐπ' αὐτῷ
 εὐρεῖαν μεγάλην, ἐν δὲ σκόλοπας κατέπηξεν· 350
 ἀλλ' οὐδ' ὥς δύναται σθένος Ἑκτορος ἀνδροφόνιοιο
 ἴσχειν. ὄφρα δ' ἐγὼ μετ' Ἀχαιοῖσιν πολέμιζον,
 οὐκ ἐθέλεσκε μάχην ἀπὸ τείχεος ὀρνύμεν Ἑκτωρ,
 ἀλλ' ὅσον ἐς Σκαιάς τε πύλας καὶ φηγὸν ἴκανεν·
 ἔνθα ποτ' οἶον ἔμιμνε, μόγις δέ μευ ἔκφυγεν ὀρμήν. 355
 νῦν δ', ἐπεὶ οὐκ ἐθέλω πολεμιζέμεν Ἑκτορι δίῳ,
 αὖριον ἰρὰ Διὶ ῥέξας καὶ πᾶσι θεοῖσι,
 νηήσας εὖ νῆας, ἐπὴν ἄλαδε προερεύσω,
 ὄψαι, αἶ κ' ἐθέλῃσθα καὶ αἶ κέν τοι τὰ μεμήλῃ,
 ἦρι μάλ' Ἑλλήσποντον ἐπ' ἰχθυόεντα πλεούσας 360
 νῆας ἐμάς, ἐν δ' ἄνδρας ἐρεσσέμεναι μεμαῶτας·

εἰ δέ κεν εὐπλοίην δώῃ κλυτὸς ἐννοσίγαιος,
 ἥματί κε τριτάτῳ Φθίην ἐρίβωλον ἰκοίμην ».

K

Οἱ δύο ἀρχηγοὶ γυρίζουν ἄπρακτοι. Τὴν ἴδια νύχτα ὁ Διομήδης καὶ ὁ Ὀδυσσεύς ἀποφασίζουν νὰ κατασκοπεύσουν τὸ ἐχθρικό στρατόπεδο. Στὴν ἐπιχείρηση αὐτὴ σκοτώνουν ἓνα κατάσκοπο τῶν Τρώων, τὸ Δόλωνα, ἀφοῦ προηγουμένως ἔμαθαν ἀπ' αὐτόν τὰ σχέδια τοῦ Ἑκτορα γιὰ τὴ μάχη τῆς ἄλλης μέρας. Σκοτώνουν κι ἄλλον ἓναν ἐπιφανή Τρώα, τὸ Ρῆσο, καὶ γυρίζουν στοῦ στρατόπεδο φέροντας μαζί τους τὰ θαυμάσια Θρακικά ἄλογα τοῦ ἥρωα.

Λ

Μόλις χάραξε ἡ αὐγή, φοροῦνε τὰ ὅπλα τους οἱ πρῶτοι ἀπὸ τοὺς Ἀχαιοὺς. Στὴ μάχη τῆς ἡμέρας αὐτῆς ἀριστεύει ὁ Ἀγαμέμνωνας ἀπωθώντας τοὺς Τρῶες ὥς τὸ τεῖχος τοῦ Ἰλίου. Πληγώθηκαν ὁμοῦ καὶ ὁ ἴδιος καὶ ὁ Διομήδης καὶ ὁ Ὀδυσσεύς.

M

Τότε ἡ ὁρμή τῶν Τρώων γίνεται ἀκράτητη. Φτάνουν ὥς τὸ τεῖχος πού προστάτευε τὸ Ἀχαικὸ στρατόπεδο καὶ μ' ὅλη τὴν ἀντίσταση πού πρόβαλαν οἱ δύο Αἴαντες, κατόρθωσαν νὰ εἰσφορμήσουν στοῦ χῶρο, ὅπου ἦταν τραβηγμένα τὰ πλοῖα. Στὴν περίστασι αὐτὴ διακρίθηκαν ἀπὸ τοὺς Τρῶες ὁ Σαρπηδόνας, ὁ Γλαῦκος καὶ πάνω ἀπ' ὅλους ὁ Ἑκτορας, πού ἀναρρίπιζε τὴν ὁρμή καὶ ἐνίσχυε τὸ φρόνημα ὄλων. Σὲ μιὰ στιγμή ἐλέγχει τὸν Πολυδάμαντα, πού εἶχε δειλιάσει στοῦ ἀντίκρουσμα ἐνὸς ἀπαίσιου οἰωνοῦ, ἐνθαρρύνοντάς τον μέ τὸν ἀθάνατο λόγο :

εἷς οἰωνὸς ἄριστος, ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης.

243

N

Μέ τὴν ἐπέμβαση τοῦ Ποσειδῶνα γιὰ λογαριασμό τῶν Ἀχαιῶν ἀναχαιτίζονται κάπως οἱ Τρῶες. Μεγάλες εἶναι οἱ ἀπώλειες καὶ τῶν δύο μερῶν. Ὑστερ' ἀπὸ μικρὴ διακοπὴ καὶ μιὰ σύσκεψη τοῦ Ἑκτορα

μέ τούς ἄλλους ἀρχηγούς, ξαναρχίζει ἡ μάχη ἀγριότερη καί πιό φονική ἀπό ποτέ.

Ξ

Οἱ τραυματισμένοι ἀρχηγοί τῶν Ἀχαιῶν ἄκουγαν μέσα στίς σκηνές τους τίς τρομερές κραυγές αὐτῶν πού μάχονταν. Ὁ Ἀγαμέμνονας προτείνει γι' ἄλλη μιά φορά νά φύγουν. Ἀλλά στό μεταξύ ὁ Ποσειδῶνας μέ τή βοήθεια τῆς Ἥρας κατορθώνει νά ἐξαπατήσει τό Δία καί νά ἐνισχύσει καί πάλι τούς Ἀχαιοὺς. Τότε ὁ Αἴαντας τοῦ Τελαμῶνα τραυματίζει τόν Ἑκτορα καί ὁ Αἴαντας τοῦ Οὐλέα ἀπωθεῖ τούς ἐχθροὺς πέρα ἀπό τά πλοῖα.

Ο

Ὅταν ὁ Δίας κατάλαβε τήν ἀπάτη, παρατήρησε ἔντονα τήν Ἥρα καί πρόσταξε τόν Ποσειδῶνα νά ἀφήσει ἀμέσως τό πεδίο τῆς μάχης. Μέ τή βοήθεια τοῦ Ἀπόλλωνα ὁ Ἑκτορας θεραπεύεται καί ἔτσι οἱ Τρῶες ἀνακτοῦν τό θάρρος τους. Ὁ Ἑκτορας αὐτῇ τῇ φορά φτάνει ὡς τό μέσο τοῦ στρατοπέδου τῶν Ἀχαιῶν καί εἶναι ἔτοιμος νά βάλει φωτιά στό πλοῖο τοῦ Πρωτεσιλάου. Ὁ Πάτροκλος τρέχει νά εἰδοποιήσει τόν Ἀχιλλέα γιά τόν κίνδυνο, πού ἀπειλοῦσε τούς Ἀχαιοὺς.

Π

Τότε πιά πραγματοποιήθηκε τό θέλημα τοῦ Δία. Ἡ αὐθαιρσία τοῦ Ἀγαμέμνονα πρὸς τόν Ἀχιλλέα πληρώθηκε πολύ ἀκριβά. Οἱ Ἀχαιοὶ μπορούσαν νά σωθοῦν, μόνο ἂν ἤθελε ὁ Ἀχιλλέας. Στῇ φοβερῇ αὐτῇ ὥρα ὑποχώρησε ὁ θυμός καί λύγισε ἡ περηγάνεια τοῦ ἥρωα. Ἐπιτρέπει πρῶτα στὸν Πάτροκλο νά ὀδηγήσει ἓνα τμήμα ἀπὸ Μυρμιδόνες στῇ μάχη φορώντας τή δική του ὑπέροχη πανοπλία. Μέ τὴν ἐμφάνισή του ὁ Πάτροκλος, πού τὸν νόμισαν ὡς τὸν πραγματικόν Ἀχιλλέα, τρέπει τούς ἐχθροὺς σέ φυγή. Καθὼς ὁμως ὁ Πάτροκλος παρασύρθηκε ἀπὸ τὴν ἐπιτυχία του, λησμόνησε τὴν ὑπόσχεσή του πρὸς τόν Ἀχιλλέα, ὅτι θά ἀγωνιζόταν μόνο γιὰ νά σώσει τό στόλο τῶν Ἀχαιῶν. Καταδιώκει τούς Τρῶες στὴν πεδιάδα καί φτάνει ὡς τό τεῖχος τοῦ Ἰλίου. Τὸν ἀναγνωρίζουν, πληγώνεται ἀπὸ τὸν Εὐφορβο καί σκοτώνεται ἀπὸ τὸν Ἑκτορα.

Ρ

Γύρω από τό σῶμα τοῦ Πατρόκλου γίνεται μάχη πεισματωμένη. Ἔπειτα ἀπό πολύωρο ἀγώνα ὁ Μενέλαος καί ὁ Μηριόνης κατορθώνουν νά πάρουν τό νεκρό, ἐνῶ οἱ δύο Αἴαντες τοὺς προστατεύουν κατὰ τήν ἀποχωρησίή τους.

Σ

Μαῦρο σύννεφο λύπης σκέπασε τήν ψυχή τοῦ Ἀχιλλέα, ὅταν πληροφορήθηκε τό θάνατο τοῦ φίλου του. Ἡ Θέτη ἄκουσε τοὺς θρήνους του στά βάθη τῆς θάλασσας καί ἔτρεξε νά παρηγορήσει τό γιό της. Τοῦ ὑπόσχεται ὅτι τήν ἄλλη μέρα θά τοῦ φέρει νέα πανοπλία ἀπό τά χέρια τοῦ Ἡφαίστου, γιά νά ἐκδικηθεῖ τό θάνατο τοῦ ἀγαπημένου συντρόφου του. Ἐξάλλος ὁ Ἀχιλλέας ὁρμάει ἀμέσως σέ κατάδιώξη τῶν Τρώων, ἐνῶ ὁ Ἡφαιστος τοῦ ἐτοίμαζε κιόλας ἀσπίδα¹ περίτεχνη καί θώρακα πῶ ἀστραφτερό ἀπό τή λάμψη τῆς αὐγῆς, περικεφαλαία μέ χρυσό λοφίο καί κνημίδες ἀπό λαμπρό κασσίτερο. Γρήγορη σάν τό γεράκι ἡ Θέτη φέρνει στό γιό της ἀπό τόν Ὀλυμπο τά ὄπλα πού ἀστράφτουν.

Τ

Ὁ Ἀχιλλέας καλεῖ τό λαό σέ συνέλευση καί δηλώνει ὅτι στό ἐξῆς θά παίρνει μέρος στή μάχη. Ὁ Ἀγαμέμνωνας ὁμολογεῖ μπροστά σ' ὅλους τό σφάλμα του καί πραγματοποιεῖται ἡ συμφιλίωση τῶν δύο ἡρώων.

Υ

Τότε πιά ὁ Δίας ἀφήνει νά γυρίσει ἡ τύχη μέ τό μέρος τῶν Ἀχαιῶν. Σέ γενική συνέλευση τῶν θεῶν τοὺς ἐπιτρέπει νά βοηθήσουν ὅποιον ἤθελαν ἀπό τοὺς θνητούς πού πολεμοῦν. Ἔτσι ἡ μάχη μπροστά στό Ἴλιο γίνεται ἀληθινή θεομαχία. Ἡ Ἥρα, ἡ Ἀθηνᾶ, ὁ Ποσειδῶνας, ὁ Ἑρμῆς, ὁ Ἡφαιστος, ἡ Ἄρτεμη, ὁ Ἀπόλλωνας, ἡ Λητώ, ὁ Ξάνθος, θεός τοῦ ὁμώνυμου ποταμοῦ, καί ἡ Ἀφροδίτη κατεβαί-

1. Ἡ περιγραφή τῆς ἀσπίδας ἔχει ἰδιαίτερη σημασία, γιατί σ' αὐτήν παριστάνονται εἰκόνες ἀπό τή ζωή τῆς Ὀμηρικῆς ἐποχῆς. Ὅσοι μαθητές θέλουν μποροῦν νά διαβάσουν σέ μετάφραση στή ραψωδία Σ τοὺς στίχους 478 — 608 καί νά περιγράψουν τίς παραστάσεις τῆς ἀσπίδας

νουν στήν πεδιάδα καί μαζί μέ τούς θνητούς πολεμοῦν ὁ ἕνας κατά τοῦ ἄλλου.

Φ

Ἡ νίκη πῆγε μέ τό μέρος τῶν θεῶν πού προστάτευαν τούς Ἀχαιοὺς καί στήν ὁρμή τοῦ Ἀχιλλέα οἱ Τρῶες ὀπισθοχωροῦν. Τό Ἴλιο κινδύνευε νά κυριευθεῖ καί γι' αὐτό ὁ Ἀπόλλωνας μένει ἀκόμα στή γῆ, γιά νά σώσει τήν ἱερή πόλη.

Χ

Σάν τρομαγμένα ἐλάφια οἱ Τρῶες κλείνονται στά τείχη καί μόνο ὁ Ἔκτορας νιώθοντας τήν εὐθύνη του μένει ἔξω ἀπό τό τεῖχος, γιά νά περιμένει τόν Ἀχιλλέα. Ἡ μοίρα τοῦ γενναίου ἥρωα πού ἐξασφάλιζε τή σωτηρία τῆς Τροίας, ἔχει ἀποφασιστεῖ ἀπό τούς θεούς. Ἀπατημένος ἀπό τήν Ἀθηνᾶ ὁ ξεχωριστός γιός τοῦ Πριάμου δέν κατόρθωσε νά χτυπήσει τόν ἀντίπαλό του καί σκοτώνεται ἀπό αὐτόν. Ἐξαγριωμένος ὁ Ἀχιλλέας, χωρίς νά μπορεῖ νά βγάλει ἀπό τό νοῦ του τό φόνο τοῦ Πατρόκλου «ἐξενάριξε τὸν νεκρόν» καί φώναξε μέ περηφάνεια στοὺς Ἀχαιοὺς πού ἔφτασαν τρέχοντας :

«..... ἐπέφνομεν Ἐκτορα δῖον,
ὦ Τρῶες κατὰ ἄστρῳ θεῷ ὥς εὐχετόωντο».

Τοῦ τρύπησε ἔπειτα τὰ πόδια, τοῦ πέρασε ἱμάντες βοδινούς κι ἀφοῦ τόν ἔδεσε στό ἄρμα του τόν ἔσυρε ὥς τό στρατόπεδο τῶν Ἀχαιῶν.

Ψ

Μετά τό φόνο τοῦ Ἐκτορα γίνεται μέ μεγαλοπρέπεια ἡ ταφή τοῦ Πατρόκλου. Ἀφοῦ ἔκαψαν τό νεκρό καί τοῦ ὕψωσαν μνημα, ὁ Ἀχιλλέας ὀργάνωσε ἀγῶνες μέ θανμαστά ἑπαθλα¹. Στά διάφορα ἀγωνίσματα βραβεύτηκαν βασιλιάδες κι ἄλλοι εὐγενεῖς ἥρωες, πού ἀρίστευαν στίς μάχες.

Ω

1 - 143 : Πενθόντας γιά τόν Πάτροκλο ὁ Ἀχιλλέας περνοῦσε νύ-

1. Οἱ μαθητές πού θέλουν ἄς διαβάσουν σέ μετάφραση τήν περιγραφή τῶν ἀγῶνων αὐτῶν (Ψ στ. 257 — 897) καί ἄς διαγράψουν τό πρόγραμμα τῶν ἀγῶνων αὐτῶν μέ τούς σημερινούς δρους.

χτες ὅλο ἀγωνία καί περιπλανιόταν κλαίγοντας στήν ἀκρογιαλιά. Στή μανία του ἔδενε τό νεκρό τοῦ Ἑκτορα πίσω ἀπό τό ἄρμα του καί τόν ἔσερνε γύρω ἀπό τόν τάφο τοῦ Πατρόκλου. Οἱ περισσότεροι ἀπό τούς θεούς τοῦ Ὀλύμπου ἐξεγείρονται μέ τή σκληρότητα αὐτή καί γιά τοῦτο ὁ Δίας προστάζει τή Θέτη νά συμβουλέψει τό γιό της νά λυπηθεῖ τό νεκρό καί νά τόν δώσει στούς δικούς του, γιά νά τόν ἐνταφιάσουν. Ταυτόχρονα ὁ μέγας θεός προστάζει τήν «ποδῆ-νεμον» Ἴρη τά ἀκόλουθα :

« Βάσκ' ἴθι, Ἴρι ταχεῖα· λιποῦς' ἔδος Οὐλύμποιο 144

ἄγγελιον Πριάμῳ μεγάλῃτορι Ἴλιον εἴσω 145

λύσσασθαι φίλον υἱὸν ἰόντ' ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν,
δῶρα δ' Ἀχιλλῇ φερέμεν, τά κε θυμὸν ἰήνη,
οἷον, μηδὲ τις ἄλλος ἅμα Τρώων ἵτω ἀνῆρ.
κῆρύξ τίς οἱ ἔποιτο γεραίτερος, ὅς κ' ἰθύνει 150

ἡμιόνους καὶ ἁμαξαν ἐϋτροχον, ἥδὲ καὶ αὖτις
νεκρὸν ἄγοι προτὶ ἄστρ, τὸν ἔκτανε δῖος Ἀχιλλεύς.
μηδὲ τί οἱ θάνατος μελέτω φρεσί, μηδὲ τι τάρβος.

τοῖον γάρ οἱ πομπὸν ὀπάσσομεν ἀργεῖφόντην,
ὅς ἄξει, ἥος κεν ἄγων Ἀχιλλῇ πελάσση.
αὐτὰρ ἐπὴν ἀγάγησιν ἔσω κλισίην Ἀχιλλῆος. 155

οὔτ' αὐτὸς κτενέει ἀπό τ' ἄλλους πάντας ἐρύξει·
οὔτε γάρ ἐστ' ἄφρων, οὔτ' ἄσκοπος, οὔτ' ἀλιτήμων·
ἀλλὰ μάλ' ἐνδυκέως ἰκέτω πεφιδῆσεται ἀνδρός ».

Ὡς ἔφατ'· ὦρτο δὲ Ἴρις ἀελλόπος ἀγγελέουσα.
ἔξεν δ' ἐς Πριάμοιο, κίχεν δ' ἐνοπὴν τε γόον τε. 160

παῖδες μὲν πατέρ' ἀμφὶ καθήμενοι ἐνδοθεν αὐλῆς
δάκρυσιν εἵματ' ἔφυρον· ὁ δ' ἐν μέσσοισι γεραῖος
ἐντυπὰς ἐν χλαίνῃ κεκαλυμμένος· ἀμφὶ δὲ πολλῇ
κόπρος ἔην κεφαλῇ τε καὶ αὐχένι τοῖο γέροντος,
τὴν ῥα κυλινδόμενος καταμήσατο χερσὶν ἑῇσιν. 165

θυγατέρες δ' ἀνὰ δώματ' ἰδὲ νυοὶ ὠδύροντο,
τῶν μιμνησκόμεναι, οἳ δὴ πολέες τε καὶ ἐσθλοὶ

- χερσὶν ὑπ' Ἀργείων κέατο, ψυχὰς ὀλέσαντες.
 στῇ δὲ παρὰ Πρίαμον Διὸς ἄγγελος, ἥδ' προσηύδα
 τυτθὸν φθεγξαμένη· τὸν δὲ τρόμος ἔλλαβε γυῖα· 170
 « θάρσει, Δαρδανίδη Πρίαμε, φρεσί, μηδέ τι τάρβει·
 οὐ μὲν γάρ τοι ἐγὼ κακὸν ὀσσομένη τόδ' ἰκάνω,
 ἀλλ' ἀγαθὰ φρονέουσα· Διὸς δέ τοι ἄγγελός εἰμι,
 ὅς σευ ἄνευθεν ἐὼν μέγα κήδεται ἥδ' ἐλεαίρει.
 λύσασθαι σ' ἐκέλευσεν Ὀλύμπιος Ἑκτορα δῖον, 175
 δῶρα δ' Ἀχιλλῇ φερέμεν, τά κε θυμὸν ἰήνη,
 οἶον, μηδέ τις ἄλλος ἅμα Τρώων ἴτω ἀνήρ.
 κῆρύξ τίς τοι ἔποιτο γεραίτερος, ὅς κ' ἰθύνει
 ἡμιόνους καὶ ἅμαξαν εὐτροχον, ἥδ' ἐκαὶ αὖτις
 νεκρὸν ἄγοι προτὶ ἄστρ, τὸν ἔκτανε δῖος Ἀχιλλεύς. 180
 μηδέ τί τοι θάνατος μελέτω φρεσί, μηδέ τι τάρβος·
 τοῖος γάρ τοι πομπὸς ἅμ' ἔψεται ἀργεῖφόντης,
 ὅς σ' ἄξει, ἧός κεν ἄγων Ἀχιλλῇ πελάσσει.
 αὐτὰρ ἐπὴν ἀγάγησιν ἔσω κλισίην Ἀχιλλῆος,
 οὔτ' αὐτὸς κτενέει ἀπὸ τ' ἄλλους πάντας ἐρύξει· 185
 οὔτε γάρ ἐστ' ἄφρων, οὔτ' ἄσκοπος, οὔτ' ἀλιτήμων·
 ἀλλὰ μάλ' ἐνδυκέως ἰκέτεω πεφιδήσεται ἀνδρός ».
- Ἡ μὲν ἄρ' ὥς εἰποῦσ' ἀπέβη πόδας ὠκέα Ἴρις.
 αὐτὰρ ὁ γ' υἱὰς ἅμαξαν εὐτροχον ἡμιονεῖν
 ὀπλίσαι ἠνώγει, πείρινθα δὲ δῆσαι ἐπ' αὐτῆς. 190
 αὐτὸς δ' ἐς θάλαμον κατεβήσето κηώνεντα,
 κέδρινον, ὑπόροφον, ὃς γλήνεα πολλὰ κεχάνδει·
 ἐς δ' ἄλοχον Ἑκάβην ἐκαλέσσατο, φώνησέν τε·
 « δαιμονίη, Διόθεν μοι Ὀλύμπιος ἄγγελος ἦλθεν
 λύσασθαι φίλον υἱὸν ἰόντ' ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν, 195
 δῶρα δ' Ἀχιλλῇ φερέμεν, τά κε θυμὸν ἰήνη.
 ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπέ, τί τοι φρεσὶν εἶδεται εἶναι ;
 αἰνῶς γάρ μ' αὐτόν γε μένος καὶ θυμὸς ἄνωγεν

κεῖσ' ἰέναι ἐπὶ νῆας ἔσω στρατὸν εὐρὺν Ἀχαιῶν ».

Ὡς φάτο· κώκυσε δὲ γυνή καὶ ἀμείβετο μύθῳ· 200
 « ὦ μοι, πῇ δὴ τοι φρένες οἴχονθ', ἧς τὸ πάρος περ
 ἔκλε' ἐπ' ἀνθρώπους ξείνους ἡδ' οἷσιν ἀνάσσεις;
 πῶς ἐθέλεις ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν ἐλθέμεν οἶος,
 ἀνδρὸς ἐς ὀφθαλμούς, ὅς τοι πολέας τε καὶ ἐσθλοὺς
 υἱέας ἐξενάριξε; σιδήρειόν νύ τοι ἦτορ. 205
 εἰ γάρ σ' αἰρήσει καὶ ἐσόψεται ὀφθαλμοῖσιν,
 ὠμηστῆς καὶ ἄπιστος ἀνὴρ ὅδε, οὗ σ' ἐλεήσει
 οὐδέ τί σ' αἰδέσεται. νῦν δὲ κλαίωμεν ἀνευθεν
 ἡμενοὶ ἐν μεγάρῳ· τῷ δ' ὥς ποθι μοῖρα κραταιῇ
 γεινομένῳ ἐπένησε λίνῳ, ὅτε μιν τέκον αὐτῇ, 210
 ἀργίποδας κύνας ἄσαι, ἐὼν ἀπάνευθε τοκήων,
 ἀνδρὶ πάρα κρατερῷ, τοῦ ἐγὼ μέσον ἦπαρ ἔχοιμι
 ἐσθόμεναι προσφῦσα· τότε ἄντιτα ἔργα γένοιτο
 παιδὸς ἐμοῦ, ἐπεὶ οὐ ἐκαχιζόμενόν γε κατέκτα,
 ἀλλὰ πρὸ Τρώων καὶ Τρωιάδων βαθυκόλπων 215
 ἐσταότ', οὔτε φόβου μεμνημένον οὔτ' ἄλεωρῆς ».

Τὴν δ' αὖτε προσέειπε γέρων Πρίαμος θεοειδής·
 « μή μ' ἐθέλοντ' ἰέναι κατερύκανε, μηδὲ μοι αὐτῇ
 ὄρνις ἐνὶ μεγάροισι κακὸς πέλευ· οὐδέ με πείσεις.
 εἰ μὲν γάρ τίς μ' ἄλλος ἐπιχθονίων ἐκέλευεν, 220
 ἢ οἱ μάντιές εἰσι, θυοσκόοι ἢ ἱερῆες,
 ψευδὸς κεν φαῖμεν καὶ νοσφιζοίμεθα μᾶλλον·
 νῦν δ' — αὐτὸς γὰρ ἄκουσα θεοῦ καὶ ἐσέδρακον ἄντην —
 εἶμι, καὶ οὐχ ἄλιον ἔπος ἔσσεται. εἰ δέ μοι αἶσα
 τεθνάμεναι παρὰ νηυσὶν Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων, 225
 βούλομαι· αὐτίκα γάρ με κατακτείνειεν Ἀχιλλεύς,
 ἀγκὰς ἐλόντ' ἐμὸν υἱόν, ἐπὴν γόου ἐξ ἔρον εἶην ».

Ἦ, καὶ φωριαμῶν ἐπιθήματα κάλ' ἀνέφγεν·
 ἐνθεν δώδεκα μὲν περικαλλέας ἐξελε πέπλους,

δώδεκα δ' ἀπλοῖδας χλαίνας, τόσσους δὲ τάπητας, 230
 τόσσα δὲ φάρεα καλὰ, τόσους δ' ἐπὶ τοῖσι χιτῶνας.
 χρυσοῦ δὲ στήσας ἔφερεν δέκα πάντα τάλαντα·
 ἐκ δὲ δὺ' αἴθωνας τρίποδας, πίσυρας δὲ λέβητας,
 ἐκ δὲ δέπας περικαλλές, ὃ οἱ Θρῆκες πόρον ἄνδρες
 ἐξεσίην ἐλθόντι, μέγα κτέρας· οὐδὲ νυ τοῦ περ 235
 φείσατ' ἐνὶ μεγάροις ὁ γέρων, περὶ δ' ἤθελε θυμῷ
 λύσασθαι φίλον υἱόν. ὁ δὲ Τρῶας μὲν ἅπαντας
 αἰθούσης ἀπέεργεν, ἔπεσσ' αἰσχροῖσιν ἐνίσσων·
 « ἔρρετε, λωβητῆρες, ἐλεγχείες· οὐ νυ καὶ ὑμῖν
 οἴκοι ἔνεστι γόος, ὅτι μ' ἤλθετε κηδήσοντες; 240
 ἧ ὀνόσασθ', ὅτι μοι Κρονίδης Ζεὺς ἄλγε' ἔδωκεν,
 παῖδ' ὀλέσαι τὸν ἄριστον; ἀτὰρ γνῶσεσθε καὶ ὕμμες.
 ῥήιτεροι γὰρ μᾶλλον Ἀχαιοῖσιν δὴ ἔσεσθε,
 κείνου τεθνηῶτος, ἐναιρέμεν· αὐτὰρ ἐγὼ γε,
 πρὶν ἀλαπαζομένην τε πόλιν κεραϊζομένην τε 245
 ὀφθαλμοῖσιν ἰδεῖν, βαίην δόμον Ἀἰδος εἴσω ».
 Ἦ, καὶ σκηπανίῳ διέπ' ἀνέρας· οἱ δ' ἴσαν ἔξω,
 σπερχομένοιο γέροντος. ὁ δ' υἰάσιν οἷσιν ὁμόκλα,
 νεικείων Ἑλενόν τε Πάριν τ' Ἀγάθωνά τε δῖον
 Πάμμονά τ' Ἀντίφονόν τε βοὴν ἀγαθόν τε Πολίτην 250
 Δηίφοβόν τε καὶ Ἰππόθοον καὶ Δῖον ἀγαυόν·
 ἐννέα τοῖς ὁ γεραιὸς ὁμοκλήσας ἐκέλευε·
 « σπεύσατέ μοι, κακὰ τέκνα, κατηφόνες· αἴθ' ἅμα πάντες
 Ἑκτορος ὠφέλετ' ἀντὶ θεῆς ἐπὶ νηυσὶ πεφάσθαι.
 ὦ μοι ἐγὼ πανάποτμος, ἐπεὶ τέκον υἱας ἀρίστους 255
 Τροίῃ ἐν εὐρείῃ, τῶν δ' οὐ τινά φημι λελεῖφθαι,
 Μήστορά τ' ἀντίθεον καὶ Τρωΐλον ἵππιοχάρμην,
 Ἑκτορά θ', ὃς θεὸς ἔσκε μετ' ἀνδράσιν, οὐδὲ ἑφκει
 ἀνδρός γε θνητοῦ πάϊς ἔμμεναι, ἀλλὰ θεοῖο·
 τοὺς μὲν ἀπώλεσ' Ἀρης, τὰ δ' ἐλέγχεα πάντα λέλειπται, 260

ψεῦσταί τ' ὀρχησταί τε, χοροϊτυπήσιν ἄριστοι,
 ἄρνῶν ἢδ' ἐρίφων ἐπιδήμιοι ἀρπακτῆρες.
 οὐκ ἂν δὴ μοι ἄμαξαν ἐφοπλίσσαιτε τάχιστα
 ταῦτά τε πάντ' ἐπιθεῖτε, ἵνα πρήσσωμεν ὁδοῖο; »

᾽Ως ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πατρός ὑποδείσαντες ὁμοκλήν, 265
 ἐκ μὲν ἄμαξαν ἄειραν ἐὺτροχον ἡμιονεῖην,
 καλὴν πρωτοπαγέα· πείρινθα δὲ δῆσαν ἐπ' αὐτῆς. 267
 ἐκ θαλάμου δὲ φέροντες ἐϋξέστης ἐπ' ἀπῆνης 275
 νῆσον Ἐκτορέης κεφαλῆς ἀπερείσι' ἄποινα·
 ζεῦξαν δ' ἡμιόνους κρατερώνυχας ἐντεσιεργούς,
 τοὺς ῥά ποτε Πριάμῳ Μυσοὶ δόσαν ἀγλαὰ δῶρα.
 ἵππους δὲ Πριάμῳ ὕπαγον ζυγόν, οὓς ὁ γεραῖος
 αὐτὸς ἔχων ἀτίταλλεν ἐϋξέστη ἐπὶ φάτνῃ. 280

**Μετάβαση τοῦ Πριάμου
 στὸ στρατόπεδο τῶν Ἀχαιῶν.**

Τῷ μὲν ζευγνύσθην ἐν δώμασιν ὑψηλοῖσι 281
 κῆρυξ καὶ Πρίαμος, πυκινὰ φρεσὶ μήδε' ἔχοντες·
 ἀγχίμολον δέ σφ' ἦλθ' Ἐκάβη τετιηότι θυμῷ,
 οἶνον ἔχουσ' ἐν χειρὶ μελίφρονα δεξιτερῇφι,
 χρυσέα ἐν δέπαϊ, ὄφρα λείψαντε κιοίτην· 285
 στῇ δ' ἵππων προπάροιθεν, ἔπος τ' ἔφατ' ἔκ τ' ὀνόμαζε·
 « τῇ, σπεῖσον Διὶ πατρί, καὶ εὖχεο οἴκαδ' ἰκέσθαι
 ἄψ ἐκ δυσμενέων ἀνδρῶν, ἐπεὶ ἄρ σέ γε θυμὸς
 ὀτρύνει ἐπὶ νῆας, ἐμεῖο μὲν οὐκ ἐθελούσης.
 ἀλλ' εὖχεο σύ γ' ἔπειτα κελαινεφεί Κρονίωνι, 290
 Ἰδαίῳ, ὅς τε Τροίην κατὰ πᾶσαν ὀράται·
 αἴτει δ' οἰωνόν, ταχὺν ἄγγελον, ὅς τέ οἱ αὐτῷ
 φίλτατος οἰωνῶν, καὶ εὐκράτος ἐστὶ μέγιστον,
 δεξιόν, ὄφρα μιν αὐτὸς ἐν ὀφθαλμοῖσι νοήσας,

τῷ πίσυνος ἐπὶ νῆας ἴης Δαναῶν ταχυπώλων. 295
 εἰ δέ τοι οὐ δώσει ἐὼν ἄγγελον εὐρύοπα Ζεὺς,
 οὐκ ἂν ἐγὼ γέ σ' ἔπειτα ἐποτρύνουσα κελοίμην
 νῆας ἐπ' Ἀργείων ἰέναι, μάλα περ μεμαῶτα ».

Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη Πρίαμος θεοειδής·
 « ὦ γύναι, οὐ μὲν τοι τόδ' ἐφιεμένη ἀπιθήσω· 300
 ἐσθλὸν γὰρ Διὶ χεῖρας ἀνασχέμεν, αἶ κ' ἐλεήσῃ ».

ἼΗ ῥα, καὶ ἀμφίπολον ταμῖν ὦτρυν' ὁ γεραίος
 χερσὶν ὕδωρ ἐπιχεῦαι ἀκήρατον· ἡ δὲ παρέστη
 χέρνιβον ἀμφίπολος πρόχοόν θ' ἅμα χερσὶν ἔχουσα.
 νιψάμενος δὲ κύπελλον ἐδέξατο ἥς ἀλόχοιο· 305
 εὐχετ' ἔπειτα στάς μέσῳ ἔρκει, λείβε δὲ οἶνον
 οὐρανὸν εἰσανιδῶν· καὶ φωνήσας ἔπος ηὔδα·
 « Ζεῦ πάτερ, Ἰδῆθεν μεδέων, κύδιστε μέγιστε,
 δός μ' ἐς Ἀχιλλῆος φίλον ἐλθεῖν ἥδ' ἐλεεινόν·
 πέμψον δ' οἶωνόν, ταχὺν ἄγγελον, ὅς τε σοὶ αὐτῷ 310
 φίλτατος οἰωνῶν, καὶ εὐ κράτος ἐστὶ μέγιστον,
 δεξιόν, ὄφρα μιν αὐτὸς ἐν ὀφθαλμοῖσι νοήσας,
 τῷ πίσυνος ἐπὶ νῆας ἴω Δαναῶν ταχυπώλων ».

Ὡς ἔφατ' εὐχόμενος· τοῦ δ' ἔκλυε μητίετα Ζεὺς.
 αὐτίκα δ' αἰετὸν ἦκε, τελειότατον πετεηνῶν, 315
 μόρφονν θηρητῆρ', ὃν καὶ περκνὸν καλέουσιν.
 ὅσση δ' ὑπορόφοιο θύρη θαλάμοιο τέτυκται
 ἀνέρος ἀφνειοῖο, ἐὺ κληῖσ' ἀραρυῖα,
 τόσσ' ἄρα τοῦ ἐκάτερθεν ἔσαν πτερὰ· εἷσατο δέ σφι
 δεξιὸς αἰέξας ὑπὲρ ἄστεος· οἱ δὲ ἰδόντες 320
 γήθησαν, καὶ πᾶσιν ἐνὶ φρεσὶ θυμὸς ἰάνθη.

Σπερχόμενος δ' ὁ γέρων ξεστοῦ ἐπεβήσετο δίφρου·
 ἐκ δ' ἔλασε προθύροιο καὶ αἰθούσης ἐριδοῦπου.
 πρόσθε μὲν ἡμίονοι ἔλκον τετράκυκλον ἀπήνην,
 τὰς Ἰδαῖος ἔλαυνε δαίφρων· αὐτὰρ ὀπισθεν 325

ἵπποι, τοὺς δὲ γέρων ἐφέπων μάστιγι κέλευε
καρπαλίμως κατὰ ἄστυ· φίλοι δ' ἅμα πάντες ἔποντο
πόλλ' ὀλοφυρόμενοι, ὡς εἰ θάνατόνδε κiónτα·
οἱ δ' ἐπεὶ οὖν πόλιος κατέβαν, πεδίον δ' ἀφίκοντο,
οἱ μὲν ἄρ' ἄψορροι προτὶ Ἴλιον ἀπονέοντο, 330
παῖδες καὶ γαμβροί· τῷ δ' οὐ λάθον εὐρύοπα Ζῆν
ἐς πεδίον προφανέντε· ἰδὼν δ' ἐλέησε γέροντα.
αἶψα δ' ἄρ' Ἑρμείαν, υἱὸν φίλον, ἀντίον ἠὔδα·
« Ἑρμεία, σοὶ γάρ τε μάλιστά γε φίλτατόν ἐστιν 335
ἀνδρὶ ἐταιρίσσαι, καὶ τ' ἔκλυες, ὧ κ' ἐθέλγησθα·
βάσκ' ἔθι, καὶ Πρίαμον κοίλας ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν
ὥς ἄγαγ', ὡς μῆτ' ἄρ τις ἴδῃ μῆτ' ἄρ τε νοήσῃ
τῶν ἄλλων Δαναῶν, πρὶν Πηλεΐωνάδ' ἰκέσθαι ».
Ὡς ἔφατ'· οὐδ' ἀπίθησε διάκτορος ἀργεῖφόντης·
αὐτίκ' ἐπειθ' ὑπὸ ποσσὶν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα 340
ἀμβρόσια χρύσεια, τὰ μιν φέρον ἡμὲν ἐφ' ὑγρὴν
ἡδ' ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν ἅμα πνοιῆς ἀνέμοιο·
εἴλετο δὲ ῥάβδον, τῇ τ' ἀνδρῶν ὄμματα θέλγει,
ὣν ἐθέλει, τοὺς δ' αὖτε καὶ ὑπνώοντας ἐγείρει·
τὴν μετὰ χερσὶν ἔχων πέτετο κρατὺς ἀργεῖφόντης. 345
αἶψα δ' ἄρα Τροίην τε καὶ Ἑλλήσποντον ἴκανε.
βῆ δ' ἰέναι κούρῳ αἰσυμνητῇρι ἑοικώς,
πρῶτον ὑπηνήτη, τοῦ περ χαριεστάτη ἦβη.
Οἱ δ' ἐπεὶ οὖν μέγα σῆμα παρέξ Ἴλοιο ἔλασσαν,
στῆσαν ἄρ' ἡμιόνους τε καὶ ἵππους, ὄφρα πίοιεν, 350
ἐν ποταμῷ· δὴ γὰρ καὶ ἐπὶ κνέφας ἤλυθε γαῖαν.
τὸν δ' ἐξ ἀγχιμόλοιο ἰδὼν ἐφράσσατο κῆρυξ
Ἑρμείαν, ποτὶ δὲ Πρίαμον φάτο φώνησέν τε·
« φράζεο, Δαρδανίδῃ· φραδέος νόου ἔργα τέτυκται.
ἄνδρ' ὁρώ, τάχα δ' ἅμμε διαρραϊσέσθαι ὀτῶ. 355
ἀλλ' ἄγε δὴ φεύγωμεν ἐφ' ἵππων, ἥ μιν ἔπειτα

γούνων ἀψάμενοι λιτανεύσομεν, αἶ κ' ἐλεήσῃ ».

ᾧ φάτο· σὺν δὲ γέροντι νόος χυτο· δείδιε δ' αἰνῶς,
ὀρθαὶ δὲ τρίχες ἔσταν ἐνὶ γναμπτοῖσι μέλεσσι·
στῇ δὲ ταφών· αὐτὸς δ' ἐριούνιος ἐγγύθεν ἐλθών, 360
χεῖρα γέροντος ἐλών, ἐξείρετο καὶ προσέειπεν·
« πῇ, πάτερ, ὧδ' ἵππους τε καὶ ἡμιόνους ἰθύνεις,
νύκτα δ' ἀμβροσίην, ὅτε θ' εὖδουσι βροτοὶ ἄλλοι;
οὐδὲ σύ γ' ἔδειςας μένεα πνείοντας Ἀχαιοῦς,
οἳ τοι δυσμενέες καὶ ἀνάρσιοι ἐγγὺς ἔασι; 365
τῶν εἴ τίς σε ἴδοιτο θοὴν διὰ νύκτα μέλαιναν
τοσσάδ' ὀνειάτ' ἄγοντα, τίς ἂν δῇ τοι νόος εἴη;
οὔτ' αὐτὸς νέος ἐσσί, γέρων δέ τοι οὗτος ὀπηδεῖ,
ἄνδρ' ἀπαμύνασθαι, ὅτε τις πρότερος χαλεπήνῃ.
ἀλλ' ἐγὼ οὐδέν σε ῥέξω κακὰ, καὶ δέ κεν ἄλλον 370
σεῦ ἀπαλεξήσαιμι· φίλῳ δέ σε πατρὶ ἔϊσκω ».

Τὸν δ' ἡμείβετ' ἔπειτα γέρων Πρίαμος θεοειδής·
« οὕτω πῃ τάδε γ' ἐστί, φίλον τέκος, ὥς ἀγορεύεις.
ἀλλ' ἔτι τις καὶ ἐμεῖο θεῶν ὑπερέσχεθε χεῖρα,
ὅς μοι τοιόνδ' ἤκεν ὁδοιπόρον ἀντιβολῆσαι, 375
αἴσιον, οἷος δῇ σὺ δέμας καὶ εἶδος ἀγῆτός,
πέπνυσαι τε νόφ, μακάρων δ' ἔξ ἐσσι τοκῶν ».

Τὸν δ' αὖτε προσέειπε διάκτορος ἀργεῖφόντης·
« ναὶ δὴ ταῦτά γε πάντα, γέρον, κατὰ μοῖραν ἔειπες.
ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον, 380
ἧέ πῃ ἐκπέμπεις κειμήλια πολλὰ καὶ ἐσθλὰ
ἄνδρας ἐς ἄλλοδαπούς, ἵνα περ τάδε τοι σὸα μίμνη,
ἧ ἤδη πάντες καταλείπετε Ἴλιον ἱρὴν
δειδιότες· τοῖος γὰρ ἀνὴρ ὠριστος ὄλῳλε,
σὸς παῖς· οὐ μὲν γάρ τι μάχης ἐπεδεύετ' Ἀχαιῶν ».

Τὸν δ' ἡμείβετ' ἔπειτα γέρων Πρίαμος θεοειδής·
« τίς δὲ σὺ ἐσσι, φέριστε, τέων δ' ἔξ ἐσσι τοκῶν;

ὥς μοι καλὰ τὸν οἶτον ἀπότμου παιδὸς ἔνισπες ».

Τὸν δ' αὖτε προσέειπε διάκτορος ἀργεῖφόντης· 390
« πειρᾷ ἔμεϊο, γεραίε, καὶ εἶραι Ἴκτορα δῖον.

τὸν μὲν ἐγὼ μάλα πολλὰ μάχη ἐνὶ κυδιανεῖρῃ
ὀφθαλμοῖσιν ὄπωπα, καὶ εὖτ' ἐπὶ νηυσὶν ἐλάσσας
'Αργεῖους κτείνεσκε δαΐζων ὀξεί χαλκῷ·
ἡμεῖς δ' ἐσταότες θαυμάζομεν· οὐ γὰρ 'Αχιλλεὺς 395
εἷα μάρνασθαι, κεχολωμένος 'Ατρεΐωνι.

τοῦ γὰρ ἐγὼ θεράπων, μία δ' ἤγαγε νηὺς εὐεργής·
Μυρμιδόνων δ' ἔξειμι, πατὴρ δέ μοι ἐστὶ Πολύκτωρ·
ἀφνειὸς μὲν ὅ γ' ἐστί, γέρων δὲ δῆ, ὥς σύ περ ὧδε,
ἔξ δέ οἱ υἱες ἔασιν, ἐγὼ δέ οἱ ἔβδομός εἰμι·

τῶν μέτα παλλόμενος κλήρῳ λάχον ἐνθάδ' ἔπεσθαι. 400
νῦν δ' ἤλθον πεδίονδ' ἀπὸ νηῶν· ἠῶθεν γὰρ
θήσονται περὶ ἄστρῳ μάχην ἐλίκωπες 'Αχαιοί.
ἀσχαλόωσι γὰρ οἶδε κατήμενοι, οὐδὲ δύνανται
ἴσχειν ἐσσυμένους πολέμου βασιλῆες 'Αχαιῶν ».

Τὸν δ' ἡμέμβει· ἔπειτα γέρων Πρίαμος θεοειδής· 405
« εἰ μὲν δὴ θεράπων Πηληιάδew 'Αχιλλῆος
εἷς, ἄγε δὴ μοι πᾶσαν ἀληθείην κατάλεξον,
ἥ ἔτι πὰρ νήεσσιν ἐμὸς πάϊς, ἧέ μιν ἦδη
ἦσι κυσὶν μελεῖστί ταμὼν προύθηκεν 'Αχιλλεὺς ».

Τὸν δ' αὖτε προσέειπε διάκτορος ἀργεῖφόντης· 410
« ὦ γέρον, οὐ πω τόν γε κύνες φάγον οὐδ' οἰωνοί,
ἀλλ' ἔτι κεῖνος κεῖται 'Αχιλλῆος παρὰ νηὶ
αὐτῶς ἐν κλισίῃσι· δυωδεκάτῃ δέ οἱ ἥως
κειμένῳ, οὐδέ τί οἱ χρῶς σήπεται, οὐδέ μιν εὐλαὶ
ἔσθουσ', αἶ ῥά τε φῶτας ἀρηιφάτους κατέδουσιν. 415
ἦ μὲν μιν περὶ σῆμα ἐοῦ ἐτάριοιο φίλοιο
ἔλκει ἀκηδέστως, ἥως ὅτε δῖα φανήῃ.
οὐδέ μιν αἰσχύνει· θηοῖό κεν αὐτὸς ἐπελθών,

οἷον ἔερσῆεις κεῖται, περὶ δ' αἷμα νένιπται
οὐδέ ποθι μιαρός· σὺν δ' ἔλκεα πάντα μέμυκεν, 420
ὅσσ' ἐτύπη· πολέες γὰρ ἐν αὐτῷ χαλκὸν ἔλασσαν.
ὥς τοι κῆδονταὶ μάκαρες θεοὶ υἱὸς ἔῃος,
καὶ νέκυός περ ἐόντος, ἐπεὶ σφι φίλος περὶ κῆρι ».

ᾧ φάτο· γήθησεν δ' ὁ γέρων καὶ ἀμείβετο μῦθω·
« ὦ τέκος, ἧ ῥ' ἀγαθὸν καὶ ἐναίσιμα δῶρα διδοῦναι 425
ἀθανάτοις, ἐπεὶ οὐ ποτ' ἐμὸς πάϊς, εἴ ποτ' ἔην γε,
λήθηετ' ἐνὶ μεγάροισι θεῶν, οἳ Ὀλυμπον ἔχουσι·
τῷ οἱ ἀπεμνήσαντο καὶ ἐν θανάτοιο περ αἴσῃ.
ἀλλ' ἄγε δὴ τόδε δέξαι ἐμεῦ πάρα καλὸν ἄλεισον,
αὐτόν τε ῥῦσαι, πέμψον δέ με σὺν γε θεοῖσιν, 430
ὄφρα κεν ἐς κλισίην Πηληιάδεω ἀφίκωμαι ».

Τὸν δ' αὖτε προσέειπε διάκτορος ἀργεῖφόντης·
« πειρᾷ ἐμεῖο, γεραιέ, νεωτέρου, οὐδέ με πείσεις,
ὅς με κέλεαι σέο δῶρα παρέξ Ἀχιλλῆα δέχεσθαι.
τὸν μὲν ἐγὼ δεῖδοικα καὶ αἰδέομαι περὶ κῆρι 435
συλεύειν, μή μοι τι κακὸν μετόπισθε γένηται.
σοὶ δ' ἂν ἐγὼ πομπὸς καὶ κε κλυτὸν Ἄργος ἰκοίμην,
ἐνδυκέως ἐν νηὶ θοῇ ἢ πεζὸς ὁμαρτέων·
οὐκ ἂν τίς τοι πομπὸν ὀνοσσάμενος μαχέσαιτο ».

Ἦ, καὶ ἀνατῆας ἐριούνιος ἄρμα καὶ ἵππους 440
καρπαλίμως μᾶστιγα καὶ ἡνία λάζετο χερσίν,
ἐν δ' ἔπνευσ' ἵπποισι καὶ ἡμιόνοις μένος ἡϋ.
ἀλλ' ὅτε δὴ πύργους τε νεῶν καὶ τάφρον ἱκοντο,
οἱ δὲ νέον περὶ δόρπα φυλακτῆρες πονέοντο·
τοῖσι δ' ἐφ' ὕπνον ἔχευε διάκτορος ἀργεῖφόντης 445
πᾶσιν, ἄφαρ δ' ὤϊξε πύλας καὶ ἀπῶσεν ὀχῆας,
ἐς δ' ἄγαγε Πριάμῳ τε καὶ ἀγλαὰ δῶρ' ἐπ' ἀπῆνης.
ἀλλ' ὅτε δὴ κλισίην Πηληιάδεω ἀφίκοντο
ὕψηλῃν, τὴν Μυρμιδόνες ποίησαν ἄνακτι

δοῦρ' ἐλάτης κέρσαντες· ἀτὰρ καθύπερθεν ἔρεψαν 450
 λαχνήεντ' ὄροφον λειμωνόθεν ἀμήσαντες·
 ἀμφὶ δέ οἱ μεγάλην αὐλήν ποιήσαν ἄνακτι
 σταυροῖσιν πυκινοῖσι· θύρην δ' ἔχε μοῦνος· ἐπιβλήs
 εἰλάτινος, τὸν τρεῖς μὲν ἐπιρρήσσεσκον Ἀχαιοί,
 τρεῖς δ' ἀναοίγεσκον μεγάλην κληῖδα θυράων, 455
 τῶν ἄλλων· Ἀχιλεὺς δ' ἄρ' ἐπιρρήσσεσκε καὶ οἶος.
 δῆ ῥα τόθ' Ἑρμείας ἐριούνιος ὥξε γέροντι,
 ἐs δ' ἄγαγε κλυτὰ δῶρα ποδώκεϊ Πηλεΐωνι,
 ἐξ ἵππων δ' ἀπέβαινεν ἐπὶ χθόνα, φώνησέν τε·
 « ὦ γέρον, ἦ τοι ἐγὼ θεὸς ἄμβροτος εἰλήλουθα, 460
 Ἑρμείας· σοὶ γάρ με πατὴρ ἅμα πομπὸν ὄπασσεν·
 ἀλλ' ἦ τοι μὲν ἐγὼ πάλιν εἴσομαι, οὐδ' Ἀχιλλῆος
 ὀφθαλμοὺς εἴσειμι· νεμεσσητὸν δέ κεν εἴη
 ἀθάνατον θεὸν ὧδε βροτοὺς ἀγαπαζέμεν ἄντην.
 τύνη δ' εἰσελθὼν λαβὲ γούνατα Πηλεΐωνος, 465
 καὶ μιν ὑπὲρ πατρὸς καὶ μητέρος ἡυκόμοιο
 λίσσεο καὶ τέκεος, ἵνα οἱ σὺν θυμὸν ὀρίνης »· 467

Ἡ συγκίνηση τοῦ Ἀχιλλέα
καὶ οἱ περιποιήσεις του στό γέροντα βασιλέα.

Ὡς ἄρα φωνήσας ἀπέβη πρὸς μακρὸν Ὀλυμπον 468
 Ἑρμείας· Πρίαμος δ' ἐξ ἵππων ἄλτο χαμαῖζε,
 Ἰδαῖον δὲ κατ' αὖθι λίπεν· ὁ δὲ μῖμνεν ἐρύκων 470
 ἵππους ἡμιόνους τε· γέρων δ' ἰθὺς κίεν οἴκου,
 τῇ ῥ' Ἀχιλεὺς ἔζεσκε δίφιλος· ἐν δὲ μιν αὐτὸν
 εὖρ', ἔταροι δ' ἀπάνευθε καθεῖατο· τῷ δὲ δύ' οἶω,
 ἥρως Αὐτομέδων τε καὶ Ἀλκιμος, ὄζος Ἀρης,
 ποίπνουον πεφεόντε· νέον δ' ἀπέληγεν ἐδωδῆs 475
 ἕσθων καὶ πίνων· ἔτι καὶ παρέκειτο τράπεζα.

τοὺς δ' ἔλαθ' εἰσελθὼν Πρίαμος μέγας· ἄγχι δ' ἄρα στὰς
 χερσὶν Ἀχιλλῆος λάβε γούνατα καὶ κύσε χεῖρας
 δεινὰς ἀνδροφόνους, αἷ οἱ πολέας κτάνον υἷας.
 ὥς δ' ὅτ' ἂν ἄνδρ' ἄτη πυκινὴ λάβῃ, ὅς τ' ἐνὶ πάτρῃ 480
 φῶτα κατακτείνας ἄλλων ἐξίκετο δῆμον,
 ἀνδρὸς ἐς ἀφνειοῦ, θάμβος δ' ἔχει εἰσορόωντας,
 ὥς Ἀχιλλεὺς θάμβησεν ἰδὼν Πρίαμον θεοειδέα·
 θάμβησαν δὲ καὶ ἄλλοι, ἐς ἀλλήλους δὲ ἴδοντο.
 τὸν καὶ λισσόμενος Πρίαμος πρὸς μῦθον ἔειπεν· 485
 « μῆσαι πατὴρ σοῖο, θεοῖς ἐπιείκελ' Ἀχιλλεῦ,
 τηλίκου, ὥς περ ἐγὼν, ὀλοῶ ἐπὶ γήραος, οὐδῶ.
 καὶ μὲν που κεῖνον περιναίεται ἀμφὶς ἐόντες
 τείρους, οὐδέ τις ἔστιν ἀρῆν καὶ λοιγὸν ἀμύναι.
 ἀλλ' ἢ τοι κεῖνός γε σέθεν ζώνοντος ἀκούων 490
 χαίρει τ' ἐν θυμῷ, ἐπὶ τ' ἔλπεται ἥματα πάντα
 ὄψεσθαι φίλον υἱὸν ἀπὸ Τροίῃθεν ἰόντα.
 αὐτὰρ ἐγὼ πανάποτμος, ἐπεὶ τέκον υἷας ἀρίστους
 Τροίῃ ἐν εὐρείῃ, τῶν δ' οὐ τινά φημι λελεῖφθαι.
 πεντήκοντά μοι ἦσαν, ὅτ' ἤλυθον υἷες Ἀχαιῶν. 495
 ἐννεακαίδεκα μὲν μοι ἱῆς ἐκ νηδύος ἦσαν,
 τοὺς δ' ἄλλους μοι ἔτικτον ἐνὶ μεγάροισι γυναῖκες.
 τῶν μὲν πολλῶν θεοῦρος Ἄρης ὑπὸ γούνατ' ἔλυσεν·
 ὃς δέ μοι οἶος ἔην, εἴρυτο δὲ ἄστρῳ καὶ αὐτοῦς,
 τὸν σὺ πρῶην κτεῖνας ἀμυνόμενον περὶ πάτρης, 500
 Ἑκτορα· τοῦ νῦν εἵνεχ' ἰκάνω νῆας Ἀχαιῶν
 λυσόμενος παρὰ σεῖο, φέρω δ' ἀπερείσι' ἅποινα.
 ἀλλ' αἰδεῖτο θεοὺς, Ἀχιλλεῦ, αὐτόν τ' ἐλέησον,
 μνησάμενος σοῦ πατρός· ἐγὼ δ' ἐλεεινότερός περ·
 ἔτλην δ', οἷ' οὐ πῶ τις ἐπιχθόνιος βροτὸς ἄλλος, 505
 ἀνδρὸς παιδοφόνιοιο ποτὶ στόμα χεῖρ' ὀρέγεσθαι ».
 Ὡς φάτο, τῷ δ' ἄρα πατὴρ ὕφ' ἱμερον ὥρσε γόοιο·

ἀψάμενος δ' ἄρα χειρὸς ἀπώσατο ἦκα γέροντα.
 τῷ δὲ μνησαμένῳ, ὁ μὲν Ἑκτορος ἀνδροφόνοιο
 κλαῖ' ἀδινά, προπάραιθε ποδῶν Ἀχιλλῆος ἐλυσθείς. 510
 αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς κλαῖεν ἐὼν πατέρ', ἄλλοτε δ' αὖτε
 Πάτροκλον· τῶν δὲ στοναχὴ κατὰ δώματ' ὀρώρει.
 αὐτὰρ ἐπεὶ ῥα γόοιο τετάρπετο δῖος Ἀχιλλεύς, 513
 αὐτίκ' ἀπὸ θρόνου ὦρτο, γέροντα δὲ χειρὸς ἀνίστη, 515
 οἰκτίρων πολιόν τε κάρη πολιόν τε γένειον,
 καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
 « ἄ δεῖλ', ἣ δὴ πολλὰ κάκ' ἄνσχεο σὸν κατὰ θυμόν.
 πῶς ἔτλης ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν ἐλθέμεν οἶος,
 ἀνδρὸς ἐς ὀφθαλμούς, ὅς τοι πολέας τε καὶ ἐσθλοὺς 520
 υἱέας ἐξενάριξα; σιδήρειόν νύ τοι ἦτορ·
 ἀλλ' ἄγε δὴ κατ' ἄρ' ἔζευ ἐπὶ θρόνου, ἄλγεα δ' ἔμπης
 ἐν θυμῷ κατακεῖσθαι ἐάσομεν, ἀχνύμενοί περ.
 οὐ γάρ τις πρῆξις πέλεται κρυεροῖο γόοιο.
 ὥς γὰρ ἐπεκλώσαντο θεοὶ δειλοῖσι βροτοῖσι, 525
 ζῶειν ἀχνυμένοις· αὐτοὶ δέ τ' ἀκηδέες εἰσίν.
 δοιοὶ γάρ τε πίθοι κατακείαται ἐν Διὸς οὔδει,
 δώρων, οἷα δίδωσι, κακῶν, ἕτερος δὲ ἐάων·
 ᾧ μὲν κ' ἀμμίζας δώη Ζεὺς τερπικέραυνος,
 ἄλλοτε μὲν τε κακῷ ὃ γε κύρεται, ἄλλοτε δ' ἐσθλῷ· 530
 ᾧ δέ κε τῶν λυγρῶν δώη, λωβητὸν ἔθηκε,
 καὶ ἐ κακῇ βούβρωστις ἐπὶ χθόνα διᾶν ἐλαύνει,
 φοιτᾷ δ' οὔτε θεοῖσι τετιμένος οὔτε βροτοῖσιν.
 ὥς μὲν καὶ Πηλῆι θεοὶ δόσαν ἀγλαὰ δῶρα
 ἐκ γενετῆς· πάντας γάρ ἐπ' ἀνθρώπους ἐκέκαστο 535
 ὀλβῷ τε πλούτῳ τε, ἄνασσε δὲ Μυρμιδόνεσσι,
 καὶ οἱ θνητῷ ἔοντι θεᾶν ποίησαν ἄκοιτιν.
 ἀλλ' ἐπὶ καὶ τῷ θῆκε θεὸς κακόν, ὅττι οἱ οὔ τι
 παίδων ἐν μεγάροισι γονὴ γένετο κρειόντων,

ἀλλ' ἓνα παῖδα τέκεν παναώριον· οὐδέ νυ τόν γε 540
 γηράσκοντα κομίζω, ἐπεὶ μάλα τηλόθι πάτρης
 ἤματι ἐνὶ Τροίῃ σέ τε κήδων ἤδὲ σά τέκνα.
 καὶ σέ, γέρον, τὸ πρὶν μὲν ἀκούομεν ὄλβιον εἶναι·
 ὅσπον Λέσβος ἄνω, Μάκαρος ἔδος, ἐντὸς ἔεργει
 καὶ Φρυγίῃ καθύπερθε καὶ Ἑλλήσποντος ἀπείρων, 545
 τῶν σε, γέρον, πλούτῳ τε καὶ υἷαςι φασὶ κεκάσθαι.
 αὐτὰρ ἐπεὶ τοι πῆμα τόδ' ἤγαγον Οὐρανίωνες,
 αἰεὶ τοι περὶ ἄστρῳ μάχαι τ' ἀνδροκτασίαι τε.
 ἄνσχεο, μῆδ' ἀλίσστον ὀδύρεο σὸν κατὰ θυμόν·
 οὐ γάρ τι πρήξεις ἀκαχήμενος υἱὸς ἔῃος, 550
 οὐδὲ μιν ἀνστήσεις, πρὶν καὶ κακὸν ἄλλο πάθῃσθα ». 551

Ἡ λύση καὶ ὁ ἐνταφιασμός τοῦ Ἑκτορα.

Τὸν δ' ἡμεῖβετ' ἔπειτα γέρων Πρίαμος θεοειδής· 552
 « μὴ μέ πω ἐς θρόνον ἵξε, διοτρεφές, ὄφρα κεν Ἑκτωρ
 κῆται ἐνὶ κλισίῃσιν ἀκηδής· ἀλλὰ τάχιστα
 λῦσον, ἔν' ὀφθαλμοῖσιν ἴδω· σὺ δὲ δέξαι ἄποινα 555
 πολλά, τά τοι φέρομεν· σὺ δὲ τῶνδ' ἀπόναιο, καὶ ἔλθοις
 σὴν ἐς πατρίδα γαῖαν, ἐπεὶ με πρῶτον ἔασας ». 557
 Τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς· 558
 « μηκέτι νῦν μ' ἐρέθιζε, γέρον· νοέω δὲ καὶ αὐτὸς 559
 Ἑκτορά τοι λῦσαι· Διόθεν δέ μοι ἄγγελος ἦλθε
 μήτηρ, ἣ μ' ἔτεκεν, θυγάτηρ ἀλίοιο γέροντος.
 καὶ δέ σε γινώσκω, Πρίαμε, φρεσίν, οὐδέ με λήθεις,
 ὅττι θεῶν τίς σ' ἤγε θαὸς ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν.
 οὐ γάρ κε τλαίῃ βροτὸς ἐλθέμεν, οὐδὲ μάλ' ἡβῶν, 564
 ἐς στρατόν· οὐδὲ γάρ ἄν φυλακοὺς λάθοι, οὐδέ κ' ὀχῆα
 ῥεῖα μετοχλίσσειε θυράων ἡμετεράων.
 τῷ νῦν μὴ μοι μᾶλλον ἐν ἄλγεσι θυμὸν ὀρίνης,

μή σε, γέρον, οὐδ' αὐτὸν ἐνὶ κλισίῃσιν ἐάσω
καὶ ἰκέτην περ ἐόντα, Διὸς δ' ἀλίτῳμαι ἐφετμάς ». 570

Ὡς ἔφατ'· ἔδεισεν δ' ὁ γέρων καὶ ἐπέθετο μῦθον.
Πηλεΐδης δ' οἴκοιο λέων ὥς ἄλτο θύραζε,
οὐκ οἶος, ἅμα τῷ γε δύω θεράποντες ἔποντο,
ἥρως Αὐτομέδων ἦδ' Ἄλκιμος, οὓς ῥα μάλιστα
τῷ Ἀχιλεὺς ἐτάρων μετὰ Πάτροκλόν γε θανόντα, 575

οἳ τόθ' ὑπὸ ζυγόφιν λύον ἵππους ἡμιόνους τε·
ἐς δ' ἄγαγον κήρυκα καλήτορα τοῖο γέροντος,
κάδ' δ' ἐπὶ δίφρου εἶσαν· ἐϋσώτρου δ' ἀπ' ἀπῆνης
ἦρεον Ἑκτορέης κεφαλῆς ἀπερείσι' ἄποινα.
κάδ' δ' ἔλιπον δύο φάρε' ἐϋννητόν τε χιτῶνα, 580

ὄφρα νέκυν πυκάσας δοίῃ οἴκόνδε φέρεσθαι.
δμῳάς δ' ἐκκαλέσας λοῦσαι κέλετ' ἀμφί τ' ἀλειψαι
νόσφιν ἀειράσας, ὥς μὴ Πρίαμος ἴδοι υἱόν,
μὴ ὁ μὲν ἀχνυμένην κραδίῃ χόλον οὐκ ἐρύσαιτο.
παῖδα ἰδὼν, Ἀχιλῆϊ δ' ὀρινθείῃ φίλον ἦτορ, 585

καὶ ἐκατακτείνειε, Διὸς δ' ἀλίτῃται ἐφετμάς.
τόν δ' ἐπεὶ οὖν δμῳαὶ λοῦσαν καὶ χρῖσαν ἐλαίῳ
ἀμφὶ δέ μιν φᾶρος καλὸν βάλλον ἡδὲ χιτῶνα,
αὐτὸς τόν γ' Ἀχιλεὺς λεχέων ἐπέθηκεν ἀείρας,
σὺν δ' ἔταροι ἦειραν ἐϋξέστην ἐπ' ἀπῆνην. 590

ὦμωξέν τ' ἄρ' ἔπειτα, φίλον δ' ὀνόμηνεν ἐταῖρον·
« μή μοι, Πάτροκλε, σκυδμαινέμεν, αἶ κε πύθῃται
εἰν Ἀϊδὸς περ ἐών, ὅτι Ἑκτορα δῖον ἔλυσα
πατρὶ φίλῳ, ἐπεὶ οὐ μοι ἀεικέα δῶκεν ἄποινα.
σοὶ δ' αὐτὸς ἐγὼ καὶ τῶνδ' ἀποδάσσομαι, ὅσσ' ἐπέοικεν ». 595

Ἦ ῥα, καὶ ἐς κλισίην πάλιν ἦε δῖος Ἀχιλλεύς·
ἔξετο δ' ἐν κλισίῳ πολυδαιδάλῳ ἐνθεν ἀνέστη,
τοίχου τοῦ ἐτέρου, ποτὶ δὲ Πρίαμον φάτο μῦθον·
« υἱὸς μὲν δὴ τοι λέλυται, γέρον, ὥς ἐκέλευες,

κεῖται δ' ἐν λεχέεσσ'· ἅμα δ' ἡοῖ φαινομένηφιν 600
 ὄψαι αὐτὸς ἄγων· νῦν δὲ μνησώμεθα δόρπου.
 καὶ γάρ τ' ἡὔκομος Νιόβη ἐμνήσατο σίτου,
 τῇ περ δώδεκα παῖδες ἐνὶ μεγάροισιν ὄλοντο,
 ἕξ μὲν θυγατέρες, ἕξ δ' υἱέες ἡβώνοντες.
 τοὺς μὲν Ἀπόλλων πέφνεν ἀπ' ἀργυρέοιο βιοῖο 605
 χώμενος Νιόβη, τὰς δ' Ἀρτεμις ἰοχέαιρα,
 οὔνεκ' ἄρα Λητοῖ ἰσάσκετο καλλιπαρῆφ'
 φῇ δοιῶ τεκέειν, ἣ δ' αὐτὴ γείνατο πολλούς·
 τῷ δ' ἄρα καὶ δοιῶ περ ἐόντ' ἀπὸ πάντας ὄλεσαν.
 οἱ μὲν ἄρ' ἐννῆμαρ κέατ' ἐν φόνῳ, οὐδέ τις ἦεν 610
 κατθάψαι, λαοὺς δὲ λίθους ποίησε Κρονίων·
 τοὺς δ' ἄρα τῇ δεκάτῃ θάψαν θεοὶ Οὐρανῖωνες.
 ἣ δ' ἄρα σίτου μνήσατ', ἐπεὶ κάμε δάκρυ χέουσα.
 νῦν δε που ἐν πέτρῃσιν, ἐν οὔρεσιν οἰοπόλοισιν,
 ἐν Σιπύλῳ, ὅθι φασὶ θεάων ἔμμεναι εὐνάς 615
 νυμφάων, αἶ τ' ἀμφ' Ἀχελώϊον ἐρρώσαντο,
 ἔνθα, λίθος περ ἐοῦσα, θεῶν ἐν κήδεα πέσσει.
 ἀλλ' ἄγε δὴ καὶ νῶι μεδώμεθα, διε γεραῖέ,
 σίτου. ἔπειτά κεν αὖτε φίλον παῖδα κλαίοισθα,
 Ἴλιον εἰσαγαγών· πολυδάκρυτος δέ τοι ἔσται ». 620
 Ἦ, καὶ ἀνατῆξας οἷν ἄργυρον ὥκυσ Ἀχιλλεύς
 « σφάξ'· ἔταροι δ' ἔδερόν τε καὶ ἄμφεπον εὖ κατὰ κόσμον,
 μίστυλλον τ' ἄρ' ἐπισταμένως πεῖράν τ' ὀβελοῖσιν,
 ὥπτησάν τε περιφραδέως, ἐρύσαντό τε πάντα. 625
 Αὐτομέδων δ' ἄρα σῆτον ἐλὼν ἐπένειμε τραπέζῃ
 καλοῖς ἐν κανέοισιν· ἀτὰρ κρέα νεῖμεν Ἀχιλλεύς.
 οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἐτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἱάλлон.
 αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἔντο,
 ἦ τοι Δαρδανίδης Πρίαμος θαύμαζ' Ἀχιλλῆα, 630
 ὅσσοις ἔην οἶός τε· θεοῖσι γὰρ ἅντα ἐφίκει.

αὐτὰρ ὁ Δαρδανίδην Πρίαμον θαύμαζεν Ἀχιλλεύς,
 εἰσορώων ὄψιν τ' ἀγαθὴν καὶ μῦθον ἀκούων.
 αὐτὰρ ἐπεὶ τάρπησαν ἐς ἀλλήλους ὀρόωντες,
 τὸν πρότερος προσέειπε γέρων Πρίαμος θεοειδής·
 «λέξον νῦν με τάχιστα, διοτρεφές, ὄφρα καὶ ἤδη 635
 ὕπνω ὕπο γλυκερῷ ταρπώμεθα κοιμηθέντες·
 οὐ γάρ πω μύσαν ὅσσε ὑπὸ βλεφάροισιν ἐμοῖσιν,
 ἐξ οὗ σῆς ὑπὸ χερσὶν ἐμὸς πάϊς ὤλεσε θυμόν·
 ἀλλ' αἰεὶ στενάχῳ καὶ κήδεα μυρία πέσσω
 αὐλῆς ἐν χόρτοισι κυλινδόμενος κατὰ κόπρον· 640
 νῦν δὴ καὶ σίτου πασάμην καὶ αἶθοπα οἶνον
 λαυκανίης κατέηκα· πάρος γε μὲν οὐ τι πεπάσμην ».
 Ἦ ῥ'· Ἀχιλλεύς δ' ἐτάροισιν ἰδὲ δμῳῇσι κέλευσε
 δέμνι' ὑπ' αἰθούσῃ θέμεναι, καὶ ῥήγεα καλὰ
 πορφύρε' ἐμβαλέειν, στορέσαι τ' ἐφύπερθε τάπητας, 645
 χλαίνας τ' ἐνθέμεναι οὐλας καθύπερθεν ἔσασθαι.
 αἱ δ' ἴσαν ἐκ μεγάρου δάος μετὰ χερσὶν ἔχουσαι,
 αἴψα δ' ἄρα στόρεσαν δοιὼν λέχε' ἐγκονέουσαι.
 τὸν δ' ἐπικερτομέων προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς·
 «ἐκτὸς μὲν δὴ λέξο, γέρον φίλε, μή τις Ἀχαιῶν 650
 ἐνθάδ' ἐπέλθῃσιν βουληφόρος, οἳ τέ μοι αἰεὶ
 βουλὰς βουλευούσι παρήμενοι, ἣ θέμις ἐστί·
 τῶν εἴ τις σε ἴδοιτο θοὴν διὰ νύκτα μέλαιναν,
 αὐτίκ' ἂν ἐξείποι Ἀγαμέμνονι ποιμένι λαῶν,
 καὶ κεν ἀνάβλησις λύσιος νεκροῖο γένηται. 655
 ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατὰλεξον,
 ποσοῆμαρ μέμονας κτερεῖζέμεν Ἑκτορα δῖον,
 ὄφρα τέως αὐτός τε μένω καὶ λαὸν ἐρύκω ».
 Τὸν δ' ἡμείβετ' ἔπειτα γέρων Πρίαμος θεοειδής·
 «εἰ μὲν δὴ μ' ἐθέλεις τελέσαι τάφον Ἑκτορι δῖῳ, 660
 ὧδέ κέ μοι ῥέζων, Ἀχιλεῦ, κεχαρισμένα θείης.

οἴσθα γάρ, ὥς κατὰ ἄστρῳ ἐέλμεθα, τηλόθι δ' ὕλη
ἀξέμεν ἐξ ὄρεος· μάλα δὲ Τρῶες δεδίασιν.

ἐννήμαρ μὲν κ' αὐτὸν ἐνὶ μεγάροις γοάοιμεν,
τῇ δεκάτῃ δέ κε θάπτοιμεν, δαινυτό τε λαός· 665
ἐνδεκάτῃ δέ κε τύμβον ἐπ' αὐτῷ ποιήσαιμεν,
τῇ δὲ δυωδεκάτῃ πολεμίζομεν, εἴ περ ἀνάγκη ».

Τὸν δ' αὖτε προσέειπε ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς·
« ἔσται τοι καὶ ταῦτα, γέρον Πρίαμ' , ὥς σὺ κελεύεις·
σχήσω γὰρ πόλεμον τόσσον χρόνον, ὅσσον ἄνωγας ». 670

Ὡς ἄρα φωνήσας ἐπὶ καρπῷ χειρὰ γέροντος
ἔλλαβε δεξιτερήν, μή πως δείσει' ἐνὶ θυμῷ.
οἱ μὲν ἄρ' ἐν προδόμῳ δόμου αὐτόθι κοιμήσαντο,
κῆρυξ καὶ Πρίαμος , πυκινὰ φρεσὶ μήδε' ἔχοντες·
αὐτὰρ Ἀχιλλεύς εὐδε μυχῷ κλισίης εὐπῆκτου· 675
τῷ δὲ Βρισηὶς παρελέξατο καλλιπάρης.

Ἄλλοι μὲν ῥα θεοὶ τε καὶ ἄνθρωποι ἱπποκορυσταὶ
εὐδὸν παννύχιοι, μαλακῷ δεδμημένοι ὕπνῳ·
ἀλλ' οὐχ Ἑρμείαν ἐριούνιον ὕπνος ἔμαρπτεν,
ὀρμαίνοντ' ἀνὰ θυμόν, ὅπως Πρίαμον βασιλῆα 680
νηῶν ἐκπέμψειε λαθὼν ἱερούς πυλαωρούς.

στῇ δ' ἄρ' ὑπὲρ κεφαλῆς καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπεν·
« ὦ γέρον, οὐ νύ τι σοὶ γε μέλει κακόν, οἶον ἔθ' εὐδεις
ἀνδράσιν ἐν δηίοισιν, ἐπεὶ σ' εἶασεν Ἀχιλλεύς.
καὶ νῦν μὲν φίλον υἱὸν ἐλύσαο, πολλὰ δ' ἔδωκας· 685
σεῖο δέ κε ζωοῦ καὶ τρεῖς τόσα δοῖεν ἅποινα
παῖδες τοὶ μετόπισθε λελειμμένοι, αἳ κ' Ἀγαμέμνων
γνώῃ σ' Ἀτρεΐδης, γνώωσι δὲ πάντες Ἀχαιοί ».

Ὡς ἔφατ'· ἔδεισεν δ' ὁ γέρων, κήρυκα δ' ἀνίστη.
τοῖσιν δ' Ἑρμείας ζευξ' ἵππους ἡμιόνους τε, 690
ρίμφα δ' ἄρ' αὐτὸς ἔλαυνε κατὰ στρατόν, οὐδέ τις ἔγνω.

Ἄλλ' ὅτε δὴ πόρον ἴξον εὐρρεῖος ποταμοῖο,

Ξάνθου δινήεντος, ὃν ἀθάνατος τέκετο Ζεὺς,
 Ἑρμείας μὲν ἔπειτ' ἀπέβη πρὸς μακρὸν Ὀλυμπον,
 ἥως δὲ κροκόπεπλος ἐκίδνατο πᾶσαν ἐπ' αἶαν. 695
 οἱ δ' εἰς ἄστυ ἔλων οἰμωγῇ τε στοναχῇ τε
 ἵππους, ἡμίονοι δὲ νέκυν φέρον. οὐδέ τις ἄλλος
 ἔγνω πρόσθ' ἀνδρῶν καλλιζώνων τε γυναικῶν,
 ἀλλ' ἄρα Κασσάνδρῃ, ἱκέλη χρυσῇ Ἀφροδίτῃ,
 Πέργαμον εἰσαναβᾶσα φίλον πατέρ' εἰσενόησεν 700
 ἑσταότ' ἐν δίφρῳ, κήρυκά τε ἄστυβοώτην·
 τὸν δ' ἄρ' ἐφ' ἡμιόνων ἶδε κείμενον ἐν λεχέεσσιν·
 κώκυσέν τ' ἄρ' ἔπειτα γέγωνέ τε πᾶν κατὰ ἄστυ·
 « ὄψεσθε, Τρῶες καὶ Τρωάδες, Ἑκτορ' ἰόντες,
 εἴ ποτε καὶ ζῶντι μάχης ἐκ νοστήσαντι 705
 χαίρετ' , ἐπεὶ μέγα χάρμα πόλει τ' ἦν παντί τε δήμῳ » .

Ὡς ἔφατ'· οὐδέ τις αὐτόθ' ἐνὶ πτόλει λίπετ' ἀνὴρ,
 οὐδὲ γυνή· πάντας γὰρ ἀάσχετον ἔκετο πένθος·
 ἀγχοῦ δὲ ξύμβληντο πυλάων νεκρὸν ἄγοντι.
 πρῶται τὸν γ' ἄλοχός τε φίλη καὶ πότνια μήτηρ 710
 τιλλέσθην, ἐπ' ἁμαξάν εὐτροχὸν ἀτίξασαι.
 ἀπτόμεναι κεφαλῆς· κλαίων δ' ἀμφίσταθ' ὅμιλος.
 καὶ νῦ κε δὴ πρόπαν ἤμαρ ἐς ἥελιον καταδύντα
 Ἑκτορα δάκρυ χέοντες ὀδύροντο πρὸ πυλάων,
 εἰ μὴ ἄρ' ἐκ δίφροιο γέρων λαοῖσι μετηύδα· 715
 « εἴξατέ μοι οὐρεῦσι διελθέμεν· αὐτὰρ ἔπειτα
 ἄσεσθε κλαυθμοῖο, ἐπὴν ἀγάγωμι δόμονδε » .

Ὡς ἔφαθ'· οἱ δὲ διέστησαν καὶ εἴξαν ἀπήνη.
 οἱ δ' ἐπεὶ εἰσάγαγον κλυτὰ δώματα, τὸν μὲν ἔπειτα
 τρητοῖς ἐν λεχέεσσι θέσαν, παρὰ δ' εἴσαν ἀοιδούς 720
 θρήνων ἐξάρχους, οἳ τε στονόεσσιν ἀοιδῶν
 οἱ μὲν δὴ θρήνεον, ἐπὶ δὲ στενάχοντο γυναιῖκες.
 τῇσιν δ' Ἀνδρομάχῃ λευκώλενος ἦρχε γόοιο,

"Εκτορος ἀνδροφόνοιο κάρη μετὰ χερσὶν ἔχουσα·
 « ἄνερ, ἀπ' αἰῶνος νέος ὦλεο, καὶ δέ με χήρην 725
 λείπεις ἐν μεγάροισι· πάϊς δ' ἔτι νήπιος αὐτῶς,
 ὃν τέκομεν σύ τ' ἐγὼ τε δυσάμμοροι· οὐδέ μιν ὅτω
 ἦβην ἵζεσθαι· πρὶν γὰρ πόλις ἦδε κατ' ἄκρης
 πέρσεται· ἢ γὰρ ὀλωλας ἐπίσκοπος, ὅς τέ μιν αὐτὴν
 ῥύσκει, ἔχες δ' ἀλόχους κεδνάς καὶ νήπια τέκνα· 730
 αἶ δὴ τοι τάχα νηυσὶν ὀχῆσονται γλαφυρῆσι,
 καὶ μὲν ἐγὼ μετὰ τῆσι· σὺ δ' αὖ, τέκος, ἢ ἐμοὶ αὐτῇ
 ἔψεαι, ἔνθα κεν ἔργα ἀεικέα ἐργάζοιο,
 ἀθλεύων πρὸ ἄνακτος ἀμειλίχου· ἢ τις Ἀχαιῶν
 ῥίψει χεὶρὸς ἐλὼν ἀπὸ πύργου, λυγρὸν ὀλεθρον, 735
 χωόμενος, ᾧ δὴ πού ἀδελφεὸν ἔκτανεν Ἐκτωρ
 ἢ πατέρ' ἠὲ καὶ υἱόν, ἐπεὶ μάλα πολλοὶ Ἀχαιῶν
 Ἐκτορος ἐν παλάμῃσιν ὁδᾶξ ἔλον ἄσπετον οὐδας.
 οὐ γὰρ μείλιχος ἔσκε πατὴρ τεὸς ἐν δατ' λυγρῇ·
 τῷ καὶ μιν λαοὶ μὲν ὀδύρονται κατὰ ἄστυ. 740
 ἀρητὸν δὲ τοκεῦσι γόον καὶ πένθος ἔθηκας,
 Ἐκτορ· ἐμοὶ δὲ μάλιστα λελείπεται ἄλγεα λυγρά.
 οὐ γὰρ μοι θνήσκων λεχέων ἐκ χειρὰς ὄρεζας,
 οὐδέ τί μοι εἵπες πυκινὸν ἔπος, οὗ τέ κεν αἰεὶ
 μεμνήμην νύκτας τε καὶ ἡμέρας δάκρυ χέουσα ». 745
 Ὡς ἔφατο κλαίους· ἐπὶ δὲ στενάχοντο γυναῖκες.
 τῆσιν δ' αὖθ' Ἐκάβη ἀδινοῦ ἐξῆρχε γόοιο.
 « Ἐκτορ, ἐμῷ θυμῷ πάντων πολὺ φίλτατε παίδων,
 ἢ μὲν μοι ζωὴς περ ἐὼν φίλος ἦσθα θεοῖσιν.
 οἱ δ' ἄρα σεῦ κήδοντο καὶ ἐν θανάτοιο περ αἴσῃ· 750
 ἄλλους μὲν γὰρ παῖδας ἐμούς πόδας ὠκύς Ἀχιλλεύς
 πέρνασχε', ὃν τιν' ἔλεσκε, πέρην ἄλως ἀτρυγέτοιο,
 ἐς Σάμον ἔς τ' Ἴμβρον καὶ Λῆμνον ἀμιχθαλόεσσαν·
 σεῦ δ' ἐπεὶ ἐξέλετο ψυχὴν ταναήκει χαλκῷ,

πολλά ῥυστάζεσκεν ἐοῦ περὶ σῆμ' ἐτάριοιο, 755
 Πατρόκλου, τὸν ἔπεφνες· ἀνέστησεν δέ μιν οὐδ' ὥς.
 νῦν δέ μοι ἐρσήεις καὶ πρόσφατος ἐν μεγάροισι
 κεῖσαι, τῷ ἱκελος, ὃν τ' ἀργυρότοξος Ἀπόλλων
 οἷς ἀγανοῖς βελέεσσιν ἐποιχόμενος κατὰπεφνεν ».

᾽Ως ἔφατο κλαίουσα, γόον δ' ἀλίσστον ὄρινεν. 760
 τῆσι δ' ἔπειθ' Ἑλένη τριτάτῃ ἐξῆρχε γόοιο·
 « Ἐκτορ, ἐμῷ θυμῷ δαέρων πολὺ φίλτατε πάντων,
 ἥ μὲν μοι πόσις ἐστὶν Ἀλέξανδρος θεοειδής,
 ὅς μ' ἄγαγε Τροίηνδ'· ὥς πρὶν ὠφελλον ὀλέσθαι.
 ἦδη γὰρ νῦν μοι τόδ' ἐεικοστὸν ἔτος ἐστίν, 765
 ἐξ οὗ κεῖθεν ἔβην καὶ ἐμῆς ἀπελήλυθα πάτρης·
 ἀλλ' οὐ πω σεῦ ἄκουσα κακὸν ἔπος, οὐδ' ἀσύφηλον·
 ἀλλ' εἴ τίς με καὶ ἄλλος ἐνὶ μεγάροισιν ἐνίπτοι
 δαέρων ἢ γαλῶν ἢ εἰνατέρων εὐπέπλων,
 ἢ ἐκυρὴ — ἐκυρὸς δὲ πατὴρ ὥς ἥπιος αἰεὶ —, 770
 ἀλλὰ σὺ τόν γ' ἐπέεσσι παραιφάμενος κατέρυκες
 σῇ τ' ἀγανοφροσύνῃ καὶ σοῖς ἀγανοῖς ἐπέεσσιν.
 τῷ σέ θ' ἄμα κλαίω καὶ ἐμ' ἄμμορον ἀχνυμένη κῆρ.
 οὐ γάρ τίς μοι ἔτ' ἄλλος ἐνὶ Τροίῃ εὐρείῃ
 ἥπιος οὐδὲ φίλος· πάντες δέ με πεφρίκασιν ».

᾽Ως ἔφατο κλαίουσ'· ἐπὶ δ' ἔστενε δῆμος ἀπείρων.
 λαοῖσιν δ' ὁ γέρων Πρίαμος μετὰ μῦθον ἔειπεν·
 « ἄξετε νῦν, Τρῶες, ξύλα ἄστυδε, μηδέ τι θυμῷ 780
 δείσῃτ' Ἀργείων πυκινὸν λόχον· ἢ γὰρ Ἀχιλλεύς
 πέμπων μ' ὧδ' ἐπέτελλε μελαινάων ἀπὸ νηῶν,
 μὴ πρὶν πημανέειν, πρὶν δωδεκάτῃ μόλῃ ἡώς ».

᾽Ως ἔφαθ'· οἱ δ' ὑπ' ἀμάξῃσιν βόας ἡμιόνους τε
 ζεύγνυσαν, αἷψα δ' ἔπειτα πρὸ ἄστεος ἠγερέθοντο.
 ἐννῆμαρ μὲν τοί γε ἀγίνεον ἄσπετον ὕλην·
 ἀλλ' ὅτε δὴ δεκάτῃ ἐφάνη φαεσίμβροτος ἡώς, 785

καὶ τότε ἄρ' ἐξέφερόν θρασὺν Ἑκτορα δάκρυ χέοντες,
ἐν δὲ πυρῇ ὑπάτῃ νεκρὸν θέσαν, ἐν δ' ἔβαλον πῦρ.

Ἦμος δ' ἡριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
τῆμος ἄρ' ἀμφὶ πυρὴν κλυτοῦ Ἑκτορος ἤγρετο λαός. 789
πρῶτον μὲν κατὰ πυρκαϊὴν σβέσαν αἰθοπι οἶνω 791
πᾶσαν, ὅπόσσον ἐπέσχε πυρὸς μένος· αὐτὰρ ἔπειτα
ὄστέα λευκὰ λέγοντο κασίγνητοί θ' ἔταροί τε
μυρόμενοι, θαλερόν δὲ κατεΐβετο δάκρυ παρειῶν.
καὶ τά γε χρυσεῖην ἐς λάρνακα θῆκαν ἐλόντες, 795
πορφυρέοις πέπλοισι καλύψαντες μαλακοῖσιν·
αἶψα δ' ἄρ' ἐς κοίλῃν κάπετον θέσαν, αὐτὰρ ὕπερθε
πυκνοῖσιν λάεσσι κατεστόρεσαν μεγάλοισι·
ρίμφα δὲ σῆμ' ἔχεαν, περὶ δὲ σκοποὶ εἶατο πάντῃ,
μὴ πρὶν ἐφορμηθεῖεν εὐκνήμιδες Ἀχαιοί. 800
χεύαντες δὲ τὸ σῆμα πάλιν κίον· αὐτὰρ ἔπειτα
εὖ συναγειρόμενοι δαίνυντ' ἐρικυδέα δαῖτα
δώμασιν ἐν Πριάμοιο, διοτρεφὲς βασιλῆος.
Ὡς οἷ γ' ἀμφίεπον τάφον Ἑκτορος ἵπποδάμοιο. 804

Ὁ Ἑκτορας βάζει φωτιά σέ πλοῖο.

ΜΕΡΟΣ Β'.

I. ΓΝΩΣΤΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΔΥΣΣΕΙΑ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΣΤΟΝ ΟΜΗΡΟ

II. ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

- α') Σημασιολογικές
- β') Γραμματικές
- γ') Πραγματικές

I. ΓΝΩΣΤΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΔΥΣΣΕΙΑ
ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΣΤΟΝ ΟΜΗΡΟ *

Α'. ΦΘΟΓΓΙΚΕΣ

α') Φωνηέντων

1. Ίωνικό η αντί α: άγορή, κλισίη, νηός, νηϋς.
2. ει αντί ε: έτελείετο, Έρμείας, πνείω.
3. ου αντί ο: ούλόμενος, Ούλυμπος, κούρη, κουλεός.
4. υ αντί ο: άγυρις (άγορά).
5. Άσυναίρετα φωνήεντα στή ρίζα καί τίς καταλήξεις: άεθλος, χρυσέω, δοκέει, φιλέουσα.
6. Συναίρεση του ε + ο σέ ευ: έμέο — έμεϋ, ρύσκειο — ρύσκειυ.
7. Παρεμβολή του ο πρίν από τίς συννηρημένες καταλήξεις των ρημάτων σέ -άω: αντίώσαν, εισορόωντες, άσχαλώωσι.

β') Συμφώνων

1. Άφομοίωση μέ τό έπόμενο σύμφωνο του τελευταίου συμφώνου τής πρόθεσης κατά πού έκθλίβεται: κάδ δέ (κατά δέ), κάββαλε (κάτβαλε).
2. Διατήρηση του δ πρίν από τό μ: ίδμεν, όδμή.
3. Άνάπτυξη του τ μετά τό π· στίς λέξεις: π(τ)όλις, π(τ)όλεμος.
4. Εϋφωνικό ν στήν άντωνυμία έγώ(ν).
5. Μετάθεση συμφώνων, ιδίως του ρ, όταν προηγείται α: κραδίη, κρατερός.

* Ό πίνακας έπαναλαμβάνει τά γνωστά από τήν Όδύσσεια γραμματικά φαινόμενα μέ παραδείγματα από τήν Ίλιάδα.

Β'. ΑΡΘΡΑ

Τά ἄρθρα σέ ἀντωνυμική χρήση ἔχουν συνήθως τούς ἐξῆς τύπους:

Ἐν. γεν. : **τοῖο**. Πληθ. ὄνομ. **τοί, ταί**.

» γεν. **τάων**

» δοτ. **τοῖσι(ν), τῇσι(ν)**

Γ'. ΚΑΤΑΛΗΞΕΙΣ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

α') Πρώτη κλίση

1. Μερικά ἀρσενικά τῆς πρώτης κλίσης ἔχουν στήν ὄνομ. τοῦ ἐνικοῦ κατάληξη **α** : **νεφεληγερέτα, ἵππότα, αἰχμητά**.

2. Κατάληξη ἀρσ. στή γεν. τοῦ ἐνικ. **-αο ἢ -εω(ω)** : **Ἀτρεΐ-
δαο, ἑκατηβελέταο, ἰκέτεω, ἐϋμμελίω**.

3. Καταλήξεις τῆς γεν. τοῦ πληθ. **-άων καί -έων** : **αἰχμητά-
ων, θυράων, πασάων καί πασέων, πολλέων, μελαινέων**.

4. Κατάληξη τῆς δοτ. τοῦ πληθ. **-ῇσι(ν) ἢ -ης** ἀντί **-αῖς** : **κλισίησι, αἰεγενέτησι, πνοιῆς**.

β') Δεύτερη κλίση

1. Κατάληξη τῆς γεν. τοῦ ἐν. **-οιο** : **χωομένοιο, φόβοιο, ἐλά-
φοιο**.

2. Κατάληξη τῆς δοτ. τοῦ πληθ. **οῖσι(ν)** : **οἰωνοῖσι, Δαναοῖσι,
ἐτέροισι**.

γ') Τρίτη κλίση

1. Κατάληξη τῶν πλαγίων πτώσεων τῶν ὀνομ. σέ **-εύς** : **-ῆος,
-ῆι, -ῆα** : **Ὀδυσσεῖος, Ἀχιλλῆι, ἱερῆα**.

2. Αἰτιατ. σέ **-ν** καί σέ **-α** τῶν βαρύτ. ὀνομ. σέ **-ις** καί **-υς** : **ἔριν καί ἔριδα, κόρυν καί κόρυθα**.

3. Κατάληξη τῆς δοτ. τοῦ πληθ. σέ **-εσσι(ν)** : **κύνεσσι(ν),
Μυρμιδόνεσσι(ν), ἀριστήεσσι(ν)**.

4. Διατήρηση τοῦ **ι** τῶν φωνηεντόλ. ὀνομ. σέ **-ις** : **πόλιος,
ὕβριος, πολίεσι**.

δ') Ἰδιαίτερες πτωτικές καταλήξεις

1. Κατάληξη γεν. καὶ δοτ. ἐνικ. καὶ πληθ. ὄλων τῶν κλίσεων
**-φι(ν) (-ηφι, -οφι, -εσφι): δεξιτερῆφι(ν), ζυγόφι(ν), ὄχε-
 σφι(ν).**

ε') Ἐπίθετα

1. Τό ἐπίθετο **πολύς - πολὺ** κλίνεται καὶ στοὺς δύο ἀριθμούς
 καὶ κατὰ τὴν τρίτη καὶ κατὰ τὴ δευτέρη κλίση:

πολύς καὶ πολλός, πολέες καὶ πολλοὶ

πολὺ καὶ πολλόν.

2. Τό ἐπίθετο **σῶς** βρίσκεται καὶ μέ τὸν τύπο **σόος.**

ς') Ἀριθμητικά

1. Τύποι τοῦ ἀριθμ. δύο: **δοιῶ, δύω, δοιοί, δοιαί.**

2. Αἰολικός τύπος **πίσυρες** ἀντὶ τέσσαρες.

3. **εἰκοσι(ν)** ἀντὶ εἴκοσι(ν).

4. Ἀρχαῖοι τύποι τακτικοῦ: **δεύτατος, τέτρατος.**

Δ'. ΑΝΤΩΝΥΜΙΚΟΙ ΤΥΠΟΙ

α') Προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν:

1. Στὴ γεν. τοῦ ἐνικοῦ: **ἐμέο, ἐμεῦ, ἐμεῖο, μευ, ἐμέθεν**
σέο, σεῦ, σεῖο, σευ, σέθεν
ἐο, εὔ, εἶο, εὐ, ἔθεν.

2. Στὴν ὄνομ. τοῦ πληθυντ.: **ἡμεῖς - ἄμμες**

ὕμεῖς - ὕμμες.

3. Στὴ δοτ. τοῦ πληθυντ.: **ἡμῖν - ἡμιν - ἄμμι(ν)**

ὕμῖν - ὕμιν - ὕμμι(ν)

4. Στὴν αἰτ. τοῦ πληθυντ.: **ἡμέας - ἄμμε**

ὕμέας - ὕμμε.

β') Ἐπαναληπτικῆς:

Αἰτ. ἐνικ. τῆς ἀπαναληπτ. ἀντων. αὐτός - ἡ - ό καὶ στά τρία γένη:
μιν (αὐτόν, -ήν, -ό).

γ') Δεικτικῶν:

1. Οἱ τύποι **ὁ, ἡ, τὸ (οἱ, αἱ καὶ τοί, ται)** ὡς δεικτικές ἀντωνυμίες.

2. Ἡ ἀντωνυμία ἐκεῖνος χωρίς τό ἐ : κεῖνος.

δ') Κτητικῶν :

ἐμὸς

- σός, τεός

- έός, έή, έόν (ός, ή, όν).

ε') Ἀναφορικῶν :

1. Οἱ τύποι ὅ, ή, τό, μέ σημασία ἀναφορ. ἀντωνυμίας.

2. Ἡ γεν. ἄρσεν. τοῦ ἐνικοῦ: **δου** (οῦ) καί θηλ. **ής** (ής).

3. Τό οὐδέτερο τῆς ἀντων. ὅστις : **ὅτι**.

ς') Ἀόριστων :

1. Ἡ γεν. καί δοτ. τῆς ἀντωνυμίας **τίς** : **τέο**, **τευ** - **τέω**, **τω**.

2. Τό οὐδέτερο : **ὅτι**, **ὅτι** - **ἔτευ**, **ἔττεο** - **ἔττεω**.

Ε'. ΡΗΜΑΤΙΚΟΙ ΤΥΠΟΙ

α') Αὔξηση καί ἀναδιπλασιασμός

α') Αὔξηση: Παρωχημένοι χρόνοι χωρίς αὔξηση : **διαστήτην**, **λίσσετο**, **βάλλε**, **καλέσσατο**, **γένετο**.

β') Ἀναδιπλασιασμός: Γίνεται πολύ συχνά καί στόν ἐνεργ. καί μέσο ἀόριστο β' σ' ὅλες τίς ἐγκλίσεις : **πεπιθεῖν**, **τεταρπόμενοι**, **κεχαροῖατο**.

β') Προσωπικές καταλήξεις

α') τῆς Ὀριστικῆς :

1. Κατάληξη τοῦ β'. ἐν. προσ. στό μέλλοντα σέ **-έαι** : **παρε-λεύσεαι**, **δυνήσεαι**.

2. Χρήση μεικτοῦ ἀορίστου α' καί β' : **ἔξον**, **έβήσετο**.

3. Κατάληξη γ' πληθ. παθ. ἀορ. σέ **-(θ)εν** : **ήγερθεν**, **τάφεν**, **έμιχθεν**.

4. Κατάληξη γ' πληθ. παθ. παρακ. σέ **-αται** (**-νται**) καί ὑπερσυντ. σέ **-ατο** (**-ντο**) : **δεδαίαται**, **κατακείαται**, **δεδμηάτο**, **έφθιάτο**, **κέατο**.

5. Χρήση ἐκτεταμένων τύπων μερικῶν ρημάτων : **θαλέθω** (θάλλω), **φθινύθω** (φθίνω).

6. Πολύ συχνή χρήση θαμιστικῶν ῥημάτων μέ κατάλ. **-σκω** : **καλέεσκε**, **δησάσκετο**, **έσκε** (**εἰμί**).

β') τῆς Ὑποτακτικῆς:

1. Ἐγκλιτικό φωνῆεν ε καὶ ο ἀντί η καὶ ω: **θείομεν, ἐλά-
σαι, (ἵνα) εἶδετε.**

2. Καταλήξεις -μι, -σθα, -σι καὶ στά ρήματα σέ -ω: **τύχω-
μι, ἐθέλησθα, φύγησι.**

γ') τῆς Εὐκτικῆς:

Κατάληξη γ' πληθ, μέσου ἀορ. α' σέ -ατο: **κεχαροῖατο, πυ-
θοῖατο.**

δ') Ἀπαρεμφάτου:

1. Τό ἐνεργ. ἀπαρέμφατο ἔχει καταλήξεις -εν, -εναι, -μεν καὶ
-μεναι: **πεισέμεν, φανήμεναι, ἐλθέμεναι.**

ε') Ἰδιαίτεροι σχηματισμοὶ τῶν χρόνων μερικῶν ρημάτων:

1. Σχηματισμός τοῦ ἀορ. β' τοῦ ρ. **ἔρχομαι** ἀπὸ θέμα **ἔλυθ-**:
ἤλυθον.

2. Σχηματισμός μέσου ἀορ. α' τοῦ ρ. **λύω** χωρίς -σα: **λύμην,
λύτο.**

3. Ἀορ. β' ὑποτακτ. τοῦ **βαίνω**: **Βῆω (βῶ).**

4. Προστακτ. ἀορ. β' τοῦ **κλύω**: **κλῦθι** (ἀπὸ ἀρχαῖο τύπο **ἐκλυν**).

γ') Ἀνώμαλα ρήματα

α') εἰμί:

1. Διατήρηση τοῦ θέματος **ἐσ-** στά πρόσωπα: **ἐσσί (εἶ), ἔσσο
(ἴσθι), ἔσκε (ἦν θαμιστ.).**

2. Ἀσυναίρετοι τύποι: **ἔην (ἦν), ἔω (ῶ), ἔωσι (ῶσι),
ἔών (ῶν).**

3. Κατάληξη βαρύτονων στήν εὐκτ.: **ἔοις (εἴης), ἔοι (εἴη).**

4. Ἀπαρέμφατο: **ἔμμεν καὶ ἔμμεναι (εἶναι).**

β') οἶδα:

1. β' ἐν. ἐνεστ. ὀριστ. **οἶδας** καὶ α' πληθ. **ἴδμεν.**

2. Τό ἀπαρέμφ. καὶ τό θηλ. τῆς μετχ. ἀπὸ τό θέμα **ἰδ-**: **ἴδμε-
ναι, ἰδυῖα.**

3. Μέλλοντας **εἰδήσω** (ἀπὸ ἄχρηστο **εἶδω**) καὶ ἀπαρέμφατο
εἰδησέμεν.

γ') φημί:

Σχηματισμός στή μέση φωνή: **φάο, ἔφατο, ἔφαντο, φάσθε,
φάσθαι.**

δ') εἶμι :

Σχηματισμός τοῦ παρατ. ἀπό θέμα ι- : ἴσαν (ἤσαν).

ε') κεῖμαι :

Ἐπικός τύπος στό γ' πληθ. : κέονται.

ΣΤ'. ΑΚΛΙΤΑ

α') Προθέσεις

α') Ἐπιρρηματική χρήση τῶν προθέσεων : **μετά δ' ἰὼν ἔηκε, ἀπό πατρὶ φίλῳ δόμεναι, νεῶν ἄπο.**

β') Παρασχηματισμοὶ τῶν προθέσεων :

1. Ἡ πρόθεση **εἰς** στόν τύπο **ἐς**.

2. Ἡ πρόθεση **ἐν** στοὺς τύπους **εἰν** καὶ **ἐνί**.

3. Ἡ πρόθεση **πρὸς** στοὺς τύπους **προτί** καὶ **ποτί**.

β') Σύνδεσμοι

Συνηθισμένοι σύνδεσμοι στόν Ὅμηρο : **ἡμὲν - ἡδὲ (καί - καί), αὐτάρ (δέ), οὐνεκα (ὅτι, διότι), κε(ν) (ἄν δυνητ.), αἶ κε (εἰ, ἄν, ἐάν), ὄφρα (ἵνα), ἄρα, ἄρ, ῥά, νυ(ν) (συμπερασματ. καὶ βεβαιωτ.).**

γ') Ἐπιρρήματα

α) Σέ χρήση ἐπιρρηματική ἀπαντᾷ ἡ αἰτιατική τοῦ οὐδεν. πολλῶν ἐπιθέτων στόν ἐνικό καὶ πληθ. : **μέγα φωνήσας, ἀδινὰ στενάχων, πολλὸν ἄπο.**

β') Συνηθισμένα ἐπίσης ἐπιρρήματα : **σάφα, νόσφι, ἀέκητι, ὄχα, ἀντιβίην, διαμπερὲς κ. ἄ.**

δ') Μόρια σέ σύνθεση

α') Στερητικό **νη** : **νήπιος, νώνυμος, νηλεής.**

β') ἐπιτακτικά **ἀγα-, ἐρι-, ἀφι-, ζα** : **ἀγακλυτός, ἐρίβωλος, ἀριπρεπής, ζάθεος.**

II. ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΡΑΨΩΔΙΑ Α

1 - 32

α') 1 - 7 : —ή μῆνις - ιος = ὀργή, θυμός. —**αἶδω**· ἄδω = λέγω μέ ὠδή, ψάλλω, τραγουδῶ, μτβτ. —**οὐλόμενος· ὀλόμενος**, μέ ἐνεργ. σημ. = ὀλέθριος. Ἀόρ. β' τοῦ ὀλλυμαι· κυρίως : ὁ ἄξιος γιά ὀλεθρο, ὁ καταραμένος. —**ἔθηκε· τίθημι** = δίνω, προξενῶ. —**ἰφθιμος** = ἀκμαῖος, γενναῖος. —**προιάπτω** = στέλνω —**Ἄιδι**· δοτ. τοπ. τοῦ ἄχρηστου ὀνόμ. Ἄις· συνηθισμένη ὀνομ. Ἀίδης = ὁ ἀόρατος θεός τοῦ Ἄδη (στερ. α + Fiδ.) —**αὐτούς**· τά σώματά τους, ἀντιθ. στό ψυχάς —**τὰ ἐλώρια** = ἡ λεία (ἔλωρ, ἐλεῖν). —**τεύχω** = κατασκευάζω, κάνω. —**οἰωνός**, ὄρνεο. — **πᾶσι** = στά κάθε εἰδους. — **ἐτελείετο** = ἐκπληρωνόταν· τελεῖω, παράλλ. τύπος τοῦ τελέω. —**βουλή** = θέληση, ἀπόφαση. —**ἐξ οὗ δὴ**· ἐννοεῖται καί πάλι τό αἶειδε = ψάλλε ἀπό τότε ἀκριβῶς πού... Πρβλ. καί Ὀδυσσ. α 10: τῶν ἀμόθεν. —**τὰ πρῶτα** = γιά πρώτη φορά. —**διαστήτην ἐρίσαντε** = ἦρθαν σέ διάσταση, ἀφοῦ φιλονίκησαν. —**διός** = θεϊκός, ἐπιφανής, ὑπέροχος (divus).

8 - 16 : —**τίς τ' ἄρα** : τό ἄρα συνάπτεται μέ τά παραπάνω = καί ποιός λοιπόν; —**σφῶε**· αἰτ. δυϊκ. τοῦ σφεῖς = αὐτούς τούς δύο. —**ξυνίημι ἔριδι** = φέρνω σέ σύγκρουση, κάνω νά συγκρουστοῦν. —**μάχεσθαι**· ὥστε μάχεσθαι = ὥστε νά γίνουν ἐχθροί. —**ὁ γάρ**· γάρ διασαφ. —**χολοῦμαι** = θυμώνω. —**ῶρσε**· ὄρνημι, μτβτ. = σηκώνω προκαλῶ. —**ὀλέχομαι** = καταστρέφομαι (ὀλλυμαι). —**λαοί** = ὁ στρα-

Σημ. α.' Ἀπό τίς σημασίες κάθε λέξης πού ἀναγράφονται ἡ τελευταία εἶναι ἐκεῖνη πού ἀρμόζει περισσότερο στήν ἔννοια τοῦ κειμένου.

Σημ. β'. Οἱ σύνδεσμοι καί τά μόρια στόν Ὅμηρο ἔχουν διάφορες σημασίες. Κάποτε παρεμβάλλονται χωρίς νά ἐπηρεάζουν τό λόγο. Στήν περίπτωση αὐτή δέν ἐρμηνεύονται στίς σημειώσεις.

τός. —**οὐνεκα** — γιά τό λόγο ὅτι (ὅτου ἔνεκα). —**τόν Χρύσην**· τό τόν ἐξαίρει τήν προσωπικότητα τοῦ Χρύση = αὐτόν τό Χρύση, τόν ἱερέα τοῦ Ἀπόλλωνα. —**ἄρητῆρ** = ἱερέας (ἀράομαι = εὐχομαι). —**θόος** = ταχύς (θέω). —**λύομαι**· μέσο ὠφέλειας = λυτρώνω. —**ἀπερείσιος** - ἀπειρέσιος = ἀτελείωτος, ἄπειρος. —τά **ἄποινα** = τά λύτρα. —**στέμματ' Ἀπόλλωνος** = τά ἱερά σύμβολα τοῦ Ἀπόλλωνα. —**ἐκηβόλος** = αὐτός πού χτυπᾷ μέ τή θέλησή του καί πετυχαίνει τό στόχο, τοξότης ἀλάθης —**ἄνά** = ἀναρτημένα, ἐπάνω. —**λίσσομαι** = παρακαλῶ, ἱκετεύω (λιτή, λιτανεύω, -εῖα). —**κοσμήτωρ** = ἡγεμόνας, ἀρχηγός.

17 - 21 : —**ἐυκνήμιδες** = αὐτοί πού ἔχουν καλές, στερεές κνημίδες. Τό ἐπίθετο ἀναφέρεται στόν τέλειο ὅπλισμό τῶν Ἀχαιῶν. —**δῶμα** = κατοικία (δέμω = κτίζω —δόμος). —**ἐκπέρθω** = κυριεύω, ἐκπορθῶ. —**εὖ**· εὖ = μέ τό καλό. —**τά τ' ἄποινα** = κι αὐτά τά λύτρα πού ἔφερε ὁ Χρύσης. —**δέχεσθαι**· ἀπαρέμφ. μέ σημασία προστ. —**ἄζομαι** = φοβοῦμαι καί σέβομαι (ἄγ-ος = τιμή, ἄγ-ιος, ἄγ-νός).

22 - 32 : —**ἔνθα**· χρον. —**ἐπευφήμησαν** = παρακίνησαν μέ βοή. —**αἰδεῖσθαι**, αἰδομαι μτβτ. —**ἄγλαός** = λαμπρός, μεγάλοπρεπος (ἀγάλλομαι). —**ἀνδάνω θυμῷ** = εὐχαριστῶ τήν ψυχή (ρίζα σΦαδ, ἄδος, ἡδός). —**κακῶς** = μέ ὑβριστικό τρόπο. —**ἀφήμι** = ἀπο-πέμπω, διώχνω. —**κρατερός** = ἄγριος, σκληρός. — **ἐπὶ - ἔτελλε**, ἐπιτέλλω = προστάζω. —**κιχάνω καί κίχημι** = συναντῶ. —**δηθύνω** = ἀργοπορῶ (δηθά) —**αὐτίς** = πάλι. —**μή...οὐ χραίσμη** = μήπως δέ σέ ὠφελήσει· **χραισμέω** = ὠφελῶ, χρησιμεύω... —**νύ(ν)**, μόρ. ἐγκλ. **μή νυ** = μήπως δά. —**ἐπεισί μιν καί γῆρας** = τή βροῦν τά γηρατεῖα, προτοῦ γηράσει. —**τηλόθι** = μακριά (τηλοῦ, τῆλε). —**ἡ πάτρη** = ἡ πατρίδα. —**ἐποίχομαι ἱστόν** = πηγαينوέρομαι ἐμπρός στόν ἀργαλεῖο, ὑφαίνω. —τό **λέχος** = ἡ κλίνη (λεχώ, ἄλοχος). —**ἀντιάω λέχος** = κοιμοῦμαι στό ἴδιο κρεβάτι. —**σῶτερος** = πιό ἀπειράχτος, πιό ἀκέραιος. Τό συγκριτικό ἀντικαθιστᾷ ἐδῶ τό θετικό σῆος - σῶος = σῶος. —**νέομαι** = ἐπιστρέφω (ρίζα νέσ-, νόστος).

β'.) Πατρωνυμ. ἀπό τό Πηλεΰς : Πηλεΐδης, Πηλεΐδης, γεν. Πηληϊάδεω.

—Ἀρχαιότερος τύπος τοῦ ἀριθμ. δύο : δῶω.

—Τύπος πού ἔχει πάθει συγκοπή τοῦ ὀνόμ. *θυγάτηρ*, στήν αἰτιατ. **θύγατρα**.

—Ἐπικός ᾄορ. τοῦ *δέχομαι* : **ἐδέγμην** καί ἀπαρέμφ. **δέχθαι**.

—β' πρόσ. τῆς ὑποτακτ. τοῦ *νέομαι* : **νέηαι** (*νέη*).

—Νά ἀναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις : **τεῦχε**, **βασιλῆι**, **νοῦσον**, **μιν**, **κύνεσσιν**.

γ') **Μῆνιν Ἀχιλλῆος** : Οἱ στίχοι 1 - 7 συνοψίζουν ὅλη τήν ὑπόθεση τῆς Ἰλιάδας καί ταυτόχρονα προεξαγγέλλουν τή δραματικότητα τῶν γεγονότων, πού προῆλθαν ἀπό τή φιλονικία τῶν δύο ἡγεμόνων. —**θεά** : Ὁ ποιητής ἐπικαλεῖται ἄοριστα τή θεότητα, πού προστατεύει τήν ποιητική δημιουργία, γιά νά τόν ἐμπνεύσει στή σύνθεση τῆς Ἰλιάδας. Ἡ θεότητα αὕτη εἶναι ἡ Μοῦσα ἢ οἱ Μοῦσες, κόρες τοῦ Δία καί τῆς Μνημοσύνης, κι αὐτές θεές τοῦ Ὀλύμπου. (Πρβλ. καί Ὀδύσσ. α 1). Σέ ὁρισμένα σημεῖα τῆς Ἰλιάδας ἡ ἐπὶ κληση αὕτη ἀνανεώνεται : *Ἔσπετε νῦν μοι, Μοῦσαι, Ὀλύμπια δώματ' ἔχουσαι*. —**Πηλεΐάδης Ἀχιλλεύς** : Ὁ Ἀχιλλέας ἦταν γιός θνητοῦ, τοῦ Πηλέα, πού βασιλεψε στή Φθία τῆς Θεσσαλίας, Ὁ λαός του ἦταν οἱ Μυρμιδόνες. Οἱ θεοὶ ἀγάπησαν καί προστατέψαν τόν Πηλέα τόσο πολύ, ὥστε τοῦ ἔδωσαν ὡς σύζυγο τή νηρηΐδα Θέτη καί παρακάθισαν οἱ ἴδιοι στό τραπέζι τοῦ γάμου. Μοναδικό παιδί ἀπό τό γάμο αὐτόν γεννήθηκε ὁ Ἀχιλλέας, πού ὁ Ὀμηρος τόν ἐξυμνεῖ ὡς τόν κατεξοχήν ἥρωα τοῦ πολέμου (βλ. Εἰσαγ.). **Ἀχαιοί** : Ὅπως καί στήν Ὀδύσσεια, μέ τό ὄνομα τοῦτο ὀνομάζονται οἱ Ἕλληνες, πού ἔλαβαν μέρος στόν Τρωϊκό πόλεμο. Λέγονται καί Ἀργεῖοι, ἴσως γιατί κατὰ τή μυθολογία οἱ Μυκῆνες εἶχαν ὡς μητρόπολή τους τό Ἄργος, ἀπό τό ὁποῖο ἔγιναν πιό δυνατές ἀργότερα. Ὀνομάζονται ἀκόμη Δαναοί ἀπό τό μυθολογικό βασιλέα τοῦ Ἀργους Δαναό, πού ἦρθε ἀποικος ἀπό τήν Αἴγυπτο. —**τεῦχε ἐλώρια κύνεσσι οἰωνοῖσι τε** : κατὰ τή θρησκευτική πίστη τῶν ἀρχαίων πολύ μεγάλη δυστυχία γιά ἓνα θνητό εἶναι νά μήν τοῦ γίνεи ἡ κανονισμένη ταφή ἀλλά νά καταντήσει τό σῶμα του τροφή τῶν θηρίων καί τῶν ὀρνέων. Στήν περίπτωση αὕτη ἡ ψυχὴ δέ βρίσκει ἡσυχία στόν Ἄδη. —**Ἀτρεΐδης** : Ὁ Ἀγαμέμνωνας καί ὁ Μενέλαος, πού βασιλεύουν ἀντίστοιχα στίς Μυκῆνες καί στή Σπάρτη, εἶναι παιδιά τοῦ Ἀτρέα καί τοῦτος γιός τοῦ Πέλοπα, ἰδρυτῆ ἰσχυροτάτου κράτους στή χώρα, πού ἀπό αὐτόν ὀνομάστηκε Πελοπόννησος. —**Λητοῦς καί Διὸς υἱός** : Δίδυμα παιδιά τῆς

Λητῶς ἦταν ὁ Ἀπόλλωνας καί ἡ Ἀρτεμη, δεινοί κι οἱ δύο στή χρήση τοῦ τόξου (ἐκηβόλος - ἰοχέαιρα). — **ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν** : Οἱ Ἕλληνες πού εἶχαν ἐκστρατεύσει στήν Τροία, προβλέποντας ὅτι ἡ πολιορκία θά πῆγαινε σέ μάκρος, εἶχαν τραβήξει τὰ πλοῖα τους στήν ξηρά κι ἐκεῖ κοντά κατασκεύασαν τίς σκηνές τους. Ἐπειδὴ τὰ ἄπειρα σκάφη καί τὰ ἐξαρτήματά τους γέμιζαν ὅλη σχεδόν τήν ἑκταση, ὁ ποιητής ἀναφέρει τό Ἑλληνικό στρατόπεδο πάντοτε μέ τήν ἑκφραση « παρὰ νηυσὶ Ἀχαιῶν », « ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν ». — **στέμματα ἔχων χρυσέῃ ἀνασκήπτρῳ** : Ὁ Χρῦσης, γιά νά τραβήξει καλύτερα τό σεβασμό, κρατοῦσε μαζί μέ τό σκῆπτρο του καί κάποιο σύμβολο ἰκεσίας, πού ὑποδήλωνε τήν ιδιότητά του τοῦ ἱερέα τοῦ Ἀπόλλωνα. Τό συνηθισμένο ἰκετικό σύμβολο ἔνα κλαδί στεφανωμένο μέ λευκό μαλλί. — **ἑυκνήμιδες** : Τίς κνημίδες τίς φοροῦσαν στίς κνήμες ἀπὸ τὰ σφυρά ὡς τὰ γόνατα. Τίς κατασκεύαζαν ἀπὸ δέρμα ἢ ἀπὸ ἐλάσματα χαλκοῦ. Στήν ἐμφάνιση ἑνός πολεμιστῆ, πού φοροῦσε βραχύ θώρακα καί κρατοῦσε τή μικρὴν ἀσπίδα, ιδιαίτερη ἐντύπωση προξενοῦσε ἡ ποιότητα καί ἡ τέχνη τῶν κνημίδων (βλ. εἰκ. 4). Γιά τοῦτο συναντοῦμε συχνά στὸν Ὅμηρο τὰ κοσμητικὰ ἐπίθετα *ἑυκνήμιδες*, *χαλκοκνήμιδες*. — **ἐν Ἀργεῖ** : Ἀργος λεγόταν ὅλη ἡ Ἀργολικὴ πεδιάδα, ὅπου ἀπλωνόταν τό βασίλειο τοῦ Ἀγαμέμνονα μέ πρωτεύουσα τίς Μυκῆνες. Μερικὲς φορές Ἀργος λέγεται ὁλόκληρη ἡ Πελοπόννησος. Ἡ πόλη Ἀργος εἶναι τό βασίλειο τοῦ Διομήδη.

33 - 52

α') 33 - 42. — **ἔδεισεν**· *δεῖδω* = φοβοῦμαι (*ρίζα* *δει-*, *δέος*, *δειλός*, *δεινός*). — **ἀκέων** = σιωπηλός (*ἄκη* = σιωπηλά). ὁ **θις-θινός** = ἀμμουδιά. — **πολύφλοισβος** = πολυτάραχος. Τό ἐπίθετο ἀποδίδει τὸν ἦχο τῶν κυμάτων πού σπάζουν στήν ἀκτὴ. (*Λέξη ἡχοποιήτη*). — **ἀπάνευθε** = μακριά, δηλ. πέρα ἀπὸ τό στρατόπεδο. — **κίω** = πορεύομαι, πηγαίνω. — **ἤρᾱτο πολλὰ** = ἔκανε μεγάλη προσευχή. — **ἡύκομος** = αὐτὴ πού ἔχει ὠραῖα μαλλιά (*κόμη*). Ἐπίθετο ὠραίων γυναικῶν. — **κλύω** = ἀκούω, ἐπακούω. — **ἀργυρότοξος** = αὐτός πού ἔχει λαμπρὸ τόξο. Ἐπὶ τοῦ Ἀπόλλωνα. — **ἀμφιβαίνω** = προστατεύω (*Κατά λέξη*· πηγαίνω τριγύρω, γιά νά προφυλάξω κάτι. Ἐδῶ ὁ παρακ. στὴ σημασία τοῦ ἐνεστ. — **ζάθεος** = ὁ πολὺ ἱερός (*τό ἐπιτ. ζα + θεός*).

—**Ἴφι** = μέ δύναμη, κραταιά (ἴς, ἰνός = δύναμη). —**τοι**· δοτ. χαριστ. στό ἔρεψα· —**χαρίεντα** = πρὸς εὐχαρίστησίν σου. Κατγρ. στό νηόν. —**ἐπὶ - ἔρεψα**· ἐπερέφω = θέτω ὁροφή, στεγάζω. —**ἦ εἰ δὴ** = ἦ ἂν πραγματικά. —**κατά**· σὺναψέ το μέ τό ἔκη (καίω). —**πίων, πείρα, πῖον** = παχύς κ.τ.λ. —**μηρία** = μηρία σκεπασμένα μέ λίπος. —**κρήη- νον**· κραινώ = ἐκτελῶ, ἐκπληρώνω. —τό **ἐέλδωρ** = εὐχή, ἐπιθυμία. —**τίνω** = πληρώνω, τιμωροῦμαι.

43 - 52 : —**Φοῖβος** = λαμπρός, φωτοδότης (φάος). Ἐπίθ. τοῦ Ἀπόλλωνα. —**βῆ δὲ κατ(ά)** = καί κατέβηκε. —τά **κάρηνα** = οἱ κορυφές. —**χώομαι** = ὀργίζομαι —τό **κῆρ** = ἡ καρδιά. —**ἀμφηρεφής** = κλειστός ἀπὸ παντοῦ, περίκλειστος (ἀμφί + ἐρέφω). —**φαρέτρα** = θήκη τῶν βελῶν (φέρω), —**ἐκλαγξαν** = τὰ βέλη βρόντηξαν μέ τό χαρακτηριστικό κρότο τῶν ὅπλων, ὅταν συγκρούονται (λέξη ἡχοποιή- τη). —**διστός** = βέλος. —**ἦιε**· πρτ. τοῦ εἶμι. —**ἐοικῶς** = μοιάζοντας μέ, πού φαινόταν σάν. —**ἔζομαι** = καθίζω. —**μετά** = μέσα, ἦτοι στό στρατόπεδο τῶν Ἀχαιῶν. —**ἔηκε**· ἔημι = ρίχνω. —ὁ **ἰός** = βέλος —**δεινὴ** (κατγρ.) **κλαγγή (ἐ)γένετο** = ἔγινε φοβερό βουητό, σφύριγμα. —ὁ **βιός** = τό τόξο. —ὁ **οὔρευς** = ὁ ἡμίονος, μουλάρι. —**ἐποί- χομαι** = ὀρμῶ, πέφτω ἐπάνω. —**ἀργός** = γρήγορος. —**αὐτοῖσι** = τοῖς ἀνδράσι, στοὺς ἄνδρες. —**ἐχεπευκὲς** = αἰχμηρό, μυτερό (ἔχω + πεύκη). Τὰ φύλλα τῆς πεύκης εἶναι μυτερά. —**ἐφριεῖς**· ἐφρίημι = διευ- θύνω ἐναντίον. —**αἰεῖ** = ἀδιάκοπα. —ὁ **νέκυς** = ὁ νεκρός. —**θαμέες** (-εἰαί) = πυκνοί, συνεχεῖς (θαμά, θαμίζω, θαμών).

β') Νὰ ἀναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις : **βῆ, Ἴφι, ὦμοισι, βιοῖο, κλυθι, νηός.**

γ') **βῆ δ'** ἀκέων παρὰ θῖνα πολυφλίσβοιο θαλάσσης : Ὁ ποιητής τονίζει τὴ λύπη τοῦ γέροντα Χρύση μέ μιὰ μόνο λέξη, ἀκέων. Ἡ ὅλη ὁμως σύνθεση τοῦ στίχου προξενεῖ βαθύτατη ἐντύπωση στὸν ἀναγνώστη. Βλέπομε νοερά τό λυπημένο πατέρα νὰ παίρνει πάλι ἐπι- στρέφοντας τό δρόμο τῆς ἀκρογιαλιάς, ἐνῶ ὁ φλῖσβος ἀπὸ τὰ κύματα κάνει ἀντίθεση στή σιωπηλή του ἀπελπισία. —**Χρύσην** : Ἡ Χρύσα ἦταν παράλια πόλη τῆς Τροίας, ὅπου λάτρευαν τὸν Ἀπόλλωνα τό Σμιν- θέα (βλ. πῖο κάτω). —**Κίλλα** : Μικρὴ πόλη τῆς Τροίας, ὅπου ἐπίσης

λατρευόταν ὁ Ἀπόλλωνας. — **Τένεδος** : Τό γνωστό νησί κοντά στήν Τρωική παραλία. — **Σμινθεύς** : Τοῦτο τό περίεργο ἐπίθετο τοῦ Ἀπόλλωνα προέρχεται ἀπό τήν πίστη ὅτι ὁ θεός καταστρέφοντας τοὺς προντικoὺς (σμίνθους) συντελεῖ στήν καθαριότητα καί τήν ἐξυγίανση ὀρισμένων τόπων. Ἀνάλογη ἦταν καί ἡ λατρεία τοῦ Ἀπόλλωνα τοῦ σαυροκτόνου. — **νηὸν ἐπέρεψα** : Τοῦτα τά λόγια τοῦ Χρῶση μαρτυροῦν ὅτι ἦταν κοινὴ ἡ χρῆση τῶν ναῶν, τοῦλάχιστο στή Μικρασιατικὴ Ἑλλάδα στά χρόνια τοῦ Ὀμήρου. Παλαιότερα λάτρευαν τοὺς θεοὺς σέ ὑπαίθριους χώρους, σέ βουνοκορφές ἢ ἄλση. Φαίνεται ὅμως πὼς ὑπῆρχε κατὰ τόπους ἡ συνήθεια νά τοποθετεῖται (νά στεγάζεται) σέ νὰό τό ἄγαλμα ἐνός θεοῦ. — **τόξα - βέλη** (βλ. εἰκ. 5). — **ἔκλαγξαν χωομένοιο κινηθέντος** : Οἱ ἀπότομες κινήσεις τοῦ θυμωμένου θεοῦ προκαλοῦν τήν κλαγγή τῶν βελῶν μέσα στή φαρέτρα, καθὼς αὐτός κατεβαίνει ἀπό τίς κορυφές τοῦ Ὀλύμπου. Γιά τό πρόσωπο τοῦ θεοῦ ὁ ποιητής ἐπινόει τὴ θαυμάσια εἰκόνα καί ἔκφραση : ὁ δ' ἦιε νυκτὶ ἐοικώς. Καθόλου φωτεινὸ τό πρόσωπό του οὔτε εὐεργετικὴ ἡ παρουσία του· ὀργή καί φοβέρα σκορπίζεται ἀπό τὸν ἀργυρότοξο θεό, πού κατεβαίνει ἀπό τήν οὐράνια κατοικία του τιμωρός καί ἐκδικητής. — **πυραὶ νεκύων** : Ὁ Ὀμηρος ἀναφέρει πάντοτε καύση τῶν νεκρῶν, ἐνῶ στήν παλαιότερη ἀπό τὸν Ὀμηρο ἐποχὴ τοὺς νεκροὺς τοὺς ἔθαβαν, ὅπως φαίνεται καί ἀπό τοὺς Μυκηναϊκοὺς τάφους. Τό ἔθιμο τῆς ταφῆς τῶν νεκρῶν ξαναγύρισε στοὺς ἱστορικοὺς χρόνους.

53 - 100

α') 53 - 58 : — **ἐννῆμαρ** = ἐπὶ ἐννέα μέρες (ἐννέα + ἡμαρ). — **ῶχετο** = ρίχνονταν, χτυποῦσαν, ρῆμα οἶχομαι. — **τὸ κῆλον** = ξηρὸ ξύλο, βέλος. — **ἀγορήνδε** = σέ ἀγορά, σέ συνέλευση (ἀγείρω) — **καλέσσατο** = προσκάλεσε μέ κήρυκες, ρῆμα μέ διάθ., μέση. — **τῷ ἐπὶ φρεσὶ**· ἐπὶ φρεσὶ τοῦ. — **λευκώλενος** = πού ἔχει λευκὲς ὠλένες, λευκά χέρια. — **κῆδομαι** = ἐνδιαφέρομαι, λυποῦμαι. — **ὅτι ῥα** = ἀφοῦ μάλιστα. Ἡ Ἥρα ἦταν ἡ παντοτινὴ προστάτισσα τῶν Ἀχαιῶν, γι' αὐτὸ καί τώρα βλέποντας τὸν ἀφανισμό τοὺς συγκινεῖται περισσότερο. — **ὄρατο**· εἶδρα. — **ἐπεὶ οὖν**· τό οὖν ξαναφέρνει τὴ συνέχεια τῆς διήγησης γιά τὴ σύγκληση τῆς ἀγορᾶς. — **ἤγερθεν**· ἠγέρθησαν, συγκεντρώθηκαν (ἀγείρομαι = μαζεῦομαι γιά συνέλευση). — **ὀμηγερέες τ' ἐγένοντο** =

συγκεντρώθηκαν όλοι μαζί έτοιμοι νά συζητήσουν. —**τοῖσι μετέφη** = μίλησε σ' αὐτούς. —**ὥκῡς** —**εἶα** —**ὐ** = γρήγορος.

59 - 67 : — **ἄμμε**· ἡμᾶς. — **παλιμπλαχθέντας** = χωρίς νά ἐπιτύχουμε τό σκοπό μας. Ἡ σειρά τῶν λέξεων: **νῦν** **οἶω** **ἄμμε** **ἄφ** **ἀπονοστήσειν** **παλιμπλαχθέντας** = τώρα νομίζω ὅτι ἐμεῖς θά γυρίσουμε πίσω χωρίς νά ἐπιτύχουμε τό σκοπό μας. — **ἄψ** = πίσω (ἀπό, Λατ. abs...). **εἰ γε**· = ἄν βέβαια. Ἡ ἀπόδοση εἶναι τό **ἄφ ἀπονοστήσειν**. Ἐπειδὴ ὅμως εἶναι ἀμφίβολο ἀκόμα καί τό ἄν θά σωθοῦν (**εἰ φύγοιμεν**), τίθεται ἄλλη μία ὑποθετική πρόταση μέ αἰτιολογική σημασία: **εἰ δὴ ὁμοῦ πολεμός τε δαμᾶ** κ.τ.λ... Ὁ Ἀχιλλέας τονίζει ὅτι ὄχι μόνο ὁ σκοπός τῆς ἐκστρατείας τους θά ματαιωθεῖ ἀλλὰ εἶναι ζήτημα καί τό ἄν θά γυρίσουν πίσω. — **δαμᾶ**· μέλλοντας τοῦ **δάμνημι** = δαμάζω, ἀφανίζω (**δμῶή**, **ἀδμής**). — **ἄγε**· παρακελευσματικό = ἔλα, ἄς — **ἐρείομεν**· ἐρέω = ρωτῶ. — **ἱερῆα** - **ὄνειροπόλον**· οἱ δύο ὅροι δηλώνουν δύο διάφορους τρόπους μαντικῆς. Ὁ **ἱερέας** μαντεύει ἐξετάζοντας τὰ σπλάχνα (σπλαγχνοσκοπία), ὁ **ὄνειροπόλος** ἐξηγεῖ τὰ ὄνειρα. — **ἦ καὶ ὄνειροπόλον** = ἄς εἶναι καί ὄνειροπόλος, ἐξηγητῆς τῶν ὁνείρων. — τό **ὄναρ** ἔλλειπτ., μόνο ὄνομαστ. καί αἰτιατ. — **ὅς κ' εἴποι**· τό κ(ε) δυνητικό. — ὅτι = γιά ποῖό λόγο. — **χῶμαι**· Α 44 — **εἴτ' ἄρα**· = μήπως τάχα. — **εὐχολῆ** = εὐχή, δέηση. — **ἐπιμέεμομαι** = κατηγορῶ, παραπονοῦμαι. — **ἐκατόμβη** = θυσία μέ πολλά θύματα. — **αἰ κέν πως** = εἴ πως ἄν. Πλάγια ἐρώτηση ἀπό τό ρῆμα **σκοπεῖν** πού ἐννοεῖται, νά ἐξετάσει δηλ. ὁ μάντης τί θά ἤθελε ὁ Ἀπόλλωνας, γιά ν' ἀποτρέψει τό κακό. — **κνίσης ἀντιάσας** = ἀφοῦ ἀντικρύσει, ἀφοῦ νιώσει τήν κνίσα. Τό ἀντιάω μέ γεν. εἶναι σημαντικό συμμετοχῆς. — **τέλειος** = ἄρτιος, χωρίς ἐλάττωμα. — **βούλεται**· ὑποτακτ. — **ἡμῖν**. δοτ. χαριστ... **ἀπό ἀμῦναι** = ν' ἀπομακρύνει, ν' ἀποτρέψει. — **λοιγός** = ὄλεθρος.

68 - 83 : — **ἦ τοι ὃ γε**· ἀντιστοιχεῖ στό **τοῖσι δέ**. Δηλ. αὐτός κάθισε καί σηκώθηκε ὁ... — **οἰωνοπόλος** = ἐξηγητῆς τοῦ πετάγματος τῶν πουλιῶν. — **ὄχα** = πολύ, ἐξαιρετικά. Ἐπίρρ. πού προσδιορίζει πάντα τό ἄριστος. — **ἦδη**, ἦδει. — **τά ἐόντα** = τά παρόντα. — **ἡγήσατο νήεσσι** = ὁδήγησε τὰ πλοῖα (μέ τήν προφητική του δύναμη). — **Ἴλιον εἴσω** = σ' ὅλη τή διαδρομή ἀπό τήν Αὐλῖδα ὥς τό Ἴλιο.

—**ἦν**· κτητικ. —**πόρε**· ἀόριστος β' ἄχρηστου ἐνεστ. = παραχώρησε, ἔδωσε. —**σφιν ἀγορήσατο** = μίλησε σ' αὐτούς ἐπίσημα τό ρ. ἀγοράομαι. —**μετέειπε** πρβλ. *μετέφη* Α 58. —**εὐφρονέων** = μέ καλή διάθεση καί μέ ὀρθή σκέψη. —**κέλομαι** = προτρέπω, παρακινῶ. —**δίφιλος** = ὁ ἀγαπητός στό Δία. —**μυθήσασθαι** = νά ἐρμηνεύσω μέ τό λόγο. —**ἐκατηβελέτης**· συνών. τοῦ *ἐκηβόλος*· Α 14. —**τοιγάρ** = λοιπόν. —**συντίθημι**· ἐνν. *φρεσί* = προσέχω, ἐννοῶ. —**ἦ μὲν μοι ἀρήξειν** = ὅτι ἀληθινά θά μέ βοηθήσεις. —**πρόφρων** — *πρόφρασσα* = πρόθυμος. **ἦ γάρ** = γιατί ἀλήθεια. —**χολόω** = ἐξοργίζω. —**μέγα κρατέει** = ἀσκεῖ μεγάλην ἐξουσία. —**κρείων** (*ἐστί*) = ὑπερισχύει, εἶναι πιό ἰσχυρός. —**χώσεται**· ἀόρ. ὑποτακτ.. —**χέρηι**· *χερήων* = κατώτερος. —**εἵπερ γάρ** = γιατί καί ἄν. —**χόλος** = ὀργή. —**αὐτῆμαρ** = τήν ἴδια μέρα. —**καταπέψη**· ρ. *καταπέσσω* = καταστέλλω (ἡ πέψη). πρβλ. τό νεοελλ. *καταπίνω* τό θυμό μου. —**μετόπισθεν** = στό μέλλον, ἀργότερα. —**ἔχω** = κρατῶ, διατηρῶ. —**κότος** = μνησικακία. —**ὄφρα τελέση** = ὥσπου νά ἱκανοποιήσει (τόν *κότον*), ὥσπου νά ἐκδικηθεῖ. —**ἐν στήθεσιν ἐοῖσι**· σύναψε μέ τό *ἔχει κότον*. —**φράζομαι** = σκέπτομαι.

84 - 91 : —**ἀπαμείβομαι** = ἀπαντῶ σέ. 'Η ἀπό ἐκφράζει ἀπαντήσεις « ἐκ περιτροπῆς » —**θαρσήςας μάλα** = μέ πολύ θάρρος. —**τό θεοπρόπιον ἤ ἡ θεοπροπία** = προφητεία, χρησμός. —**οὐ**· ἡ ἄρνηση ἐπαναλαμβάνεται στό στ. 88 οὐ τις. —**ῶ**· σύναψε μέ τό εὐχόμενος. —**ἀναφαίνω** = ἀποκαλύπτω, φανερώνω. —**ἐπὶ χθονὶ** = ἐπάνω στή γῆ. —**δέρκομαι** = βλέπω, κοιτάζω (*δράκων*, νεοελλ. *δραγάτης* = ἀγροφύλακας). —**παρὰ νηυσὶ**· Α 12. —**οὐ βαρείας χεῖρας ἐποίει σοι** = δέ θά ἀσκήσει βία ἐναντίον σου. —**Ἀγαμέμνονα** = γιά τόν Ἀγαμέμνονα. —**ἦν εἶπης**· ἡ ὑπόθεση σέ ὑποτακτ. ἐκφράζει τό πιθανό νά γίνει, ἐνῶ ἡ ἀπόδοση σέ ὀριστική (οὐ ἐποίει) ἐκφράζει τό βέβαιο. —**πολλόν**· ἐπίρρ. = πολύ. Πρβλ. *ἔχ'* ἄριστος. —**εὐχεται εἶναι** = καυχιέται πώς εἶναι. 'Η περίφραση **εὐχομαι εἶναι** καταντᾷ νά σημαίνει εἶμαι.

92 - 100 : —**αὐδάω** = μιλῶ, λέγω. —**ἀμύνων** = ἀμειπτος (*στερ. ἀ + μῶμος*), ἄψογος. —**οὐτ' ἄρ** = λοιπόν οὐτε... —**εὐχολῆς** κ.τ.λ. Α 65. —**ἀρητήρ**· Α II. —**ἀπολύω** = ἀπολυτρώνω. —**ἄποινα**· Α 13. —**τοῦνεκα** = γι' αὐτόν τό λόγο. —**αἰκῆς** = ἐπονείδιστος, φρικτός.

—λοιγός· Α 67. —ἀπωθῶ = σπρώχνω, απομακρύνω. —ἀπό δόμεναι· ὑποκείμενο τούς Δαναούς ἢ τόν Ἀγαμέμνονα. —ὁ ἐλίκωψ —ἡ ἐλικῶ-
 πος = αὐτός πού ἔχει εὐκίνητα κι ἐκφραστικά μάτια (ἐλίκ - ἐλίσσω
 + ὦψ). —ἀπριάτην = χωρίς ἀμοιβή, δωρεάν (στερ. ἀ + ἐπριάμην).
 Ἐπίρρημα· πρβλ. μάτην, ἄντην κ.ἄ.... —ἀνάποιονον = χωρίς λύτρα.
 Ἐπίρρ. —τότε κέν μιν ἱλασσάμενοι πεπίθοιμεν = τότε μονάχα,
 ἀφοῦ τόν ἐξίλεώσαμε, θά τόν ἐπείθαμε.

β') Μέσος τύπος τοῦ ὁρῶ μέ ἐνεργητ. σημασία : ὁράτο .

—Ἐπικός τύπος σφίν ἀντί σφίσιν.

Νά ἀναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις : ἡγερθεν, χολωσέμεν,
 ὄφρα, ἦν μαντοσύνην, πεπίθοιμεν, ἄμμε.

γ') ἀγορήνδε καλέσατο λαὸν Ἀχιλλεύς : Καί πρὶν ἀπό τὰ
 Ὀμηρικά χρόνια στίς Ἑλληνικές πόλεις — κράτη ὑπῆρχε ὁ θεσμός
 νά συγκαλεῖται ὁ λαός σέ δημόσιο χῶρο, γιά νά συσκεφεθεῖ καί ν' ἀπο-
 φασίσει γιά ζητήματα μέ γενικό ἐνδιαφέρον. Τά περισσότερα Ἑλληνικά
 κράτη τά κυβερνοῦσαν βασιλιάδες κι αὐτοὶ ἦταν πού συγκαλοῦσαν
 τό λαό σέ « ἀγορά » σέ ἔκτακτες περιστάσεις καί ἐπικύρωναν τελικά
 καί τίς ἀποφάσεις. Εἶχαν ὅμως δικαίωμα λόγου καί ἄλλοι πού ἦταν
 μαζεμένοι ἐκεῖ. Σ' ἔκτακτες περιστάσεις, ὅπως γινόταν κατά τήν πο-
 λιορκία τοῦ Ἰλίου, τήν ἀγορά τή συγκαλοῦσαν πιό συχνά καί μάλιστα
 ὄχι μόνο ὁ ἀνώτατος ἀρχηγός, ὁ Ἀγαμέμνωνας, ἀλλά καί ἄλλοι βασι-
 λιάδες. Ἔτσι ὁ Ἀχιλλέας μ' ἐμπνευση τῆς Ἥρας συγκαλεῖ τήν ἀγορά
 αὐτή, τήν ὁποία καί διευθύνει. —μάντις : Τό ἔργο τῶν μάντεων ἦταν
 νά ἐξακριβώνουν τή θέληση τῶν θεῶν γιά πράγματα πού εἶχαν γίνει.
 Σπανιότερα προφῆτευαν γιά πράγματα πού ἐμελλαν νά συμβοῦν εἴτε
 ἔκαναν ὑποδείξεις γιά ὅ,τι ἔπρεπε νάπραχθεῖ. Οἱ μάντις χρησιμοποι-
 οῦσαν διάφορους τρόπους μαντικῆς· ἀπό τὰ σπλάχνα τῶν θυμάτων
 (ἱερεῖς), ἀπό τὰ ὄνειρα (ὄνειροπόλοι), ἀπό τούς οἰωνούς (οἰωνοπό-
 λοι). Ἐκτός ἀπό τούς τρόπους αὐτούς ἡ μαντική γινόταν καί μέ ἔμπυ-
 ρα, δηλ. ἀπό τή φλόγα τῶν θυμάτων πού ἔκαιγαν, ἀπό τό θρόισμα τῶν
 φύλλων τῶν ἱερῶν δέντρων καί ἀπό τίς διοσημίες (ἀστραπές, βροντές
 κ.τ.δ.). —κνίσσης ἀντιάσας : Οἱ ἀρχαῖοι πίστευαν πώς οἱ θεοὶ ἐνω-
 θαν εὐχαρίστηση ἀπό τή μυρωδιά ἀπό τὰ κρέατα πού καίονταν. —τε-

λείων : τὰ ζῶα τῆς θυσίας ἔπρεπε νά εἶναι ἀπό κάθε ἀποψη τέλεια, δηλ. ἀρτιμελῆ, καλοθρεμένα καί στήν πλήρη σωματική τους ἀνάπτυξη.
—Κάλχας : Ὁ περίφημος μάντης ἦταν γιός τοῦ Θέστορα καί μέ τήν προφητική του ἱκανότητα ἐγνώριζε τά τωρινά, τά μελλοντικά καί τά περασμένα. Πρὸ πάντων ὅμως ὁ μάντης ἐκτιμήθηκε γιά τή σοφή καθοδήγηση πού πρόσφερε στοὺς Ἀχαιοὺς, ὅταν ξεκίνησαν κατὰ τῆς Τροίας. Εἶναι ἀξιοσημεῖωτο ὅτι ὅταν ὁ Ἀχιλλέας πρότεινε γενικά νά ρωτήσουν κάποιο μάντη, ὁ Κάλχας σηκώνεται αὐθόρμητα πιστεύοντας πῶς ἡ παράκληση ἀπευθύνεται σ' ἐκεῖνον : « κέλεαί με, διίφιλε, μυθήσασθαι... ». —**ζῶντος καί ἐπὶ χθονὶ δερκομένοιο** : Εἶναι χαρακτηριστικό γιά τήν Ἑλληνική ἀντίληψη ὅτι ταυτίζει πάντοτε τό φῶς μέ τή ζωή καί τό σκοτάδι μέ τό θάνατο. Μ' αὐτὸ τόν τρόπο ὁ Ἀχιλλέας τονίζει τήν ὑπόσχесή του πρὸς τόν Κάλχα « ὅσο ζῶ καί ὅσο βλέπω ». Ἐξάλλου συχνά ὁ Ὀμηρος ἀναφέρει τό θάνατο ἑνὸς ἥρωα μέ τή φράση « τὸν δὲ σκότος ὄσσε ἀλύψεν ». —**ἐλικώπιδα κούρη** : Τό πρῶτο συνθετικό τῆς λέξης ἐκφράζει καί τήν τοξωτὴ γραμμὴ καί τή γρηγοράδα τῆς κίνησης τῶν ματιῶν. Ἡ λέξη εἶναι ἀπὸ τὰ πιὸ ἐκφραστικά ἐπίθετα τῆς ἀνθρώπινης ὁμορφιάς. Συχνά ἀναφέρεται στὸν Ὀμηρο ὡς χαρακτηριστικό τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς : « ἐλίκωπες Ἀχαιοί » (Α 389) καί ὡς ἐπίθετο ὠραίων γυναικῶν.

101 - 147

α') 101 - 105 : —στ. 101 = στ. 68. —**κρείων -ουσα** = αὐτός πού ἄρχει. ὁ κύριος· **εὐρύ κρείων** = αὐτός πού ἔχει μεγάλο κράτος. (Πρβλ. λατιν. late rex). —**ἄχνομαι** : κατέχομαι ἀπὸ ἀγανάκτηση (ἄχος). —τό **μένος** = ἡ ὁρμή, τό πάθος. —**μέγα πίμπλαντο** = γέμισαν πολὺ, φούσκωσαν. —**φρένες** = (κυρίως) τό διάφραγμα καί (γενικότερα) ἡ ψυχὴ. —**φρένες ἀμφιμέλαιναι** = ψυχὴ μαύρη τριγύρω, ὀλόμαυρη. —**ὄσσε** = τὰ δύο μάτια. —οἱ αὐτῶ, του. —**λαμπετάω** = λάμπω. —**εἰκτὴν**· δοῦκ. ὑπερσυντελ. τοῦ **ΓέF(ο)ικα** = ὁμοιάζω. —**Κάλχαντα πρῶτιστα**· ἀσύνδετο, ἐξαιτίας τοῦ θυμοῦ τοῦ βασιλέα. —**κάκ' ὁσόμενος** = κοιτάζοντας ἄγρια (ὄσσε).

106 - 115 : —**οὐ πῶ ποτε** = οὐδέποτε ὡς τώρα. —**τὸ κρήγυον** = κάτι καλὸ. —**ἐστὶ τοι φίλα**· προσωπ. σύνταξη ἀντὶ ἀπρόσωπης : **ἐστὶ σοι φίλον** = ἀγαπᾷς, σοῦ ἀρέσει. —**ἐσθλὸς** = καλός. —**ἐτέλεσας** =

ἐκανες (νά ἐκπληρωθεῖ). — **καί νῦν** = τώρα ἐπίσης. — **ἐν Δαναοῖσι** στή συνέλευση τῶν Δαναῶν. — **θεοπροπέω** = λέγω θεοπροπίες, ἐρμηνεύω τά θελήματα τῶν θεῶν· στ. 87. — **ἀγορεύεις** = μιλάς ἐπίσημα. — **ὥς δὴ** = ὅτι δῆθεν. — **σφίν** = τοῖς Δαναοῖς, στούς Δαναούς. — **τεύχω** = κάνω, προξενῶ. — **κούρης Χρυσήιδος** = τῆς νεαρῆς κόρης τοῦ Χρύση. — **καί γάρ ῥα** = γιατί ἀλήθεια. — **προβέβουλα** = προτιμῶ (στό β' συνθετικό ὑπάρχει τό θέμα τοῦ ρ. βούλομαι). — **κουριδίη ἄλοχος** = νόμιμη σύζυγος. — **ἔθεν** = αὐτῆς. — **τό δέμας** = ἡ κορμοστασιά. — **ἡ φυνή** = οἱ φυσικές γραμμές καί οἱ κινήσεις τοῦ σώματος, ἡ χάρη. — **οὔτ' ἄρ φρένας** = οὔτε ἀλήθεια στό νοῦ. — **ἔργα** = ἐργόχειρα.

116 - 120 : — **καί ὥς**· παρά τά χαρίσματα τῆς Χρυσήιδας καί τήν προτίμησή μου γι' αὐτήν. — **πάλιν δόμεναι** = ἀποδοῦναι, νά τή δώσω πίσω. — **ἡ ἀπολέσθαι** = παρά νά χάνεται, καί ὅχι νά χάνεται. — **αὐτάρ**· ἐναντ. = ἀλλά. — **τό γέρας** = τό τιμητικό δῶρο. — **οἶος** = μόνος. — **ἔω· ὦ· ἐπεὶ οὐδὲ ἔοικε** = γιατί δέν ἀρμόζει κἄν. — **λεύσω** = βλέπω, κοιτάζω (λευκός, —lux). — **δ** = ὅτι. — **μοι**· δتك. ἀντιχαρ. — **ἔρχεται ἄλλη** = πηγαίνει ἄλλου, σέ ἄλλον.

121 - 129 : — **ποδάρκης** = γρήγορος στά πόδια (πούς + ἀρκέω). Πάντοτε στή φράση *ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς*. — **κῦδιστε** = πανδόξαστε (κῦδος = δόξα). — **φιλοκτέανος** = φίλος τοῦ κέρδους, πλεονέκτης (φιλ. + κτέανον = κτῆμα). — **πῶς γάρ**· ὁ γάρ αἰτιολογεῖ τήν ἀντίρρηση πού λανθάνει τοῦ Ἀχιλλέα, σά νά ἔλεγε: τοῦτο δέ γίνεται, γιατί πῶς... — **μεγάθυμος** = μεγαλόψυχος =. Πρβλ. *μεγαλήτωρ*. — **οὐδέ τι** = καί καθόλου. — **ἴδμεν· ἴσμεν**. — **ξυνῆια** = λάφυρα κοινά γιά ὅλο τό στρατό (ξυνός = κοινός). — **κείμενα** = βαλμένα κατά μέρος, προορισμένα γιά διανομή. — **τά μέν... τά.** = ὅσα βέβαια...αὐτά. — **ἔξεπράθομεν** = ἀποκτήσαμε ἀπό πόλεις πού κυριέψαμε, Βραχυλογικά ἀντί : *ἐκπέρσαντες πόλεις ἐκ πολίων ἐλάβομεν*. — **δέδασται**· *δατέομαι* = μοιράζομαι. — **λαούς**· ὑποκ. τοῦ *ἐπαγείρειν*. — **παλῖλλογα ταῦτ' ἐπαγείρειν** = νά τά συγκεντρώσουν πάλι γιά νέα διανομή. — **θεῶ** = κατά τή θέληση τοῦ θεοῦ. — **προΐημι** = ἀφήνω, στέλνω. — **ἀποτίνω**, = πληρώνω, ἀμείβω. Πρβλ. *τίνω*· Α 42. — **αἶ κέ ποθι** = ἄν ἴσως. — **δώσι· δῶ**. — **πόλιν Τροίην** = τήν Τρωική πόλη, ἐνν. τό Ἴλιο. — **εὐτείχεος** = καλοχτισμένος, ὀχυρός. — **ἐξαλαπάζω** = κυριεύω καί λεηλατῶ μιά πόλη.

130-147 : **κρείων**. A 102. — **μή δὴ οὕτως** = ὅχι δά ἔτσι. — **ἀγαθός περ ἑὼν** = παρὰ τὴν ἐξαιρετική ἀνδρεία σου. — **θεοεἰκελός** = ὁμοῖος μέ θεόν (θεός + εἰκελός). — **μή κλέπτε νόω** = μή σκέπτεσαι νά μέ ἀπατήσεις, — **οὐ με παρελεύσεαι**. *παρέρχομαι* τινα = προσπερνῶ κάποιον, ξεγελῶ. Ἡ φράση λαϊκότερα « δέ θά μοῦ τὴν καταφέρεις ». — **ἤ ἐθέλεις** = ἀλήθεια θέλεις. — **ὄφρα ἔχῃς** = γιὰ νά ἔχεις, νά ἔχεις. — **αὐτός**· τονίζει τὸ ὑποκείμενο τοῦ ἔχῃς = σύ γιὰ τὸν ἑαυτό σου νά ἔχεις. — **αὐτάρ**· ἀντιθετ. — **αὕτως** = ἔτσι. — **ἤμαι** = κάθηναι. — **δεύομαι** = στεροῦμαι (δέομαι), — **κέλεαι**. A 74. — **εἰ μὲν δώσουσι**· ἀπόδοση πού ἐνν. καλῶς ἔχει. — **ἄρσαντες κατὰ θυμὸν** = ἱκανοποιώντας τὴν ψυχὴ μου (ρ. ἀραρίσκω = προσαρμόζω). — **ὅπως ἔσται**· πλ. ἐρώτηση. — **ἀντάξιον**· ἐνν. σ' ἐκεῖνο πού χάνω. — **ἐγὼ δέ** = ἐγὼ πάντως. — **ἔλωμαι**· ρ. *αἰροῦμαι* = παίρνω. Ὑποτακτ. μέ τὸ κέν ἰσοδυναμεῖ μέ μέλλοντα ὀριστικῆς. Ἡ σειρά τῶν λέξεων : *ἐγὼ δέ ἰὼν αὐτός κεν ἔλωμαι ἢ τεὸν γέρας ἢ Αἴαντος*. — **τεὸς** = σός. — **ἄξω ἑλών**· ταυτολογία μέ τὸ ἔλωμαι ἰὼν. — **κέν κεχολώσεται**· τὸ κέν ἐκφράζει τὴν πιθανότητα τοῦ πράγματος. Ὁ τετελ. μέλλ. ἀντὶ τοῦ ἀπλοῦ χολώσεται. — **ὄν κεν ἴωμαι** = ἐκεῖνος στὸν ὁποῖο θά ἔρθω. Ἐξακολουθεῖ μέ τὸ κέν νά δηλώνεται ἡ πιθανότητα. Δηλ. ἂν συμβεῖ νά μοῦ ἀρνηθεῖτε ἄλλο δῶρο. τότε θά γίνουν ὅλα αὐτά. — **ἤ τοι** = βέβαια. ὅπωςδὴποτε. — **μεταφράζομαι** = σκέπτομαι ἔπειτα. — **αὐτὶς** = ἄλλη φορά. — **ἄγε**· παρακελευσματικό = ἐμπρός. — **ἐρύσομεν**· ἀντὶ ἐρύσωμεν. Τό ρ. **ἐρύω** = καθελκύνω — **ἄλς - ἄλός** = θάλασσα. — **ἐρέτης** = κωπηλάτης. — **ἐπίτηδες** = μέ ἐπιμέλεια. Τό ἐπίρρ. δηλώνει ὅτι ἡ ἐπιλογή πρέπει νά γίνει μέ προσοχή. — **ἀγείρομεν... θείομεν... βήσομεν**· ὑποτακτ. ἀντὶ *ἀγείρωμεν* = ἄς μαζέψωμε· ὥωμεν, ἀνὰ βήσωμεν = ἄς ἐπιβιβάσωμε. — **ἀρχός** = ἀρχηγός (κτγρ.). — **βουλευφόρος** = μέλος τῆς βουλῆς τῶν γερόντων, ἐπίσημος (βουλὴν φέρω). — **ἥ** = ἡ. — **ἐκπαγλός** = φοβερός (ἐκπλᾶγος, ἐκπλᾶγήναι). — **ἐκάεργος** = αὐτός πού ἐνεργεῖ θεληματικά. Ἐπίθετο τοῦ Ἀπόλλωνα. — **ἱερὰ ῥέζω** = τελῶ θυσίης· *ῥέζω* = πράττω (ῥέκτης).

β') — Συγκριτικό τοῦ κακός : **χερείων**.

— Ὁ σύνδεσμος ὅτι : **ὅ**.

— **Νά ἀναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις : δόμεναι, σῶν, ἔμμεναι, δώωσι, ἔθεν, ἔω, ἴδμεν, πολλίων.**

γ') **εὐρὺ κρείων** : Ἡ ἐπικράτεια τοῦ Ἀγαμέμνονα ἀπλωνόταν σέ μεγάλο μέρος τῆς Πελοποννήσου. Περιλάμβανε τίς Μυκῆνες, τήν Κόρινθο, τή Σικυώνα, τήν Πελλάνη, τό Αἰγίο καί ἄλλες πόλεις μέσα στήν περιοχή αὐτή (Β 569 - 575). Ἀκόμα ὁ βασιλέας τῶν Μυκηνῶν, ὡς ἡγεμόνας τοῦ μεγαλύτερου κράτους, ἀσκοῦσε μεγάλη ἐπιρροή στούς ἡγεμόνες τῆς λοιπῆς Ἑλλάδας, γι' αὐτό καί παίρνει τήν πρωτοβουλία τῆς Τρωικῆς ἐκστρατείας. — **φρένες ἀμφιμέλαιnai** : Ἡ ἔκφραση φανερώνει τήν ἔνταση τοῦ θυμοῦ τοῦ Ἀγαμέμνονα, πού κάνει νά γεμίσουν οἱ φρένες του μέ μελανό αἷμα. Ἐξωτερικά περιγράφει ὁ ποιητής θαυμάσια τήν ἐκδήλωση τῆς ὀργῆς αὐτῆς μέ τήν παρομοίωση ὅτι τά μάτια του ἔμοιαζαν μέ φωτιά πού λάμπει. — **μάντι κακῶν** : Ὁ Κάλχας καί σέ ἄλλη περίπτωση εἶχε κάνει φοβερές μαντεῖες γιά τόν Ἀγαμέμνονα. Ὅταν εἶχε συγκεντρωθεῖ ὁ στόλος τῶν Ἀχαιῶν στήν Αὐλίδα καί ἐξαιτίας τῆς νηνεμίας δέν μπορούσε νά ξεκινήσει, ὁ περίφημος μάντης ὑποχρέωσε τόν Ἀγαμέμνονα νά θυσιάσει τήν πρωτότοκη κόρη του Ἰφιγένεια, γιά νά ἐξιλεωθεῖ ἡ θεά Ἀρτεμης στήν ὁποία αὐτός εἶχε ἀσεβήσει κάποτε. — **οἶκοι ἔχειν** : Κατά τά ἔθιμα τῆς Ὀμηρικῆς ἐποχῆς ὁ οἰκοδεσπότης μπορούσε ἐκτός ἀπό τή νόμιμη σύζυγό του, τήν κουριδίην ἄλοχον, νά ἔχει καί ἄλλες γυναῖκες. — **Κλυταιμῆστρα** : Ἦταν δίδυμη ἀδελφή τῆς Ἑλένης, κόρη τοῦ Τυνδάρεω, βασιλέα τῆς Σπάρτης, καί τῆς Λήδας. — **οὐτ' ἄρ φρένας οὔτε ἔργα** : Ἡ ἀξία μιᾶς γυναίκας δέν ἐκτιμᾶται μόνο ἀπό τά σωματικά χαρίσματα (δέμας καί φωνή), ἀλλά καί ἀπό τήν ψυχική ἀρετή (φρένας) καθίως καί ἀπό τήν ἐπιμέλεια καί τήν καλαισθησία στά γυναικεῖα ἔργα. — **τά μὲν πολλῶν ἐξεπράθομεν** : Κατά τή μακροχρόνια πολιορκία τοῦ Ἰλίου οἱ Ἀχαιοί ἐπιχειροῦσαν κι ἄλλες ἐπιδρομές σέ παράλιες πιό πολύ πόλεις, πού τίς κυρίευαν καί τίς λεηλατοῦσαν. Ἀπό τέτοιες ἐπιχειρήσεις ἔπαιρναν λάφυρα, κοινό κτῆμα ὅλου τοῦ στρατοῦ (*ξυνήμια*). Θέση μέσα στά λάφυρα εἶχαν κι εὐγενεῖς γυναῖκες, πού τίς ἔδιναν κατά τή διανομή ὡς ἐξαίρετο δῶρο (*γέρας*) στούς ἡγεμόνες. — **εὐτείχεον πόλιν** : Τά τείχη τοῦ Ἰλίου ἦταν τόσο ὀχυρά, πού πίστευαν ὅτι τά εἶχαν οἰκοδομήσει οἱ θεοί. Τό γεγονός ἐξάλλου ὅτι τό Ἴλιο ἄντεξε δέκα ὀλόκληρα χρόνια στίς ἐφόδους τῶν Ἀχαιῶν μαρτυρεῖ ὅτι ἡ πόλη ἦταν πολύ ἰσχυρά ὀχυρωμένη (βλ. εἰκ. 3). — **Αἴας** : Γιός τοῦ Τελαμῶνα, βασιλέας τῆς Σαλαμίνας, ἦταν ὁ δεύτερος στήν ἀνδρεία ἥρωας μετά τόν Ἀχιλλέα, μέ τόν ὁποῖο ἦταν καί ἐξάδελφοι, ἀφοῦ ὁ Τελαμῶνας καί ὁ

Πηλέας ἦταν ἀδελφοί.—**νῆα μέλαιναν** : Τά πλοῖα λέγονται ἔτσι, γιατί εἶχαν συνήθως χρώμα βαθύ, πού τούς ἔδιναν μέ βαφή ἢ ἀλείβοντάς τα μέ πίσσα. Σ' ἓνα λαό ναυτικό, ὅπως οἱ Ἕλληνες, ἔκανε ἐντύπωση κάθε λεπτομέρεια σχετική μέ τό χρώμα καί τήν κατασκευή τοῦ πλοίου. Ὁ Ὅμηρος χρησιμοποιεῖ ὡς κοσμητικά τῶν πλοίων πολλῶν λογίων ἐπίθετα : *κνανόπρωροι, φοινικοπάρηροι, μιλτοπάρηροι, ἐυσελμοι, ὠκύποροι νῆες* κ.ἄ.—**εἰς ἅλα δῖαν** : Ἡ θάλασσα χαρακτηρίζεται θεϊκό στοιχεῖο ἐξαιτίας τῆς ἀπεραντοσύνης της. Κάθε τι μεγάλο καί ἄγνωστο θεωρεῖται συγγενικό μέ τούς θεούς.—**βουλευφόρος** : μέ τό ἐπίθετο αὐτό ὀρίζονται οἱ εὐγενεῖς πού συσκέπτονται μέ τό βασιλέα γιά τά κοινά κι ἐκφράζουν γι' αὐτά τή γνώμη τους.—**Ἰδομενεύς** : Βασιλέας τῆς Κρήτης ἀπό τούς πύο ἡλικιωμένους καί ξεχωριστούς ἀρχηγούς τῆς Τρωϊκῆς ἐκστρατείας.

148 - 187

α') 148 - 160 : —**ὑπόδρα** = μέ λοξό ἄγριο βλέμμα (ὑπό + ρίζα *δρακ* - *δέρκομαι*), ἐπίρρ.—**πόδας ὠκύς**· Α 48. —**ὦ μοι**· ἐπιφώνημα ἀγανάκτησης.—**ἐπιειμένος** = ντυμένος, ρ. *ἐπί* + *ἐννυμαι*, *ἐφέννυμαι*.—**κερδαλέοφρων** = αὐτός πού ἐπιζητεῖ τό κέρδος (*κερδαλέος* + *φρήν*).—**πρόφρων**· Α 77.—**τοί ἔπεσιν**· σοί τοῖς λόγοις = στούς λόγους σου.—**ὀδὸν ἐλθέμεναι** = νά πάει σέ κάποια ἀποστολή, δηλ. πρεσβεία, ἐνέδρα κ.τ.λ.—**Ἴφι**· Α 38.—**οὐ γάρ ἐγώ**· ὁ γάρ αἰτιολογεῖ τήν ὑπονοούμενη σκέψη τοῦ Ἀχιλλέα ὅτι αὐτός πρῶτος δέ θά ὑπακούσει πιά στόν Ἀγαμέμνονα.—**ἔνεκα Τρώων μαχησόμενος** = μέ τό σκοπό νά πολεμήσω τούς Τρῶες.—**αἰχμητής** = αὐτός πού χειρίζεται μέ δεξιότητα τήν αἰχμή τοῦ δόρατος, πολεμιστής.—**οὐ τι** = καθόλου.—**αἰτίός εἰμί τινι** = βλάπτω, ἀδικῶ κάποιον.—**ἐλαύνω** = ἀπομακρύνω, ἀρπάζω.—**οὐδὲ μὲν ἵππους**· ὁ μὲν βεβαιωτικός.—**ἐριβῶλαξ** = γῆ πού ἔχει μεγάλους βώλους ἀπό χῶμα, γόνιμη (*ἐπιτατ. ἐρι* + *βῶλαξ*).—**βωτιάνειρα** = γῆ πού θρέφει ἄνδρες, πού θρέφει ἥρωες (*βόσκω, βώτωρ* + *ἀνήρ*).—**δηλέομαι** = βλάφτω (*δηλητήριον*).—**ἐπεὶ ἦ** = γιατί ἀλήθεια.—**οὔρεα σκιδόντα** = σιερά, ἄγρια βουνά.—**θάλασσα ἠχέεσσα** = πού ἠχεῖ ἀκατάπαυστα, πολυτάραχη.—**σοί**· ἡ ἀντωνυμία μπαίνει μέ ἔμφαση πρὶν ἀπό τό *ἄμ'* ἐσπόμεθα.—**μέγα ἀναιδές** = ἀναιδέστατε.—**τιμὴν ἀρνύμενοι** = προσπαθώντας νά πάρουμε

ἐκδίκηση. — **Μενελάω σοί τε**· δοτ. χαριστ.. — **κυνῶπα**· μόνο σέ κλητ. = πού ἔχεις μάτια σκυλιοῦ, ἀναιδέστατε. — **πρός Τρώων** = ἀπό τούς Τρῶες. — **μετατρέπομαι** = στρέφω σέ κάτι, προσέχω κάτι — **τῶν οὔτι μετατρέπη** = αὐτά δέν τά παίρνεις καθόλου ὑπ' ὄψη. — **ἀλεγίζω** = φροντίζω, ἐνδιαφέρομαι.

161 - 171 : — **καί δῃ** = καί νά, καί ὀρίστε. — **αὐτός**· προσδιор. τό ὑποκείμεν. τοῦ ἀφαιρήσεσθαι. — **ὧ ἐπί**· ἐπί ὧ = γιά τήν ἀπόκτηση τοῦ ὁποίου, πού γιά νά τ' ἀποκτήσω. — **μογέω** = κοπιᾶζω, κουράζομαι. — **υἱες Ἀχαιῶν** = οἱ Ἀχαιοί. Πρβλ. νεοελλ. τά Ἑλληνόπουλα = οἱ Ἕλληνες στρατιῶτες. — **οὐ μὲν ἔχω** = ἐξάλλου δέν ἔχω. — **εὐ- ναϊόμενον** = πού κατοικεῖται ἀπό ἐκλεκτούς κατοίκους, εὐτυχισμένη καί πλούσια σέ λάφυρα, — **ποτλίεθρον** = κάποια πόλη. — **πολυαῖξ** = πού προκαλεῖ πολλή ταραχή, ὀρμητικός. — **διέπω** = διευθετῶ, βγάζω πέρα. — **ἀτάρ** = ὥστόσο. — **δασμός** = διανομή λαφύρων. — **τό γέρας** = τό καθιερωμένο τιμητικό, δῶρο. — **ὀλίγον τε φίλον τε** = μικρό ἀλλά ἀρκετό γιά μένα. — **ἐπεὶ κε** = ὅσες φορές. — **κάμνω** = κουράζομαι, μέ κατηγορ. μετοχή. — **νῦν δέ**· τό δέ ἐνταντιωμ. — **ἐπεὶ ἦ**· A 156. — **φέρτερον** = καλύτερο. — **ἔμεν**· ἔναι. — **κορωνίς**· μόνο στήν ἔκφρ. νηυσὶ κορωνίσι = πλοῖα μέ τοξωτά ἄκρα. — **σ(οι)** = πρὸς χάρη σου. — **δίω** = σκέπτομαι, ἔχω τή διάθεση. — **ἄτιμος** = περιφρονημένος. — **τό ἄφενος** = τά ἀγαθά, ἡ περιουσία (*ἀφνειός* = πλούσιος. — *ἀφύσσω* = σωρεύω.

172 - 187 : — **φεῦγε μάλα** = μάλιστα, νά φύγεις. — **ἐπέσσονται**· ρῆμ. ἐπισσεύομαι = σπεύδω, ἐπιθυμῶ. — **λίσσομαι**· A 15. — **οἷ κε τιμήσουσι**· τό κέ μέ μέλλοντα ἐκφράζει τό ὀριστικό. — **μητίετα** = σύμβουλος, πάνσοφος (*μητις, μητίομαι*)· ἐπίθετο τοῦ Δία. — **ἐχθιστος** = πολύ μισητός. — **διοτρεφής** = πού τόν ἔθρεψε ὁ Δίας, εὐγενής· ἐπίθετο βασιλέων. — **καρτερός**· κρατερός = ἰσχυρός. — **θεός που** = κάποιος θεός, νομίζω — **σῆς** = *σαις*. — **Μυρμιδόνεσσιν** = στή χώρα τῶν Μυρμιδόνων. — **ἀλεγίζω**· A 160. — **ᾄδομαι** = ἀνησυχῶ. — **κοτέω** = εἶμαι θυμωμένος (*κότος* A 38). — **δέ τοι** = μάλιστα. — **ὥς** = ἀφοῦ. — **τήν μὲν πέμψω** = βεβαίως θά τή στείλω. — **κ(ε) ἄγω**· ἀντί *ἄξω*. — **ἡ κλισίη** = ἡ σκηνή (*κλίνω*). — **φέρτερος** = ἀνώτερος. — **στυγέω** = ἀποστρέφομαι, ἀποφεύγω. — **φάσθαι ἴσον ἐμοί** = νά λέει πῶς εἶναι

ἴσος μου — **ὁμοιωθήμεναι** (*ἐμοί*) **ἄντην** = νά ἐξομοιωθεῖ κατά πρόσωπο μέ μένα, νά παραβάλλεται φανερά μέ μένα.

β') Χρήση τοῦ ἐνεργητικοῦ τύπου τοῦ οἶομαι : **οἶω**.

— **Σχηματισμός τοῦ νιός κατά τά τριτοκλ. : υἱες**.

Νά ἀναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις : μητίετα, σέθεν, φάσθαι, αἰχμητῶν, καρτερός.

γ') **ἀναιδείην ἐπιειμένε** : Ἡ θυμωμένη αὐτή ἔκφραση τοῦ Ἀχιλλέα ἔχει πολύ ἀκριβή καί πολύ λεπτή ἔννοια. Αὐτός πού ἔχει ντυθεῖ τήν ἀναιδεία τή φανερώνει σ' ὅλες του τίς πράξεις, ὅπως ὁ καθένας ἔχει φανερά τά φορέματά του. — **οὐ γάρ ἐμᾶς βοῦς ἤλασαν...** : Πολύ συχνή αἰτία πολέμου στούς ἡρωϊκοὺς χρόνους ἦταν ἡ ἀρπαγή ζώων καί ἄλλων ἀγαθῶν. Ἄν ὅποιοι δέχονταν τήν ἐπιδρομή κατόρθωναν νά διασώσουν τίς πόλεις τους, ἐπιχειροῦσαν ἔπειτα πόλεμο γιά νά ἐκδικηθοῦν. — **Φθία** : Ἔτσι λέγεται ἡ χώρα καί ἡ πόλη τῶν Μυρμιδόνων στή Θεσσαλία, ὅπου βασίλευε ὁ πατέρας τοῦ Ἀχιλλέα Πηλέας. — **οὐρεα σκιδόντα** : Ψηλά καί δύσβατα τά Ὀρακικά καί Μακεδονικά βουνά χωρίζουν τή χώρα τῶν Τρώων ἀπό τή χώρα τοῦ Ἀχιλλέα. Τό ἐπίθετο σκιδόντα ὀρίζει τή σκοτεινή ὄψη τῶν βουνῶν, πού σκεπάζονται ἀπό πυκνά δάση, — **τιμὴν ἀρνύμενοι Μενελάῳ σοί τε** : Ἡ Τρωϊκή ἐκστρατεία εἶχε τό χαρακτήρα τιμωρίας τῶν Τρώων, ἐπεὶ εἶχαν προσβάλει τήν τιμή τῶν Ἀτρειδῶν ἀρπάζοντας τήν Ἑλένη. — **ὀλίγον τε φίλον τε** : Ἡ ἔκφραση αὐτή, καθώς καί ἡ ἀνάλογη τῆς Ὀδύσσειας « δόσις ὀλίγη τε φίλη τε » (ζ 208), ἔχει γίνει παροιμιακή. — **μητίετα Ζεύς** : Ὁ πιό μέγας ἀπό τοὺς θεοὺς χαρακτηρίζεται ἀπό τόν Ὅμηρο ὅχι μονάχα ὡς κύριος τῶν φυσικῶν δυνάμεων (*νεφεληγερέτα, ἐρίγδουπος, κελαινεφής*), ἀλλά καί ὡς θεός μέ ἠθικές καί πνευματικές ιδιότητες. Τίς τελευταῖες αὐτές ιδιότητες τίς ἐκφράζουν καί τό πολύ συχνό ἐπίθετο τοῦ Δία *πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε* καί τό **μητίετα** πού ἀναφέρεται ἐδῶ. — **Βρισηῖς** : Εἶναι ἡ κόρη τοῦ Βρισέα πού αἰχμαλωτίστηκε κατά τήν ἄλωση τῆς Λυρνησοῦ.

188 - 222

α') 188 - 201 : — **τό ἄχος** = ἡ λύπη, ἡ ἀγανάκτηση. — **ἐν στήθεσίν οἱ** = μέσα στό στήθος του. — **τό ἦτορ** = ἡ καρδιά. — **λάσιος**

= μαλλιαρός. —**διάνδιχα** = κατά δύο τρόπους (διά - ανά - δίχα). — **μερμηρίζω** = διαλογίζομαι (μερ - μέριμνα) : διάνδιχα μερμηρίζω = είμαι μέ δύο γνώμες, αμφιταλαντεύομαι. — **φάσγανον** = ξίφος (αντί σφάγανον, σφάζω). — **έρυομαι** = έλκω, σέρνω. — **έρύω**· A 141. — **άνιστημι** = σηκώνω κάποιον από τή θέση του. Έδω : νά τούς σηκώσει καί νά τούς διαλύσει. — **ό δέ**· σέ αντίθεση στό τούς μέν. — **έναρίζω** = σκοτώνω. — **έρητύω** = αναχαίτιζω, συγκρατώ — **ήος** = ώσπου, όσο. — **όρμαίνω** = γυρίζω στό μυαλό μου (όρμάω). — **κατά φρένα καί κατά θυμόν** = ένώ ταλαντευόταν άνάμεσα στή σκέψη καί τό πάθος. — **έλκετο** = άρχισε νά σέρνει. — **κολεός** = θήκη ξίφους, θηκάρι. — **ήλθε δέ**· τό δέ έναντιωμ. = ήρθε όμως. — **πρό ήκε ρ. προήμι** = στέλλω. — **όμώς** = όμοια, έξίσου. — **κήδομαι** A 56. — **όπισθεν** = πίσω. — **οίος**· A 118 — **θαμβώ** = ξαφνιάζομαι. — **μετά τρέπομαι** = στρέφω πίσω. — **έγνώ** = άναγνώρισε. — **δεινώ**· κατγρ. του όσσε. — **όσσε**· A 104. — **φάανθεν**· έφάνθησαν, = άστραψαν. — **μιν** = αύτήν. Σύναψε μέ τό προσήύδα.

202 - 214 : — **τίπτε· τί ποτε** = γιατί λοιπόν. — **αυτε** = πάλι. — **αιγιόχος** = αύτός πού κρατά τήν αιγίδα (άσπίδα). Έπίθετο του Δία. — **ειλήλουθας· έλλήθηας**. — **τό τέκος** = τό τέκνον. — **ή** = μήπως. — **ύβρις** = ύπεροψία, αύθαιρεσία. — **έκ έρέω τοι** = θά σου βεβαιώσω. — **τελέεσθαι** = ότι θά πραγματοποιηθεϊ. — **ής**· κηγτ. — **ύπεροπλή** = ύπεροψία, θρασύτητα (ύπέροπλος). — **τάχα ποτέ** = γρήγορα κάποτε. — **θυμός** = ψυχή, ζωή. — **γλαυκώπις** = αύτή πού έχει μάτια πού σπιθίζουν (γλανκός = στιλπνός + ώπ). — **τεόν**· σόν. — **άγε λήγε** = έλα παύσε. — **πίθηαι· πίθομαι** = πείθομαι. — **ώς έσεται περ** = όπως βέβαια θά γίνει. — **έξερέω**· A 204. — **τετελεσμένον έσται** = θά έκπληρωθεϊ. — **καί τρίς τόσα** = άκόμα καί τριπλάσια. — **παρέσσεται τοι** = θά έρθουν κοντά σου, θά σου δοθοϋν. — **ίσχομαι** = συγκρατοϋμαι — **ήμιν** = σ' έμένα καί στήν "Ηρα.

215 - 222 : — **μέν** = βέβαια. — **σφωίτερον έπος** = τήν έντολή έμας των δυό (σφωί δαικός του σύ). — **είρύσασθαι· έρύομαι** = σώζω, φυλάγω. — **κεχολωμένον περ**· έναντ. μετοχή. — **ώς** = έτσι. — **έπιπείθομαι** = ύπακούω. — **τ(ε) έκλυον**· άόρ. γνωμ. Τό - τε συνδέει πρό στενά τίς δυό έννοιες : ή ύπακοή στους θεούς έχει ως βέβαιο άποτέλεσμα νά είσακούσουν καί οί θεοί τίς δεήσεις μας. — **κλύω**· A 37. — **ή** = είπε·

ρῆμα ἤμι (Λατιν. αἶο). — ἡ **κώπη** = ἡ λαβή. — **σχέθε**· ἔσχε· ἔχω = κρατῶ. — **ἄψ** = πίσω. — **ῶσε**· ὠθῶ· σπρώχνω. — **οὐδ' ἀπίθασεν** = ὑπάκουσε. Σχῆμα λιτότητος. — **βεβήκει**· ὁ ὑπερσυντέλικος δηλώνει τή γρήγορη ἐξαφάνιση τῆς Ἀθηνᾶς. — **μετὰ** = μεταξύ. — **δαίμονες** = θεοί.

β') Τό πατρωνυμικό τοῦ **Πηλεΐδης** στίς πλάγιες πτώσεις εἶναι : **Πηλεΐδης, -ωνι, -ωνα.**

— Χρήση παράλληλων τύπων τοῦ ἔως : **ἤος, εἰως.**

— Ἐπικός τύπος τοῦ ὀπισθεν : **ὀπιθε.**

— Κτητική ἀντωνυμία γιά δύο κτήτορες στό δεύτερο πρόσωπο : **σφωίτερον.**

— Ἐπικός τύπος τοῦ ἀορίστου τοῦ ἔχω : **ἔσχεσθον (ἔσχον).**

— **Νά ἀναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις : φράσθεν, πίθηαι, ὕβρις, ὥς, τεόν, φάσανον.**

γ') ἔλκετο δ' ἐκ κολεοῖο μέγα ξίφος : Ἀφοῦ ἀμφιταλαντεύτηκε ὁ Ἀχιλλέας, κατάληξε στήν ἀπόφαση νά σκοτώσει τόν Ἀγαμέμνονα. Στήν κρίσιμη αὐτή στιγμή ἐπεμβαίνει ἡ Ἀθηνᾶ. — **ἦλθε δ' Ἀθήνη :** Οἱ Ὀλύμπιοι θεοί παρουσιάζονται πολύ συχνά στούς Ὀμηρικούς ἥρωες, παραμένοντας ἀόρατοι στούς ἄλλους, ὅπως τώρα ἡ Ἀθηνᾶ παρουσιάζεται στόν Ἀχιλλέα (οἶφ φαινομένη), καί τούς καθοδηγοῦν στίς πράξεις τους. — **ξανθῆς κόμης :** Χαρακτηριστικό ὁμορφιάς γιά ἄνδρες καί γυναῖκες θεωροῦσαν τά ξανθά μαλλιά ἀλλά καί τά μαλλιά γενικότερα, ὅπως μπορούμε νά εικάσουμε ἀπό τά ἐπίθετα πού χρησιμοποιεῖ ὁ ποιητής : **ἐνπλόκαμος, ἐνκομος, κάρη κομόωντες** κ.ἄ. — **δινῶ οἱ ὄσσε φράσθεν :** Ἀπό τά χαρακτηριστικά τῆς Ἀθηνᾶς πολύ εὔστοχα ὁ ποιητής τονίζει τή φοβερή ἀνταύγεια τῶν ματιῶν της, πού αὐτή προπάντων παράλυσε τήν κίνηση τοῦ Ἀχιλλέα καί τόν ἔκαμε νά κρατήσῃ τό χέρι του. — **αἰγίοχος :** Λέγεται ἔτσι ὁ Δίας, γιατί ὥς ἀσπίδα του κρατεῖ τήν αἰγίδα, θεϊκό καί τρομερό ὄπλο, πού συμβολίζει τή θύελλα καί τό ξέσπασμα τοῦ κεραυνοῦ (καταιγίς). — **ἐπ' ἀργυρέῃ κώπῃ :** Τά ξίφη εἶχαν λογῆς λογῆς λαβές κατὰ τό σχῆμα καί τή διακόσμηση, ὅπως δείχνουν τά ξίφη πού βρέθηκαν στούς Μυκηναϊκοὺς τάφους. Ἔτσι γιά τίς λαβές χρησιμοποιοῦσαν ἐλεφαντόδοντο, χρυσά ἐλάσματα καί ἄλλα πολύτιμα ὕλικά. Τό κυρίως ξίφος ἦταν ἀπό χαλκό (βλ. εἰκ. 6), εἶχε μῆκος ἓνα μέτρο περίπου, τό ἔβαζαν σέ θήκη (τόν κολεόν) καί

τό κρέμαζαν από τό δεξιό ὤμο στὸν ἀριστερό μηρό μέ λουρί, (τὸν τελαμώννα).

223 - 244

α') 223 - 232 : —**ἐξαῦτις** = ξανά. —**ἀταρτηρὸς** = βίαιος, δριμύς. —**οἰνοβαρὴς** = βαρημένος ἀπὸ τό κρασί, μεθύστακας. —**κυνὸς ὀμματα ἔχων**· περίφραση τοῦ ἐπιθέτου **κυνῶπα**. —**θωρήσσομαι** = ὀπλιζομαι γιὰ τὴ μάχη (θώραξ), —**λόχος** = ἐνέδρα, ἐπικίνδυνη ἀποστολή. —**ἀριστεὺς** = ὁ πρῶτος, ὁ ἡγεμόνας, ὁ ἀρχηγός. —**τέτληκας** Παρκ. μέ σημασία ἐνεστώτα = τολμᾷς, βαστᾷς. Ἀπὸ τό ἔλλειπτ. ρ. (ἀπαρέμφ.) **τλήναι**, τίς πιο πολλές φορές ποιητικὸ. —**τό· ἵεναι λόχονδε**. —**ἡ κήρ, κηρὸς** = μοίρα τοῦ θανάτου, ὁ θάνατος. —**εἶδεται** = φαίνεται. —**ἦ· εἰρωνικά** = βέβαια, ἀλήθεια. —**λῶιον** = καλύτερο, πιο συμφέρον (λῶον). —**κατὰ στρατὸν** = στὴν περιοχὴ τοῦ στρατοπέδου. —**δῶρα** = γέρα, βραβεῖα. —**ἀποαιρεῖσθαι· ἀφαιρεῖσθαι**. —**ὅς τις** = εἴ τις... ἀναφορικὴ ὑποθετ. πρόταση. —**ἀντίον σέθεν** = ἐναντίον σου. —**δημοβόρος** = αὐτός πού κατατρώει τὰ δημόσια, ἀρπακτικὸς (**δήμος** + **βορά**, **βιβρώσκω**). Ὁ χαρακτηρισμὸς σέ ὀνομαστικὴ καὶ γενικὰ ἡ ἀνακόλουθη κατασκευὴ τοῦ λόγου μαρτυρεῖ τὴν ἐξαψη τοῦ Ἀχιλλέα. —**ἐπεὶ** δικαιολογεῖ τό **δημοβόρος** σχετικὰ μέ τὴν ἀνεκτικότητα καὶ τὴν ἀδιαφορία τῶν ὑπηκόων του. —**οὔτιδανὸς** = μηδαμινός, τιποτένιος. —**ἦ γάρ· ἔνν. ἄλλως·** δηλ. : ἂν δέν εἶχες τιποτένιους ὑπηκόους. —**ῥστατα** = γιὰ τελευταία φορά —**λωβήσαιο ἄν** = θὰ ἔκανες ἀτιμία (ρ. **λωβάομαι**, **λώβη**).

223 - 244 : —**ἔκ τοι ἔρέω**· A 204. —**ἐπι** = κοντά σ' αὐτά, ἀκόμα —**τό μὲν** = αὐτό βέβαια. —**ὁ ὄζος** = τό κλαδί. —**φύω** = φυτρώνω. —**τομή** = ὁ κορμός ἀπὸ τὸν ὁποῖο κόπηκε (**τέμνω**). —**ἀναθλέω** = θάλλω, βλαστάνω. —**περὶ** = τριγύρω. —**ἔ** = αὐτό, δηλ. τό σκῆπτρο. —**χαλκός** = τό ἐργαλεῖο ἀπὸ ὀρείχαλκο. —**λέπω** = ξεφλουδίζω (**λεπίς**). —**μῖν** = τοῦτο (τό σκῆπτρο). —**φορέω** = κρατῶ πάντα (θαμιστ. τοῦ **φέρω**). —**δικασπόλος** = αὐτός πού ἀπονέμει δικαιοσύνη, δικαστής. —**αἱ θέμιστες** = οἱ νόμοι, ἡ γνώση τοῦ δικαίου. —**ἐρύομαι** = σώζω, φυλάγω. —**πρὸς Διὸς** = ἀπὸ παραχώρηση τοῦ Δία. —**ὁ δέ** = καὶ τοῦτος. —**ἦ ποτὲ** = χωρὶς ἀμφιβολία κάποτε. —**ποθὴ Ἀχιλλῆος ἵζεται** = θὰ

ποθήσουν τόν Ἀχιλλέα, θά νιώσουν τήν ἀπουσία τοῦ Ἀχ. (ἡ ποθή· παράλλ. τύπος τοῦ πόθος). — **ἄχυνμαι**· Α 103. — **χραισμέω**· Α 28. — **εὖτ(ε) ἄν** = ὅταν. — **ὕφ' Ἑκτορος**· ποιητ. αἰτ. στό πίπτωσιν. — **ἀνδροφόνος** = αὐτός πού φονεύει τούς ἄνδρες, ὁ φονικός. — **ἐνδοθι** = μέσα σου. — **ἀμύσσω** = ξεσκίζω, σπαράζω (ἀμυχή). — **χωόμενος**· Α 44. — **ὄτ(ε)**· ὅς τε· ἀναφ. αἰτιολ. πρόταση. Θά θλίβεσαι σύ, γιατί δέν ἐτίμησες... — **τίω** = τιμῶ.

β') Παράλειψη τῆς ἐκθλιψης στή σύνθεση : **ἀπό - αἰρεῖσθαι**.

— **Νά ἀναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις : εἰρύαται, μῖν**.

γ') — **οἶνοβαρές** : Τό ὅτι ὁ Ἀχιλλέας ὑβρίζει τόν ἀντίπαλό του μέ τό ἐπίθετο αὐτό δείχνει ὅτι τότε θεωροῦσαν κακό τήν ὑπερβολική οἶνοποσία. — **μέγαν ὄρκον** : Ἐπίσημο ὄρκο ἀντίθετο στίς συνηθισμένες διαβεβαιώσεις. Τέτοιος ἐπίσημος ὄρκος γιά τούς βασιλιάδες ἦταν νά ὀρκιστοῦν στό σκῆπτρο τους. — **σκῆπτρον** : Σύμβολο ἐξουσίας πού κρατοῦσαν οἱ ἄρχοντες καί γενικά ἐπίσημα πρόσωπα. Τό κρατοῦσαν οἱ ἄρχοντες πάντα (φορέουσι) στίς δημόσιες συγκεντρώσεις. Σέ ἐκτακτες περιπτώσεις καί ὅταν μιλοῦσαν στήν συνέλευση (ἀγορά) κρατοῦσαν κατὰ τήν ὥρα τῆς ἀγόρευσης σκῆπτρο, πού τούς ἔδινε ὁ κήρυκας. Πολλές φορές τά σκῆπτρα τῶν βασιλέων ἦταν χρυσοποίκιλτα (βλ. πιό κάτω Α 246). — **χαλκός** : Τό μέταλλο, πού ὁ Ὅμηρος τό ὀνομάζει χαλκῶ καί μέ τό ὁποῖο κατασκεύαζαν ὅπλα καί σκεύη, ἦταν ὁ ὀρείχαλκος, ἐπειδή ὁ καθαρός χαλκός εἶναι ἀκατάλληλος γιά τήν κατασκευή στερεῶν ἀντικειμένων. Στήν ἐποχή τοῦ Ὀμήρου ἦταν γνωστός καί ὁ σίδηρος. — **δικασπόλοι, οἱ θέμιστας πρὸς Διὸς εἰρύαται** : Οἱ ἄνθρωποι τῶν ἡρωϊκῶν χρόνων πίστευαν ὅτι ὁ βασιλέας ἔχει λάβει ἀπό τό Δία τήν ἐντολή νά ἀπονέμει τό δίκαιο καί συνάμα τούς ἄγραφους τότε νόμους (τὰς θέμιστας), μέ βάση τούς ὁποίους δικάζε τούς ὑπηκόους του. — **Ἑκτορος ἀνδροφόνου** : Ὁ Ἑκτορας ἦταν ὁ πιό μέγας γιός τοῦ βασιλιά Πριάμου καί ὁ ἀρχηγός τοῦ Τρωικοῦ στρατοῦ. Ἐδῶ ἀναφέρεται γιά πρώτη φορά ἀλλά στά διάφορα ἐπεισόδια κατὰ τήν ἐξέλιξη τῆς Ἰλιάδας εἶναι ἀπό τά κύρια πρόσωπα τοῦ ἔπους. Ὡς πολεμιστής καί ὡς ἄνθρωπος εἶναι ἡ πιό συμπαθητική μπερφή τῆς Ἰλιάδας καί ὅλες οἱ πράξεις του ἐμπνέονται ἀπό τόν εὐγενικό σκοπό νά σώσει τήν πατρίδα του καί τήν τιμή τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τῆς Τροίας.

245 - 284

α') 245 - 253 : —ποτι = πρὸς· σύναψε μέ τό γαίη. —βάλλω = ρίχνω, θέτω. —ἥλος = καρφί πού τό ἐπάνω πλατύ μέρος του στολίζει τό σκῆπτρο. —πεπαρμένος ρ. πείρω = διαπερνῶ, καρφώνω, (περόνη). —ἡδυεπής = γλυκὺς στοὺς λόγους. Ἐπίθετο τοῦ Νέστορα. —ἀν(α) ὁρούω = σηκώνομαι γρήγορα, ἀναπηδῶ. —λιγὺς - εἶα - ὕ = αὐτός πού ἔχει καθαρή φωνή, εὐγλωττος. —ἀγορητής = ρήτορας (ἀγοράομαι). —τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης· καὶ ἀπὸ γλώσσης τοῦ ὁποίου. —γλυκίων· κτηρ. στό αὐδὴ = ἡ ὁμιλία. —τῷ = κατὰ τό διάστημα τῆς ζωῆς του. —μέροψ = θνητὸς (μόρος = θάνατος). —ἐφθιάτο· φθίνω = περνῶ, χάνομαι. —οἱ ἅμα· ἅμα οἱ = μαζί μ' αὐτόν. —τράφεν ἡδὲ ἐγένετο = τράφηκαν καὶ γεννήθηκαν πρωθύστερο σχῆμα. —ἡγάθεος = πολὺ ἱερός (ἄγαν + θεός). —μετὰ τριτάτοιςιν = στὴν τρίτη γενιά. στ. 253 ὅπως στ. 73.

254 - 273 : —ὦ πόποι· ἐπιφών. θλίψης = πωπώ. —ἦ = ἀλήθεια. —Ἀχαιὺς γαίη· κυρίως ἡ χώρα τῶν Ἀχαιῶν. Ἐδῶ = ὁ λαὸς τῶν Ἀχαιῶν. —ἰκάνω = φτάνω, βρίσκω. —γῆθέω = χαίρομαι, (γαίω, γαF + ιω Λατιν. gaudeo). —κεχαροίατο· ρ. χαίρω. —σφῶιν = γιὰ σᾶς τοὺς δύο. Πρβλ. Α 216, —μάρναμαι = πολεμῶ. Ἐδῶ ἀντιστοιχεῖ μέ τό νεοελληνικό τσακώνομαι. —περὶ ἐστὲ = ὑπερέχετε. —βουλὴν = κατὰ τὴ σκέψη, τὴν πολιτικὴ σύνεση αἰτ. τῆς ἀναφορᾶς. —ἀρείων = καλύτερος, πιὸ ἀνδρεῖος. —ὀμιλῶ = συναναστρέφομαι, σχετίζομαι. —καὶ οἱ γε = κι αὐτοὶ ὥστόσο. —ἀθερίζω = δίνω λίγη σημασία περιφρονῶ. —οὐ γάρ· ὁ σύνδ. γάρ δικαιολογεῖ τό ἀρείοσιν. —ἰδωμαι· ἡ ὑποτακτικὴ μέ σημασία μέλλοντα. —ποιμὴν λαῶν = ἀρχηγός, ἡγεμόνας λαοῦ. —ἀντίθεος = αὐτός πού παραβάλλεται μέ θεούς, ὁ ἰσόθεος. —ἐπιείκελος = ὅμοιος. Πρβλ. θεοείκελος Α 131. —δῆ = πραγματικά. —κάρτιστος· κράτιστος = πολὺ γενναῖος· καρτίστοις = μέ πολὺ γενναίους ἀντιπάλους. —ἐπιχθόνιος = ὁ ἐπὶ τῆς χθονός, αὐτός πού κατοικεῖ στή γῆ, ὁ ἐπίγειος. —ὁ φῆρ, φηρός· θῆρ = θηρίο. —δρεσκῶοι = κάτοικοι τῶν βουνῶν, βουνήσιοι (δρος + κεῖμαι). —ἐκπάγλως· Α 146. —ἀπόλλυμι = ἀφανίζω. —τοῖσι μεθομίλειον = μετὰ τοῖσιν ὀμίλειον. —τηλόθεν· μακρόθεν = ἀπὸ μακριά. —ἀπίη γαῖα = μακρινὴ χώρα. —κατ' ἔμ' αὐτόν = ὡς ἀρχηγός ἀνεξάρτητος, μέ

δικό μου στράτευμα. —**κείνοισι**· σύναψε μέ τό μαχέοιτο· μαχέομαι — μάχομαι. —**βροτὸς** = θνητός (μόρος, Λατιν. Mors - rtis). —**καί μὲν** = καί ἀκόμα. Δηλ. ὄχι μόνο μέ κάλεσαν ὡς συμπολεμιστὴ ἀλλὰ ἀκουγαν καί τίς συμβουλές μου. —**βουλέων**· βουλῶν. —**ξύνιεν**· ξυνίεσαν = λάβαιναν ὑπόψη, λογάριάζαν.

274 - 284 : —**ὑμμες**· ὑμεῖς. —**ἀποαίρεο**· ἀφαιροῦ· A 230. Μέ δύο αἰτιατικές **κούρην - τόνδε**. —**ἀγαθὸς περ ἑών**· A 131. —**ὡς πρῶτα** = ἀφοῦ ἀρχικά. —**γέρας**· κτηρ. —**ἀντιβίην** = ὡς ἐχθρός, μέ πείσμα. —**ἔμμορε**· πρκμ. τοῦ μείρομαι = ἔχω μερίδιο. ἔχω. —**κῦδος**· A 122. —**(ἐ)γείνατο** = γέννησε· γείνομαι = γεννιέμαι. **φέρτερος**· A 186. **πλεόνεσσιν**· πλείοσιν. —**λίσσσομαι**· A 15. —**Ἀχιλλῆι**· σύναψε μέ τό χόλον = τήν ὀργή σου κατά τοῦ Ἀχιλλέα. —**μεθίημι** = ἀφήνω, παύω. —**ὅς μέγα...** Ἡ σειρά τῶν λέξεων : ὅς πέλεται μέγα ἔρκος πολέμοιο **κακοῖο πᾶσιν Ἀχαιοῖς**. —**τὸ ἔρκος** = περίφραγμα, προπύργιο (εἶργω). Μεταφρ. στοὺς ἔξοχους ἥρωες = ὑπερασπιστής. —**πέλομαι** = εἶμαι.

β') Ἰδιαίτεροι τύποι συγκριτικῶν **γλυκίων** (γλυκός), **ἀρείων** (ἀγαθός), **πλέονες** (πολλοί).

—**φ** ἀντί **θ** στήν αἰολική διάλεκτο : **φῆρ** ἀντί **θῆρ**.

—**Νά ἀναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις : ποτί, τρίτατος, κεχαροίατο.**

γ) —**Νέστωρ** : Ἦταν γιός τοῦ Νηλέα, βασίλευε στήν Πύλο κι ἦταν ὁ γεροντότερος ἀπό τοὺς βασιλιάδες, πού ἔλαβαν μέρος στήν ἐκστρατεία τῆς Τροίας. Ἄν λάβομε ὑπόψη τοὺς στίχους 250 - 252 πρέπει νά ἦταν τότε 75 χρόνων. Οἱ ὁμορφοί ὁμηρικοί στίχοι 248 - 249 τόν ἐξυμνοῦν ὡς ἕνα ὑπέροχο ὁμιλητή. Ὁ ποιητής χαρακτηρίζει τή θαυμαστήν εὐφράδεια τοῦ Νέστορα α) μέ τό ἐπίθετο **ἠδυεπής** γιά τή γλυκύτητα πού εἶχε ὁ λόγος του γενικά, β) μέ τό ἐπίθετο **λιγύς** γιά τό κανονικό ὕψος τῆς φωνῆς καί τήν καθαρή ἄρθρωση καί γ) μέ ὀλόκληρο τόν εὐῆχο καί ρέοντα στίχο 249, πού ἀναφέρεται στή γοητεία πού κατεῖχε τοὺς ἀκροατές ὅσο μιλοῦσε ὁ Νέστορας. —**ἐν Πύλῳ** : Τό βασίλειο τοῦ Νέστορα περιλάμβανε τή μέση καί νότια Ἡλεία κι ἕνα μέρος τῆς Μεσσηνίας. Ἡ πρωτεύουσα Πύλος δέν βρισκόταν ἀκριβῶς στή θέση ὅπου ἡ Πύλος τῶν ἱστορικῶν χρόνων ἀλλά στίς ἀκτές τῆς Τριφυλίας στά νό-

τια τοῦ Ἀλφειοῦ. — **Τρῶες μέγα κεν κεχαροίατο θυμῷ** : Μέ πολλή σύνεση ὁ βασιλέας τῆς Πύλου ἐπισημαίνει στοὺς δύο ἀρχηγούς πού φιλονικοῦν ὅτι οἱ διαφωνίες καὶ οἱ φιλονικίες ἀνάμεσα στοὺς ἀρχηγούς τοῦ στρατοῦ γίνονται πρὸς ὄφελος καὶ χαρά τῶν ἀντιπάλων. — **Πειρίθοον, Δρύαντα... Πολύφημον** : Οἱ ἥρωες αὐτοὶ ἀνήκουν στό Θεσσαλικό λαό τῶν Λαπιθῶν, πού ἔγιναν περίφημοι γιὰ τόν πόλεμό τους μέ τούς Κενταύρους. Ἰδιαίτερα εἶναι γνωστός ὁ Πειρίθους, πού ἦταν φίλος τοῦ Θησέα κι ἔλαβε μέρος στό κυνήγι τοῦ κάπρου στήν Καλυδῶνα. Ἐπίσης ἀναφέρεται καὶ ὁ Πολύφημος ὡς ἓνας ἀπό τούς Ἀργοναῦτες. — **Θησέα τ' Αἰγείδην** : Οἱ Ἀθηναῖοι, πού ἠρωάς τους ἦταν ὁ Θησέας, γιός τοῦ Αἰγέα, εἶχαν τήν παράδοση ὅτι ὁ Θησέας εἶχε λάβει μέρος στή μάχη τῶν Λαπιθῶν μέ τούς Κενταύρους. — **φηρσὶν ὄρεσκόωσι** : Εἶναι πολὺ πιθανό ὅτι ὑπονοοῦνται οἱ Κένταυροι, οἱ παράξενες αὐτές μορφές τῆς Ἑλληνικῆς μυθολογίας μιστές ἄνδρες μισές ἄλογα. Ἔμειναν στά Θεσσαλικά ὄρη (ὄρεσκόωσι). Ὁ μῦθος ἀναφέρει ὅτι οἱ πιό ἐπιφανεῖς ἀπό τούς Κενταύρους καλεσμένοι στοὺς γάμους τοῦ Πειρίθου καὶ τῆς Ἰπποδάμειας θέλησαν νά ἀρπάξουν τή νύφη καθῶς κι ἄλλες γυναῖκες κι ἔγινε τότε ἡ μάχη τῶν Λαπιθῶν μέ τούς Κενταύρους. Τό θέμα τοῦτο τό ἐπαναλαμβάνει πολὺ συχνά ἡ ἀρχαία ἑλληνική ποίηση καθῶς καὶ ἡ ἑλληνική τέχνη. Οἱ γλυπτές παραστάσεις τῆς κενταυρομαχίας στόλιζαν πολλούς ἀρχαίους ναοὺς (ἀέτωμα τοῦ ναοῦ τοῦ Δία στήν Ὀλυμπία, μετόπες τοῦ Παρθενῶνα, ζωφόρος τοῦ Θησείου κ.ἄ.). — **ὦ Ζεὺς κῦδος ἔδωκεν** : Ἀνάμεσα στοὺς σκηπτούχους βασιλιάδες ὁ Ἀγαμέμνωνας εἶχε τό κῦδος νά εἶναι ὁ ἀνώτατος ἀρχηγός τῆς ἐκστρατείας. Καί ἀφοῦ ὁ Δίας τοῦ εἶχε δώσει αὐτό τό ἐνδοξο ἀξίωμα, οἱ ἄλλοι ἡγεμόνες ὀφείλαν νά σέβονται τίς θελήσεις του.

— Ἀπὸ τοὺς λόγους τοῦ Νέστορα κρίνετε ἂν ὁ Ὅμηρος ὀρθά τὸν χαρακτηρίζει ἡ δ υ ε π ῆ.

285 - 305

α') 285 - 291 : —στ. 285 ὅπως Α 129. — **ναὶ δὴ γε** = ναὶ βέβαια. — **κατὰ μοῖραν** = ὀρθά. — **περὶ ἔμμεναι** Α 258. — **κρατέειν** = νά ἔχει δύναμη. — **ἀνάσσειν** = νά ἐξασκεῖ βασιλική ἐξουσία. — **σημαίνειν** = νά δίνει διαταγές. — **ἄτινα οὐ πείσεσθαι** = ἔτι κανέννας δέ θά τόν ὑπακούσει σ' αὐτά, δηλ. στίς ἐγωιστικές αὐτές ἀπαιτήσεις. — **δίω**.

οἶμαι. —**αἰχμητής**· A 152. —**τίθημι** = καθιστῶ, κάνω. —**τοῦνεκα** = γι' αὐτό τό λόγο. —**προθέουσι** = ἐπιτρέπουν. Ἴσως ἀντί προτιθέασι. —**ὕνειδος** = ὕβρις, προσβολή.

292-303 : —**ὑποβλήδην** = διακόπτοντάς τον (ὑποβάλλω). —**οὐ-τιδανός**· = A 231. —**πᾶν ἔργον** = σέ κάθε ἔργο, σέ ὅλα. —**ὑπέικω** = ὑποχωρῶ. —**ἄλλοισιν δὴ** = σ' ὅποιους δήποτε ἄλλους. —**ἐπιτέλλομαι** = προστάζω. —**μὴ γὰρ** = πάντως ὄχι. —**δίω**· A 170. —**ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῆσι** = βάλε στό νοῦ σου. Συνηθισμένη ἔκφραση στόν Ὅμηρο. —**ἐγὼ γε οὐ μαχήσομαι χερσὶ** = ἐγὼ τοῦλάχιστο, ὡς Ἀχιλλέας, δέ θά καταδεχτῶ νά ῥθῶ στά χέρια. —**μ' ἀφέλεσθέ γε δόντες** = μοῦ πήρατε ὅτι μοῦ δώσατε, μοῦ δώσατε καί μοῦ πήρατε. —**τῶν δέ ἄλλων** = ἀπό τά ἄλλα ὅμως, δηλ. λάφυρα. —**ἀνελὼν οὐκ ἂν φέροις** = δέ θά σηκώσεις τίποτα, γιά νά τό πάρεις. —**εἰ δ' ἄγε**· συμπληρ. : εἰ δέ βούλει, ἄγε. —**πειρῶμαι** = κάνω ἀπόπειρα, δοκιμάζω. —**αἶψα** = ἀμέσως, στή στιγμή. —**κελαινὸν** = μαῦρο. —**ἔρωέω** = χύνομαι μέ ὀρμή.

304 - 305 : —**τῷ γε** = αὐτοί οἱ δύο. —**ἀντίβιος**· A 278. —**ἀνστήτην**· δυϊκός, ἄορ. τοῦ ἀνίσταμαι. —**λύσαν** = διάλυσαν.

β') Σχηματισμός τοῦ ἀορίστου εἶπον ἀπό θ. **Φειπ** : ἔΦειπες· ἔειπες.

—Ὁ ἄορ. τοῦ γινώσκω στήν ὑποκακτ. μέ ἐπέκταση : γνῶω, γνῶωσι.

—**Νά ἀναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις** : ὅττι, ἀέκοντος, ἐμείο.

γ') —**ἐπεὶ μ' ἀφέλεσθέ γε δόντες** : Ὁ Ἀχιλλέας γενικεύει τώρα τό θυμό του ἐναντίον ὅλων ὅσοι εἶναι παρόντες, ἐπειδὴ δέ τόν ὑποστήριξαν μπροστά στόν Ἀγαμέμνονα καί ἔτσι ἔγιναν συνένοχοι σχεδόν τῆς ἀδικίας τοῦ Ἀτρείδη. Γιά τοῦτο καί πιό κάτω ἡ ἀπειλή ἀφορᾷ σ' ὅλους τούς παρόντες (ἵνα γνῶωσι καί οἶδε). —**τῶν δ' ἄλλων** : Τά λάφυρα πού πήρε ὁ ἴδιος ὁ Ἀχιλλέας ἀπό διάφορες πόλεις, πού κυρίεψε, ἀντίθετα μέ ὅσα ἔδωσαν σ' αὐτόν οἱ Ἀχαιοί ὡς δῶρα.

—**Ἀναγνωρίστε τίς βασικές ἀρετές καί τίς ἀνθρώπινες ἀδυναμίες τῶν δύο ἀρχηγῶν.**

121 - 160

α') 121 - 129 : —**αὔτε**· αὐ = πάλι, ἐξάλλου. —**λευκώλενος** = αὐτή πού ἔχει λευκές ὠλένες, γενικά λευκά χέρια. Ἐπίθ. ὠραίων γυναικῶν. —**ἄγγελος**· κατγρ.. —**εἶδομαι** = παρουσιάζομαι μέ ἄλλη μορφή, φαίνομαι σάν... —ή **γάλως** = ἀνδραδέλφη. —ή **δάμαρ - τος** = οἰκοδέσποινα, ἡ σύζυγος (ρίζα δέμ. - δόμος + ἀρτ. —ἀρτύω). Κυρίως, αὐτή πού τακτοποιεῖ τό σπίτι. —**τήν**· ἀναφ.. —**κρείων**· Α 102 —**Λαοδίκην**· παράθεση στό γαλόω ἀλλά ἀπό ἔλξη πρὸς τό ἀναφ. τὴν μπῆκε σέ αἰτιατ. —**τό εἶδος** = τό πρόσωπο, ἡ μορφή. Αἰτιατ. τῆς ἀναφ. —ή **δίπλαξ** = διπλή, χλαίνη μέ δύο ὀψεις (δῖς + πλάξ = ὀψη). —**ἐνέπασσεν**· ρ. ἐμπάσσω = σκορπίζω, κεντῶ ἐδῶ κι ἐκεῖ (πάσσω). —**ἄεθλος** = ἄθλος, ἀγώνας. —**ἱππόδαμος** = αὐτός πού θαμάζει ἄλογα, γενναῖος πολεμιστής. —**χαλκοχίτων** = αὐτός πού ἔχει χάλκινο θώρακα. —**ἔθεν**· Α 14. —**ὑπὸ παλαμάτων** = κάτω ἀπὸ τὰ χτυπήματα τῶν χειρῶν. —**ἀγχοῦ**· ἄγχι = κοντά. —ή **ὠκέα**· ὠκεῖα, Α 58.

130 - 138 : —**δεῦρο** = ἐδῶ. —**ἴθι**· εἴμι. —**θέσκελος** = θεόπνευστος, θαυμάσιος (θεός + κέλομαι = παρακινῶ, ὠθῶ). —**οἷ** = αὐτοί πού... —**φέρω** = φέρνω, κινῶ —**ὀλοός** = ὀλέθριος (ὄλε - ὀλλυμι). —**λιλαίομαι** = ἐπιθυμῶ σφοδρά, ποθῶ. —**οἱ δὴ** = αὐτοὶ λοιπόν. Σέ ἀντίθεση μέ τό οἷ πρὶν. —**ἔαται**· ἤμαι = κάθομαι. —**παρά**· ὡς ἐπίρρ. κοντά. —**πέπηγεν** = ἔχουν μπηχτεῖ. —ή **ἐγχείη** = τό δόρυ (παράλλ. τύπος τοῦ ἔγχος). —**τῷ κε νικήσαντι**· δοτκ. κτητ. Τό **κέ** ἀοριστολ. = σ' ὅποιον τύχει νά νικήσει. —**κεκλήση**· καλοῦμαι = ὀνομάζομαι, εἶμαι. —**ἄκοιτις** = ἡ σύζυγος (ἄθρ. α + κοίτη. Πρβλ. ἄλοχος).

139 - 145 : ὁ **ἱμερος** = πόθος (ἱμεῖρομαι). —**τοκεὺς** = ὁ γονέας (τίκ - τίκτω). —**ἀργεννός** = λευκός, λαμπρός (πρβλ. ἐναργής). —ή **ὀθόνη** = λινό ὕφασμα γιὰ τό γυναικεῖο χιτῶνα καὶ τὴν καλύπτρα τῆς

κεφαλῆς. — **τέρην - ρεινα - ρεν** = λεπτός, τρυφερός· *τέρεν δάκρυ* = δάκρυ από τρυφερή ψυχή, δάκρυ πόνου. — **βοῶπις**· ἡ μεγαλομάτα (βοῦς + ρίζα ὦπ). Ἐπίθ. γυναικῶν καὶ κυρίως τῆς θεᾶς Ἥρας. — **αἶψα** = εὐθύς, γρήγορα. — **οὔ**· οὐ = ἐκεῖ ὅπου.

146 - 160 : **ἀμφὶ Πρίαμον** = μαζί μέ τόν Πρίαμο καί τήν ἀκολουθία του, δηλ. τόν Πάνθοο, τό Θυμοίτη κ.λ.π.. — **ἄζος** = κλωνάρι, βλαστός. — **πεπνυμένος** = φρόνιμος (*πέπνυμαι* = ἔχω πνεῦμα, νοῦ). — **ἦατο**· *ἦντο*· *ἦμαι*· Γ 134. — **δημογέροντες** = μέλη τῆς βουλῆς τῶν γερόντων. — **γῆραϊ**· δοτ. τῆς αἰτίας. — **πολέμοιο δὴ πεπαυμένοι** = ποὺ δέ λαβαίναν πιά μέρος στίς μάχες. — **ἀγορητής**· Α 248. — **ἔσθλος** = καλός, σπουδαῖος. — **ἡ ὕλη** = τό δάσος. — **δενδρέω ἐφεζόμενοι**· *ἐζόμενοι ἐπὶ δένδρω*. — **ἡ ὄψ** - **ὀπός** = ἡ φωνή. — **λειριόεις** = λεπτός, γλυκύς, (*λείριον* = τό κρίνο· κυρίως *λειριόεις* = λεπτός κι εὐχάριστος, ὅπως τό κρίνο). — **ἰεῖσι**· *ἴημι* = ἀφήνω, βγάζω. — **τοῖοι** = αὐτοί, οἱ ἐπίσημοι, οἱ σοβαροί. — **ἡγήτωρ** = ἡγεμόνας, προύχοντας. — **ἦκα** = χαμηλόφωνα. — **οὐ νέμεσις**· οὐ *νεμεσητόν* ἐστὶ = δέν εἶναι ἀξιοκατάκριτο. Ὑποκμν. τοῦ ἐστί : *πάσχειν*. — **ἀμφὶ τοιῇδε γυναικί** = γιά μιὰ τέτοια γυναίκα. — **αἰνῶς** = καταπληκτικά. — **εἰς ὦπα** = στό πρόσωπο· κατά συνεκδοχή = στήν ἐμφάνιση. — **καί ὥς** = παρά τῇ θαυμαστή καλλονῇ της, καί ἔτσι. — **νέομαι** = ἐπιστρέφω στόν τόπο μου. — **τό τέκος** (*τίκτω, τοκεύς*) = τό τέκνο. — **ὀπίσσω** = κατόπι, ὕστερα. — **πῆμα λείπομαι** = ἀφήνω συμφορές.

— **Νά ἀναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις : πολλές, ἔαται, ἦατο.**

γ') **Ἴρις** : Ἡ ἀγγελιοφόρος τῶν θεῶν ἦταν κόρη τοῦ Θαύμαντα καί τῆς Ἥλέκτρας. Ὄταν μεταφέρει μηνύματα τῶν θεῶν στοὺς ἀνθρώπους, συνήθως παρουσιάζεται μέ ἄλλη μορφή. Τονίζεται πάντοτε ἡ ταχύτητά της : *πόδας ὠκέα Ἴρια, ἀελλόπους, ποδῆνεμος, χρυσόπτερος*. — **Λαοδίκη** : Ἀναφέρεται καί σ' ἄλλο σημεῖο, ὡς ἡ πιό ὠραία ἀπό τίς κόρες τοῦ Πριάμου. — **μέγαρο** : Τό κυριότερο μέρος τοῦ Μυκηναϊκοῦ ἀνακτόρου· σ' αὐτό συνήθως συγκεντρώνονται οἱ ἄνδρες. Μπορεῖ ὅμως καί ἡ βασίλισσα νά ἐργάζεται σ' αὐτό μέ τίς θεραπαινίδες της, ὅπως ἡ Ἀρήτη στό ἀνάκτορο τοῦ Ἀλκινόου (ζ' Ὀδύσσειας). Ἐδῶ ὅμως δέν

ἀποκλείεται νά ἐννοεῖται συνεκδοχικά ὅλο τό σπίτι τοῦ Πάρη· τότε ἡ 'Ελένη εἶναι πολύ πιθανό νά ἐργαζόταν στό θάλαμο, ἀπό ὅπου καί βγήκε (*ὄρματο ἐκ θαμάλιοι*). Τόν τύπο τοῦ Ὀμηρικοῦ ἀνακτόρου θά τόν βρεῖς στήν Ὀδύσεια, ἐκδ. ΟΕΣΒ, 1952, σελ. 74 καί ἐδῶ εἰκ. ἀρ. 3.

—**δίπλαξ χλαῖνα** : Ἡ χλαῖνα εἶναι τό ἐξωτερικό ροῦχο τῶν ἀνδρῶν. πού φοροῦσαν πάνω ἀπό τό χιτῶνα, στερεωμένο μέ πόρπη καί τυλιγμένο στό σῶμα, ὅπως ἤθελε ὁ καθένας. —**πολέας δ' ἐνέπασσεν ἀέθλους** : Ἡ ἐπιδέξια ὑφάντρα μποροῦσε νά ποικίλλει τό ὑφαντό της μέ διάφορα σχέδια, παρμένα ἀπό τή φύση ἢ τήν καθημερινή ζωή. Ἡ 'Ελένη προτίμησε νά κεντήσῃ στό ἐργόχειρό της εἰκόνες ἀπό τόν Τρωϊκό πόλεμο, πού τήν ἐνδιέφερε ἄμεσα (*ἔθεν εἶνεκα*). —**χαλκοχίτων** : Βλ. Ὀδύσεια, ἐκδ. ΟΕΣΒ 1952, σελ. 87. —**ἔγχεα μακρὰ πέπηγεν** : Στά διαλείμματα τῆς μάχης ὁ πολεμιστής κάρφωσε στή γῆ, τό δόρυ του τό ὅποιο γι' αὐτό τό σκοπό εἶχε στό κάτω ἄκρο αἰχμηρή προεξοχή, τό *σανρωτήρα*. Ἐτσι ἦταν πιό πρόχειρο νά τό χρησιμοποιήσει ὁ πολεμιστής σέ περίπτωση αἰφνιδιασμοῦ. Στό μεταξύ αὐτός μποροῦσε νά πάρῃ ἀναπαυτική στάση γερμένος ἐπάνω στήν ἀσπίδα. —**αὐτίκα...**

ὄρματο : Ἡ συγκίνηση τῆς 'Ελένης στό ἄκουσμα ὅτι θά μονομαχήσουν οἱ δυο σύζυγοί της ἐκδηλώνεται στήν ταχύτητα, μέ τήν ὁποία ντύνεται καί βγαίνει ἀπό τό θάλαμό της. —**οὐκ οἷη** : Οἱ βασιλίσσες καί οἱ ἄλλες εὐγενεῖς γυναῖκες ποτέ δέ βγαίνουν ἔξω μόνες· τίς ἀκολουθοῦν θεραπαινίδες, μία ἢ περισσότερες. Σχετικά μέ τίς ἀμφιπόλους καί τίς ὁμωές βλ. Ὀδύσεια, ἐκδ. ΟΕΣΒ, 1952, σελ. 77. Οἱ δύο θεραπαινίδες (*ἀμφίπολοι*) πού συνοδεύουν τήν 'Ελένη εἶχαν ἀκολουθήσει τήν κυρία τους ἀπό τήν Ἑλλάδα καί ἔμεναν πάντοτε στήν ὑπηρεσία της.

—**Σκαιαί πύλαι** : Ἦταν ἡ κύρια πύλη στό τεῖχος τοῦ Ἰλίου στ' ἀριστερά τῆς πόλης (*σκαῖός* = ἀριστερός)· ἀπό κεῖ φαινόταν ἡ θάλασσα καί τό στρατόπεδο τῶν Ἀχαιῶν. —**τεττίγεσιν ἐοικότες** : Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ποιητές ἐξυμνοῦν συχνά τή φωνή τῶν τζίτζικιῶν. Εἶναι ὅμως δύσκολο νά ἐννοήσωμε τί ἀκριβῶς τούς ἄρεσε στή φωνή τοῦ ἐντόμου, πού σ' ἐμᾶς φαίνεται μονότονη κι ἐκνευριστική. Τό ἐπίθετο *λειριόεσσα* ἐδῶ ἀναφέρεται στήν ἀκουστική ἐντύπωση, ἐνῶ ἡ πρώτη του σημασία ἐκφράζει αἰσθημα ὁπτικό. —**ἐπὶ πύργον ἰοῦσαν** : Πάνω ἀπό τίς Σκαιεῖς πύλες ὑψωνόταν πύργος, γιατί τό μέρος αὐτό τῆς πόλης ἦταν εὐκολο νά προσβληθεῖ. Εἶναι ὅμως γενικό νά ἐνισχύονται τά τεῖχη τῶν ἀρχαίων πόλεων κατὰ διαστήματα μέ πύργους.

—Νά ἐκτιμηθεῖ ὁ τρόπος, μέ τόν ὁποῖον ὁ ποιητής παρουσιάζει καί ἐγκωμιάζει τήν ὁμορφιά τῆς Ἑλένης.

161 - 190

α') 161 - 170 : —**ἔφαν**· ἔφασαν, ἔφησαν —**φωνῇ** = μεγαλόφωνα, σέ ἀντίθεση πρὸς τό ἦκα (στ. 155) στή συνομιλία τῶν γερόντων. — **πάροιθε** = ἐμπρός. Σύναψε μέ τό ἐμεῖο. — **ἴζευ**· ἴζομαι. — **ὁ πόσις - ιος** = ὁ σύζυγος, ὁ ἄνδρας (ρίζα ποτ. - πότνια λατ. pot - Possum). — **οἱ πηοὶ** = οἱ συγγενεῖς. — **οὔτι** = καθόλου. — **μοί**· δοτ. τῆς κρίσ. = κατὰ τή γνώμη μου. — **ἐφορμῶ**· μτβ. = κινῶ ἐναντίον. — **ὥς μοι καὶ ἐξονομήνης**· τό καί συνδ. : ὄφρα ἴδῃ...καί ἐξονομήνης. Ἀνάμεσα στίς δύο, αὐτές προτάσεις μπῆκε ἡ παρενθεση : οὔτί μοι... Ἀχαιῶν. — **ἐξονομαίνω** = ὀνομάζω, λέω τό ὄνομα. — **πελώριος** = τεράστιος, πανύψηλος (πέλωρ = τέρας). — **ὅς τίς ἐστι**· πλ. ἐρώτ. — **ὄδε**· ὁ Πρίαμος δείχνει ἀπό τόν πύργο τόν ἄνδρα. — **ἦύς**· ἦεὺς = καλός, ὑπέροχος. — **ἦ τοι** = ἀλήθεια, πραγματικά. — **κεφαλῇ** = κατὰ τό ἀνάστημα, (κατὰ) ἓνα κεφάλι. Δοτ. τῆς ἀναφορᾶς στό μεῖζους. Ἡ διαφορά στό ὕψος φαίνεται συνήθως ἀπό τό κεφάλι. — **ἔασι**· εἰσί, — **γεραρός** = ἐπιβλητικός, μεγαλοπρεπής. — **γὰρ** = πραγματικά.

171 - 180 : — **δῖος** = θεϊκός, ὑπέροχος. — **αἰδοῖος ἐσσί** = προκαλεῖς τό σεβασμό. — **ἐκυρός - ἦ** = πεθερός (socer). — **δεινός** = αὐτός πού ἐμπνέει φόβο, εὐλάβεια, φοβερός. Τό δεινός ἐπιτείνει τήν ἔννοια τοῦ αἰδοῖος. Ὁ σεβασμός τῆς Ἑλένης πρὸς τόν πεθερό της πλησιάζει τά ὅρια τοῦ φόβου. — **ὥς ὄφελεν** = μακάρι, εἴθε, ἄμποτε, — **ἀδείν μοι** = νά μοῦ ἄρσσε, νά προτιμοῦσα· ρ. ἀνδάνω = ἀρέσω. — **Θάλαμον**· συνκδχ. = τό σπίτι μου. — **γνωτοί** = οἱ συγγενεῖς (ρίζα γενε - γίγνομαι). — **τηλύγετος** = νεαρός, ἀγαπητός. — **ἡ ὁμηλικίη** = οἱ συνομήλικοι. — **ἐρατεινός** = ἀγαπητός. — **τά γε** = αὐτά βέβαια, δηλ. νά προτιμήσω τό θάνατο. — **τό** = γιά τοῦτο. — **τέτηκα κλαίουσα** = ἔχω λιώσει στό κλάμα· ρ. τήκομαι. — **ἀνείρομαι** = ρωτῶ. — **μεταλλάω** = ἐνδιαφέρομαι νά μάθω. — **εὐρύ κρείων**· Α 102. — **ὁ δαῆρ - δαῆρος** = ὁ κουνιάδος, ὁ ἀνδράδελφος — **αὔτε** = ἐξάλλου, καί μάλιστα. — **ἔσκε**· ἦν. — **κυνῶπις** = αὐτή πού ἔχει βλέμμα σκυλιοῦ, ἀδιάντροπη. Τό κυνώπιος στή γεν., σά νά ἔλεγε : δαῆρ ἔσκεν ἐμοῦ κυνώπιος.

181 - 190 : **ἡγάσατο τόν**· ἄγαμαί τινα = ἐκφράζω τό θαυμασμό μου γιά κάποιον — **μοιρηγενής** = αὐτός πού γεννήθηκε μέ μοίρα (τύχη), καλότυχος (μοῖρα + γίγνομαι). — **ὀλβιοδαίμων** = εὐλογημένος (ἀπό τό θεό) (ὀλβιος + δαίμων = τύχη). — **ἦ ρά νυ** = ἀλήθεια λοιπόν. — **δεδημάτο** = εἶχαν ὑποταχθεῖ· ρ. δάμνημι - δαμάω. Ὁ ὑπερσυντ. δηλώνει ὅτι οἱ Ἀχαιοί εἶχαν ἀπό πολύ πρὶν ὑποταχθεῖ στόν Ἀγαμέμνονα, καί γι' αὐτό τόν ἀκολούθησαν στήν ἐκστρατεία. — **κοῦροι Ἀχαιῶν**· ὅπως καί νῆες Ἀχαιῶν = ἡ Ἀχαιϊκή νεότητα. — **αἰολόπωλος** = αὐτός πού ἔχει γρήγορα πουλάρια, (πολεμιστής) μέ γρήγορο ἄλογο (αἰόλλω = κινῶ γρήγορα, αἶλος + πῶλος). — **λαοὶ** = ὑπήκοοι. — **ἐστρατώνοντο**· στρατάομαι = στρατοπεδεύω. — **ἐπίκουρος** = βοηθός, σύμμαχος. — **ἐλέχθη**· λέγομαι = λογαριάζομαι μαζί, συγκαταλέγομαι. — **ἤμαρ - ατος** = ἡμέρα. — **ἀντιάνειραι** = γυναῖκες ἱκανές νά ἀντιμετρηθοῦν μέ ἄνδρες, γυναῖκες μέ ἀνδρική ψυχὴ καί δύναμη, ἴσες μέ ἄνδρες. — **ἐλίκωπες**· ΑΩ 98.

β') Ποιούς ἄλλους τύπους τοῦ **φημί** μεταχειρίζεται ὁ Ὅμηρος ;

— Πῶς σχηματίζονται τά ἄλλα πρόσωπα τοῦ **εἰμί** ;

— Ποιό γράμματικό φαινόμενο ἀναγνωρίζετε στόν τύπο **ἐστρατώνοντο** ;

γ') **Θεοὶ νύ μοι αἰτιοὶ εἰσιν** : Συχνά στήν ποίηση τοῦ Ὀμήρου βρῖσκομε αὐτή τήν ἠθική ἀντίληψη, ὅτι δηλ. κύριος ὑπεύθυνος γιά μιὰ πράξη δέν εἶναι αὐτός πού τήν κάνει ἀλλά ὁ Θεός πού ὥθησε τόν ἄνθρωπο σ' αὐτήν. — **εὐρὺ κρείων** : ὁ Ἀγαμέμνωνας χαρακτηρίζεται **εὐρὺ κρείων** ὄχι μόνο γιά τήν ἐδαφική ἐκταση τοῦ κράτους του (Α 102), ἀλλά καί γιά τήν ἐπιβολή πού ἀσκοῦσε σ' ὅλη τήν Ἑλλάδα. — **ἀμφοτέρων, βασιλεύς τ' ἀγαθὸς κρατερὸς τ' αἰχμητής** : Ὁ ἰδανικός τύπος τοῦ βασιλεῖς στήν ἥρωική ἐποχὴ ἦταν νά ἔχει εὐγενική ψυχὴ (ἀγαθός) καί νά διακρίνεται γιά πολεμικήν ἀνδρεία (αἰχμητής). Τό στίχο αὐτόν τόν θαύμαζε ὁ Ἀλέξανδρος τοῦ Φιλίππου, πού, ὅπως εἶναι γνωστό, διάβαζε πολύ τήν Ἰλιάδα καί φιλοδοξοῦσε νά μοιάσει τοὺς Ὀμηρικούς ἥρωες. — **Φρυγία** : Μικρὴ Φρυγία εἶναι ἡ χώρα πού ἀπλώνεται στὰ ΒΔ παράλια τῆς Μ. Ἀσίας (Βιθυνία), στήν ὁποία ἀνήκει καί ἡ Τροία. Ἡ Μεγάλῃ Φρυγία, πού ἐννοεῖται ἐδῶ, εἶναι ἡ ἐνδοχώρα πρὸς τ' ἀνατολικά, πού τὴ διαρρέει ὁ Σαγγάριος. — **Μυῦδων καί Ὀτρεὺς** : Εἶναι οἱ γυναικάδελφοι τοῦ Πριάμου (ἀδελφοὶ τῆς Ἑκάβης). — **Ἀμαζόνες** :

Κατά τήν Ἑλληνική μυθολογία οἱ Ἀμαζόνες ἦταν ἓνα ἔθνος πολεμικῶν γυναικῶν, πού εἶχαν δικό τους κράτος κοντά στόν ποταμό Θερμῶδοντα πρὸς τήν Καππαδοκία καί τόν Πόντο. Ἡ παράδοση ἀναφερόταν σέ πολέμους τῶν Ἀμαζόνων μέ τούς γειτονικούς λαούς, καθῶς ἐπίσης καί σέ ἐκστρατεία τους κατά τῆς Ἀθήνας, στήν ὁποία νικήθηκαν ἀπό τό Θησέα. Ἡ ἀρχαία τέχνη ἀπεικόνισε τίς ἐξαιρετικές αὐτές γυναῖκες σέ περιθαύμαστα ἀγάλματα (Ἀμαζών τοῦ Φειδίου, Ἀμαζών τοῦ Πολυκλείτου κ.ἄ.). σέ ἀγγεῖα (ὁ Ἀχιλλεύς φονεύει τή βασίλισσα τῶν Ἀμαζόνων, τήν Πενθεσίλεια), ἢ παράστησε Ἀμαζονομαχίες σέ γλυπτά διάφορων ναῶν (ζωφόρος τοῦ ναοῦ τῆς Φιγαλείας, ἀέτωμα τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ κ.α.).

191 - 244

α') 191 - 198 : **δεύτερον**· ἐπιρρ., σύναψε μέ τό ἐρέεινε. — **εἴπ' ἄγε μοι** = ἔλα πές μου. — **τόνδε... ὅδε**· ὁ Πρίαμος δείχνει ἐπανειλημμένα τόν Ὀδυσσεά, γιά νά καθορίσει στήν Ἑλένη γιά ποιόν ρωτᾷ. — **μείων κεφαλῇ**· πρβλ. Γ 168 : **μείζονες κεφαλῇ**. — **ιδέ** = καί. — **ιδέσθαι**· σύναψε μέ τό εὐρύτερος ὥμοισιν = κάνει ἐντύπωση μέ..., πιό πλατύς, νά τόν δεῖς στούς... — **τά τεύχεα** = τά ὅπλα (**τεύχω**, ἐτοιμάζω). — **οἱ**· δοτ. κτητ. — **πολυβότειρα χθών** = γῆ πού τρέφει πολλούς, εὐφορη (**πολὺς** + **βοτὸν** - **βόσκω**). — **αὐτὸς δέ**· ἀντίθ. στό τεύχεα. — **ὁ κτίλος** = τό κριάρι. — **ἐπιπυλόμεαι** = τριγυρίζω, πηγαίνω ἐδῶ κι ἐκεῖ· θαμιστ. τοῦ πέλεσθαι. — **αἱ στίχες** = οἱ σειρές, οἱ τάξεις. — **εἴσκω** = παρομοιάζω. Ἡ ἐνανάληψη τῆς παρομοίωσης **κτίλος** ὥς, **ἀρνεῖν** εἴσκω γίνεται γιά μεγαλύτερη ἔμφαση. — **πηγεσίμαλλος** = αὐτός πού ἔχει πυκνό μαλλί, τρίχωμα (**πήγνυμι** + **μαλλός**). — **δῖς** = πρόβατο. — **τό πῶν - πώος** = τό κοπάδι. — **ἀργεννός**· Γ 141.

199 - 202 : **ἐκγεγαυῖα**· **ἐκγεγονῖα** = πού γεννήθηκε ἀπό... — **πολύμητις** = πολυμήχανος, ἔξυπνος (**πολὺς** + **μητις** = σκέψη).· πρβλ. **μητίετα Ζεὺς**. — **ἐν δῆμῳ Ἰθάκης** = στήν πόλη τῆς Ἰθάκης. — **κραναός** = βραχώδης (**κέρας**, **κράνος**, **κρανίον**). — **κραναῆς περ' εὐούσης**· ἢ ἀντίθ. : ἐνῶ ὁ Ὀδυσσεάς προέρχεται ἀπό χώρα βραχώδη καί φτωχή, ἔχει πνεῦμα γόνιμο, εἶναι πολὺ εὐφυῆς καί σοφός ἄνθρωπος. — **τά μῆδεα** = οἱ σκέψεις. — **πυκνός** = σοφός, φρόνιμος.

203 - 215 :—**πεπνυμένος**· Γ 148.—**άντιόν ηῦδα** = ἀπάντησε· ρ. αὐθάω = μιλιῶ.—**ἦ μάλα** = πολύ βέβαια.—**—νημερτής** = ἀλάθτος. ἀκριβής (στερ. νῆ + ἀμαρτάνω), κτηρμ. στό ἐπος.—**σεῦ ἔνεκ' ἀγγελίης**· ἔνεκα ἀγγελίης σεῦ γιά νά σοῦ φέρει μήνυμα. Τό σεῦ γεν. ἀντικ. στό ἀγγελίης.—**Ξενίζω** = φιλοξενῶ.—**φιλέω** = κάνω φιλικές περιποιήσεις σ' ἕνα ξένο, φιλεῖω.—**φυή** = ἐξωτερική ἐμφάνιση, πού τήν περιγράφει πιό κάτω στους στ. 210 - 211.—**ἐδάην** = ἔμαθα, γνώρισα, ἄορ. ἄχρ. ἐνεστ. (ρίζα *δα-*, *δαήμων*, *ἀδαής*).—**μήδεα πυκνά**· Γ 202. Ἡ σύνεση τοῦ Ὀδυσσεά περιγράφεται πιό κάτω στους στ. 212 - 224. **Τρώεσσι ἐν ἀγρομένοισιν** = στή συνέλευση (ἀγορά) τῶν Τρώων (μέσ. ἄορ. β. μτχ. ρ. ἀγείρομαι, ἀγρόμενοι):—**ἐμίχθεν**· ἐμίχθησαν = ἦρθαν σ' ἐπαφή, παρουσιάστηκαν.—**στάντων** = ὅσες φορές στέκονταν ὄρθιοι. Ἡ μετοχή σέ γεν. ἀπόλυτη εἶναι καί γεν. διαιρετική, ἐπειδή οἱ δύο ἄνδρες παρουσιάζονται μαζί: ὅσες φορές ἀπ' αὐτούς.—**ὑπείρεχεν** = ὑπερεῖχε, περνοῦσε.—**ῶμος** = αἰτ. τῆς ἀναφ.—**ἄμφω ἐξομένω**· ὀνομαστ. ἀπόλ. ἀντί ἀμφοῖν ἐξομένοι.—**γεραρός**· Γ 170.—**ὑφαινον μύθους καί μήδεα** = μιλοῦσαν κι ἔλεγαν τίς σκέψεις τους. Τό ὑφαινον περιέχει τήν ἔννοια τῆς πλοκῆς τῶν σκέψεων.—**πᾶσι** = μπροστά σέ ὅλους.—**ἦ τοι** = πραγματικά, ἀλήθεια.—**ἐπιτροχάδην** = γρήγορα, σύντομα.—**παῦρος** = λίγος (λατ. paulus).—**λιγέως** = μέ σαφήνεια, καθαρά (πρβλ. καί Α 248 «*λιγὸς Πυλίων ἀγορητής*», ὅπου βλ. καί σημ.).—**πολύμυθος** = πολυλογάς, φλύαρος.—**ἀφαμαρτοεπής** = αὐτός πού μιλά ἀνόητα.—**γένει** = κατά τήν ἡλικία.—**ὔστερος** = νεώτερος.

216 - 224 :—**ἀναΐσσω** = σηκώνομαι. Τό ρ. πάντα σέ ὀρμητική κίνηση. Κατά τή μετάφραση ν' ἀποδοθεῖ ἡ χρήση τῆς εὐκτικής.—**στάσκε** = στεκόταν ἀρκετή ὥρα, θαμιστ. ἄορ. τοῦ ἵσταμαι.—**ὑπαί· ὑπό** = κάτω.—**ἶδεσκε**· θαμιστ. ἄορ. τοῦ ὁρῶ.—**προπρηνές** = πρὸς τά ἐμπρός.—**νωμάω** = κινῶ (νέμω).—**ἀστεμφής** = ἀκίνητος (στερ. α + στέμ-βω = σείω).—**ἔχεσκε** = κρατοῦσε συνεχῶς.—**αἰδρις** = ἀμαθής, ἀδέξιος, ἄπειρος (στερ. α + ἰδρις, οἶδα).—**ὁ φῶς - τὸς** = ὁ ἄνδρας.—**ζάκοτος** = θυμώδης, ἀπότομος.—**αὕτως** = ἀκριβῶς ἔτσι, οὔτε περισσότερο οὔτε λιγότερο.—**ἄψ - ὁπός**· Γ 152.—**μεγάλη** = ἡχηρή.—**εἴη· ἱημι** = βγάζω.—**χειμέριος** = χειμερινός.—**ἐρίζω** = παραβγαίνω.—**οὐ τότε... ἰδόντες**· ἡ σειρά τῶν λέξεων: « οὐ γε τότε ὡδ' ἀγασσάμεθ' »

ιδόντες εἶδος Ὀδυσσῆος. — ἄγαμαι = θαυμάζω. Τό νόημα : ἀφοῦ τόν ἀκούσαμε νά μιᾷ, τόσο μᾶς συνεπῆρε ὁ λόγος του, πού δέν μᾶς ἔκανε πιά ἐντύπωση ἢ γερασά (ἐπιβλητική), ἐμφάνισή του.

225 - 244 : **ῥῆς** Γ 167. — **ἔξοχος** = αὐτός πού ἐξέχει, πού διακρίνεται, πού ξεπερνᾷ. — **τανύπεπλος**· μακρόπεπλη (τάνυ-, τανύω + πέπλος), Κυρ. αὐτή πού ἔχει τεταμένο, ἀπλωμένο τόν πέπλο, δηλ. τό φόρεμα. Ἐπίθ. πού ἐκφράζει τή γυναικεία χάρη καί κομψότητα. — **ἔρκος**· Α 284. — **ἐτέρωθεν** = σέ ἄλλο μέρος (τοῦ στρατοῦ τῶν Ἀχαιῶν). — **οἱ ἄγοι** = οἱ ἡγεμόνες (ἄγω). — **ἡγερέθομαι** = συναθροίζομαι (ἄγερ - ἀγείρω). — **γνοίην κεν** = θά μπορούσα νά τοὺς ἀναγνωρίσω. — **καί τ' οὐνομα** = καί τό ὄνομά τους. — **μυθοῦμαι** = λέγω. — **δοιῶ** = δύο. — **κοσμήτωρ**· Α 16. — **πύξ** = στήν πυγμή· ἐπίρρ. (λατ. pugna). — **αὐτοκασίγνητος** = ἀδελφός ἀπό τήν ἴδια μητέρα. — **τῷ**· δυῖκ. ἀναφ. ἄντων. — **μοι**· σύναψε μέ τό μία, δηλ. τοὺς γέννησε ἡ ἴδια μητέρα πού γέννησε κι ἐμένα. — **γείνατο**· γείνομαι = γεννιέμαι, γεινάμην = γέννησα. — **ἐσπέσθην**· ἐσπόμην· ἐπομαι. — **ἐρατεινός**· Γ 175. — **δεύρω**· δεῦρο. — **ἔποντο**· πληθ. μετὰ τό δυῖκό ἐσπέσθην. — **νέεσσ'**· ἐνι· ἐν ναυσί. — **αὐτε**· ἀντίστ. στό μέν. — **καταδύομαι μάχην** = κατεβαίνω στή μάχη. — **τά ὀνειδεα** = οἱ κατηγορίες, οἱ βρισιές. — **ἃ μοι ἔστιν**· τό μοι δοτκ. ἀντιχαρ. = πού εἶναι εἰς βάρος μου, τά ὅποια ἔχω ἐπάνω μου. — **κάτεχε**· κατεῖχεν = σκέπαζε. — **φυσίζοος** = πού φυτρώνει σπόρους, γεννήτρα (φυ-, φύω + ζεαί). — **αἶα** = γαῖα. — **αὐθι** = ἐκεῖ.

β') Τύποι παρακ. τοῦ γίγνομαι : **γεγαώς, γεγάσι**.

— Ἐπικός τύπος τῆς πρόθ. ὑπέρ : **ὑπεῖρ** καί σέ σύνθεση : **ὑπείρεχε**.

— Ἄλλοι τύποι τῆς πρόθ. ὑπό : **ὑπαί, ὕπο**.

— Συναρτησμένη χρήση τοῦ ἐπίρρ. **πολλάχι** (*πολλάκις*).

— Ἐπικός τύπος τοῦ διττός, δύο : **δοιοί** (πληθ.) καί **δοιῶ** (δυῖκ).

— Ἀνώμαλος ἀναδιπλασιασμός στό **δεῖδια** (*δέδια*).

— **Νά ἀναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις : ἤλυθε, σεῦ τῷ**.

γ') **Διός ἐκγεγαυῖα** : Σύμφωνα μέ τό μῦθο ἡ Ἑλένη εἶχε γεννηθεῖ ἀπό τό Δία καί τή Λήδα, σύζυγο τοῦ Τυνδάρεω. — **Ἰθάκης κραναῆς**

περ' εούσης : 'Ο "Όμηρος τονίζει συχνά ότι ο πολυμήχανος ήρωας του Τρωϊκού πολέμου 'Οδυσσεάς, πού κατάπληξε φίλους κι εχθρούς μέ την εύφυα και την πολιτική του σύνεση, προσερχόταν από τόπο φτωχό κι άσήμεντο. —**σεῦ ἔνεκ' άγγελίης :** 'Ο 'Οδυσσεάς κι ο Μενέλαος πήγαν στην Τροία, γιά ν' άπαιτήσουν την 'Ελένη και τους θησαυρούς πού είχε κλέψει ο Πάρης. Μέ την αντίδραση όμως του 'Αντιμάχου, πού ο Πάρης είχε δωροδοκήσει, απέτυχε ή απόπειρα νά λυθεϊ ειρηνικά ή διαφορά και γι' αυτό έγινε ή έκστρατεία των 'Αχαιών κατά της Τροίας. —**έπιτροχάδην άγόρευεν :** 'Ο ποιητής δέν έννοεϊ την ταχύτητα του λόγου, πού δέν μπορεί νά έπαινεθεϊ σέ καμιά περίπτωση, αλλά την ικανότητα του Μενελάου νά διατυπώνει γρήγορα τίς σκέψεις του μέ τρόπο περιληπτικό και σαφή. —**άλλ' ότε δή άναίξιεν 'Οδυσσεύς :** Οί στ. 216 - 224 άποτελοῦν την άριστουργηματική περιγραφή του βασιλέα της 'Ιθάκης. 'Ακόμα πιο πολύ ή παρομοίωση των λόγων του 'Οδυσσεά μέ νιφάδες χειμερινές προκαλεϊ τον άναγνώστη νά φανταστεϊ την πυκνότητα και τή λεπτότητα της όμιλίας του ήρωα τούτου. —**Αίαντα :** βλ. Α 138. —**'Ιδομενεύς...θεός ώς :** Και ο βασιλέας των Κρητών δέν ύστερεϊ σέ μεγαλοπρέπεια. Τά ταξίδια του 'Ιδομενέα στή Λακεδαίμονα (όποτε Κρήτηθεν Ικοιτο) ύπενθυμίζουν την επικοινωνία ανάμεσα στίς δύο χώρες, πού και ή παράδοση άναφέρει και ή ιστορία άποδεικνύει. Θεσμοί κοινοί και έθιμα κοινά ύπήρχαν στους δυό λαούς άκόμα και στους ιστορικούς χρόνους. —**Κάστωρ και Πολυδεύκης :** Εϊναι οί δύο δίδυμοι της 'Ελένης, πού λέγονται και **Διόσκουροι**, έπειδή γεννήθηκαν, όπως και ή 'Ελένη, από τό Δία και τή Λήδα. 'Εδω παρουσιάζονται και οί δύο ως θνητοί (τους δ' ήδη άτέχεν φυσίζοος αία). Σύμφωνα όμως μέ μεταγενέστερο μύθο ο Πολυδεύκης είχε γεννηθεϊ άθάνατος και μοιράστηκε την άθανασία του μέ τον άδελφό του μέ παραχώρηση του Δία· έτσι έμεναν διαδοχικά μιά μέρα ο καθένας στον "Αδη και την άλλη ξαναγύριζαν στή ζωή.

—**Ποιές βασιλικές άρετές άποδίδει ο "Όμηρος στους διάφορους 'Αχαιούς ήγεμόνες ;**

—**Ποιό συναίσθημα κυριαρχεϊ στην ψυχή της 'Ελένης από την άρχή ως τό τέλος της σινομιλίας της μέ τον Πρίαμο ;**

—**Νά εκτιμηθεϊ από λογοτεχνική άποψη ή σκηνή, πού διαδραματίζεται στον πύργο, στίς Σκαιές Πύλες ;**

α') 1 - 8 : **ἐνθα** χρον. = τότε. — **αὖ** = πάλι, καί. Τό αὖ ὡς μετβτικ., ὅταν ἡ ὅλη διήγησις ὑποδιαιρεῖται σέ μέρη. — **ἔκδηλος** = ὀλοφάνερος — **μετά πᾶσιν** = ἀνάμεσα σέ ὅλους. — **δαῖε** μετβτικ. ἔκανε νά λάμπει ὑποκ. ἡ Ἀθηνᾶ. — ἡ **κόρυς - θος** = ἡ περικεφαλαία. — **οἱ**· δοτ. κτητ. στό **κόρυθος**. — **ἀκάματον** = ἀκούραστο, ἀσβηστο. — **ὀπωρινός** = πού φαίνεται στό τέλος τοῦ καλοκαιριοῦ — **ἐναλίγκιος** = ὅμοιος. — **λαμπρόν**· ἐπίρρ. = λαμπρά. — **παμφαίνω** = λάμπω, φαντάζω. — **λελουμένος Ὠκεανοῖο** = πού ἀνατέλλει ἀπό τόν Ὠκεανό. Ἡ γεν. εἶναι τόπ. καί διαιρ. Κατά λέξη : πού λούστηκε στόν Ὠκεανό, στά νερά τοῦ Ὠκεανοῦ. — **Τό κάρ - κρατός** = ἡ κεφαλή. — **ἀπό κρατός τε καί ὤμων**· ἐπανάληψη τῆς ἔννοιας : **κόρυθος τε καί ἀσπίδος**. — **ὄρνυμι**· μετβτ. = κινῶ, σπρώχνω. — **κλονέομαι** = καταδιώκομαι, βρίσκομαι σέ ταραχή (**κλόβος** = θόρυβος, σύγχυση, ταραχή).

9 - 13 : — **ἄφνειός** = πλούσιος. — **ἄμύμων** = ἄψογος, εὐγενής (στερ. α + μῶμος). — **ἦστην**· δυϊκ. παρτ. τοῦ εἰμί. — **πᾶσα μάχη** = κάθε εἶδος μάχης. — **τῷ** = αὐτοῖ οἱ δύο — **οἱ**· τῷ Διομήδει. — **ἀποκρινθέντε** = ἀφοῦ χωρίστηκαν ἀπό τήν παράταξή τους. — **ἄφ' ἵπποιιν** = ἀπό τά ἄρματα. — **ἀπό χθονός**· σέ ἀντίθ. μέ τό **ἄφ' ἵπποιιν**. — **ὄρνυτο**· ὄρνυμαι = σηκώνομαι ὀρμητικά, ὀρμῶ.

14 - 24 : — **σχεδόν** = κοντά. — **προΐημι** = ἐξαπολύω, ρίχνω πρὸς τά ἐμπρός. — **δολιχόσκιον** = πού ἔχει μακρό ξύλο, μακρό (**δολιχός** = μακρός· τό β' συνθ. ἄγνωστο). — **ἀκωκή** = αἰχμή (**ἀκίς** - ἀκή. Μέ ἀναδιπλ. **ἀκωκή**). — **χαλκῶ**· συνεκδοχή, ἀντί **χαλκῆ** ἔγχεϊ. — **τοῦ**· σύναψε μέ τό **χειρός**. — **ἄλιον** = μάταιο, χωρίς ἀποτέλεσμα. — **βέλος** = τό ὄπλο πού ρίχνεται ἀπό μακριά (**βάλλω**). — **μεταμάζιον** = ἀνάμεσα στούς μαστούς. — **ῶσε** = τόν ἐσπρωξε καί τόν ἔρριξε· ρ. ὦθῶ. — **ἀπό**·

ρουμε: ρ. ἀπορούω = πηδῶ μακριά. — **ὁ δίφρος** = τό μέρος τοῦ ἄρματος, ὅπου στέκεται ὁ πολεμιστής καί ὁ ἡνίοχος, τό ἄρμα. — **οὐδ' ἔτλη** = καί δέν εἶχε τήν τόλμη. — **περιβαίνω** = κινουῖμαι γύρω ἀπό κάποιον γιά νά τόν ὑπερασπίσω, προστατεύω. — **καταμένοιο**: μετχ. παθητ. ἀορ. β' τοῦ κτείνω. — **οὐδέ γάρ οὐδέ** ἡ ἐπαναλ. οὐδέ — οὐδέ ἐπιτείνει τήν ἄρνηση. — **ἡ κῆρ - ρός** = ἡ μοίρα, ὁ θάνατος — **ἔρυτο** ῥῦμαι = προφυλάγω· ἄλλος τύπος τοῦ ῥύομαι. — **ὥς** τελ. — **οἱ** = τῶ *Ἡφαίστω*. δοτκ. ἦθ. στό *γέρον* = ὁ γέρος του, ὁ γέρος, πού ἀγαποῦσε ὁ *Ἡφαιστος*. — **πάγχυ** = ὁλότελα. — **ἀκαχήμενος**· ἀχέω καί ἀχεύω = λυπημένος, πικραμένος (ἄχος A 188, ἄχομαι, ἄχνυμαι).

25 - 34 : — **ἵππους**: τά ἄλογα τοῦ Φηγέα πού σκοτώθηκε. — **ἔξε-
λάσας** = ἀφοῦ τά ἔλυσε καί τά ἀπομάκρυνε ἀπό τό ἄρμα. — **κατάγειν** = νά τά πᾶνε κάτω. — **ἀλευάμενον** = νά ἔχει τραπεῖ σέ φυγή· ρ. ἀλέομαι = ἀποφεύγω. — **ὄχεσφι**: τά ὄχεα = τό ἄρμα. — **δρίνθη**· ὀρίνω = ξεσηκώνω, κινῶ. — **θοῦρος** = ὀρμητικός, σφοδρός. — **βροτολοιγός** = πού ἐξολοθρεύει τούς ἀνθρώπους (βροτός + λοιγός). — **μιαιφόνος** = μολυσμένος μέ φονικό αἷμα, φονικός — **τειχεσιπλήτης** = πού καταστρέφει τά τείχη. — **μάρναμαι** = μάχομαι, ἀγωνίζομαι, — **ὀρέξῃ**· ὀρέγω = ἀπλώνω, παρέχω, δίνω.. — **νῶι** = ἐμεῖς οἱ δύο. — **χάζομαι** = ὑποχωρῶ, ἀποσύρομαι. — **μῆνις**· A 1.

β') Παρατατικός τοῦ εἰμί στό δυϊκό ἀπό τό θέμα ἐσ- : ἦστην.

— Διατήρηση τοῦ ν μπροστά στό ὀδοντόφωνο θ : ἀποκριθέντε.

— Ἐκτεταμένοι τύποι τοῦ ἀδελφός : ἀδελφός, ἀδελφεός.

— *Νά ἀναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις : παμφαίνῃσι, ὄχεσφι, νῶι.*

γ') — **Διομήδης**: Γιός τοῦ Τυδέα, τοῦ βασιλέα τῆς πόλης τοῦ Ἀργούς, πού διαδέχτηκε τόν πεθερό του τόν Ἀδραστο. Ἐλαβε μέρος σέ διάφορες ἥρωικές ἐπιχειρήσεις καί τώρα ἀρριστεύει σέ σπουδαία μάχη μπροστά στό Ἴλιο. Ἀπό τήν Τροία γύρισε σῶος στήν πόλη του. — **ἀστέρι ὀπωρινῶ**: Εἶναι πολύ πιθανό ὅτι ὁ ποιητής ἔχει ὑπόψη του τό Σερίριο, τόν πίο λαμπρό ἀπό τούς ἀπλανεῖς πού ἀνήκει στόν ἀστερισμό τοῦ Κυνός. Τό ἀστέρι τοῦτο ἀνατέλλει στήν ἐποχή τῆς ὀπώρης, δηλ. τέλος καλοκαιριοῦ ἀρχές τοῦ φθινοπώρου. Καθώς ἀνατέλλει τό

ἄστρο ἀπὸ τὸν ὀρίζοντα στά μακρὰ τῆς θάλασσης, δίνει στόν ποιητὴ τὴν ἐντύπωση, ὅτι ἀναδύεται καθαρὸς καὶ φωτοβόλος, ἀφοῦ λούστηκε στοὺς γεμάτους μυστήριον ὑδάτινους βυθοὺς, πού περιτριγυρίζουν τὴ γῆ. —**ἵππους ἐξελάσας**: Τὰ ἄλογα ἦταν ἀπὸ τὰ πιὸ πολύτιμα λάφυρα τοῦ πολέμου. Οἱ Ἀχαιοὶ ἥρωες συχνὰ καυχιοῦνται γιὰ τὴν κατοχὴ ἐκλεκτῶν ἀλόγων, πού τὰ πῆραν ἀπὸ τῆς μάχης.

35 - 83

α') 35 - 42 : —**θοῦρον**· Ε 30. —**καθεῖσεν** = ἔβαλε νὰ καθίσει· ἐνεργ. ἀόρ., τοῦ καθίζομαι. —**ἠιοέντι**· ἠιόεις = αὐτός πού ἔχει ψηλὲς ὄχθες κι ἐπομένως καὶ βαθειὰ κοίτη. Λέγεται γιὰ τὸν ποταμὸ Σκάμανδρο. —**κλίνω** = κάνω κάποιον νὰ γυρίσει πίσω, νὰ ὑποχωρήσει, τρέπω σὲ φυγὴ. —**ἔλεν**· αἰρῶ. —**ἀρχὸς** = ἀρχηγός. —**ἐκβαλε** = ἔβγαλε ἔξω. —**στρεφθέντι** = ἐνῶ εἶχε τραπεῖ σὲ φυγὴ. —**τό μετάφρενον** = τὸ μέρος ἀνάμεσα στοὺς ὤμους, ἡ ράχη. —**ἐν...πῆξε**· ἐνέπηξε = ἐμπηξε. —**μεσσηγὺς** = στὸ μέσο, ἀνάμεσα. —**διά...ἔλασε** = διαπέρασε. —**δουπέω** = κάνω γδοῦπο, κρότο (γδοῦπος = ὁ κρότος ἀπὸ τὸ σῶμα πού πέφτει, λέξη ἡχοποιήγη). —**ἀραβέω** = βροντῶ (ὁ ἄραβος = ὁ χτύπος).

43 - 58 : —**ἐνήρατο** = ἐσκότωσε στὴ μάχῃ· ρ. ἐναίρω. —**ἐριβῶλαξ**· Α 155. —**εἰληλούθει** — ἐληλούθει. —**δουρικλυτός** = περίφημος στὸ δόρυ, πολεμιστὴς ξακουσμένος (δόρυ + κλύω = ἀκούω). —**νύξε**· νύσσω = κεντῶ, χτυπῶ. —**ἐπιβησόμενον** = τὴ στιγμὴ πού ἦταν ν' ἀνεβεῖ. —**ῥριπε**· ἐρείπω ἀμπτβ. = πέφτω, σωριάζομαι. —**τά ὄχεα**· Ε 28. —**σκότος** = τὸ σκότος. —**ἐσύλευον**· συλεύω = Παίρνω ἀπὸ νεκρὸ πολεμιστὴ τὸν ὅπλισμό του (παράλλ. τύπος τοῦ συλάω). —**αἴμων** = ἐμπειρος. —**ὀξύοις** = σουβλερός, κοφτερός (παράλλ. τύπος τοῦ ὀξύς). —**ἄγρια πάντα** = κάθε ἀγρίμι. —**τά τε τρέφει**· ἐνν. τὰ πιὸ ἡμερὰ ζῶα τοῦ δάσους σὲ ἀντίθεση μέ τὰ : ἄγρια πάντα. —**χραῖσμε**· Α 28. —**ιοχέαιρα** = τοξότρια (ἰός = βέλος + χέω). —**ἐκηβολίαι** = οἱ ἐπιτυχίες στίς βολές, ἡ τέχνη τοῦ τόξου· πρβλ. ἐκηβόλος Α 21. —**ῥσιν**· δοτικ. τῆς ἀναφορᾶς. —**ἐκέκαστο**· καίνυμαι = διακρίνομαι, ἐξέχω. —**δουρικλειτός** = ἐνδοξος γιὰ τὸ δόρυ, ἐνδοξος πολεμιστὴς (δόρυ + κλέω, κλείω, κλέος). —**ἔθεν**· Α 114. —**οὔτασε**· οὐτάω ἢ οὐτάζω = πληγώνω, χτυπῶ. —**μεσσηγὺς**· ἔλασεν· Ε 41. —**ῥριπε**· Ε 47. —**ἀράβησε**· Ε 42.

59 - 68 : —**ἐνήρατο**· E 43. —**τέκτων** = ὁ τεχνίτης. —**ὄς**· μπορεί νά ἐννοεῖται καί ὁ Ἀρμονίδης καί ὁ Φέρεκλος, ἐπειδή καί γιά τούς δύο ἀναφέρεται ὅτι ἦταν **τέκτονες** (τεχνίτες). —**χερσίν**· σύναψε μέ τό τεύχειν. —**δαίδαλα** = κάθε τεχνικό ἔργο, τεχνούργημα. —**ἔξοχα** = ἐξαιρετικά, ἐπίρρ. —**ἐφίλατο**· ἐφίλησε. —**Ἀλεξάνδρῳ**· δοτκ. χαριστική... —**τεκτήνατο**· τεκταίνομαι = κατασκευάζω. —**εἶσαι νῆες** = πλοῖα (πού ἔχουν ναυπηγηθεῖ ὥστε νά εἶναι) σύμμετρα καί κανονικά. —**ἀρχεκάκους** = πού ἔγιναν ἡ πρώτη αἰτία (ἀρχή) τοῦ κακοῦ. —**οἱ τ' αὐτῷ** = καί ἐαυτῷ, καί γι' αὐτόν τόν ἴδιο. —**οὔτι** = καθόλου. —**θέσφατα** = προφητεῖες, χρησμοί. Κυρίως αὐτά πού ἔχει πεῖ ὁ θεός (θεός + φατός, φημί). —**καταμάρπτω** = προφτάνω κάποιον πού φεύγει. —**διαπρὸ ἀντικρύ**· ἡ αἰχμή πέρασε ἀπό τό γλουτό καί βγήκε μπροστά κοντά στήν κύστη. —**ἡ κύστις - εως** = ἡ οὐροδόχος κύστη (κύω = φουσκώνω). —**ἤλυθε** = πέρασε. —**ἄκωκή**· E 16. —**γνύξ** = στά γόνατα, γονατιστά (γόνη - γνύξ). —**οἰμῶζω** = βγάζω φωνή θρήνου.

69 - 75 : —**ἐπεφνε** = φόνευσε, σκότωσε (ρίζα φεν - φόνος). —**ῥα** = πράγματι, σι' ἀλήθεια. —**πύκα** = μέ φροντίδα, μέ στοργή. —**ἴσα** = ἐξίσου. —**χαριζομένη** = γιά νά εὐχαριστήσῃ. —**κατά ἰνίον** = στή βάση τοῦ κρανίου. —**ἀν' ὀδόντας** = μέσα ἀπό τά δόντια. —**ὑπό γλῶσσαν** = στό κάτω, στή ρίζα τῆς γλώσσας. —**ἡ κονίη** = ἡ σκόνη. —**ἔλεν ὀδοῦσιν** = δάγκασε.

76 - 83 : —**ἀρητήρ**· A 11. —**ἐτέτυκτο** = εἶχε γίνεῖ, ἦταν· ρ. τεύχομαι. —**τίετο**· τίω = τιμῶ. —**ἀγλαός** = μεγαλόπρεπος, ὠραῖος. —**μεταδρομάδην** = ἐνῶ ἔτρεχε κατόπιν του. —**τό φάσγανον**· A 190. —**αἶξας**· Γ 216. —**ἀπό δ'** ἔξεσε = ἔκοψε εὐκολα. —**ῥσσε**· A 104. —**πορφύρεος** = ματωμένος, σκοτεινός.

β') Μέσος ἄορ. τοῦ φιλῶ μέ ἐνεργητ. σημασία : **ἐφίλατο**.

—**Νά ἀναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις : στήθεσφι, ἦσιν, ῥσσε**.

γ) —**ἐπὶ ἠιόεντι Σκαμάνδρῳ**· Ἡ τοποθεσία ἦταν σχεδόν κάτω ἀπό τά τείχη τοῦ Ἰλίου. Ὁ ποταμός Σκάμανδρος λεγόταν καί Ξάνθος. —**Ἀλιζῶνες**· Λαός πού κατοικοῦσε κοντά στόν Πόντο, πιθανῶς οἱ Χάλυβες τῶν ἱστορικῶν χρόνων. Οἱ Ἀλιζῶνες, ὅπως καί οἱ Λυδοί πού

ἀναφέρονται πιά κάτω, οἱ Λύκιοι κ.ἄ. ἦρθαν ὡς ἐπικούροι (σύμμαχοι) νά πολεμήσουν μέ τό μέρος τῶν Τρώων. Στό Β στ. 816 - 877 ἀναφέρονται λεπτομερῶς ὅλοι οἱ σύμμαχοι τοῦ Πριάμου. —**Μήνες**: Λαός τῆς Λυδίας πού κατοικοῦσε στ' ἀνατολικά τοῦ Τμώλου κοντά στίς πηγές τοῦ ποταμοῦ Ἑρμου. —**Τάρνη**: Πόλη τῆς Λυδίας πού τή διασχίζει ὁ ποταμός Πακτωλός στούς πρόποδες τοῦ Τμώλου, οἱ ἔπειτα γνωστές Σάρδεις... —**Μηριόνης**: Ἐξοχος πολεμιστής πού ταξίδεψε μαζί μέ τόν Ἰδομενέα ἀπό τήν Κρήτη ὡς ἀρχηγός τῶν Κρητῶν. —**Μέγης**: Ἡγεμόνας τοῦ Δουλιχίου καί ὅλων τῶν Ἑχινάδων δυτικά τῆς Ἀκαρνανίας (Β 627). —**Θεανώ**: Ἱερεία τῆς Ἀθηνᾶς στήν Τροία, κόρη τοῦ Κισσέα καί γυναίκα τοῦ Ἀντήνορα. —**Εὐρύπυλος**: Βασιλέας τοῦ Ὀρμενίου τῆς Θεσσαλίας (Β 736). —**ἄρητῆρ Σκαμάνδρου**: Ὁ ποταμός Σκάμανδρος θεοποιεῖται καί συχνά μέ τό ὄνομα αὐτό ἢ τό ὄνομα τοῦ Ξάνθου παίρνει μέρος στή μάχη κατά τῶν Ἀχαιῶν. Τόν λατρεύουν καί ὡς γενάρχη τῶν Τρώων, ἐπειδή ἡ κόρη του Καλλιρρόη εἶχε σύζυγο τόν Τρῶα.

—*Μέ ποιούς φραστικούς τρόπους παριστάνει ὁ Ὅμηρος τό θάνατο καί τήν τελευταία στιγμή ἐκείνων πού πεθαίνουν;*

84 - 132

α') 84 - 94 : —**πονέομαι** = εἶμαι στό ἔργο, ἀσχολοῦμαι. —**ὕσμι- νη** = μάχη, συμπλοκή. —**Τυδεΐδην δ' οὐκ ἄν γνoίης...** Κατά τό σχῆμα τῆς πρόληψης ἀντί : οὐκ ἄν γνoίης ποτέροισι Τυδεΐδης μετεῖη. —**ποτέροισι μετεῖη**· μετά ποτέρων εἶη. —**ἡέ - ἦ**· εἶτε - εἶτε. —**διμῖλέω** = συναστρέφομαι, εἶμαι μέ κάποιους. —**θύνε**· θύνω = ὀρμῶ. —**ἄμ πεδίον**· ἀνά πεδίον. —**πλήθων** = γεμάτος, φουσκωμένος. —**χείμαρρος** = ὀρμητικός (χεῖμα, χειμῶν + σρο, ῥέω). —**ῶκα** = γρήγορα (πρβλ. ὠκός). —**ἐκέδασσε**· κεδάννυμι = διαλύω, διασκορπίζω (παρὰλλ. τύπος τοῦ σκεδάννυμι). —**γέφυρα** = πρόχωμα. —**ἄρα** = φυσικά. —**ἐερμέναι γέφυραι** = στερεά δεμένα μεταξύ τους προχώματα· ρ. εἶρω· —**ἰσχανάω** = κρατῶ, συγκρατῶ. —**ἡ ἄλωῃ** = καλλιεργημένος τόπος, κῆπος. —**ἐριθηλῆς** = καταπράσινος (ἐπιτατ. ἔρι + θηλ., θάλλω). —**ἐλθόντα**· τόν ποταμόν. —**ἐξαπίνης** = ξαφνικά. —**ἐπιβρίση**· ἐπιβρίθω = πέφτω βαρύν. —**ὁ ὕμβρος** = ἡ βροχή (μπόρα). —**ἔργα** = καλλιερ-

γημένες ἐκτάσεις. — **αἰζήσος** = θαλερός, ἀκμαῖος ἄνδρας, παλληκαράς. — **ὑπὸ Τυδεΐδῃ** = κάτω ἀπὸ τὴν ὁρμή τοῦ Τυδεΐδῃ. — **κλονέοντο**. E 8. — **μῖνον**· **μῖνω** = ὑπομένω.

95 - 105 : — **τὸν δ' ὥς οὖν ἐνόησε**· τὸ δ' οὖν ἐναντ. : = ἀλλὰ ὅταν. — **ἐνόησε**· **νοῶ** = ἀντιλαμβάνομαι μέ κάποια αἴσθησις, βλέπω. — **αἶψα** = γρήγορα, ἀμέσως. — **ἐτιταίνετο**· **τιταίνω** = τεντώνω (τύπος τοῦ **τείνω** μέ ἀναδιπλασιασμός). — **ἐπαίσσοντα** = νά ἐφορμᾷ, ἐνῶ ὁρμοῦσε πρὸς τὰ ἐμπρός· (ρ. **αἰσσω**· Γ 216). — **τό γύαλον** = τό ἔλασμα πού σκεπάζει τό θώρακα. — **διὰ ἔπτατο** = πέρασε ἀνάμεσα ἀπό.... Τό ἔπτατο γιά τὴν ταχύτητα τοῦ βέλους (ρ. **πετάννυμι**). — **πικρὸς** = ὀξύς, πού προκαλεῖ δριμύ πόνον, φαρμακερός. — **ὁ διστός** = τό βέλος. — **παλάσσετο**· **παλάσσω** = μολύνω, λερώνω. — **τῷ δ' ἐπὶ** = καί γι' αὐτό, γιά τὴν ἐπιτυχία αὐτή. — **αὖω** = φωνάζω. — **ὄρνυμαι** = κινεῖμαι, τρέχω. — **κέντορες ἵππων** = ἔξοχοι ἵπποι. Κυρίως αὐτοὶ πού κεντρίζουν τ' ἄλογα (κεντέω). — **δηθὰ** = γιά πολύ. — **ἀνσχήσεται**· **ἀνέχομαι**. — **ἐτεόν** = ἀληθινά, χωρίς νά μέ γελάσει. — **ᾠρσε**· **ὄρνυμι**. — **ἄναξ Διὸς υἱός**· ἐνν. ὁ Ἀπόλλωνας. — **ἀπορνύμενον**· **ἀπόρνευμι**.

106 - 120 : — **τὸν δὲ** = αὐτόν ὅμως. — **ἀναχωρέω** = ἀποσύρομαι, γυρίζω πίσω. — **Καπανήιον**· ἐπίθ. στή θέση τῆς γεν. τοῦ πατρικοῦ ὀνόματος **Καπανήος**. — **πέπων** = ὥριμος, γλυκύς, ἀγαπητός (ρ. **πέσσω**)· κυρ. ὁ ψημένος ἀπὸ τὸν ἥλιο. — **ᾠφρα μοι ἐρύσης** = γιά νά μοῦ βγάλεις (ἐρύω = ἔλκω, τραβῶ). — **καθ' ἵππων**· ἀφ' ἵππων. — **ἄλτο**· ἄλλομαι = πηδῶ (ρίζα **σαλ**-**Λατ.** **salio**). — **διαμπερές** = πέρα - πέρα· ἐπίρρ. (διά + ἀνά + πέρας). — **ἀνηκόντιζε** = ἀνάβλυζε ὁρμητικά. — **στρεπτὸς** = πλεχτός (στρέφω). — **χιτῶν** = θώρακας. — **δὴ τότε** = ἐκεῖνη τὴν ὥρα. — **ἤρᾱτο**· ἠρῶμαι = προσεύχομαι. — **βοὴν ἀγαθὸς** = αὐτός πού στή μάχη ξεχωρίζει γιά τὴ δυνατὴ φωνή του, βροντοφῶνος. — **κλῦθι**· A 37. — **αἰγίοχος** = πού κρατεῖ τὴν αἰγίδα· ἐπίθ. τοῦ Δία. — **Ἄτρυτώνη** = ἀκαταμάχητη, ἀνίκητη· ἐπίθ. τῆς Ἀθηνᾶς (στερ. α + τρύω = δαμάζω). — **μοι καὶ πατρί· καὶ τῷ ἐμῷ πατρί·** — **φίλα φρονέω** = ἔχω καλὴ γνώμη, θέλω τό καλὸ κάποιου. — **δήιος** = ἐχθρικός. — **φίλαι**· **φιλῶ**· πρβλ. **ἐφίλατο**· E 61. — **ἐς ὁρμὴν ἐγχεος** = στή βολὴ τοῦ δόρατος. — **ἐλθεῖν**· ὑποκμ. : **ἄνδρα**. — **μ' ἔβαλε φθάμενος** = πρόφθασε νά μέ χτυπήσει. — **ἐπεύχεται** = καυχίεται γι' αὐτό.

121 - 132 : —τά **γυῖα** = μέλη. —**ἔθηκε**· τίθημι = κάνω. —**μάχεσθαι**· τό ἀπαρέμφ. ὡς προστακτ. —**ἦκα**· ἵημι = ρίχνω, βάζω. —**ἄτρομον** = ἀτρόμητο. —**ἔχεσκε** = εἶχε πάντα· θαμιστ. τοῦ ἔχω. —**σακέσπαλος** = αὐτός πού πάλλει τήν ἀσπίδα, γενναῖος (τό σάκος = ἡ ἀσπίδα + πάλλω). —ὁ **ἱππότα** = ὁ ἱππέας. —ἡ **ἀχλὺς** = τό σκότος. —**ἐπῆεν**· ἦν ἐπί, δηλ. τῶν ὀφθαλμῶν, ἦταν ἐπάνω. —**αἶκε**· εἰ ἄν = ἕάν. —**πειρώμενος**· ἡ μετχ. δηλώνει τό σκοπό τοῦ ἱκνται. —**τήν γε** = αὐτή βέβαια. —**οὐτάμεν**· οὐτάω, οὐτάζω = πληγώνω· Ε 56.

β') Μικτός ἄορ. τοῦ βαίνω : **ἐβήσετο**, προστακτ. **καταβήσεο**.

—Τύποι μέσ. ἄορ. β' κατά τά ρήμ. σέ -μι ἄλλομαι : **ἄλσο**, **ἄλτο**.

—**Νά ἀναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις : κλυθι, ἱππότα, ἐπῆεν, οὐτάμεν.**

γ') **Λυκάονος ἀγλαὸς υἱός** : Πρόκειται γιά τόν περίφημο τοξότη Πάνδαρο, τόν ἀρχηγό τῶν Λυκίων, πού ἦταν μέρος ἀπό τό κράτος, τῆς Τροίας. Τήν τέχνη τοῦ τόξου τή διδάχτηκε ἀπό τόν Ἀπόλλωνα, πού τόν εἶχε κιόλας παρακινήσει νά ρθεῖ ἀπό τή Λυκία. Ὁ Πάνδαρος ἐγινε ἀφορμή νά διαλυθοῦν οἱ ὄρκοι καί νά ἐπαναληφθεῖ ἡ μάχη, ἐπειδὴ μέ παρότρυνση τῆς Ἀθηνᾶς τόξευσε τό Μενέλαο (Δ 88, Βλ. καί τήν περίληψη). —**θώρακος γύαλον** : Ὁ θώρακας τῶν Ὀμηρικῶν ἠρώων ἦταν πλεχτός (Βλ. πιό κάτω *στρεπτοῖο χιτῶνος*) ἢ δερμάτινος, πού τόν φοροῦσαν γύρω στόν κορμό χωρίς χειρίδες. Τό θώρακα τόν ἐνίσχυσαν μέ κοῦλα μετάλλινα ἐλάσματα, τά γύαλα. —**διστός ἦ βέλος** : Εἶχε τρία μέρη, τήν αἰχμή, τό ξύλον καί τό πτερόν (βλ. εἰκ. 5). Ἐπειδὴ ἡ αἰχμή τοῦ βέλους ἦταν ἀκιδωτή, ἔπρεπε νά τό ἀφαιρέσουν μέ πολλή προσοχή ἀπό τήν πληγή. Γι' αὐτό κι ὁ Σθένης ἐβγαλε τό βέλος ἀπό τήν πληγή τοῦ Διομήδη « διαμπερές », δηλ. ἀπό τό ἀντίθετο μέρος, κατά τή φορά πού εἶχε, ὅταν τρύπησε τόν ὦμο τοῦ Διομήδη. —**Σθένης** : Ὁ Σθένης καί ὁ Εὐρύαλος εἶχαν ἔρθει μαζί μέ τό Διομήδη, πού ὁδηγήσε στόλο ἀπό ὀγδόντα πλοῖα, ἀπό τά παράλια τῆς Πελοποννήσου (Ἄργος, Τροιζήνα, Ἐρμιόνη, Αἴγινα κ.ἄ.). Βλ. Β 564. —**ἀχλὺν δ' αὖ ἔλον** : Ἡ θεά δίνει στό Διομήδη ὑπεράνθρωπη δύναμη νά διακρίνει τοὺς θεούς, πού μεταμορφωμένοι σέ ἀνθρώπους παίρνουν μέρος στή μάχη.

—**Νά ἐκτιμηθεῖ ἡ ἀκρίβεια καί ἡ παραστατικότητα τῆς εἰκόνας** (στ. 87 - 94).

133 - 165

α') 133 - 143 : **ἐξαυτίς** = πάλι, ξανά. — **πρόμαχοι** = οἱ πολεμιστές τῆς πρώτης γραμμῆς. — **ἐμίχθη** = πλησίασε, ἔσμιξε μέ... ρ. **μίννυμι**. — **καὶ πρίν περ** = μόλο πού καὶ πρίν. — **μεμαῶς** = ἐπιθυμώντας, μέ τήν πρόθεση νά... μέμονα· παρκ. μέ σημασία ἐνεστ. — **δὴ τότε** = τότε πιά, δηλ. μετὰ τήν πληγή, πού δέχτηκε ἀπό τόν Πάνδαρο. — **τρίς τόσον** = τριπλάσιο. — **ὄν ῥα** = τόν ὅποιο βέβαια, ὅπως εἶναι συνηθισμένο νά συμβεῖ. — **εἰροπόκος** = πυκνόμαλλος (*εἶρος* = μαλλί + *πόκος* = τούλη). Κυρίως αὐτός πού ἔχει πόκους μαλλιοῦ. — **ἐπ' οἷεσσι**· σύναψε μέ τό ποιμήν. — **διες**· Γ 198 — **χραύση**· *χραύω* = γρατζουνίζω, πληγώνω ἐλαφρά. — **αὐλῆς**· τοῦ ἐρκους τῆς αὐλῆς. — **αὐλή** = στάνη, τό μαντρί. — **ὑπεράλμενον** = τή στιγμή πού ὑπερπηδᾷ. — **οὐδὲ δαμάσση**· ἀντίθ. στό *χραύση* μὲν = τόν πλήγωσε μόνο χωρίς νά τόν ἀποτελειώσῃ. — **τοῦ**· τοῦ λιονταριοῦ. — **ῶρσεν**· ὄρνυμι. — **προσαμύνω** = δίνω βοήθεια. — **κατὰ σταθμούς** = στά κλειστά παραπήγματα. — **δύεται**· *δύομαι* = χώνομαι. — **τά δέ**· ἔνν, μῆλα = πρόβατα. — **ἐρῆμα** = ἀπροστάτευτα. — **φοβεῖται** = τρέχουν ἐδῶ κι ἐκεῖ. — **αἱ μέν**· *διες* = προβατίνες. — **ἀγχιστῖναι ἐπ' ἀλλήλησι** = μαζί ἢ μία πάνω στήν ἄλλη (*ἄγχι*). — **κέχυνται** = ἔχουν σκορπίσει. Τό ρ. παριστάνει τό θέαμα τῶν νεκρῶν προβάτων. — **ἐμμεμαῶς** = μέ πολλή ὁρμή, — **βαθεῖα αὐλή**· ἡ αὐλή λέγεται βαθεῖα ἐξαιτίας τοῦ ψηλοῦ τοίχου. — **ὥς μεμαῶς** = (ἔτσι) τόσο μανιάζοντας.

144 - 151 : — **ὁ μαζός**· πρβλ. *μεταμάζιον* Ε 19. — **χαλκήρης**· χάλκινος (*χαλκός* + *ἀραρίσκω*). — **κλήιδα** = στήν κλείδα. — **ἐέργαθεν**· παρτ. τοῦ εἶργω = χωρίζω. — **μετοίχομαι** = πηγαίνω πρός. — **ὄνειροπόλος** = ἐξηγητής ὀνείρων, ὀνειροκρίτης (πρβλ. *ὀλιγονόλος*· Α 69). — **τοῖς οὐκ... ὄνειρους**· ἡ σειρά τῶν λέξεων : ὁ γέρον οὐκ ἐκρίνατο ὀνείρους τοῖς (*οὐκ*) ἐρχομένοις, δηλ. ὁ γέροντας δέν τοὺς ἐξήγησε πιά τὰ ὄνειρα, ἀφοῦ δέν ξαναγύρισαν. — **ἐξεναρίζω** = ἀφαιρῶ τὰ ἔναρα, δηλ. τὰ ὅπλα, σκοτωμένου πολεμιστῆ = γενικά, σκοτώνω.

152 - 158 : — **τηλυγέτω**· Γ 175. — **τείρετο** = βασανιζόταν· *τείρω* = ἔξαντλῶ. — **λιπέσθαι ἐπὶ κτεάτεσσι** = νά τόν ἀφήσῃ στήν περιουσία του κληρονόμο. — **ἐξαίνυτο**· *ἐξαίνυμαι* = ἀφαιρῶ, βγάζω. — ὁ

γός = θρῆνος. —τό **κῆδος** = τό πένθος, ἡ λύπη. —**λυγρός** = θλιβερός. —οἱ **χειρῶσται** = οἱ πλάγιοι συγγενεῖς, κληρονόμοι (λατ. heres - edis). —**διά δατέοντο** = διαμοιράζονταν.

159 - 165 : —**λάβε** = ἔλαβε· ὅπως στήν νέοελλ. : τόν παρέλαβε. —**ἐν βουσί** = μέσα στήν ἀγέλη τῶν βοδιῶν. Ἡ ἐν φανερώνει ὅτι τό λιοντάρι παραμένει μέσα στό κοπάδι καταξοχίζοντας τά βόδια. —**θορών**· = Θρώσκω = πηδῶ. —**ἄξη**· ἄγνυμι = σπάζω, συντρίβω. —**ἡ πορτίς - ιος** = τό δαμάλι. —**ἡ ξύλοχος** = ἡ λόχμη (ξύλον ἔχω). —**ἐξ ἵππων βῆσε** = τούς ἀνάγκασε νά πέσουν ἀπό τό ἄρμα. —**κακῶς** = βίαια, ἄγρια· σύναψε μέ τό βῆσε. —**ἀέκοντας**· ἄκοντας, ἀφοῦ δηλ. προηγῆθηκε πάλη.

β') Αἰολικός τύπος **χραύω** ἀντί **χράω**.

—Κατάληξη παρατατικοῦ **-θεν** : **ἐέργαθεν**.

γ') **δὴ τότε μιν τρίς τόσον ἔλεν μένος** : Ἡ ὁρμή τοῦ Διομήδη μετὰ τήν πληγή καί τήν ἐνθάρρυνση τῆς Ἀθηνᾶς αὐξάνεται ὀλοένα. Ἀμέσως πῶς κάτω ὁ ποιητής περιγράφει καί ἄλλα καταπληκτικά κατορθώματα τοῦ Ἀργεῖου ἥρωα, πού προξένησε μεγάλες ἀπώλειες στούς Τρῶες. —**ξίφος** : Τό ὅπλο τοῦτο ὁ Διομήδης τό μεταχειρίζεται ἀπό κοντά. Κοίταξε σχετικά Α 194, πραγμ.

—**Νά κριθεῖ αἰσθητικά ἡ παρομοίωση τοῦ Διομήδη μέ λιοντάρι**, στ. 136 - 142 καί 161 - 162.

166 - 238

α') 166 - 178 : **ἀλαπάζω** = νικῶ, ἐξολοθρεύω. —**αἱ στίχες**· Γ 196. —**ὁ κλόνος**· Ε 8. —**ἐγχειάων**· ἡ ἐγχείη Γ 137. —**διζήμενος**· διζήμαι = ζητῶ. —**ποῦ τοι**· τό τοι δοτ. κτητ. στό τόξον. —τό **κλέος**· τό ὅποιο ὁ Πάνδαρος εἶχε ὡς τοξότης. —**ῶ κλέϊ**· δοτ. τῆς ἀναφ. στό ἐρίζεται. —**ἐρίζομαι** = συναγωνίζομαι, παραβγαίνω —**ἐνθάδε**· στήν Τροία. —**ἔφες**· ἐφίημι = ρίχνω ἐναντίον. —**ἀνέχω χεῖρας** = προσεύχομαι. —**ὅστις ὄδε** = ὅποιος κι ἂν εἶναι αὐτός πού... —**καί δὴ** = καί πιά. —**ῥοργα**· παρκμ. τοῦ ἔρδω = κάνω. —**ἐσθλός** = ἐξοχος, γεναῖος. —

λύω γούνατα = σκοτώνω. —εἰ μὴ = ἐκτός ἄν. —κοτεσσάμενος· κοτέω· A 181. —**ἱερῶν**· ἱερά = οἱ θυσίαι· ἐπειδὴ δὲν ἔγιναν ὀρισμένες θυσίαι. Γεν. τῆς αἰτίας. —**χαλεπή δέ**· τό δέ = γάρ. —**ἐπι**· ἐπεστι = γίνεται, πέφτει στους ἀνθρώπους.

179 - 191 : —**βουληφόρος**· A 144. —**δαίφρων** = ἐμπειρος μαχητής (δα, δαῖναι, δαήμων + φρήν). —**πάντα** = σέ ὅλα. —**εἰσχω** = παρομοιάζω, —**ἀσπίδι** = ἀπό τήν ἀσπίδα. —**γιγνώσκων** = ἀναγνώριζοντας. —**αὐλῶπις τρυφάλεια** = περικεφαλαία μέ προεξοχές κερατοειδεῖς (Βλ. εἰκ. 4). —**σάφα**· σαφῶς = ἀκριβῶς, ἀσφαλῶς. —**ἄνευθε** = μακριά, χωρίς· ἄνευθε θεοῦ = χωρίς τήν προστασία καὶ ποιου θεοῦ. —**μαίνεται τάδε** = ἔχει τόσο μεγάλη ὁρμή, μάχεται μέ τόση μανία. —**νεφέλη**· δοτκ. —**εἰλυμένος**· εἰλόω = τυλίγω, σκεπάζω. —**τούτου** = ἀπό αὐτόν, δηλ. τό Διομήδη. —**κίχήμενον** = τή στιγμὴ πού τόν εὑρίσκει· ρ. *κίχάνω - κίχημι*· A 26. —**ἐτραπεν**· ἐτρεψεν, —**ἄλλη** = σ' ἄλλη κατεύθυνση. —**ἦδη** = πρὶν ἀπό λίγο. —**γάρ**· αἰτιολογεῖ τή γνώμη τοῦ Πανδάρου, πῶς ὁ Διομήδης προστατεύεται ἀπό θεά. —**ἐφάμην** = εἶπα, πίστεψα. —**Ἄιδωνῃ**· σπάν. τύπος τοῦ Ἄιδι· A 3. —**προιάψειν**· A 3. —**ἐμπης δέ** = καί μολαταῦτα. —**κοτήεις** = θυμώμενος· συμπλ. ἐμοί.

192 - 205 : —**οὐ παρέασι**· οὐ πάρεσί (μοι) = δέν ἔχω ἐδῶ. —**κ' ἐπιβαίνειν**· τό κε δυνητικό. Ἡ εὐκτ. ἔχει ἔννοια δυνατότητας καί εὐχῆς. —**ἀλλά που** = ἀλλά βέβαια. —**πρωτοπαγῆς** = κατασκευασμένος πρόσφατος, καινούργιος (*πρῶτον + πήγνυμι*). —**νεοτευχῆς** = μέ καινούργια ἐξαρτήματα (*νέον + τεύχος*). Τά δύο ἐπίθετα δηλώνουν ὅτι καί τό ὕλικό καί ἡ διακόσμηση τῶν ἀρμάτων ἦταν καινούργια. —οἱ **πέπλοι** = ὑφάσματα, καλύμματα. —**πέπτανται**· πετάννυμαι = ἀπλώνομαι. —**πὰρ δέ σφίν ἐκάστω** = κοντά στόν καθένα ἀπ' αὐτοῦς. —**δίζυγες** = διπλοὶ στό ζυγό, ζευγμένοι μαζί. —τό **κρί** = τό κριθάρι. —**ἐρέπτομαι** = βόσκω, τρέφομαι. —αἱ **ὄλυραι**· εἶδος δημητριακά, ζειά.. —**ἡ μὲν** = καί ὁμῶς. Ἡ σειρά τῶν λέξεων : *ἡ μὲν γέρων αἰχμητὰ Λυκάων ἐπέτελλε μάλα πολλά μοι ἐρχομένων*. —**ποιητός** = καλοκάμωτος. —**ἐμβεβαῶρα**· ρ. ἐμβαίνω. —**ἀρχεύω** = εἶμαι ἀρχηγός. —**ὕσμήνη**· E 84. —**ἡ τ' ἂν πολὺ κέρδιον ἦεν** = καί θά ἦταν πολὺ καλύτερο, ἐνν. : εἰ ἐπιθόμην. —**φείδομαι** = προσέχω, φοβοῦμαι. —

δεύομαι = χρειάζομαι, μου λείπει κάτι. — **εἰλομένων**· εἶλω = συμπίεζω, περικλείω, πολιορκῶ. — **ἔδμεναι**· ἔδω = τρώγω. — **ἄδην** = ἄφθονα. — **τόξοισι**· τόξω. Ὁ πληθυντικός, ἐπειδὴ τό τόξο ἔχει πολλά μέρη. — **πίσυνος**· πεποιθώς = ἐπειδὴ εἶχα ἐμπιστοσύνη. — **ὀνήσειν**· ὀνήμι ὠφελῶ, ἐξυτηρεῶ.

206 - 216 : — **ἦδη** = πρὶν ἀπὸ λίγο. — **δοιοῖσιν** = ἐναντίον δύο, σέ δυό. — **ἄτρεκές** = ἀληθινό, πραγματικό. — **ἔσσευα**· σεύω = κάνω νά τρέξει. — **ἡγείρα μαῖλλον** = αὐξήσα τή μαγία τους μέ τό χτύπημα τοῦ βέλους. — **τῷ ρα** = ὥστε λοιπόν. — **ἡ αἶσα** = ἡ μοίρα, ἡ τύχη. — **πάσσαλος** = παλούκι, κρεμαστάρι. — **ἀγκύλος** = καμπυλωτός κυρτός. — **τῷ** = σ' ἐκείνον. — **φέρω χάριν** = κάνω χάρη. — **ὑψηφερές**· ὑψηρεφής = μέ ψηλή στέγη. — **ἀλλότριος φῶς** = ἄνδρας (πολεμιστής) ἀπό ξένη χώρα, ἐχθρός. — **διακλάσσας**· κλάω = σπάζω, κομματιάζω. — **ἀνεμῶλιος** = ἀνώφελος· κατγρμ.. — **ὀπηδεῖ**· ὀπηδέω = ἀκολουθῶ· ὀπηδεῖ μοι (τά τόξα) = φέρνω, ἔχω μαζί μου (τά τόξα).

217 - 228 : — **ἀγός** = ἡγεμόνας, ἀρχηγός. — **οὕτως** = μέ τόση ἀπογοήτευση, μέ τόσο παράπονο. — **πάρως** = πρὶν. — **οὐκ ἄλλως ἔσσεται** = δέ θά γίνει ἀλλιῶς, δέ θ' ἀλλάξει ἡ τύχη τῆς μάχης, — **νῶ** = ἐμεῖς οἱ δύο· ὑποκμ. τοῦ πειρηθῆναι. — **ἐπὶ τῷδε ἀνδρί**· σύναψε μέ τό ἐλθόν· τε. — **σύν ἱπποισιν καὶ ὄχεσφι**· ὀρίζει τόν τρόπο μέ τόν ὅποιο θά πλησιάσουν τόν ἐχθρό, ἐνῶ τό σύν ἔντεσι δηλώνει ὅτι ὁ ἀγώνας θά γίνει σῶμα μέ σῶμα. — **ἀντιβίην** = μέ ὅλη μας τή δύναμη. — **τά ἔντεα** = τά ὅπλα. — **πειρηθῆναι** = νά κάνωμε μιά ἀπόπειρα. — **οἶοι** = τί λογῆς εἶναι. — **Τρώιοι ἱπποὶ** = τά ἄλογα τοῦ Τρώα. — **πεδίοιο**· σύναψε μέ τό ἐνθα καὶ ἐνθα. — **κραιπνά** = πολύ γρήγορα· ἀπίρρ. — **φέβομαι** = φεύγω. — **τῷ** = αὐτοὶ οἱ δυό (ἱπποὶ). — **σαώτετον**· μέλλοντας τοῦ σαώω (παράλλ. τύπος τοῦ σώω καὶ σώζω· Α 32). — **εἴπερ ἂν αὐτε** = ἂν βέβαια καὶ πάλι (ὅπως καὶ πρῶτα). — **ὀρέγω**· Ε 33. — **σιγαλόεις** = λαμπρός. — **δέδεξο**· δέχομαι περιμένω νά ἀναμετρηθῶ μέ κάποιον. — **μελήσουσιν ἐμοὶ ἱπποὶ** = γιὰ τά ἄλογα θά ἐνδιαφερθῶ ἐγώ.

229 - 238 : — **μαῖλλον** = καλύτερα. — **ὕφ' ἡνιόχῳ** = μέ τὴν ὁδηγία τοῦ ἡμιόχου. — **οἶσετον**· δυϊκός. — **φέβομαι** Ε 223. — **ματάω** = διστάζω, ἀπὸ φόβο δέν κινοῦμαι. — **ἐκφερέμεν**· ὑποκμ. οἱ ἱπποὶ καὶ

ἀντικ. ἡμᾶς. — **φθόγγος** = φωνή. — **ποθέοντε**· αἰτιολ. μετχ. — **ἐπαίξας νῶι αὐτῷ** = ἀφοῦ ἔρμησε σ' ἐμᾶς τοὺς δύο. — **κτείνῃ καὶ ἐλάσση**· συνεχιζεται ἡ ἐνδοιαστ. πρότ. ἀπὸ τὸ μὴ ματήσετον. — **ἐλάσσω**· ἐλάω = κινῶ, φέρνω, παίρνω μαζί μου. — **μῶνυχας** = μέ μία ὀπλή, δυνατούς (ρίζα *σμ-τοῦ εἰς + ὄνυξ*). — **ἐλαύνω** = σύρω, ὀδηγῶ.

β') Τὸ ἐπίθ. ἱερὸς σέ τύπους : **ἱρόν, ἱρά, ἱρή** κτλ.

— Ἐνεργητ. ἄορ. Β' τοῦ τρέπω ἀπὸ τὸ θέμα τράπ. : **ἔτραπον**.

— Παρκμ. μετχ. τοῦ βαίνω σύμφωνα μέ τά ρ. σέ -μι : **βεβαίωσ** (πρβλ. *μεμαῶς*).

— Ἐπικὸς ἄορ. καὶ μέλλ. τοῦ δέχομαι μέ ἀναδιπλασιασμό : **δέδε-ξο, δεδέξομαι**.

— *Νά ἀναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις : ἴμεν, ἔνι, δευοίατο, παρέασι.*

γ') **Αἰνείας** : Γιὸς τοῦ Ἀγχίση καὶ τῆς Ἀφροδίτης, συγγενῆς τοῦ Πριάμου. Μετά τόν Ἑκτορα αὐτός ἦταν ὁ πιὸ ἀνδρεῖος ἥρωας τῶν Τρώων, ἂν καὶ δέν ἦταν φίλος τοῦ πολέμου οὔτε καὶ πῆρε μέρος σ' αὐτόν ἀπὸ τὴν ἀρχή. Τόν προστατεύει ἡ μητέρα του Ἀφροδίτη καὶ ἄλλοι θεοί, πού τόν σώζουν στίς διάφορες μάχες, Σύμφωνα μέ παράδοση μεταγενέστερη, ὅταν ἔφυγε ἔπειτα ἀπὸ τὴν ἄλωση τοῦ Ἰλίου, ἐγκαταστάθηκε στήν Ἰταλία καὶ ἔγινε ὁ γενάρχης τοῦ λατινικοῦ γένους. Τά ταξίδια καὶ τίς περιπέτειές του τίς διηγεῖται τὸ λατινικὸ ἔπος τοῦ Βιργιλίου Αἰνείαδα. — **ἱερῶν μηνίσας** : Πολλές φορές ἡ ὀργή τῶν θεῶν ἀποδίδεται σέ παράλειψη θρησκευτικῶν καθηκόντων ἀπὸ μέρους τῶν θνητῶν. Ἰδίως ἐξόργιζε τοὺς θεοὺς ἡ παράλειψη θυσίας, γιὰ τὴν ὁποία εἶχαν λάβει ὑπόσχεση, τάξιμο). Βλ. καὶ Α 65. — **ἀσπίδι γιγνώσκων αὐλώπιδι τε τρυφαλεῖ** : Οἱ πανοπλίες τῶν Ὀμηρικῶν βασιλέων διαφέρουν στό σχῆμα καὶ στή διακόσμηση, ὥστε νά ἀναγνωρίζεται ἀπὸ αὐτὴν κάθε ἥρωας. Καθένας μάλιστα εἶχε στήν ἀσπίδα του τὸ δικό του σύμβολο, π.χ. θηρία, φίδια, κεφάλι ἐνός δαίμονα κ.τ.τ. — **ἀμφὶ δὲ πέπλοι πέπτανται** : Συχνά σκέπαζαν τὸ δίφρο μέ πολυτελῆ ὑφάσματα — **ἵππων φειδόμενος** : Ἡ πρόνοια τοῦ Πανδάρου γιὰ τ' ἄλογά του μήπως πεινάσουν στό πολιορκημένο Ἴλιο δέν ἔχει τίποτα τὸ ὑπερβολικό. Ἡ ἀγάπη τῶν ἡρώων γιὰ τὰ ὑπέροχα ζῶα τους ἀναφέρεται καὶ σ' ἄλλα σημεῖα στήν Ὀμηρικὴ ποίηση. — **ἐμεῖο κάρη τάμοι** : Ὅπως

καί στή νεοελληνική έκφραση γιά μιὰ μεγάλη ἀπόφαση λέγεται «νά μου κόψουν τό κεφάλι, ἂν δέν...». Ὁ Πάνδαρος βρίσκεται στή φρικτή θέση ἐκείνου, πού βλέπει ὅτι αὐτό πού ἀποτελεῖ τό καύχημα καί τόν ἔπαινό του δέν ἀξίζει τίποτα. — **Τρώιοι ἵπποι** : πού κατάγονται ἀπό τὰ ἄλογα τοῦ Τρῶα. Τά ἄλογα αὐτά τὰ εἶχε δώσει στόν Τρῶα ὁ Δίας ὡς ἀντάλλαγμα γιά τό γιό του Γανυμήδη, πού τόν εἶχε ἀρπάξει καί τόν εἶχε στόν Ὀλυμπο οἰνοχόο του. — **ἐγὼ δὲ ἵππων ἐπιβήσομαι** : Ὁ Αἰνείας ὡς τώρα μιλά στόν Πάνδαρο πάνω στό ἔδαφος, Θά βάδιζαν κατὰ τοῦ Διομήδη πάνω σέ ἄρμα. Ὁ Αἰνείας ἀφήνει τό σύντροφό του νά διαλέξει ἂν θ' ἀναλάβει νά ἡνιοχεῖ, γιά νά πολεμήσει ὁ ἴδιος μέ τό Διομήδη ἢ ἂν θά μονομαχήσει ὁ Πάνδαρος, ἐνῶ ἐκεῖνος θά πρόσεχε τό ἄρμα. Σέ παρόμοιες περιπτώσεις ὁ ἕνας ἀπό τοὺς δύο πού ἐπιβαίνουν στό ἄρμα εἶναι ὁ πολεμιστής καί ὁ ἄλλος, εἰδικός στό ἔργο τοῦτο, ἀναλαμβάνει νά ὀδηγεῖ τό ἄρμα.

239 - 273

α') 239 - 250 : — **ποικίλος**. στολισμένος. — **ἐμμεμαῶτε**· E 142. — **ἔχον** = ὀδηγοῦσαν. — **κεχαρισμένος** = ἀγαπημένος. — **ἐμῷ κεχαρισμένε θυμῷ** = φίλε τῆς καρδιάς μου. — **ἄνδρ(ε)**· δὺιx.. — **ἴνα**· ἱς - ἰνός = νεῦρο, δύναμη· πρβλ. καί Ἰφι ἀνάσσεις· A 38. — **ἀπέλεθρος** = ἀμέτρητος. — **ὁ μὲν... Αἰνείας δέ**· ἐπιμερισμός στό ἄνδρe. — **εὐχομαι** = καυχιέμαι. Ἡ συνηθισμένη περίφρ., ὅταν λέει κάποιος τό ὄνομά του : **εὐχομαι ἔμμεναι** = εἶμαι. — **ἐκγεγάμεν υἱὸς Ἀγχίσαιο**· ποιητικός πλεονασμός ἀντί **ἐκγεγάμεν Ἀγχίσαιο**· ρ. ἐκγίγνομαι. — **χάζομαι**· E 34. — **μηδέ μοι**· τό μοί δοτ. ἡθική στό θῦνε. — **οὕτω**· ὅπως κάνεις ὡς τώρα. — **θῦνε**· E 87. — **τό ἦτορ** = ἡ καρδιά, ἡ ζωή.

251 - 259 : — **ὑπόδρα**· A 148. — **μή τι ἀγόρευε** = μὴν κάνεις καθόλου λόγο — **φόβος** = φυγή. — **σέ πεισέμεν**· ἀντικμ. ἐμέ. — **γενναῖον** = ταιριαστό στή γενιά μου, στήν καταγωγή μου. — **ἀλυσκάζω** = ἀποφεύγω, ξεφεύγω (πιὸ ἐκτενής τύπος τοῦ ἀλύσκω). — **καταπτῶσσω** = μαζεύομαι, ζαρώνω. — **ἐμπεδος** = σταθερός (πέδον = ἔδαφος). — **δκνείω** = διστάζω. — **καί αὐτως** = ἔστω κι ἔτσι, δηλ. πεζῇ. — **τρεῖν**· τρέω = τρέπομαι σέ φυγή (ὁ τρέσας = ὁ λιποτάκτης). — **τούτῳ**· ἀντικμ. τοῦ ἀποίσετον. — **πάλιν** = πίσω. — **ἀποίσετον**· ρ. ἀποφέρω

= φέρνω πίσω. —**ἀφ' ἡμείων** = ἀπό τὰ χέρια μας. —**εἴ γ' οὖν** = ἂν βέβαια. —**ἕτερος** = ὁ ἓνας ἀπὸ τοὺς δύο.

260 - 273 : **πολύβουλος** = πού ἔχει πολλές σκέψεις (βουλὰς), ἐφευρετικός. —**ἐρυκακέω** = συγκρατῶ, κρατῶ (παράλλ. τύπος τοῦ ἐ-
ρύκω). —**ἡ ἄντυξ** = στεφάνη ἀπὸ μαλακὸ ξύλο πάνω ἀπὸ τὰ τοιχώ-
ματα τοῦ δίφρου (βλ. πραγμ.). —**τείνας ἡνία** = ἀφοῦ προσδέσει τὰ
ἡνία. —**Αἰνείαιο**· σύναψε μέ τό ἵππων. —**ἐπαίξει ἵππων** = νά ὀρμήσει,
στά ἄλογα. —**μεμνημένος** = χωρίς νά ξεχάσεις. —**μετ' εὐκνήμιδας**
Ἀχαιοὺς = πρὸς τό στρατόπεδο τῶν Ἀχαιῶν μέ τίς ὠραῖες κνη-
μίδες. —**τοι**· βεβαιωτικό = ἀλήθεια. —**εὐρύοπα** = πού βλέπει πλατιά
γύρω, παντεπόπτης (εὐρὺ + ρίζα ὀκ - ὄσσε - ὀπ -). —**ποινή** = ἀντα-
μοιβή, ἀποζημίωση. —**οὐνεκα** = γιὰ τό λόγο ὅτι, ἐπειδὴ. —**ὕπ' ἡῶ...**
= κάτω ἀπὸ τήν ἀνατολή καί τόν ἥλιο, σ' ὅλη τήν ὑφήλιο. —**τῆς γε-
νεῆς**· γενκ. διαιρετ. —**ὑποσχών** = ἀφοῦ ζευγάρωσε μέ ἀρσενικά ἄλο-
γα. —**ἡ γενέθλη** = τό γένος, ἡ ράτσα. —**αὐτός**· ὁ Ἀγχίσσης. —**ἀτιτάλ-
λω** = περιποιοῦμαι, ἀνατρέφω (ἀτάλλω, ἀταλός = παιδικός) —**μή-
στωρ φόβοιο** = πού ἐπινοεῖ τρόπους νά προκαλέσει φυγή, πού προκα-
λεῖ φόβο, ὁ μάστορας τῆς φυγῆς. Τό ἐπίθ. ἐδῶ ἀναφέρεται στά ἄλογα·
συνήθως λέγεται γιὰ πρόσωπα.

β') Παρκμ. τοῦ ἐκγίννομαι : **ἐκγέγαα**· (πρβλ. καί ἐκγεγανῖα
Γ 199).

—Ποιητικός τύπος γενικῆς τοῦ νιός : **υἱός**.

—Νά ἀναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις : **μεμαῶτε, Αἰνείαιο,**
εὐρύοπα, ἔασι.

γ') **ποικίλα** : Τή διακόσμηση τῶν ἄρμάτων πρέπει νά τή φανταστοῦ-
νε μέ σκαλίσματα ἢ μέ χρώματα. "Ὡστε τὰ ἄρματα τῶν εὐγενῶν δέν
ἦταν μόνο θαύματα πλούτου καί πολυτέλειας ἀλλά καί ἔργα τέχνης.
—**οὐ γάρ μοι γενναῖον** : Ὁ Ὅμηρος διακρίνει καί ἐξαίρει τήν ἀνδρεία
ἐκείνων πού καί προσωπικό θάρρος ἔχουν καί τήν οἰκογενειακή τους
παράδοση τιμοῦν. Πιό γενικά ὁ ποιητής γνωρίζει πόση δύναμη ἀσχεῖ
στόν ἄνθρωπο ἡ ἀγαθὴ ἐξῆ πού ἔχει ἀποκτήσει. Παρβλ. καί Z 444 τό
λόγο τοῦ Ἑκτορα : « μάθον ἔμμεναι ἐσθλός ». —**ἡ ἄντυξ** : Στεφάνη ἀπὸ
ξύλο, πού τριγύριζε τό ἄρμα ἀπὸ τὰ τρία μέρη. Σ' αὐτὴν ἔδεναν τὰ

χαλινάρια, ὅποτε τό ἄρμα ἔπρεπε νά μείνει χωρίς ἡνίοχο, καί ἐξάλλου χρησίμευε γιά νά πιάνεται ἀπό αὐτήν ὁ πολεμιστής.

274 - 317

α') 274 - 285 : —**τῷ δέ·** ὁ Πάνδαρος καί ὁ Αἰνείας. —**δαΐφρων·** A 184. —**ἀγαυός** = λαμπρός, ἔνδοξος. —**ἥ μάλα οὐ** = βέβαια δέν. —**βέλος ὠκὺ** = τό γρήγορο βλήμα. —**πικρός διστός·** ἐπεξ. τό βέλος· E 110 καί A 51: βέλος *ἐχεπευκές*. —**αἶ κε τύχωμι** = ἴσως ἐπιτύχω. —**ἡ ῥα** = μ' αὐτούς τούς λόγους. —**ἀμπεπαλῶν·** ἀναπαλλῶ = σείω πρὸς τὰ ἐπάνω. —**δολιχόσκιον·** E 15. —**Τυδεΐδαι·** γεν. κτητ. στό ἀσπίδα. —**διαπρὸ πταμένη** = ἀφοῦ τρύπησε ὡς πέρα. —**πελάσθη θώρηκι** = ἄγγιξε τό θώρακα. —**τῷ ἐπὶ·** ἐπὶ τούτῳ. γι' αὐτό τό ἀποτελεσμα, γι' αὐτή του τήν εὐστοχία —**ἄυσε·** E 101. —**ὁ κενεῶν** = τά μαλακὰ ἀνάμεσα στό ἰσχίον καί στά πλευρά (κενέος = ὁ κούφιος). —**ἀνσχήσασθαι·** E 104. —**τό εὖχος** = ἡ καύχησις, ἡ δόξα.

286 - 296 : —**ταρβέω** = φοβοῦμαι. —**ἡμβροτες·** ἄορ. τοῦ ἀμαρτάνω = ἀπέτυχες σέ βολή. —**οὐδ' ἔτυχες·** ἐπανάλ. τῆς ἔννοιας τοῦ ἡμβροτες. —**σφῶι·** ὑποκμ. τοῦ ἀποπαύσεσθαι = σεῖς οἱ δύο. —**μέν...** **γέ·** οἱ δύο σύνδεσμοι βεβαιώνουν τό ἀντίθετο, δηλ. : σύ νόμισες ὅτι μέ χτύπησες, ἀντίθετα ὅμως σεῖς οἱ δύο... —**ἄσαι·** ρ. ἄω = κάνω κάποιον νά χορτάσει, εὐχαριστῶ. —**ταλαύρινος** = ἀπτόητος, ἀτρόμητος· ἐπίθ. τοῦ Ἄρη. —**ἴθυνε** = κατεύθυνε, ὁδήγησε. —**ῥίνα** = πρὸς τή μῆτη. —**ἐπέρησεν** = διαπέρασε. —**πρυμνός** = ἔσχατος, στή ρίζα. —**ἀτειρής** = ἀκατάβλητος, σκληρός. —**ἐξελύθη** = ἔσπασε. —**νειάτος** = τελευταῖος, στή βάση, στήν ἄκρη. —**ὁ ἀνθερεῶν** = τό πηγούνι. —στ. 294 ὅπως καί E 58. —**παμφρανῶν** = στιλπνός, πού λαμποκοπᾷ. —**παρὰ τρέω** = παραμερίζω φοβισμένος. —**αὔθι** = ἐκεῖ, ἐπὶ τόπου.

297 - 310 : —**ἀπόρρυσσε·** ἐνν. ἀπό τό ἄρμα. ρ. ἀπορροῶ E 20. **ἐρυσίατο·** ἐρύω = σύρω, τραβῶ. —**ἀμφι βαίνει·** πρβλ. E 21 : περιβῆναι. —**ἀλκί·** ἀλκῆ· ἡ ἀλκή = ἡ δύναμη, ἡ ῥώμη. —**πρόσθε·** σύναψε μέ τό οἶ. —**πάντοσ' εἶσιν** = ὁλότελα κυκλική. Κυριολεκτικά, πού ὅλα τά σημεῖα της ἔχουν ἴση ἀπόσταση ἀπό τό κέντρο. —**ὅστις ἀντίος ἔλθοι** = ὅποιος τυχόν πλησίαζε τό νεκρό τοῦ Πανδάρου. —**σμερδαλέα·** ἐπίρρ.

= φοβερά. — **ιάχω** = βγάζω φωνές, κραυγάζω. — **τό χερμάδιον** = ἡ πέτρα. — **μέγα ἔργον** = κάτι πολύ δύσκολο, μιὰ δύσκολη δουλειά. — **ρέα· ῥεῖα** — ῥαδίως. — **ισχίον** = ἡ κοτύλη στά ὁστά τῆς λεκάνης. — **ἐνστρέφεται** = κινεῖται μέσα. — **μῖν**· τό μέρος τοῦτο τοῦ ἰσχίου. — **θλάσσει**· θλάω = σπάζω. — **πρός** = προσέτι, ακόμα. — **ῥῆξε· ῥήγνυμι** = σπάζω κόβω. — **τένοντε**· ὁ **τένων** = τό νεῦρο, ὁ μῦς. — **ῶσε ἀπό** = τράβηξε, ξεκόλλησε· ρ. ὠθῶ. — ἡ **ῤινός** = τό δέρμα τοῦ σώματος. — **αὐτάρ** = ἀλλά. — **ἔστη**· δέν ἔπεσε ὁλότελα. — **γνύξ**· E 68. — **ἐρείδομαι** = στηρίζομαι· μέ τήν γεν. **γαίης**. — **ἀμφί...** **ἐκάλυψε** = σκέπασε τριγύρω του. — **κελαινός** = μαῦρος, σκοτεινός.

311 - 317 : — **ἀπόλοιτό κεν**· ἀπόδοση σέ εὐκτ. τῆς ὑποθ. : εἰ μὴ ὁξὺ νόησε. — **ὁξὺ** = γρήγορα. — **μιν**· τόν Αἰνεία. — **ὑπ' Ἀγχίσῃ τέκε** = τόν γέννησε μέ· τόν Ἀγχίσῃ. — **βουκολέω** = βόσκα κοπάδια· βουκολέοντι : μτχ. χρον. — **χεύατο**· χέω = χύνω, σκορπίζω. — **πήχεε**· ὁ πῆχυς, τό μέρος τοῦ χεριοῦ ἀπό τόν ἀγκώνα ὡς τόν καρπό· συνκδχ. τό χέρι. — **πτύγμα πέπλοιο ἐκάλυψε** = ἔβαλε ὡς κάλυμμα τόν πέπλο της. — **ἔμεν· εἶναι**· ἀπαρέμφ. γιά νά δηλωθεῖ σκοπός. — **ταχύπωλος** = πού ἔχει γρήγορα ἄλογα.

β') Ἐπικός τύπος τοῦ β' προσ. παρκμ. χωρίς τό **σ** : **βέβληαι**.

— Δοτ. ἐνικ. τοῦ ὀνόματος ἀλκή σέ μεταπλασμό : **ἰλκί**.

— **Νά ἀναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις : τύχωμι, ἐρυσάιατο, κτάμεναι, ῥέα, ἔμεν**.

γ') ἐπὶ μακρόν ἄυσε : « Ἦταν συνηθισμένο στοὺς Τρῶες πολεμιστές νά βγάζουν φωνές στήν ὥρα τοῦ ἀγώνα. Καί τήν πρώτη φορά, ὅταν ὁ Πάνδαρος χτύπησε τό Διομήδη, ἐπὶ μακρόν ἄυσε (E 101) καί πιά κάτω ὁ Αἰνείας ζητεῖ νά προφυλάξει τό σῶμα τοῦ φίλου του σμερδαλέα **ιάχων**, (E 303). Στίς θριαμβευτικές φωνές τοῦ Πανδάρου στέκεται ἀντίθετη ἡ ψυχραιμία τοῦ Διομήδη (οὐ ταρβήσας) καί ἡ ἀπλή φράση του « ἤμβροτες οὐδ' ἔτυχες », πού σχεδόν ἔγινε παροιμία. — **αἰχμή δ' ἐξελύθη παρὰ νείατον ἀνθερεῶνα** : Σύμφωνα μέ τήν περιγραφή τοῦ ποιητῆ, τό δόρυ, χτύπησε τόν Πάνδαρο ἀπό ἐπάνω πρὸς τά κάτω κοντά στό μάτι καί πρὸς τή μύτη, πέρασε τά δόντια καί βγῆκε ἀπό τήν ἄκρη τοῦ πηγουνιοῦ. Ὡστόσο ὁ Διομήδης ἦταν πεζός καί ὁ Πάνδαρος ψηλό-

τερα πάνω στο ἄρμα· στήν περίπτωση αὐτή μιά τέτοια βολή δέν ἐξηγεῖται εὐκόλα, ἐκτός ἂν ὑποθέσωμε ὅτι τό ἔδαφος ἦταν ἀνώμαλο καί ὁ Διομήδης στεκόταν ψηλότερα. —**χερμάδιον λάβε χειρί:** Συχνά στίς Ὀμηρικές μάχες ρίχνουν πέτρες, γιατί, ὅταν ὁ πολεμιστής ρίξει τό δόρυ, δέν ἔχει πιά ἄλλο ὅπλο, γιά νά χτυπήσει ἀπό κάποιαν ἀπόσταση. Ὅταν πλησιάσουν περισσότερο, μονομαχοῦν μέ τό ξίφος σέ ἀγώνα σῶμα μέ σῶμα —**οἶοι νῦν βροτοί εἰσι:** Μέ τό νῦν ὁ ποιητής ἐννοεῖ τή δική του ἐποχή, γιά τήν ὁποία ὁ Τρωικός πόλεμος ἀποτελεῖ παρελθόν. Οἱ ἥρωικές διηγῆσεις κάνουν τούς ἀνθρώπους νά πιστεύουν ὅτι οἱ παλαιοί ἦταν τελειότεροι. —**ἀμφί δέ ὄσσε κελαινὴ νύξ ἐκάλυπεν:** Ὁ Αἰνείας ἔχασε τίς αἰσθήσεις του καί φυσικά ὁ Διομήδης θά τόν σκότωνε πολύ εὐκόλα, ἂν δέν ἔκανε τήν ἐπέμβασή της ἡ θεά μητέρα του. —**ἐχεύατο πήχες λευκῶ...:** Ἡ ἐμφάνιση τῆς ὡραίας θεᾶς μέ τά λευκά χέρια καί τόν ὀλόλαμπρο πέπλο ἀποτελεῖ θαυμάσια ἀντίθεση στή φρίκη καί τήν ἀγριότητα τῆς αἵματοχυσίας.

α') 237 - 241 : —φρηγός = δρύς. —ϊκάνω = έρχομαι, φθάνω. —
 άμφί μιν = γύρω του. —θέω = τρέχω. —άλοχος· Α 114. —είρομαι
 = ρωτώ. —παίδας = γιά τά παιδιά. —κασίγνητος = άδελφός. —ό
 έτης = συγγενής, φίλος. —ό πόσις = ό σύζυγος. —έπειτα = έπειτα,
 στή συνέχεια. —άνωγα = προστάζω· παρκμ. μέ σημασία ένεστ.. —
 έξείης = κατά σειρά, έδινε δηλ. προτροπή σ' όλες νά προσεύχονται
 στους θεούς. —δέ = ώστόσο. —τό κήδος = ή λύπη, τό πένθος. —
 έφῆπτο = (τίς) έβρισκαν· ρ. έφάπτω..

242 - 253 : —ό δόμος = ή κατοικία, άνάκτορα (δέμω). —ξεστός
 = λεϊός, γιαλιστός. —ξεστής αιθούσῃσι = μέ στοές πού σχηματί-
 ζονται μέ κίονες από πελεκημένο καί άρα γιαλιστερό μάρμαρο. —
 τετυγμένον· ρ. τεύχω = κατασκευάζω. —αυτάρ· σάν συμπλεκτ.
 σύνδεσμος = καί. —δεδμημένος· ρ. δέμω = οίκοδομῶ. —μνηστή
 άλοχος = ή γυναίκα πού τή ζήτησαν σέ γάμο, ή νόμιμη σύζυγος. —
 κούρη = νεαρή γυναίκα, κόρη. —τέγεος = στεγασμένος (τέγω, στέ-
 γω = στεγάζω· λατ. tego). —αίδοιος = ό άξιος γιά σεβασμό, σεμνός.
 —ένθα = εκεί, δηλ. μπαίνοντας στό πανέμορφο άνάκτορο τοῦ Πριάμου
 (στ. 242). —ηπίδωρος μήτηρ = γλυκειά, στοργική μητέρα (ήπιος
 + δῶρα). —είσάγουσα = φέρνοντας μέσα. —είδος = μορφή· αйт. τῆς
 άναφ. —έν φῷ· ένφῶ = έσφιξε. —έκτ' όνόμαζεν = τόν προσφωνούσε,
 μέ τ' όνομά του· ό στ. 253 έπαναλαμβάνεται πολύ συχνά στόν Όμηρο.

254 - 262 : —τίπτε· τίποτε ; = γιατί άραγε; —θρασύς = άγριος.
 —ή μάλα δή = άσφαλώς. —τείρω = κατατρίβω, καταπονῶ. —δυσώ-
 νυμος = εκείνος πού τ' όνομά του προκαλεῖ κακό, καταραμένος (δυσ
 + όνυμα, όνομα). —ένθάδε· σύναψε μέ τό έλθόντα. —άνῆκεν =
 παρόρμησε. —άκρη πόλις = τό ψηλό μέρος τῆς πόλης, ή άκρόπολη.

—**χειρας ἀνέχω** = ὑψώνω τὰ χέρια, προσεύχομαι. —**μελιηδὺς** = γλυκὺς σάν τὸ μέλι. —**ἐνείκω**· ὑποτακτ. ἄορ. ρ. φέρω, ἡνεικα. — **σπείσης**· ρ. σπένδω. —**καὺτός**· ἀντίθ. μέ τὸ ἀθανάτοισι· δηλ. ὄχι μόνο τοὺς θεοὺς νὰ τιμήσεις ἀλλὰ καὶ σὺ νὰ αἰσθανθεῖς ἀνακούφιση. — **δνήσσαι**· δνίναμαι = ἀπολαμβάνω, εὐχαριστοῦμαι. —**ἀνδρὶ δέ**· τὸ δέ στή σημασία τοῦ γάρ. —**κεκμηῶτι**· κεκμηῶς ἀντί κεκμηκῶς· πρkm. τοῦ κάμνω = κουράζομαι. —**ἄέξοι**· ἄέξω = αὐξάνω. —**τύνη**· σύ.

263 - 278 : **μέγας** = ψηλός. —**κορυθαίολος** = πού ἀνεμίζεται ὁ λόφος (ἡ φοῦντα) τῆς περικεφαλαίας του· ἐπομένως εὐκίνητος, ὀρμητικός. —**μοι** = γιὰ χάρη μου, γιὰ μένα. —**αἶρω** = σηκώνω, προσφέρω. —**μελίφρων** = πού γλυκαίνει τὴν ψυχὴ. —**ἀπογυῖω** = παραλύω τὰ μέλη· γυῖα = μέλη. —**λάθωμαι**· λανθάνω, λήθω στοὺς μέσους τύπους = ξεχνῶ· μὴ λάθωμαι μένεος = μὴ χάσω τὴν ὁρμή μου. Λέγεται καὶ ἡ ἀντίθετη ἔκφραση : μνήσασθαι θούριδος ἀλκῆς. —**χερσὶ δέ**... = ἄλλωστε μέ χέρια. —**λείβω** = χύνω κρασί γιὰ σπονδὴ. —**αἶθοψ** = λαμπρός, πού σπιθίζει (αἶθω = λάμπω). —**ἄζομαι** = φοβοῦμαι, ἀπὸ εὐσέβεια ἀποφεύγω κάτι. —**οὐδέ πη** = μέ κανένα τρόπο. —**ἔστι**· ἔξεστι. —**κελαινεφῆς** = πού μαζεύει τὰ μελανὰ σύννεφα (κελαινός)· ἐπίθ. τοῦ Δία. —**ὁ λύθρος** = λάσπη ἀπὸ αἷμα καὶ χῶμα. —**πεπαλαγμένος** = λερωμένος, πιτσιλισμένος (ρ. παλάσσομαι, πηλός, λατ. palus). —**νῆος** = ναός. —**ἀγελείη**· πού παίρνει τὴ λεία· ἐπίθ. τῆς Ἀθηνᾶς, ἐπειδὴ αὐτὴν ἐπικαλοῦνταν στίς ληστρικές ἐπιδρομές. —**τὰ θύεα** = οἱ θυσίες, οἱ προσφορές. —**ἀολλίζω** = συγκεντρώνω. —**πέπλος** = γυναικεῖο φόρεμα. —**τοι**· σύναψε μέ τὸ ἐστὶ = εἶναι γιὰ σένα, εἶναι κατὰ τὴ γνώμη σου. —**χαριέστατος** = πολὺ ὠραῖος. —**ἡύκομος** = μέ ὠραῖα μαλλιά. —**θές καὶ ὑποσχέσθαι**· τὸ ἀπαρέμφ. σάν προστ. Ἀντικμ. τοῦ ὑποσχέσθαι εἶναι τὸ ἱερυσέμεν. —**ἥνις** = ἐνός ἔτους, χρονιάρικος. —**ἥκεστας**· ἥκεστος = ἀδάμαστος (στερ. α + κεστός, κεντός, κεντέω), κυρίως ἀκέντητος. —**αἶ κε** = ἄν. —**ἐλεῶ** = σπλαχνίζομαι. —**ἀπόσχη**· ἀπέχω μετβ. = κρατῶ μακριά, ἀπομακρύνω. —**μήστωρ**· Ε 272.

279 - 285 : **μετελεύσομαι**· μετέροχομαι = πηγαίνω πρὸς κάποιον. —**εἰπόντος** (ἐμοῦ) = σ' ὅ τι τοῦ πῶ. —**αὔθι** = ἐκεῖ, στὸν τόπο πού βρίσκεται. —**χάνοι γαῖά οἱ** = ν' ἀνοίξει γι' αὐτόν ἡ γῆ, νὰ τὸν καταπιεῖ ἡ γῆ· ρ. χάσσω. —**πῆμα**· κατγρμ. στο μιν. —**τοῖο**· τοῦ... —**εἶσω**

Ἄιδος· δόμον Ἄιδος = στὸν Ἄδη. — **ἄτερπος**· ἀντί ἀτερπής = δυσάρεστος, πικρός. — ἡ **διζύς** = ἡ λύπη, ἡ δυστυχία. — **ἐκκλελαθέσθαι** = ὅτι λησμόνησε ὁλότελα.

Νά ἀναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις : **ἔνεσαν, εἰλήλουθας, ἀνῆκε, πήσθα, τύνη.**

γ') **Σκαιαὶ Πύλαι** : Κοίτ. Γ 145. — **φηγός** : Τό δέντρο τοῦτο στήν εἴσοδο τοῦ τείχους ἦταν γιά τούς Τρῶες δέντρο ἱερό ἀφιερωμένο στό Δία. — **δόμον περικαλλέα Πριάμοιο** : Τά ἀνάκτορα τοῦ Πριάμου ἦταν συγκρότημα ἀπό πολλά κτίρια, ὅπως γινόταν καί μέ τ' ἀνάκτορα τῆς Ἑλλάδας (Μυκηναῶν, Τίρυνθος, Κρήτης κ.ἄ.). Τό κύριο μέρος τοῦ ἀνακτόρου ἦταν πάντοτε τό μέγαρον (δῶμα) καί μπροστά σ' αὐτό ἡ αἴθουσα. Μέσα στήν αὐλή ὅμως ὑπῆρχαν κι ἄλλα κτίρια πού χρησίμευαν ὡς κατοικίες τῶν παιδιῶν τοῦ βασιλέα, ὡς γυναικωνίτες, ἀποθήκες, λουτρῶνες κτλ. Στό ἀνάκτορο τοῦ Πριάμου πρέπει νά φανταστοῦμε στήν αὐλή, δεξιά κι ἀριστερά, σειρά ἀπό τέτοια κτίρια, πού ἔκαναν ἐντύπωση μέ τούς ὡραίους κίονες στήν εἴσοδο καθενός (ἐστῆς αἰθούσῃσι). — **χερσὶν ἀνίπτοισιν** : Κατά τούς ἥρωικούς χρόνους ἦταν ἔθιμο θρησκευτικό νά πλύνουν τά χέρια πρὶν κάνουν θυσία ἢ σπονδή.

286 - 341

α') 286 - 296 : — **μολοῦσα** = ἀφοῦ ἤρθε· ρ. βλώσκω - ἔμολον. — **κέλομαι** = παρακαλῶ, διατάζω. — **κατὰ ἄστν** = στήν πόλη. — **θάλαμος** = ἰδιαιτέρο δωμάτιο ὅπου φυλάγοταν τά πολύτιμα πράγματα. — **κνώεις** = εὐωδιαστός. — **οἱ**· τῇ Ἑκάβῃ. — **παμποικίλα** = ὁλοκέντητα. — **ἔργα** = ἐργόχειρα. — **θεοειδής** = θεόμορφος. — **ἐπιπλῶς** = ὅταν ἐπλευσε, ταξίδεψε· ρ. ἐπιπλέω. — **τὴν ὁδὸν ἦν** = στό ταξίδι πού. — **ἀνήγαγε** = ἔφερε ἐπάνω. Ἡ ἀνά, ἐπειδὴ τό ταξίδι ἔγινε πρὸς τά βορινά. — **εὐπατέρεια** = ἀρχοντική. Κυρίως, αὐτή πού ἔχει εὐγενή πατέρα. — **ἀειραμένη**· ἀείρω· Ζ 264. — **δῶρον**· κατγρ.. — **νείατος** = τελευταῖος. — **βῆ ἰέναι** = ξεκίνησε. — **μετασσεύομαι** = πηγαίνω γρήγορα.

297 - 304 : — **τῇσι**· στήν Ἑκάβῃ καί τίς ἄλλες. — **ῶξε**· οἶγω = ἀνοίγω. — **Κισσῆς** = ἡ κόρη τοῦ Κισσέα. — **ἔθηκαν· τίθημι** στή

σημασία τοῦ κάνω. —**δολολυγῇ** = μέ φωνές. —**εὐχομαι** = κάνω δέηση, παρακαλῶ. —**ἀράομαι** = προσεύχομαι.

305 - 311 : —**ρυσίπτολις** = πού προστατεύει, πού σώζει τήν πόλη (**ρύομαι** + **πόλις**). —**ἄξον**· ἄγνυμι = σπάζω. —**δή** = πλέον, πιά. —στ. 308-310 = 274-276. —**ἀνανεύω** = σηκώνω ἀρνητικά τό κεφάλι, ἀρνιέμαι.

312 - 325 : —**δῶμα** = κατοικία, ἀνάκτορο. —**τεύχω** = κατασκευάζω, κτίζω. —**ἐριβῶλαξ**· Α 155. —**τέκτων**· Ε 59. —**ἐνθα** = ἐκεῖ. —**πάροιθε**· σύναψε μέ τό δουρὸς = ἀπό τό μπροστινό μέρος τοῦ δόρατος. —**περὶ δέ** = καί γύρω στή βάση τῆς αἰχμῆς. —**περὶ θέε** = τήν τριγύριζε· ρ. θέω = τρέχω. —ὁ **πόρκης** = κρίκος. —**τόν δέ**· τόν Ἀλέξανδρο. —τά **τεύχεα**· Γ 195. —**ἔπω** = ἀσχολοῦμαι μέ κάτι. —**ἀγκύλος**· Ε 209. —**ἀφάω** = ψηλαφῶ, μεταπιάνω. —**μετὰ** = μεταξὺ. —**ἥστι**· ἤμαι. —**νεικέω** = κάνω ἐπίπληξη. —**αἰσχροῖα ἔπη** = βάρια, προσβλητικά λόγια.

326 - 331 : —**δαιμόνιος** = ἀλλόκοτος. —**οὐ καλὰ** = ὄχι καλὰ, ὄχι ὀρθά. —**μέν**· βεβαιωτ. —ὁ **χόλος** = ὁ θυμός. —**φθινύθω** = μαραίνομαι, χάνομαι. —**αἰπὺς** = ψηλός. —**μάρναμαι**· μάχομαι. —**ἡ αὐτὴ** = κραυγὴ τῆς μάχης, ἡ μάχη. —**ἀμφιδέδηκε** = ἀνάψε γύρω· δαίω = καίω. —**μαχέσαιο ἄν** = θά ἔκανες ἐπίπληξη, θά τὰ βαζεις. —**ὄν τινά που**· ἡ πρόταση εἶναι ἀναφ. ὑποθ. = ἄν τυχόν κάποιον. —**μεθιέντα· μεθίημι** = ἀφήνω, παραμελῶ. —**στυγερὸς** = φρικαλέος. —**ἀνα**· ἐπέρρ, μέ ἔννοια προσταγῆς = (σήκω) ἐπάνω. —**δήιος** = καυστικός, καταστρεπτικός (δαίω). —**θέρηται**· θέρομαι = καίομαι.

332 - 341 : —**ἡ αἶσα** = τό πρέπον, τό ὀρθό· κατ' αἶσαν = ὀρθά, δίκαια, ὅπως μοῦ ἄξιζε. —**οὐδ' ὑπὲρ αἶσαν** = ὄχι πέρα ἀπό τό ὀρθό, ὄχι ἄδικα. —**τοῦνεκα** = γι' αὐτό τό λόγο. —**σύνθεο**· συντίθεμαι = βάζω στό νοῦ μου, προσέχω τό λόγο κάποιου. —**οὐ τοι** = ἀλήθεια ὄχι. —**νέμεσις - ιος**. ἀγανάκτηση. —τό **ἄχος** = ἡ λύπη. —**προτρέπομαι** = στρέφομαι πρὸς κάτι, παραδίδομαι. —**παρειποῦσα**· παρεῖπον = παρακίνησα, ἔπεισα. —**ὄρμησε**· ὀρμάω· μτβτ. κάνω κάποιον νά κινηθεῖ. —**μοι καὶ αὐτῷ** = ὅπως· καί σέ μένα τόν ἴδιο. —**λῶιον**· λῶον· συγκρ.

τοῦ ἀγαθός. — **ἐπαμείβομαι** = πηγαίνω μέ τή σειρά. — **ἐπιμένω** = περιμένω. — **ἄρῃα** = πολεμικά. — **δύω** = νά ντυθῶ, νά φορέσω. — **μέτειμι** = ἔρχομαι κατόπι, ἀκολουθῶ. — **κιχήσσεσθαι** κιχάνω, κίχημι. Ε 187.

β') Ἰω. τύπος τοῦ ρ. ἐπιπλέω : **ἐπιπλώω** καί μετχ. ἀορ. β' **ἐπιπλώς**.

— Δοτική τοῦ ὀνόματος νέμεσις : **νεμέσι** ἀντί νεμέσει.

— **Νά ἀναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις : ποτί, κατεβήσето, τῆσι, ἦστο.**

γ', **ἐς θάλαμον κηώντα** : Τό δωμάτιον, ὅπου φυλάγονταν τά φορέματα εὐωδιάζε, ἀπό τά ἀρώματα, πού ἔβαζαν ἀνάμεσά τους, γιά νά τά προφυλάγουν ἀπό τό σκῶρο ἀλλά καί γιά νά ἀποκοτῶν ὠραία καί μόνη μυρωδιά. — **ἔργα γυναικῶν Σιδονίων** : Τά λεπτά καί περίτεχνα κεντήματα τῶν πέπλων ἦταν προϊόντα ἀνατολίτικης χειροτεχνίας, ὅπως γινόνταν καί κατὰ τή βυζαντινὴ ἐποχὴ καί σήμερα ἀκόμα. Ἰδιῶς οἱ πόλεις τῆς Φοινίκης ἦταν κέντρα βιομηχανίας εἰδῶν πολυτελείας, ὅπως εἶναι πολύτιμες βαφές, ἀρώματα κ.ἄ. Ἰδιαιτέρως ἀναφέρεται ἀπό τόν Ὅμηρον ἡ Σιδόνα ὡς κέντρο τέχνης (πολυδαίδαλοι Σιδόνες). — **Θεανῶ** : Ἦταν κόρη τοῦ Κισσέα, τοῦ βασιλέα τῶν Θρακῶν καί σύζυγος τοῦ Ἀντήνορα. — **τάς Ἀλέξανδρος ἤγαγε** : Ἐπιστρέφοντας ὁ Πάρης ἀπό τήν Ἑλλάδα συνέχισε τίς ληστρικές του ἐπιθέσεις σέ παράλιες πόλεις τῆς Φοινίκης. Τά πειρατικά αὐτά ταξίδια, ὅπως λέγει καί ὁ Θουκυδίδης», ὄχι μόνο δέν ἔφερναν ντροπὴ ἐκείνη τήν ἐποχὴ ἀλλά μάλλον ἔδιναν δόξα σ' αὐτοῦς πού τά ἐπιχειροῦσαν. — **ὀλολυγῇ** : Ἰσως ὁ ποιητής ἐννοεῖ θρησκευτικά ἐπιφωνήματα, πού ἔλεγαν ὅλες οἱ γυναῖκες μαζί μέ ρυθμό, ὅπως γινόνταν καί σ' ἄλλες στιγμές ἐπίσημες. — **θάλαμον καὶ δῶμα καὶ αὐλὴν** : Ἐπαναλαμβάνεται ἐδῶ ὁ συνηθισμένος τύπος τῶν Ὀμηρικῶν ἀνακτόρων μέ τή διαφορὰ ὅτι τό κύριο μέρος λέγεται δῶμα καί ἡ αἶθουσα αὐλή. — **ἔγχος ἐνδεκάπηχυ** : Δέ γνωρίζομε μέ τί μέτρο ὑπολογίζει τό μῆκος τοῦ δόρατος τοῦ Ἑκτοράς. Ὅπως καί νά 'ναι θέλει νά παραστήσει ὅτι τό δόρυ τοῦ ἥρωα ἦταν ἐξαιρετικά μακρό. — **πόρκης** : Κρίκος πού στερέωνε τήν αἰχμὴ στό ξύλο τοῦ δόρατος καί ἐπὶ πλέον στόλιζε τό δόρυ. — **χόλον τόνδε** : Ὁ χόλος τοῦ Πάρη προερχόταν ἀπό τό γεγονός ὅτι εἶχε ἀποτύχει στή μονομαχία του μέ τό Μενέλαο καί γιά τοῦτο οἱ Τρῶες τόν κατηγοροῦσαν.

—Ποῖόν τύπο ἄνδρός παρουσιάζει ἐδῶ ὁ Πάρις ; Προσδιορίσετε τήν ἀντίθεση ἀνάμεσα ο' αὐτόν καί τόν "Ἐκτορα.

342 - 368

α') 342 - 358 : —**μειλίχιος** = γλυκός, μαλακός. —ὁ **δαήρ**· Γ 180. —**κύων** = ἀναιδής. —**κακομήχανος** = κακοῦργος. —**ὀκρυόεσσα** = φρικτή (κυρίως : κρυόεις, τό κρύος), —**ὥς ὄφελε** = εἶθε. 'Η σειρά τῶν λεξ. : ὥς κακή ἀνέμοιο θύελλα ὄφελε οἴχεσθαι... —**ὄτε πρῶτον** = ἀμέσως μόλις. —**οἴχεσθαι προφέρουσα** = ν' ἀρπάξει μέ μιᾶς. —**προφέρω** = ἀρπάζω, παρασύρω. —**θύελλα ἀνέμοιο** = ὀρμητικὸς ἄνεμος ἀνεμοθύελλα. —**πολύφλοισβος**· Α 34. —**κύμα ἀπόερσε** = νά μέ παρᾶσερνε τό κύμα. ('Η πρότ. ἔχει δυνητ, σημασία. "Ἐχει παραλειφθεῖ τό *κην*· ρ. ἀπαντᾷ. —**πάρως** = πρίν, παρὰ νά... —**ᾧδε** = ἔτσι ὅπως ἔγιναν. —**τεκμήραντο**· ὅρισαν, ἀποφάσισαν ρ. *τεκμαίρομαι* (τέκμαρ = τέλος). —**ἔπειτα** = μετὰ τό κακό πού ἔκανα. —**ἤδη** = νά ἤξερε, νά ἐννοοῦσε. "Εξακολουθεῖ ἡ ἀνεκπλήρωτη εὐχή τῆς 'Ελένης. —**νέμεσις** = ἡ κατάκριση. —**αἴσχεια** = κατηγορίες, βρισιές, —**ἔμπεδοι φρένες** = σταθεροί, ὑγιῆς νοῦς. —**ὀπίσσω** = στό μέλλον. —**τῷ** = γιά τοῦτο. —**ἐπαυρήσασθαι** = ὅτι θά ἀπολαύσει, θά πληρωθεῖ. —**δίφρος** = κάθισμα χαμηλό. —**πόνος** = κόπος, ἀγώνας. —**σε φρένας**· σοῦ φρένας = τήν ψυχή σου. —**ἀμφιβέβηκε** = περικυκλώνει, πιέζει. —**ἡ ἄτη** = ἡ ἁμαρτία, τό κακό. —**ἐπὶ θῦκε** = ἔρριξε ἐπάνω. —**ὀπίσσω**· Ζ 352. —**πέλομαι**· εἰμί. —**πελώμεθα αἰοίδιμοι** = νά γίνουμε θέμα γιά τραγούδι. —**ἐσόμενοι** = οἱ κατοπινοί, οἱ μεταγενέστεροι.

359 - 368 : —**καθίζω** = βάζω κάποιον νά καθίσει. —**φιλέουσα περ** = ὅσο στοργική κι ἂν εἶναι ἡ περιποίησή σου. —**ἐπέσσυται** = σπεύδει, θέλει παρκ. τοῦ ἐπισσεύομαι σέ σημασία ἐνεστ. —**μέγα**· ἐπίρ. —**ἐμείο**· γεν. ἀντικ. στό ποθῆν. —**ποθῆν ἔχουσι** = ποθοῦν, περιμένουν. —**ὄρνυθι**· ὄρνυμι. —**ἐπείγομαι** = βιάζομαι, κάνω γρήγορα. —**καταμάρπτω** = προφτάνω. —οἱ **οἰκῆες** = οἱ οἰκεῖοι. —**ἡ ἴξομαι αὐτίς** = ἡ νά ἔρθω πάλι. —**ὑπότροπος** = ἐπιστρέφοντας. —**με**· σύναψε μέ τό δαμόωσι. —**ὑπὸ χερσὶ** = κάτω ἀπό τά χέρια. Εἶναι ἡ στή θέση, δοτ. ὄργαν. ἡ κυριολεξία ἐπειδὴ αὐτός πού σκοτώνεται πέφτοντας βρίσκεται κάτω ἀπό τά χέρια ἐκείνου πού τόν σκοτώνει. —**δαμόωσι**· δαμάουσι.

β') οὐ τι προσέφη: ἴσως ἀπὸ ἀγανάκτηση πρὸς τὸν ἀδελφὸ του ἢ ἐπειδὴ ἡ Ἑλένη δέν πρόλαβε νὰ τοῦ ἀπευθύνει τὸ λόγο. Ὅπως καὶ νὰ 'ναι ἡ σιωπὴ αὐτῇ τοῦ Ἑκτορα εἶναι χαρακτηριστικὴ. — **ὅς ἦδη νέμεσιν**: Ἡ Ἑλένη παραπονιέται ὅτι ὁ Πάρις δέν ξέρει τί προκαλεῖ τὴν ἀγανάκτηση καὶ τὴν κατηγορίαν τῶν ἀνθρώπων. Ἡ ἄγνοια αὐτῇ τὸν κάνει τόσο μηδαμινὸ, ἐπειδὴ κατὰ τίς ἠθικὰς ἀντιλήψεις τῆς ἐποχῆς μιὰ πράξις εἶναι ἠθικὴ ἢ ἀνῆθικη στὸ μέτρο πού ἐπιδοκιμάζεται ἢ κατακρίνεται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. — **πελώμεθα ἀοίδιμοι**: Ἡ ἀφορμὴ καὶ τὰ ἐπεισόδια τοῦ Τρωικοῦ πολέμου ψάλλονταν σάν ἐπικά τραγούδια, ὡς τοὺς χρόνους τοῦ Ὀμήρου καὶ ὁ ποιητὴς κάνει τὸν ὑπαινιγμὸ ἔχοντας ὑπόψιν ὅλα αὐτὰ.

— **Νὰ ἀναγνωριστοῦν τὰ συναισθήματα πού κατέχουν τὴν Ἑλένη καὶ τὸ συναισθημα τοῦ Ἑκτορα.**

369 - 406

α') 369 - 380: — **δόμοι εὖ ναιετάοντες** = ὠραία κατοικία. Κυρίως σπιτί, ὅπου κατοικεῖ κανεὶς καλά. Τὸ ἐπίθ. λέγεται καὶ γιὰ πόλεις. — **εὐπεπλος** = πού φορεῖ ὠραῖο φόρεμα, καλοντυμένη. — **γοάω** = θρηνῶ. — **μύρομαι** = θαυμάζω, κλαίω. — **ἀμύμων**. Ε 9. — **τέτμεν** = βρῆκε· ἔτετμον (πότμος). — **ἔστη ἐπ' οὐδὸν ἰών**. ἰών ἐπ' οὐδὸν ἔστη. — **ὁ οὐδὸς** = τὸ κατώφλι. — **εἰ δ' ἄγε**. παρακελευσματικό. Συμπλήρωσε εἰ δὲ βούλει, ἄγε... — **νημερτής** = ἀλάνθαστος, ἀληθινός (νῆ + ἀμαρτάνω). — **ἡ γαλόως**. Γ 122. — **ἡ εἰνάτηρ - ἔρος** = συνनुφάδα. — **ἔς Ἀθηναίης**. ἔς νηὸν Ἀθηναίης. — **ἰλάσκονται** = ζητοῦν νὰ ἐξιλεώσουν. Ἐνεστ. ἀποπειρ.

381 - 389: — **ὀτρηρὸς** = εὐκίνητος, πρόθυμος. Ἐπίθ. τῶν ὑπηρετῶν. — **ἡ ταμίη** = ἡ οἰκονόμος. — **μάλ' ἄνωγας** τὸ μάλα στή σημ. τοῦ ἔντογα, ρητά. — **οὐνεκα** = ἐπειδὴ. — **τείρομαι** = καταπονιέμαι. — **κράτος** = ἡ νίκη, ἡ ὑπεροχή. — **ἀφικάνει**· ἐνεστ. μέ σημ. παρκ. — **μαινομένη** = ταραγμένη, ἔξω ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ της. — **ἡ τιθήνη** = ἡ τροφός (ἀναδιπλ. θέμα θη - θῆλυς).

390 - 406: — **ἦ**. Ε 280. — **ἀπέσσυτο** = ἔφυγε βιαστικά (σέω = θέτω σὲ γρήγορη κίνηση). — **ἐυκτιμέναις** = καλὰ χτισμένες, καλοστρω-

μένες. —ή **ἀγυιά** = ὁ δρόμος. —**εὔτε** = ὅταν, τή στιγμή πού... —**τῇ** = ἀκριβῶς στή θέση. —**διεξίμεναι** = νά περάσει ἔξω. —**ἐνθα** = ἐκεῖ. —**πολύδωρος** = προικισμένη μέ πολλά χαρίσματα. —**ὑπὸ Πλάκῳ** = στίς ὑπάρειες τοῦ βουνοῦ Πλάκου. —**ὕληεις** = δασωμένος (ἡ ὕλη). —**Κιλικέσσιν ἄνδρεσσιν** = στό λαό τῶν Κιλικίων. —**ἔχετο Ἑκτορι** = (σύντ. παθητ. στή νεοελλην. εἶναι ἐνεργητ.) τήν εἶχε ὁ Ἑκτορας, ἦταν γυναίκα τοῦ Ἑκτορα. —**χαλκοκορυστῆς** = ὀπλισμένος μέ χαλκό (κορύσσω = ὀπλίζω). —**ἔπειτα** = τότε. —**ἀταλάφρων** = ἀθῶος, ἀκακος (ἀταλά = τρυφερά + φρήν). —**αὕτως** = ἔτσι. —**ἀλίγκιος** = ὅμοιος. —**καλέεσκε** = φώναζε συνήθως. —**ἐρύετο**· **ῥύομαι** = σώζω. Ε 23. —**μείδῃσεν**· ρ. **μειδάω, μειδιάω**. —**ἄγχι οἱ** = κοντά του. —**παρίστατο** = στεκόταν πλάι του. —στ. 406· Ζ 253.

β') Νά ἀναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις : **διεξίμεναι, Κιλικέσσι, καλέεσκε, ἔφατο**.

γ') **σὺν ἀμφιπόλῳ ἐπέπλῳ** : Δεῖγμα ἀρχοντικῆς καί ἀνετης ζωῆς ἀποτελεῖ καί ἡ περιποιημένη ἐμφάνιση τῶν ὑπηρετῶν γενικά. —**ταμίη** : Εἶναι ἡ οἰκονόμος καί γενικά αὐτή πού κατευθύνει τίς ὁμωές στό ἔργο τους. Στή θέση αὐτή προτιμοῦσαν συνήθως τήν πιό πιστή καί ἡλικιωμένη κάπως καί γιά τοῦτο καί συχνά χαρακτηρίζεται **αἰδοίη ταμίη**. —**ἐυκτιμένας κατ' ἀγυιάς** : Οἱ δρόμοι τῆς Ὀμηρικῆς πόλης ἦταν στρωμένοι μέ πέτρες κι ἀσβέστη. Εἰδικά γιά τό Ἴλιο, τοῦτο πιστοποιήθηκε ἀπό τίς ἀνασκαφές τοῦ Σλήμαν καί τοῦ Δαῆρπφελδ. —**Ἀνδρομάχη θυγάτηρ Ἡετίωνος** : Ἀλησμόνητη γυναικεία μορφή, ἔτσι ὅπως ζωγραφίζεται μέσα στά Ὀμηρικά ἔπη, εἶναι ἡ σύζυγος τοῦ Ἑκτορα, πού ὑπενθυμίζει πιό κάτω στόν ἄνδρα της τή θλιβερή ἱστορία τῆς ζωῆς της. Ἀμέσως ἀπό τήν πρώτη της αὐτή ἐμφάνιση κερδίζει τή συμπάθεια τοῦ ἀναγνώστη καί τοῦ ἐμπνέει τό θαυμασμό. —**Κιλικέσσιν ἄνδρεσσιν ἀνάσσων** : Οἱ Κιλικεῖς τῶν Ὀμηρικῶν χρόνων κατοικοῦσαν στή Μεγάλη Φρυγία χωρισμένοι στά δύο στό ἓνα τμήμα πρωτεύουσα ἦταν οἱ Ὠῆβες, στό ἄλλο ἡ Λυρνησσός. Στή χώρα πού ἀπό αὐτούς ὀνομάστηκε Κιλικία μετανάστευσαν σέ χρόνους μεταγενέστερους. —**οἷος γάρ ἐρύετο Ἴλιον Ἑκτωρ** : Ὁ Ἑκτορας δέν ἦταν μόνο αὐτός πού ρύθμιζε τήν ἄμυνα τοῦ Ἰλίου ἀλλά καί κατά τή μάχη ἔδινε λαμπρό παράδειγμα φιλοτιμίας καί ἡρωισμοῦ (πρβλ. καί τούς λόγους

της Ἑλένης 355). — **μείδῃσεν ἰδὼν ἐς παῖδα σιωπῇ** : Ἀριστοτέλης πάντοτε ὁ Ὅμηρος, ὅταν ζωγραφίζει τὰ ἀνθρώπινα πάθη, μεταχειρίζεται κι ἐδῶ πολὺ ἀπλὸ ἀλλὰ καὶ πολὺ ἐκφραστικὸ τρόπο, γιὰ νὰ παραστήσει τὴ στοργή καὶ ταυτόχρονα καὶ τὴν ἀγωνία τοῦ Ἑκτορα γιὰ τὴν τύχη τοῦ παιδιοῦ του.

407 - 465

α') 407 - 428 : — **δαιμόνιε**· ἐδῶ προσφώνηση ἀγάπης εὐλογημένη, καημένη. — **φθίσει**· μτβτ. φθίνω = ἀφανίζω. — **νήπιαχος** = μικρός (παραλλ. τύπος τοῦ *νήπιος*). — **ἄμμορος** = ἄτυχος, δυστυχής (στερ. α + *μόρος*). — **κέρδιον** = ὠφελιμότερο, καλύτερο. — **ἀφαμαρτάνω τινός** = χάνω, στεροῦμαι κάτι. — **δύομαι χθόνα** = κατεβαίνω στὴ γῆ, πεθαίνω. — **ἡ θαλπωρῇ** = ἡ παρηγοριά. — **πότμον ἐπίσπης**· *πότμον ἐφέπω* = ἀκολουθῶ τὴν κοινὴ μοίρα, πεθαίνω : *ἐπίσπης*· ἄορ. ὑποτακτικ.· ἐδῶ ὡς τετελεσμένος μέλλ. — **ἄχρα** = θλίψεις, σέ ἀντίθεση μετὰ τὴν θαλπωρῇ. — **ἄμὸς** = δικός μας. — **ἐκ...πέρσεν**· *πέρθω* = λεηλατῶ πόλιν ποῦ ἔχει κυριευθεῖ. — **εὖ ναιετάουσιν**· Z 370. — **ἐξενάριξε**· E 151. — **σεβάσαστο**· *σεβάζομαι* = δέ με ἀφήνει ἡ συνείδησή μου. — **κατέκχε**· ἄορ. τοῦ κατακαίω. — **ἔντεα**· E 220. — **δαίδαλος**· E 60. — **χέω σῆμα** = χύνω χῶμα, γιὰ νὰ σχηματιστεῖ τύμβος· γενικά = κάνω τάφο. — **νύμφαι ὄρεστιάδες** = νύμφες τῶν βουνῶν. — **αἰχίλοχος**· E 115. — **ὁ κασίγνητος** = ὁ ἀδελφός. — **ἰῶ**· ἴος - ἴα - ἴον = ἕνας, μία, ἕνα. — **κατέπεφνε** = σκότωσε. — **ποδάρκης**· A 121. — **ἐπὶ βουσί** = ἀνάμεσα στὶς ἀγελάδες, ἐνῶ φύλαγε τὰ βόδια. — **εἰλίποδες** = ποὺ στρέφουν πρὸς τὰ μέσα τὰ πόδια. Ἐπίθ. τῶν βοδιῶν (βλ. καὶ Ὀδύσσ. α 92) — **ἀργεννός**· Γ 141. — **βασίλευεν** = ἦταν βασίλισσα. — **δεῦρο** = ἐδῶ, στὸ στρατόπεδο τῶν Ἀχαιῶν. — **ῥμα** = μαζί μέ. — **τό κτέαρ - ατος** = κτῆμα. — **ἄψ** = πίσω, στὴ χώρα της. — **ἀπερείσια ἄποινα**· A 13. — **ἰοχέαιρα**· E 53.

429 - 439 : — **ἄτάρ** = ὅμως, λοιπόν. — **θαλερός** = δυνατός, ἀκμαῖος. — **μῖμνω** = μένω. — **ὄρφανικός** = ὄρφανός — **στῆσον**· ἴστημι· μετβτ. κάνω νὰ σταθεῖ, τοποθετῶ. — **ὁ ἐρινεός** = ἡ ἀγριουσικιά (νεοελλην. ὀρνός). — **ἄμβατος** = ποὺ μπορεῖ νὰ πατηθεῖ, εὐπρόσβλητος. — **ἐπίδρομος** = ὅπου μπορεῖ κανένας νὰ πλησιάσει. — **ἐπλετο**· πέλομαι· ὁ

ἀόρ., ἐπειδὴ ἡ ἀπόπειρα ἔγινε ἤδη. — **τῇ γε**. — σ' αὐτό ἀκριβῶς τό ση-
μεῖο. — **ἐπειρήσαντο** = ἔκαναν ἀπόπειρα. — **ἀγακλυτὸς** = πολυδόξα-
στος, τρανός (ἄγα—, ἄγομαι + κλυτός). — **ἡ που** = ἡ ὅπως φαντάζο-
μαι. — **ἐνισπε**· ἐνέπω. — **θεοπρόπιον**· Α 85. — **ἡ νυ** = ἡ ἴσως. — **θυμὸς**
ἐποτρύνει καὶ ἀνώγει = ἡ ψυχὴ τους τοὺς παρορμᾷ καὶ τοὺς προ-
τρέπει.

440 - 465 : — **ἡ καὶ** = βέβαια καί. — **μέλοι μοι** = σκέπτομαι, παίρ-
νω ὑπόψη. — **τάδε πάντα**· ὅσα εἶπε ἡ Ἀνδρομάχη. — **αἰνῶς** = πολύ.
— **αἰδέομαι** = ντρέπομαι. — **ἐλκεσίπεπλος** = πού σέρνει τὸν πέπλο.
Τό ἐπίθ. ἐκφράζει τὴ χάρη τῶν εὐγενῶν γυναικῶν τοῦ Ἰλίου. — **κακὸς**
ὧς = σάν δειλός. — **νόσφιν** = μακριά. — **πολέμοιο**· σύναψε μέ τό
νόσφιν. — **άλυσπάζω**· Ε 253. — **μάθον** = ἔμαθα, συνήθισα. — **πρώτοισι**·
κατγρ. στό Τρώεσσι = μέ τοὺς Τρῶες, πού εἶναι στήν πρώτη γραμμῇ.
— **ἀρνύμενος**· ἀποπειρ. ἐνεστ. τοῦ ἀρννμαι = διασώζω. — **κατὰ φρέ-
να καὶ κατὰ θυμόν** = μέ τήν καρδιά μου καὶ τήν ψυχὴ μου. Δηλ.
τό προαισθάνομαι καὶ τό νιώθω. — **ὅτ' ἄν ποτε** = ὅταν κάποτε θά.
— **δῶλῃ** = θά ἔχει καταστραφεῖ. — **Ἴλιος ἱρή** = ἡ ἱερή, ἡ θεοαγά-
πητη πόλη τοῦ Ἰλίου. — **ἑυμμελὴς** = ὁ καλὸς ἀκοντιστής, ὁ πολεμι-
κός (εὖ + μελή = μελὴς, τό ξύλο ἀπό τό ὁποῖο κατασκευάζετο τό
δόρυ). — **ἄλγος Τρώων** = ἡ λύπη πού θά νιώσω γιά τοὺς Τρῶες.
— **οὐτ' αὐτῆς Ἑκάβης**· οὐτ' ἄλγος αὐτῆς Ἑκάβης. — **οἱ κεν πέσοιεν**
= πού ἴσως πέσουν. — **ὕπ' ἀνδράσι δυσμενέεσσιν**· πρβλ. Ζ 368.
ὕπό χερσίν Ἀχαιῶν. — **σεῦ**· ἐνν. ἄλγος. — **ἄγεται**· ἄγομαι = παίρνω
μαζί μου. — **ἐλεύθερον ἡμαρ** = τήν ἐλευθερίά σου. — **ἀπούρας**· ἀπαν-
ράω = ἀρπάζω, ἀφαιρῶ. — **καὶ κεν ὑφαίνοις** = καὶ μπορεῖ νά ὑφαί-
νεις. — **πρὸς ἄλλης** = στίς διαταγές ἄλλης. — **φορέω**· θαμιστ. τοῦ φέρω.
— **ἀεκαζομένη** = χωρίς νά θέλεις (ἀέκων). — **κρατερὴ ἀνάγκη** =
σκληρὴ ἀνάγκη. — **ἐπικείμεται**· ἐνν. σοι = θά σέ πιέζει. — **εἵπησι**·
ἀόρ. ὑποτακτ. ἀντί μέλλ. — **ἀριστεύεσκε** = ἀρίστευε πάντα θαμιστ.
τοῦ ἀριστεύω. — **μάχεσθαι**· αἰτιατ. τῆς ἀναφ. στό ἀριστεύεσκε. — **νέον**
ἄλγος = νέα ἀφορμὴ γιά λύπη. — **χῆτεϊ** = ἀπό τῆ στέρηση, γιὰ στε-
ρήθηκες (τό χῆτος). — **ἀμύνειν**· σύναψε μέ τό τοιοῦδε = τέτοιου,
τόσο γενναίου, πού ὥστόσο δέ σέ ἔσωσε ἀπό τὴ δουλεία. — **δούλιον**
ἡμαρ· ἀντίθ. μέ τό ἐλεύθερον ἡμαρ. — **χυτὴ γαῖα** = χυμένο χῶμα·
πρβλ. σῆμα χεῖν. — **ἐλκηθμός** = τό σύρσιμο, τό τράβηγμα. — **πυθέ-**

σθαι· τό πυνθάνομαι σέ· γεν. σημασία αίσθήσ. — **πρίν πυθέσθαι βοῆς** = πρίν ἀκούσω τίς φωνές σου. — **πρίν πυθέσθαι ἑλκηθμοῖο** = πρίν σέ ἀντικρίσω νά σέ τραβοῦν.

β') Δωρ. τύπος τοῦ πρώτου προσώπου τῆς κτητ. ἀντων. γιά πολ-
λούς κτήτορες : **ἄμδς** (πρβλ. *ἄμμες* = ἐμεῖς καί *ἄμμε* = ἐμᾶς).

—'Επικός τύπος τοῦ εἰς - *μία* - *ἐν* = **ἴος** - **ἱα** - **ἰον**. Στή γεν. καί
δοτ. ὁ τόνος κατεβαίνει.

—Τύπος τοῦ παρατ. μέ συγκοπή τοῦ ρ. **πέλομαι· ἔπλετο**.

—**Νά ἀναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις : ἑυμμελίω, ἱρή,
δυσμενέεσσι.**

γ') **πάντες ἐφορμηθέντες** : Ἡ Ἀνδρομάχη γνωρίζει βέβαια
τήν ἀνδρεία τοῦ συζύγου της, φοβᾶται ὅμως τήν περίπτωση νά τοῦ
ἐπιτεθοῦν οἱ ἐχθροί πολλοί μαζί. — **ἐκπέρσεν Θῆβην ὑψίπυλον** : Ἡ
ἐκπύρσηση τῆς Θήβας ἐγίνε τό δέκατο ἔτος τοῦ πολέμου, μέ τόν τρόπο
πού τήν ἱστορεῖ τό I 185. — **οὐδέ μιν ἐξενάριζε...** Οἱ ὁμηρικοί
πολεμιστές τόσο πολύ ἀγαποῦσαν καί τιμοῦσαν τά ὅπλα τους, ὥστε τό
νά γυμνωθεῖ ὁ νεκρός ἀπό αὐτά, ἀποτελοῦσε γι' αὐτούς δυστυχία μεγα-
λύτερη κι ἀπό τό θάνατο. Γιά τοῦτο ἡ πράξις τοῦ Ἀχιλλέα ν' ἀφήσει
ὀπλισμένο τό νεκρό Ἡετίωνα λογαριάζεται ἀπό τήν Ἀνδρομάχη σάν
μεγαλοψυχία. — **κατέκχη** : Μοναδικό τρόπο ταφῆς τῶν νεκρῶν ὁ
Ὅμηρος ἀναφέρει τήν καύση τους πάνω σέ πυρά. Σέ προγενέστερες
ὅμως ἀπό τόν Ὅμηρο ἐποχές, ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπό τοὺς Μυκηναί-
κούς τάφους, τό πιό συνηθισμένο ἦταν νά θάβουν τοὺς νεκρούς, ὅπως καί
κατά τοὺς ἱστορικούς χρόνους. Τήν τέφρα τοῦ νεκροῦ τήν ἀπόθεταν σέ
τάφο καί πάνω ἀπό αὐτό ἔχυναν χῶμα (*σῆμα χέειν*), ὥστε νά σχη-
ματιστεῖ μικρό ὕψωμα σά λοφίσκος (*τύμβος*). Αὐτό ἦταν τό μνημεῖο,
τό σῆμα τοῦ νεκροῦ τέτοιοι *τύμβοι* σώζονται πολλοί, ὅπως ὁ *τύμβος*
τοῦ Πατρόκλου στήν Τροία, ὅπως τόν λένε, ὁ *τύμβος* τῶν Μαραθωνο-
μάχων κ.ἄ. — **ἄμβρατός ἐστι πόλις καί ἐπίδρομον ἔπλετο τεῖχος** :
Σύμφωνα μέ τίς μυθολογικές παραδόσεις τό τεῖχος τοῦ Ἰλίου τό εἶχαν
κατασκευάσει θεοί. Στήν οἰκοδόμησή του ὅμως εἶχε συνεργαστεῖ καί ὁ
Αἰακός καί ἀκριβῶς τό μέρος ἐκεῖνο, πού εἶχε προέλθει ἀπό θνητά χέρια,
δέν ἦταν τόσο ἰσχυρό. Οἱ ἀνασκαφές τοῦ Σπῆμαν ἀποκάλυψαν ἴχνη τῆς
τειχοδομίας τοῦ Ἰλίου (βλ. εἰκ. 3). — **ἐλκεσίπεπλος** : ὅπως καί τά ἐπί-

θετα τανύπεπλος, βαθύπεπλος, βαθύζωνος, ἐυπέπλος, τό ἐπίθετο τοῦτο ἐκφράζει τή γυναικεία χάρη καί κομψότητα, πού ἀξίζει νά ἐξαίρεται, ὅταν ληφθεῖ ὑπόψη ἡ ἀπλότητα πού ἔχει τό ἀρχαῖο ἔνδυμα. Ἀνάλογα μέ τήν καλαισθησία κάθε γυναικας ὁ πέπλος, πού ἦταν ἓνα ἀπλό ὀρθογώνιο ὕφασμα, ἔπαιρνε ἰδιαίτερη πτύχωση καί δική του γραμμή. — **μάθον ἔμμεναι ἐσθλός** : Πρβλ. καί τή γνώμη τοῦ Διομήδη στό Ε 253. οὐ μοι γενναῖον ἀλυσκάζοντι μάχεσθαι οὐδὲ καταπτώσσειν. — **εὖ τόδε οἶδα κατὰ φρένα καί κατὰ θυμόν** : Ὁ φόβος τοῦ Ἑκτορα ὅτι τό Ἴλιο θά κυριευθεῖ δέν ἦταν ἓνα ἀόριστο συναίσθημα μόνο ἀλλά καί λογική πρόβλεψη. Ἡ ἐπιμονή τῶν πολιορκητῶν, τ' ἀνδραγαθήματά τους στό πεδίο τῆς μάχης ἔπειθαν τό γενναῖο γιό τοῦ Πριάμου, ὅτι ἡ Τροία ἀργά ἢ γρήγορα θά ἔπεφτε στά χέρια τους. Καί γι' αὐτό ἀκριβῶς ἀποχτᾷ μεγαλύτερη αἰγλή ὁ θαυμάσιος ἥρωας, ἐπειδὴ ἀγωνίζεται μόνο γιά τήν τιμή καί τό καθῆκον. — **ἐν Ἀργεῖ** : Ὁ ποιητής ἐννοεῖ τό Θεσσαλικό Ἀργος. Ἐπίσης καί οἱ δύο πηγές πού ἀναφέρει, ἡ Μεσσηνίς καί ἡ Ὑπερείη, βρίσκονται στή Θεσσαλία. Ὁ Ἑκτορας φοβᾶται μήπως ἡ Ἀνδρομάχη, σύζυγος τοῦ πιό λαμπροῦ ἥρωα τῶν Τρώων, δοθεῖ σάν ἐξαίρετο λάφυρο στόν Ἀχιλλέα.

466 - 502

α') 466 - 475 : — **ὀρέξαστο**· ὀρέγομαι = ἀπλώνω τά χέρια. — **φαιδῖμος** = λαμπρός, θαυμάσιος (παράλλ. τύπος τοῦ φαιδρός). — **εὖζωνος** = ζωσμένη ὠραῖα, λυγερή· πρβλ. καί 372 σὺν ἀμφιπόλῳ εὐπέπλῳ. — **ἰάγω** = φωνάζω (*Ἔαχ, ἘἰἜαχῳ, ἦχος*). — **ἀτυχεῖς**· ἀτύχομαι = φοβοῦμαι, τρομάζω. — **ταρβήσας**· ταρβέω = φοβοῦμαι (τό τάρβος = ὁ φόβος). — **ὁ λόφος** = ἡ φούντα. Πρβλ. τό *λοφίον*, τῶν στρατιωτικῶν πηληκίων καί σήμερα ἀκόμη. — **ἱππιοχαΐτης** = ἀπό χαίτη ἵππου. — **νεύω** = κλίνω, γέρνω. — **νοῶ** = προσέχω, βλέπω. — **ἐκ δὲ γέλασε**· ἐγέλασε. Ἡ πρόθ. σημαίνει τό αὐθόρμητο γέλιο, πού προκάλεσε ὁ τρόμος τοῦ παιδιοῦ. — **παμφανόωσαν** = πού ἀστραποβολεῖ· παμφαίνω, πῶς ἐκτενής τύπος τοῦ φαίνω. — **κῦσε**· κυνέω = φιλῶ, (προσκυνῶ). — **πῆλε**· πάλλω = κινῶ, σείω. Ἐδῶ ἐκφράζει τήν κίνηση, πού κάνουν οἱ μεγάλοι χορεύοντας στά χέρια τους τά μικρά παιδιὰ.

476 - 481 : — **τόνδε παῖδ' ἐμόν** = τοῦτο τό παιδί μου. — **ὥσπερ ἐγώ**· ἐνν. ἐγενόμην. — **ἀριπρεπής** = πού διακρίνεται, ἐπιφανής. Ἐ-

πεζ. τοῦ ὡς ἐγὼ περ. — **Τρώεσσι**· δοτ. τοπ. = μεταξύ τῶν Τρώων. — **βίην**· Αἰτ. τῆς ἀναφ. ἡ βίη = ἡ δύναμη (ἡ ἰσχὺς). — **ἀγαθὸν** = ἀνδρεῖο. — **Ἴφι**· Α 38. — **εἵποι**· καθαρὴ εὐκτική ὅπως πρὸς κάτω καὶ τὸ φέροι. — **ᾔδε γε** = αὐτός δά, αὐτός βέβαια. — **ἀνιόντα** = ὅταν γυρίζει. Ἡ μετχ. προσδιορίζει τὸ ἀντικμ. τοῦ εἵποι· αὐτόν, πού ἐννοεῖται. — **τά ἔναρα** = ἡ πανοπλία τοῦ σκοτωμένου ἀντιπάλου. Τά ὅπλα γενικά (ἐναρίζω· Ε 151). — **βροτόεις** = ματωμένος (ὁ βρότος = τὸ χυμένο αἷμα). — **δήιος**· Ε 117.

482 - 492 : — **κνώδης**· κνώεις· Ζ 288. — **δακρυόεν γελάσασα** = ἐνῶ γελοῦσε δακρυσμένη. — **καταρρέζω χειρὶ** = χαϊδεύω (μέ τό χέρι). — **μοι** = γιά μένα. — **ἀκαχίζεο**· ἀκαχίζομαι = λυποῦμαι, πικραίνομαι. — **ὑπὲρ αἴσαν** = πάνω ἀπὸ τῆ μοίρα, ἂν δέν εἶναι τῆς μοίρας μου. — **προῖ-άπτω**· Α 3. — **μοῖραν... ἀνδρῶν**· ἡ σειρά· *φημί δὲ οὐ τινα ἀνδρῶν πεφυγμένον ἔμμεναι μοῖραν*. — **οὐ κακόν, οὐδὲ μὲν ἐσθλόν** = οὔτε ὁ δειλός, μ' ἀκόμα οὔτε κι ὁ γενναῖος. — **ἐπὴν**· ἐπάν, ἐπειδὰν = ἀμέσως μόλις. — **κομίζω** = φροντίζω, καταγίνομαι. — **ἐποίχομαι ἔργον** = ἀσχολοῦμαι μέ τό ἔργο μου. — **ἐγγεγάασι**· ἐγγεγόνασι.

494 - 502 : — **ἵππουρις** = πού ἔχει φούντα (λόφον) ἀπὸ τρίχες ἀλόγου. — **ἐντροπαλιζομένη** = στρέφοντας πίσω τό κεφάλι. — **θαλερόν δάκρυ** = μεγάλη, πικρά, ἄφθονα δάκρυα. — **κιχήσατο· κιχάνω, κίχημι**. — **ἐνδοθι** = μέσα (στό ἀνάκτορό της). — **ἐνῶρσε**· ἐνῶρνημι. Τούς θρήνους τῶν ἀμφιπόλων προκάλεσε ἡ ἐμφάνιση τῆς δακρυσμένης Ἀνδρομάχης. — **γόνον**· θρήνο. — **γόνον**· ἐγόνον = θρήνησαν. Ἀόρ. β' τοῦ γοάω. — **μιν**· ὑποκμ. τοῦ ἵζεσθαι. — **προφυγόντα**· προφεύγω = φεύγω μπρός ἀπό..., σώζομαι ἀπό....

— **Νά ἀναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις : ἐκλίνθη, Ἴφι, ἐγγεγάασιν.**

γ') **δεινὸν νεύοντα** : Ἔτσι ὅπως ἔγειρε ὁ Ἕκτορας πρὸς τὴν παραμάνα (τιθήνη), γιά νά πάρει τόν Ἀστυάνακτα, ἔκανε νά κουνηθεῖ τρομαχτικά ἡ χαίτη τῆς περικεφαλαίας του. — **κνώδεϊ κόλπῳ** : Τά ἀρώματα τοῦ θαλάμων (πρβλ. Ζ 288) καί ὅσα μεταχειρίζονται γιά τό σῶμα ἔκαναν ὥστε νά εὐωδιάζει ὁ κόλπος τῆς Ἀνδρομάχης. Ἡ ἐκφραση προσθέτει μιὰ ἀκόμα λεπτομέρεια, γιά νά συμπληρωθεῖ ἡ ἀρχοντική ἐμφάνιση τῆς γυναίκας τοῦ Ἕκτορα. — **δακρυόεν γελάσασα** : Ἕνας

ἀρχαῖος σχολιαστής παρατηρεῖ ὅτι ἡ ἔκφραση εἶναι τόσο δυνατή πού δέ χρειάζεται ἐρμηνεία, θαυμάζεται ὡς ἔκφραση μικτοῦ συναισθήματος : τῆς λύπης πού εἶχε ἡ Ἀνδρομάχη γιά τόν ἄνδρα της καί τῆς ἀγαλλίασης πού ἔχει ὡς μητέρα, ὅταν νιώθει στόν κόρφο της τό παιδί της. —**ἀλλ' εἰς οἶκον ἰοῦσα τὰ σ' αὐτῆς ἔργα κόμιζε** : Δέν εἶναι πού κάνει ἐπιπληξή ὁ Ἑκτορας στήν Ἀνδρομάχη· τῆς προτείνει ἕνα μέσο γιά νά ξεχάσει καί νά διασκεδάσει τούς φόβους καί τίς ἀνησυχίες της.

392 - 502 : —τό τμήμα τοῦτο τῆς Ἰλιάδας θεωρεῖται ἀριστούργημα ποιητικῆς τέχνης, πού παρόμοιο του δέν ἔχει γραφεῖ ποτέ σέ καμιά ἄλλη γλῶσσα. Εἶναι τόσο τέλειο καί ψυχολογικά καί τεχνικά, πού ὁ ἀναγνώστης αἰσθάνεται ὅτι δέν εἶναι δυνατό οὔτε νά προστεθεῖ οὔτε ν' ἀφαιρεθεῖ τίποτα ἀπό τήν περιγραφή τῆς οἰκογενειακῆς αὐτῆς σκηνῆς.

—**Νά τονίσετε τά οἰκογενειακά συναισθήματα καί γενικά τό ἦθος καί τῶν δύο προσώπων.**

—**Νά ἐκτιμηθεῖ ἡ τέχνη τοῦ ποιητῆ, ὅταν παρεμβάλλει στή θλιβερή συνομιλία τῶν δυό συζύγων τό ἐπεισόδιο μέ τό μικρό Ἀστυνάκτα.**

—**Νά παρατηρηθεῖ ἰδιαίτερα ἡ τρυφερή θλίψη, πού ἐκφράζει ἡ μετοχή ἐντροπαλιζομένη.**

503 - 529

α') 503 - 517 : **οὐδὲ** = ἐξάλλου δέν... —**δηθύνω** = ἀργῶ (δῆν, δηθά). —**κατέδου τεύχεα** = φόρεσε ὅλα τά ὅπλα του. —**ποικίλα** = ποικιλμένα, κοσμημένα. —**σεύατο** = πήγαινε βιαστικά. —**κραιπνός** = γρήγορος (ἴδια ρίζα μέ τό καρπάλιμος). —**πεποιθώς** = ἔχοντας ἐμπιστοσύνη, πιστεύοντας. —**στατὸς** = κλεισμένος στό στάβλο. —**ἀκοστήσας** = ἀφοῦ ἔφαγε ἄφθονο κριθάρι (ἀκοστή = κριθάρι). —**θειή**· ὑποτακτ. τοῦ θείω· θεώ. —**κροαίνων** = κροτώντας τά πόδια του, τροχαλίζοντας, καλπάζοντας. —**ποταμοῖο** = στά νερά τοῦ ποταμοῦ. —**ἐυρρεῖος**· ἐυρρεῆς = πού κυλᾷ ὥραῖα, ὀρμητικός. —**κυδιῶν** = καμαρωτός· κυδιάω = ὑπερφηφανεύομαι (κῦθος). —**ἔχει** = κρατεῖ. —**ἀμφὶ ὤμοις** = ἀπό τά δυό μέρη τῶν ὤμων, στούς ὤμους ἀπό τή μιά καί τήν ἄλλη. —**αἰσσονται** = τινάζονται. —**ἡ ἀγλαΐη** = ἡ ὁμορφιά. —**ρίμφα** = γρήγορα. —**ἐ**· αὐτόν· ἀνακόλουθο σέ σχέση μέ τό πεποιθώς. —**τά ἦθεα** = συνηθισμένοι, γνωστοί τρόποι. —**ὁ νομός** = ἡ

βοσκή. —κατὰ ἄκρης = κατηφορίζοντας ἀπὸ τὴν ἀκρόπολη. —**ἡλέκτωρ** = ὁ λαμπρὸς ἥλιος. —**καγαχάλων** = γελώντας, λάμποντας (ἀπὸ ἀγαλλίαση). —**ἔτετμεν**· Z 374. —**εὖτε** = τὴ στιγμὴ πού... —**ἡ χώρα** = ἡ θέση. —**ἦ· ἔη·** κτητ. —**δαρίζω** = γλυκομιλῶ (ἡ ὅαρ = ἡ σύζυγος. Κυρίως μιλῶ τρυφερά σὰ γυναῖκα.

518 - 529 : —**ἡθεῖε** = ἀγαπητέ. —**ἡ μάλα δὴ** = μήπως ἀλήθεια —**καὶ ἐσσύμενον**· μετχ. τοῦ σεύομαι = βιάζομαι. Τό καὶ ἔναντ. —**ἐναίσιμον** = τὴ σωστὴ ὥρα. —**οὐκ ἂν... μάχης**· ἡ σειρά τῶν λέξεων : οὐ τις ἀνὴρ, ὃς ἐναίσιμος εἶη, ἀτιμήσειεν ἂν τοι ἔργον μάχης. —**ἐναίσιμος** = σωστός, δίκαιος. —**ἀτιμάω** = προσβάλλω, περιφρονῶ. —**ἔργον τοι μάχης** = τό ἔργο σου στή μάχη, τό τί κάνεις στή μάχη. —**ἄλκιμος** = γενναῖος. —**μεθιεῖς**· μεθίημι = παραμελῶ. —**τὸ δ' ἐμόν κῆρ** = ἀλλά ἡ δικὴ μου καρδιά. —**ἄχνυμαι** = θλίβομαι. —**ἐν θυμῷ** = μέσα μου. —**ὕπερ σέθεν** = γιὰ λογαριασμό σου, γιὰ σένα. —**πρὸς Τρώων** = ἀπὸ τοὺς Τρῶες. —**τὰ δὲ** = αὐτὰ τὰ πράγματα, δηλ. τὴν τιμὴ σου ὡς μαχητῆ. —**ἄρεσσόμεθα**· ἄρέσκω = ἐπανορθώνω, διορθώνω. —**αἶ κέ ποθι... ἐν μεγάροισι**· ἡ σειρά τῶν λέξεων : αἶ κε δῶη ποθὶ Ζεὺς στησασθαι κρητῆρα ἐλεύθερον θεοῖς αἰειγενέτησι ἐν μεγάροισι. —**ποθὶ** = ἴσως. —**στησασθαι**· ὑποκμ. ἡμᾶς. —**κρητῆρα ἐλεύθερον** = κρατῆρα (ποτήρι) ἐλευθερίας, κρατῆρα γιὰ νὰ ἐορτάσουμε τὴν ἐλευθερίαν, γιὰ τὴν ἐορτὴ τῆς ἐλευθερίας μας. Πρβλ. καὶ τό ἐκκλησ. « ποτήριον σωτηρίου ». —**αἰειγενέτης** = αἰώνιος. —**ἐλάσαντας**· χρον.

Β') Γεν. τοῦ ἐπιθ. **ἐυρρεής** : **ἐυρεῖος**.

—Γ'. ἐνικ. πρόσ. β' ἄορ. ὑποτακτ. τοῦ δίδωμι : **δῶη**.

γ') **Κατὰ Περγάμου ἄκρης** : Ἡ ἀκρόπολη τοῦ Ἰλίου λεγόταν Πέργαμος καὶ περιλάμβανε τό ἄστυ. Ὅποιος ἤθελε νὰ βγῇ ἀπὸ τίς πύλες, βιάδιζε σέ κατηφορικούς πλακοστρωμένους δρόμους. Πρβλ. καὶ πιό πάνω Z 391. —**τὸ δ' ἐμόν κῆρ ἄχνυται** : Τό αἶσθημα τῆς τιμῆς εἶναι τόσο ἔντονο στὴν ψυχὴ τοῦ Ἑκτορα, ὥστε λυπᾶται βαθιά, ὅταν οἱ Τρῶες ἐξευτελίζουν τὸν ἀδελφὸ του, πού ὡστόσο ξέρεי πῶς εἶναι ἕνοχος καὶ δειλός. —**κρητῆρα ἐλεύθερον** : Τὴν ἀπαλλαγὴ τῆς πόλης ἀπὸ τὴν πολιορκία τῶν Ἀχαιῶν θὰ τὴ γιόρταζαν μὲ συμπόσια. Στὴν περίστασι αὐτὴ μέσα στοὺς κρατῆρες, θὰ ἐτοίμαζαν ποτό γιὰ τίς εὐχαριστήριες σπονδές πρὸς τοὺς θεοὺς, πού ἔδωσαν στὴν πόλιν τὴν ἐλευθερίαν.

α') 182 - 198 : —**τώ**· σέ **δυϊκό**, ἐπειδή τά πρόσωπα τῆς πρεσβείας εἶναι δύο, ὁ Αἴας καί ὁ Ὀδυσσεύς. — **παρά θίνα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης**· Α 34. — **γαιήοχος** = αὐτός πού κρατεῖ, πού συγκρατεῖ τή γῆ ἀπό τά νερά (*γαῖα + ἔχω*). — **ἐννοσίγαιος** = αὐτός πού σείει τή γῆ ἀπό μέσα (*ἐν - ὠθῶ + γαῖα*, πρβλ. καί *ἐνοσίχθων*). — **πεπιθεῖν** (*πεῖσαι*) = νά πείσουν. — **μεγάλας φρένας** = τήν ὑπερήφανη ψυχή. — **ἡ κλισίη**· Α 185. — **λίγεια φόρμιγξ** = φόρμιγγα πού βγάζει ὥραϊο ἤχο, γλυκόχηχη. — **τό ζυγόν** = τό ὀριζόντιο ξύλο, πού συγκρατεῖ τοὺς βραχίονες τῆς φόρμιγγας. — **ἄρετο**· *αἰρομαι* = παίρνω κάτι γιά τόν ἑαυτό μου. — **οἱ**· *σύναψε μέ τό ἐναντίος*. — **δέγμενος** = περιμένοντας· *μετχ.* τοῦ *δέχομαι* (*ρίζα δέχ-*). — **βάτην προτέρω** = προχώρησαν. — **ταφῶν**· ἄοριστος τοῦ *τέθηπα* = κατέχομαι ἀπό ἐκπληξη (*τό τάφος = ὁ θαυμασμός*). — **ἀνόρουσεν**· *ἀνορούω* = σηκώνομαι γρήγορα, ἀναπηδῶ. — **τό ἔδος** = τό κάθισμα. — **θάασσε** = καθόταν, ρ. *θαάσσω*. — **φίλοι ἄνδρες**· *κτγρμ.* — **δεικνύμενος** = ἀπλώνοντας (*δίνοντας*), σ' αὐτούς τά χέρια του. — **ἦ** = βέβαια (*ὀρισμένως*). — **χρεῶ τι** (*ἐστι*) = (*ὑπάρχει*) κάποια ἀνάγκη. — **σχύζομαι** = εἶμαι θυμωμένος.

199 - 204 : — **ἄγε προτέρω** = τοὺς προχώρησε πιά μέσα στή σκηνή. — **εἶσεν** = τοὺς ἔβαλε νά καθίσουν (*Ἑλλ. ἄορ. εἶσον, εἶσα*). — **ὁ κλισμὸς** = ἡ πολυθρόνα. — **καθίστα**· *καθίστη*· *προστακτ.* τοῦ *καθίστημι* = τοποθετῶ, βάζω πρβλ. καί *στήσασθαι κρατήρα* (*Z 528*). — **ζωρότερον κέραει** = κάνε τό κράμα πιά δυνατό, νά ἔχει δηλ. λιγότερο νερό (*κεραίω, κεράω, κεράννυμι*). — **τό δέπας** = τό ποτήρι. — **ἐντύνω** = ἐτοιμάζω. — **φίλτατοι ἄνδρες**· *κτγρ.* στό *οἱ*. — **ὑπέασι** = εἶναι κάτω ἀπό τή στέγη. — **τό μέλαθρον** = ἡ στέγη, τό σπίτι, ἡ κατοικία.

205 - 224 : —τό κρείον = τό σάνιδι ὅπου κόβουν τό κρέας, κρεατο-
σάνιδο. —κάββαλεν = κατέβαλε. —ἡ αὐγή = ἡ λάμψη. —δῖς· Γ 198.
—πίων· -ειρα-ον = παχύς. —σῦς = χοῖρος (λατ. sus). —σίαλος
= σιτευτός, θρεφτάρι. —θεαλυῖαν ἀλοιφή = πού εἶχε ἄφθονο λί-
πος (θάλλω). —ἔχε τῷ = τοῦ κρατοῦσε (γιά νά κόψει τό κρέας).
—μιστύλλω = κόβω τό κρέας σέ μικρά κομμάτια, κομματιάζω. —
πείρω = τρυπῶ, περνῶ. —δαίω· Ζ 329. —φλόξ ἐμαράνθη· ἐπεξηγεῖ
τήν προηγούμενη φράση κατά πῦρ ἐκάη. —στορέσας = ἀφοῦ ἄπλωσε,
ἔστρωσε (στορέννυμι). —τάνυσσεν· τανῶ = ἀπλώνω, ἀραδιάζω.
—πάσσω = πασπαλίζω. —ὁ ἄλς - ἄλός = ἄλατι (λατ. sal). Λέ-
γεται δῖος ἄλς, ἐπειδή προέρχεται ἀπό τή θάλασσα, πού λέγεται ἐπίσης
ἄλς δία. —οἱ κρατευταί = οἱ πέτρες, ὅπου στηρίζονται οἱ ὀβελοί.
—ἐπαείρω = ἀνασηκώνω. —ὀπτάω = ψήνω. —ὁ ἐλεός = τό τραπέζι,
ὅπου κόβεται τό ψημένο κρέας. —χεύω = βάζω. —αὐτός· ὁ Ἀχιλλέας.
—τοίχου τοῦ ἐτέροιο· γεν. τόπου. —θυηλαί = ἐκλεκτά κομμάτια ἀπό
τά θύματα. —τό ὄνειαρ-ατος = ὠφέλιμο, ὠραῖο πράγμα (ὀνίημι =
ὠφελῶ). —ιάλλω = ἀπλώνω. —ἡ πόσις-ιος = τό ποτό. —ἐδητύς =
φαγητό (ρίζα ἐδ - ἐσθίω). —ἐξ ἔντο = ἐβγαλάν· ρ. ἵεμαι. —ἔρος =
ἐπιθυμία, ὄρεξη. —δείδεκτο· δεδίσκομαι = χαιρετιζώ, πίνω στήν ὑγεία.

β) Νά ἀναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις : πεπιθεῖν, ὑπέασι,
κάββαλεν, ἔρος.

γ') **τερπόμενον φόρμιγγι λιγείη** : Σέ ὅλες τίς ἐποχές τοῦ ἱστο-
ρικοῦ τους βίου ἡ μουσική καί ἡ ποίηση γοήτευε τοὺς Ἕλληνες. Οἱ
Ὀμηρικοὶ ἥρωες τήν αἰσθάνονται καί παίζουν οἱ ἴδιοι τραγουδώντας
ἐπικά τραγούδια (κλέα ἀνδρῶν). —**φόρμιγξ ἢ κίθαρις** : Ἦταν μου-
σικό ὄργανο μέ τέσσερις χορδές· τό ἀποτελοῦσαν δύο πήχεις πού τοὺς
συγκρατοῦσε ὁ ζυγός. Σ' αὐτόν ἦταν προσαρμοσμένοι οἱ κόλλαβοι (τά
κλειδιά), μέ τοὺς ὁποίους τέντωναν τίς χορδές. Κατασκευαζόταν συχνά
ἀπό πολύτιμο ὕλικό ἐλεφαντόδοντο ἄργυρο κ.ἄ.) καί εἶχε διακοσμητικά
σκαλίσματα (κίθαριν περικαλλέα, φόρμιγξ γλαφυρή, δαιδαλέη). (βλ.
εἰκ. 8). —**δεικνύμενος** : εἰδικότερα τό ρῆμα σημαίνει τό ἄπλωμα τῶν
χειρῶν τοῦ οἰκοδεσπότη σ' ἐκεῖνον πού ἔρχεται. Ἡ χειρονομία αὕτη
ἐκφράζει καί δεῖξιμο κι εὐχάριστη ἐκπληξη. —**θυηλαί** : Στίς ἐπίσημες
θυσίες ἔκαιαν μεγάλα κομμάτια κρέας ἢ καί ὀλόκληρους μηρούς· καί στό

συνηθισμένο όμως φαγητό τους δέ λησμονοῦσαν τό θρησκευτικό καθήκον
νά ρίξουν στή φωτιά μερικά κομμάτια κρέας, γιά νά τιμήσουν τούς θεούς.

225 - 306

α') 225 - 239 : —ή **δαῖς-τός** = γεῦμα, φαγητό. Κυρίως, μερίδιο φαγητοῦ (**δαίομαι, δαίνουμαι**). —**εἶση**· θηλ. τοῦ ἴσος· **εἶση δαῖς** = τέλειο δεῖπνο. —**οὐκ ἐπιδευεῖς** (**ἐσμέν**) = δέν στερούμαστε, δέ μᾶς λείπει. —**πάρα**· **πάρεστι**· ἐνν. **ἡμῖν**. —**μενοεικῆς** = ποῦ ἱκανοποιεῖ τήν ἐπιθυμία, ἄφθονος (**μένος + εἶκω**). —**δαίνυσθαι**· **δαίνουμαι** = τρώγω σέ συμπόσιο· τό ἀπαρέμφ. ἀπόλ. γιά νά δηλωθεῖ σκοπός· γιά νά... —**ἐπήρατος** = ἐπιθυμητός (**ἐπί - ἐράω**). —**μέμηλεν**· ἐνν. **ἡμῖν**. **μέλει μοί τινος**. —**δείδιμεν**· **δέδιμεν**. —**ἐν δοιῇ**· ἐνν. **ἐστί** = εἶναι ἀμφίβολο· Ἡ σειρά : **ἐν δοιῇ** (**ἐστί**) ἢ **σαωσέμεν νῆας ἐνσέλμους ἢ ἀπολέσθαι** (**ἡμᾶς**). —**δύομαι ἀλκῆν** = ντύνομαι δύναμη, παίρνω μέρος στή μάχη. —ή **αὖλις** = τό κατάλυμα· **αὖλιν** **ἔθεντο** = ἔκαναν καταυλισμό, στρατοπέδευσαν. —**ὑπέρθυμος** = ποῦ ἔχει ὑπέροχη ψυχή. —**τηλεκλειτός** = ξακουστός, ὀνομαστός. παρβλ. καί **δουρικλειτός**· Ε 55. —**κηάμενοι**· μέσ. ἄορ. τοῦ **καίω**. —**φρασί** = βεβαιώνουν. —**οὐ σχήσεται**· (ὑποκμ. οἱ **Τρῶες**) = ὅτι δέ θά κρατηθοῦν. —**ἐνδέξια σήματα** = αἴσια σημάδια. —**φαίνω** = φανερώνω. —**βλεμεαίνω** = ὑπερφηφάνομαι. —**μαίνομαι** = μ' ἔχει πιάσει μανία. —**ἐκπάγλαι**· Α 268. —**πίσυνος**· Ε 205. —**τίω** = τιμῶ, λογαριάζω (**ρίζα τι-, τιμή**). —**λύσσα** = πολεμική μανία. —**δέδυκέν ἐ** = τόν ἔχει κυριέψει.

240 - 261 : —**ἀρῶμαι** = εὐχομαι. —**στεῦται** = ἰσχυρίζεται, κἀνει πώς... **στεῦμαι**. —**τά κόρυμβα** = τά ἀκρόπρυμνα (**κόρυς, κορυφή**). —**μαλερός** = καταστρεπτικός. —**τυρός**· γεν. τῆς ὕλης. —**δῆώσιν**· **δηώω** = κομματιάζω, σκοτώνω. —**ὀρινομένους**· **ὀρίνομαι** = ταράζομαι, πέφτω σέ σύγχυση. —**αἰνῶς** = καταπληκτικά, πολύ. —**οἶ**· **δοτική** **χαριστ**. —**αἴσιμον** = πεπρωμένο, γραμμένο. —**φθίσθαι** = νά χαθοῦμε μέσ. ἄορ. β' τοῦ **φθίνω**. —**ἱπόβοτον** = ὅπου βόσκουν ἄλογα (**ἵππος + βοτός, βόσκω**). —**ἄνα**· Ζ 331. —**γέγονας**· **μέμονα** = ἐπιθυμῶ, θέλω. Παρκμ. μέ σημασία ἐνεστ. —**εἰ μέμονας... ὀρυμαγδῶ**· ἡ σειρά : **εἰ μέμονας ἐρύεσθαι νῆας Ἀχαιῶν τειρομένους ὑπό ὀρυμαγδοῦ Τρώων**. —**καί ὀψέ περ** = ἔστω καί ἀργά. —**τείρομαι**· Ζ 387. —**ὄρυ-**

μαγδός = θόρυβος. —αὐτῷ τοι· σεαυτῷ = σ' ἐσένα τήν ἴδιο. —τό μῆχος = τό μέσον, ὁ τρόπος. —ρεχθέντος (ρέζομαι = πράττομαι) = ὅταν μᾶς κάμουν. —τό ἄκος = ἡ θεραπεία. —ἀλέξω = ὑπερασπίζω, βοηθῶ. (παρβλ. τά γνωστά ἀλεξικέραυνο κ.ἄ.). —κακὸν ἡμαρ = κακή μέρα, κακό, συμφορά. (παρβλ. ἐλεύθερον ἡμαρ, δοῦλιον ἡμαρ κ.ἄ.). —ὦ πέπον· Ε 100. —ἦ μὲν = καὶ ὅμως. —τό κάρτος· κράτος. —ἴσχειν· ἀπαράμφ. ὡς προστακτ. τοῦ ἴσχω = συγκρατῶ. —φιλοφροσύνη = ὑποχωρητικότητα, μαλακοὶ τρόποι. —κακομήχανος = πού προξενεῖ κακό, βλαβερός· παρβλ. καὶ Ζ 344. —θυμαλγής = λυπηρός. —μεταλλήξαντι· μεταλήγω = παύω. Ἡ μετχ. ὑποθετ.

262 - 282 : —εἰδέ... Μπορεῖ νά συμπληρωθεῖ : εἰ δέ βούλει, ἢ νά ἐξηγηθεῖ ὡς παρακελευσματικό : ἀλλὰ ἔλα.... —τρίποδες ἄπυροι = πού δέν χρησιμοποιοῦνται στή φωτιά, διακοσμητικοί. —αἰθων = ἀστραφτερός, λαμπρός· ἐπίθετο μετάλλων καὶ μετάλλινων ἀντικειμένων. —πηγός = εὐρωστος (πήγνυμι). —ἄθλοφόρος = αὐτός πού παίρνει βραβεῖο, ἄλογο τοῦ στίβου. —ἄροντο· αἶρομαι = σημαίνει κερδίζω. —ἀλήιος = χωρίς κτῆμα (στερ. α + λήιον = χωράφι). —ἐρίτιμος = πολυτιμος. —ἀμύμων = ἄψογος. —ἐυκτίμενος = καλὰ οἰκοδομημένος, καλοχτισμένος (εὖ + κτίω, κτίζω). —ἐξέλετο· ἐξαιροῦμαι = ξεχωρίζω καὶ παίρνω γιά τόν ἑαυτό μου. —ἀπηύρα· ἀπαυρῶ, ἀπούρας· Ζ 455. —παρέσσεται = θά σοῦ ἔρθουν, θά σοῦ δοθοῦν. —ἀλαπάζω = λεηλατῶ. —ἄλις· ἐπίρρ. = ἀρκετά, ἄφθονα. —νηήσασθαι· νηέω = σωρεύω, φορτώνω. —δατέομαι = μοιράζομαι μέ ἄλλους. —ἡ ληῖς - ἰδος = τά λάφυρα τοῦ πολέμου.

283 - 306 : —τό οὔθαρ = ὁ μαστός, οὔθαρ ἀρούρης = εὐφορη γῆ. —τηλύγετος· Γ 175. —ἡ θαλίη = ἡ ἀφθονία, τά ἀγαθά. —ἐύπηκτος = στερεός (πηκτός, πήγνυμι). —τάων· τῶν = τούτων, γεν. διαιρ. —ἀνάεδνος = ἀνευ ἔδνων, χωρίς νά δώσεις τίμημα γι' αὐτήν —Βλ. πραγμ. —ἄγομαι = παίρνω μαζί μου. —ἐπὶ = ἐπὶ πλέον, ἀκόμα. —τά μείλια = δῶρα πού δίνουν χαρά (μειλίχιος, μειλίσσω). —ἐύναιόμενα· πρβλ. εὖ ναιετάουσιν πόλιν· Ζ 415. —ποιήεις = γεμάτος χλόη χλοερὸς (ποία, πόα). —ζάθεος· Α 38. —βαθύλειμος = πού ἔχει βαθιά λιβάδια. —νέεται· ὑπερθ. τοῦ νέος = στά ἀκρότατα ὄρια, πολύ μακρινές. —ἡμαθόεις = ἀμμουδερός (ἄμαθος). —πολύρρηνης

= πού ἔχουν πολλά πρόβατα (πολὺ + ἀρὴν = πρόβατο). —**πολυβούτης** = πού ἔχει πολλά βόδια, πλούσιος. —**ῥωτίνη** = δῶρο προαιρετικό ἀντίθετο μέ τίς θέμιστες. —**τοῖ ὑπὸ σκῆπτρῳ** = κάτω ἀπ' τό σκῆπτρο σου, ὡς ὑπῆκοοί σου. —**λιπαρὸς** = λαμπρὸς, πλούσιος. —**θέμιστες** = ὑποχρεωτικές προσφορές στό βασιλέα. —**ἀπήχθετο** ἔγινε μισητός. —**κηρόθι** = κατάκαρδα. —**σφι** = γι' αὐτοὺς στά μάτια τους. —**χ' (ε)**· κε' δυνητ. —**ἐνεικαν**· ἄορ. τοῦ φέρω.

Β') Μετοχή τοῦ οἶδα ἀπό θέμα ἰδ- : **ιδυίας**.

— Ὑποτακτ. τοῦ εἰμί : **ἔω (ἔωσιν)** καί εὐκτική : **ἔοιμι (ἔοις)**.

— **Νά ἀναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις : δείδιμεν, φθίσθαι, φράζεν ἐθέλῃσθαι.**

γ) **δύσεαι ἀλκήν** : Ἡ χρήση τοῦ ρήματος δύομαι. ἡ ἄλλων συνώνυμων μέ ἀντικείμενο λέξη πού σημαίνει ἀρετὴ ἢ κακία, εἶναι ἡ συνηθισμένη στόν Ὅμηρο. Λέγεται καί ἐπιειμένος ἀλκήν. Πρβλ. καί ἀναιδείην ἐπιειμένε· Α 149. —**κόρυμβα** : κάθε πλοῦτο εἶχε στήν πλώρη καί τήν πρύμη διακοσμητικά ἐξαρτήματα. Ἐδῶ ὁ ποιητής ἀναφέρει τά ἐξαρτήματα τῆς πρύμης, πού ἦταν φόβος πώς θ' ἀφαιροῦσε ὁ Ἐκτορας, γιά νά τά ἀφιερῶσει στοὺς Θεοὺς ὡς τρόπαια. —**ἐκάς Ἄργεος** : ἐδῶ Ἄργος ὀνομάζει ὅλη τήν Ἑλλάδα, τό Πελασγικό καί τό Ἀχαιϊκὸ Ἄργος μαζί. —**ἰσχειν μεγαλήτορα θυμόν** : Ὁ Ὀδυσσεύς, θέλει νά ὑπενθυμίσει στόν Ἀχιλλέα, ὅτι ἔχει φυσικό τό ἐλάττωμα νά θυμώνει καί νά ἐπιμένει στό θυμό του μέ πεῖσμα. Ὅσο γιά τή συμβουλή τοῦ Πηλέα στό γιό του « φιλοφροσύνῃ ἀμείνων » ἔχει τόση ἀλήθεια καί σοφία, πού ἀξίζει νά ἐπαναλαμβάνεται ὡς ὑποθήκη στοὺς νέους. —**ἀπύρους τρίποδας** : Οἱ τρίποδες (λέβητες) ἦταν σέ χρήση κατά τήν Ὀμηρική, ὅπως καί σέ μεταγενέστερες ἐποχές. Ἡ οἰκιακὴ χρήση ἦταν βέβαια ὁ συνηθισμένος τους προορισμός (μαγειρική, θέρμανση νεροῦ κ.ἄ.). τοὺς χρησιμοποιοῦσαν ὅμως καί γιά λόγους διακοσμητικούς. Κάποτε τοὺς ἔδιναν καί σάν ἐπαθλα. —**τάλαντα** : Τό τάλαντο ἀντιπροσωπεύει μιά ποσότητα χρυσοῦ, εἶναι ὅμως ἄγνωστο ποιοῦ ἀκριβῶς βάρους ἀντιπροσώπευε στήν Ὀμηρική ἐποχή. —**ἵππους ἀθλοφόρους** : Τό ἐπίθετο τοῦτο μᾶς ἀφήνει νά υποθέσουμε ὅτι οἱ ἵπποδρομίες ἦταν συνηθισμένο ἀγώνισμα στήν Ὀμηρική ἐποχή. —**Λαοδίκη** : Ἡ κόρη αὐτῆ τοῦ Ἀγαμέμνονα υποθέτομε πώς εἶναι ἡ Ἡλέκτρα, πού τήν γνωρίζομε

ἀπό τήν τραγική ποίηση. — **ἀνάεδνος** : Στίς παλαιότερες ἐποχές, ὁ πατέρας τῆς νύφης ἔπαιρνε ἀπό τό μνηστήρα τῆς κόρης του ἔδνα ὡς ἀντίτιμο τῆς γυναίκας, πού μ' αὐτόν τόν τρόπο ἀγόραζε. Ὁ Ἀγαμέμνονας δίνει τήν κόρη του στόν Ἀχιλλέα χωρίς ν' ἀπαιτεῖ κανένα τίμημα. — **ἐπτά πτολίεθρα** : Πρόκειται γιά ἑφτά μεσσηνιακές πόλεις, πού ἀνῆκαν στήν προσωπική περιουσία τοῦ Ἀγαμέμνονα. — **θέμιστες** : Ἡ λέξη γενικά σημαίνει τή βασιλική ἐξουσία πού ἦταν πολλαπλή στούς ὀμηρικούς χρόνους. Ὁ βασιλέας ἦταν ἀνώτατος ἄρχοντας σέ εἰρηνική καί πολεμική περίοδο, ἀνώτατος δικαστής κ.ἄ. Οἱ θέμιστες ἦταν, μαζί μέ τό σκῆπτρο, παραχώρηση τοῦ Δία σ' αὐτόν. Ἐδῶ ἡ λέξη σημαίνει εἰδικά τά δικαιώματα, πού εἶχε ὁ βασιλέας ἀπό τά εἰσοδήματα τῶν ὑπηκόων του.

Ὁ λόγος τοῦ Ὀδυσσεά θεωρεῖται ὑπόδειγμα ἀπό τήν τέχνη τῆς πειθῶς, ὅπως τήν ἀσκοῦν κατά τούς χρόνους τοῦ Ὀμήρου, δηλ. μέ σύνεση, μέ ἀφέλεια καί χωρίς βιασμένα ἐπιχειρήματα. Νά διακρίνετε : 1) σέ ποιά σημεία τοῦ λόγου ἡ πειθῶ δυναμώνει, 2) πῶς ὁ Ὀδυσσεάς προσπαθεῖ νά λυγίσει λίγο λίγο τόν Ἀχιλλέα καί 3) ποιόν τρόπο ἐπινοεῖ στό τέλος τῆς ὁμιλίας, γιά νά φέρεי τόν ἥρωα σέ φιλοτιμία.

307 - 363

α') 307 - 327 : — **τόν μῦθον** = τήν ἀποφασή μου. — **ἀπηλεγάς** = ἀπερίφραστα, ὀρθά - κοφτά (ἀπό + ἄλεγος = φροντίδα). — **ἀποειπεῖν** = νά ἐκφράσω. — **ἡ περ δὴ** = ὅπως ἀκριβῶς. — **τετελεσμένον ἔσται**· ἐνν. μοι = καί ὅπως θά τό ἐκτελέσω. — **ὥς μὴ τρύζητε** = γιά νά μὴ μοῦ παίρνει τά αὐτιά. Εἶναι λέξη ἡχοποίητη· τρύζω = κάνω τρύ - τρύ. — **παρήμενοι** = καθισμένοι κοντά μου, δηλ. ὅπως τώρα. — **γάρ**· αἰτιολογεῖ τήν ὠμὴν εἰλικρίνεια, μέ τήν ὁποία θά μιλήσει. — **ὁμῶς** (ἐπίρρ.) = ὅμοια, ἐξίσου. — **κεῦθω** = κρύβω. — **χάρις** = ἀναγνώριση, εὐγνωμοσύνη. — **εἶεν**· εἰν. ἐμοί. — **δήιος**· Ε 117. — **νωλεμές**· (ἐπίρρ.) = ἀδιάκοπα. — **μένοντι**· ἐνν. παρὰ νηυσί. Ἡ μετχ. ὑποθετ. : εἰ μένοι καί εἰ μάλα πολεμίζοι. — **ἴος**· Ζ 422. — **κάτθανε**· ρ. καταθνήσκω· γινωμ. ἄορ. — **ἀεργός** = φυγόπονος, ἄδρανης (στερ. α + φεργος). — **ἐοργῶς**· ἐοργα, παρακμ. τοῦ ἔρδω. — **περίκειται** = βρίσκεται γύρω μου, μοῦ ἀπομένει περισσότερο ἀπό τούς ἄλλους. — **παραβάλλω** = βάζω ἐμπρός, ἐκθέτω στούς κινδύνους. — **ἀπτήν** -

ἥνος = πού δέν μπορεῖ νά πετάξει. —ό μάσταξ = μασημένη τροφή (μαστάζω = μασῶ). —κακῶς πέλει οἱ αὐτῇ = εἶναι κακό γι' αὐτή τήν ἴδια, ὑποφέρει ἡ ἴδια. —ἰαύω = περνῶ τή νύχτα. —διαπρήσσω ἥματα = περνῶ μέρες. —ἡ ὕαρ = ἡ σύζυγος.

328 - 347 : —ἀλαπάζω· I 278. —πεζός = σ' ἐπιδρομές στήν ξηρά, —κατά Τροίην = στήν Τροία. —κειμήλια = θησαυροί. Κυρίως ὅ,τι κεῖται (κοίτεται, βρίσκεται), ὅ,τι ἀποτελεῖ περιουσία. —δόσκον· θαμιστ. ἄορ. τοῦ δίδωμι. —θός· A 12. —διὰ δασάσκετο = μοίραζε στούς ἄλλους· δασάσκειμαι θαμιστ. τοῦ δαίωμαι - δατέομαι. —γέρα· κατγρμ. στό ἄλλα. —ἔμπεδα = στόν τόπο τους, ἄθικτα. —εἴλετο· ἀντικμ. ἄλοχον θυμαρέα. —θυμαρῆς = προσφιλῆς, ἀγαπητός (θυμός + ἀρ-, ἀρέσκω). —περιαύων = λογαριάζοντας κοντά. —μέροψ· A 250. —ἐπεῖ· δικαιολογεῖ, βεβαιώνει, τό ἀντίθετο ἀπό τό νόημα τῆς ἐρώτησης· ὅχι βέβαια, δέν ἀγαποῦν οἱ Ἀτρεΐδες μόνο τίς γυναῖκες τους, ἐπειδὴ... —ἐχέφρων = φρόνιμος. —δουρικτητός = αἰχμάλωτος πολέμου (δορυ + κτητός). Ἐνν. δέν τήν ἔχω ἀποκτήσει δίνοντας ἔδνα. —πειρῶμαί· (τινος) = δοκιμάζω, προσπαθῶ νά πείσω κάποιον. —ἀλεξέμεναι· ἀλέξειν· I 251.

348 - 363 : —πονέομαι = εἶμαι στό ἔργο, ἀσχολοῦμαι, κάνω κάτι. —νόσφιν = μακριά, χωρίς. —καί δῆ = καί μάλιστα. —δέμω = χτίζω, ὑψώνω. —ἐλάω = τραβῶ· ἤλασε = ἄνοιξε. —ό σκόλοψ = πάσσαλος. —οὐδ' ὥς = παρ' ὅλ' αὐτά, μήτε ἔτσι. —ἀπό τείχεος = μακριά, σέ ἀπόσταση ἀπό τό τεῖχος (τοῦ Ἰλίου). —δρνυμι μάχην = συνάπτω, δίνω μάχη. —στ. 354 = Z 237. —οἶον· προσδιορίζει τό ἐμέ πού ἐνν. —μίμνω = περιμένω· —νῆέω· I 279. —ἄλαδε· εἰς ἄλλα = στή θάλασσα. —αἶ κέν τοι τὰ μεμήλη = ἄν αὐτό σ' ἐνδιαφέρει. —ἥρι· ἐπίορ. = πρῶι. —ἐρέσσω = κωπηλατῶ. —μεμαῶται = πού ἐπιθυμοῦν, πρόθυμοι. —ἥματι τριτάτῳ = μετὰ τρεῖς μέρες. —ἐρίβωλος = ἐριβῶλαξ· A 155.

Β') Ἀσυναίρετοι τύποι στή γεν. τοῦ πληθ. : σφετεράων, τάων, πασέων.

—τό τακτικό τοῦ τρεῖς : τρίτατος ὅπως καί τέτρατος, ἑνατος, δέκατος.

—Νά αναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις: ἦεν, δῶη, ἱῆ, ἐθέλεσκε.

γ') ἐχθρὸς γάρ μοι κεῖνος... Οἱ δύο αὐτοὶ στίχοι ἔχουν γίνει παροιμία στοὺς ἀρχαίους. Πραγματικά γίνεται μισητός δ' ἄνθρωπος, πού κρύβει τὴν ἀληθινὴ σκέψη του καὶ ὑποκρίνεται. —**ἐκάτθανε ὁμῶς**: Παίρνοντας ἀφορμὴ ἀπὸ τὴν περίπτωσή του ὁ Ἀχιλλέας γενικεύει τὴ σκέψη του καὶ ἐκφράζεται μὲ τόση ἀπαισιοδοξία γιὰ τὴν ἀξία τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἀνδρείας. Ἀργότερα ὅμως ἔδειξε μὲ τὴ διαγωγή του ὅτι καὶ στὴν ἀρετὴ πίστευε καὶ νὰ ἐπιτελέσει ἤθελε γενναῖα ἔργα ἀδιαφορώντας γιὰ τὸ θάνατο. —**δόρων ἔνεκα σφετεράων**: εἶναι προφανές ὅτι ὁ Ἀχιλλέας ἔννοεῖ τὴν Ἑλένη. Χρησιμοποιεῖ ὅμως πληθυντικό, γιὰ νὰ ἐκφράσει ὅλη τὴν περιφρόνησή του στοὺς δύο Ἀτρεΐδες. —**Ὀδυσσεῦ, σὺν σοίτε καὶ ἄλλοισιν βασιλεῦσι φραζέσθω**: Ὁ λόγος τοῦ Ἀχιλλέα στό σημεῖο τοῦτο γίνεται σαρκαστικός καὶ ἰδιαίτερα ἡ παρακίνηση αὐτὴ θυμίζει τὴν καύχηση τοῦ Ἀγαμέμνονα, ὅτι δέ χρειάζεται καὶ τόσο πολὺ τὴ βοήθεια τοῦ Ἀχιλλέα (Α 173-175). —**Ἑλλησποντον, ἐπ' ἰχθυόεντα**: Δέν ἔννοεῖ ἐδῶ ἀκριβῶς τὰ στενά τοῦ Ἑλλησπόντου, ἀφοῦ ὁ Ἀχιλλέας ἦταν νὰ πλεύσει πρὸς τὴ Θεσσαλία, ἀλλὰ τὴ θάλασσα στὴν ὁποία ἀνοίγεται ὁ Ἑλλησπόντος. —**ἡματί κεν τριτάτῳ**: Τὸ στίχο αὐτὸ πού παρεμβάλλει ὁ Πλάτων στό διάλογό του «Κρίτων», ὅπου μὲ τὴ φράση «Φθίῃν ἐρίβωλον» ἔννοεῖ συμβολικά τὸν τόπο, ὅπου μετὰ τὸ θάνατο θὰ πήγαινε ἡ ψυχὴ τοῦ Σωκράτη.

α') 143 - 158 : —**βάσκ' ἴθι** = φεύγα, πήγαινε· πρβλ. βῆ ἰέναι· Z 296. —**ταχεῖα** = γρήγορα, μέ ὅλη σου τὴν ταχύτητα. κατγρμ. —**τό ἔδος** = ἡ ἔδρα, ἡ κατοικία (ρίζα σεδ - ἔξομαι). —**λύομαι** = λυτρώνω, ἐξαγοράζω. —**ἰαίνω** = εὐχαριστῶ, μαλακώνω. —**ἄμα** = μαζί. —**γεραίτερος** = (μᾶλλον) γέρος, ἡλικιωμένος. —**ὅς ἰθύνει**· ἀναφ. τελ. πρότ. —**προτὶ** = πρὸς. —**μηδὲ μελέτω οἱ** = καὶ νὰ μὴ σκεφτεῖ καθόλου. —**τό τάρβος** = ὁ φόβος. —**ὁ πομπὸς** = ὁ συνοδός. —**ὀπάζω** = δίκω (ὡς συνοδός). —**ἀργεῖφόντης** = πού φανερώνεται ξαφνικά (ἀργός = γρήγορος + φαίνω). Μυθολ. ἐπίθ. τοῦ Ἑρμῆς. —**ἦος**· A 193. —**πελάζω** = ὀδηγῶ κοντά, μτβτ. —**ἀπὸ ἐρύξει** = θὰ ἐμποδίσει· ρ. ἐρύκω. —**ἄσκοπος** = ἀπερίσκεπτος. —**ἀλιτήμων** = ἁμαρτωλός, ἀσεβής. —**ἐνδυκέως** = μ' ἐπιμέλεια, μέ σεβασμό (ἐν + ρίζα δευκ. = πού σημαίνει φροντίζειν). —**πεφιδήσεται** = θὰ λυπηθεῖ, ρ. φείδομαι.

159 - 170 : —**ἀελλόπος** = γρήγορη σά θύελλα (ἄελλα + πούς). —**κίχεν· κιχάνω, κίχημι**· E 187. —**ἡ ἐνοπή** = φωνὴ λύπης. —**τό εἶμα** = τὸ ἔνδυμα, τὸ φόρεμα. —**φύρω** = βρέχω. —**ἐντυπᾶς** = σφιχτά στὸ σῶμα, ὥστε νὰ διαγράφεται τὸ σῶμα του. —**κόπρος** = σκόννη, ἀκαθαρσία. —**τοῖο· τοιούτου**, δηλ. στὸ κεφάλι τοῦ γέροντα πού ἦταν στὴν κατάστασι αὐτή. —**κυλίνδομαι** = κυλιέμαι. —**καταμήσατο· καταμάομαι** = μαζεύω. —**ἡ νυὸς** = ἡ νύφη. —**οἱ δὴ... ὀλέσαντες**· ἡ σειρὰ τῶν λέξεων : οἱ δὴ κέατο πολλέες τε καὶ ἐσθλοὶ ὀλέσαντες ψυχὰς ὑπὸ χειρὶν Ἀργείων. —**κέατο· ἔκειντο**. —**τυτθὸν** = σιγά, ψιθυριστά. —**γυῖα**· E 122.

171 - 187 : —**ὀσσομένη· ὀσσομαι** = ἀντικρύζω, βλέπω στὸ νοῦ μου, σκέπτομαι. —**τότε** = ἐδῶ. —**ἄνευθεν** = μακριά. —**ἑών·** = ἐναντ. μετοχή. —**ἐκέλευσεν**· ὁ Ἄορ. ἀναφέρεται στὴ στιγμὴ, κατὰ τὴν ὁ-

ποία ὁ Δίας ἔδωσε διαταγή στήν Ἴριδα. —στ. 176 - 187 δίνει σέ εὐθὺ λόγο τὸ περιεχόμενο τῶν στ. 147 - 158.

188 - 199 : —**υἱας**· σύναψε μέ τό ἡνώγει. —**ὀπλίζω** = ἀρματώνω, ἐτοιμάζω. —**ἡ πείρινος - νθος** = ψάθινο κιβώτιο, καλάθι. —**κῆώεις**· Z 288. —**τά γλήνεα** = κοσμήματα, πολύτιμα πράγματα. —**κεχάνδει**· χανδάνω = περιέχω, περικλείω. —**δαιμονίη**· Z 486. —**τί τοι φρεσὶν εἶδεται εἶναι** ; —τί σοῦ φαίνεται πῶς εἶναι ;

200 - 215 : —**κώκυσεν** = ἐβγαλε φωνή θρήνου. —**πῇ οἴχονται** = ποῦ πῆγαν. —**ἦς· αἷς**· δοτκ. τῆς αἰτίας. —**ἐκλεο**· κλέομαι = εἶμαι ξακουστός. —**ἦδ' (ἐπὶ τούτοις)**. —**οἷσιν ἀνάσσεις** = στοὺς ὑπηκόους σου. —**πῶς ἐθέλεις** = πῶς ἔχεις τὴ διάθεση. —**ἐξενάριξε**· E 151. —**αἰρήσει καὶ ἐσόψεται**· σχ. πρωθύστερο. —**εἰ ἐσόψεται** = ἂν σέ ἀναγνωρίσει. —**ὠμηστής** = ἄγριος. —**ὄδε** = αὐτός, γιὰ τόν ὁποῖο μιλοῦμε. —**γενομένῳ (χρον.)** = ὅταν γεννήθηκε. —**ἐπένησε λίνω** = ἐκλωσε μέ τό νῆμα τῆς· ρ. ἐπινέω. —**ἀργίποδες** = γρήγοροι στά πόδια, ταχεῖς (ἀργός = ταχύς). —**ἄσαι** = νά χορτάσει. Ἐπεξ. τοῦ ὦς· ρ. ἄω. —**κρατερὸς** = βίαιος, σκληρός. —**ἐχοιμι**· καθαρὴ εὐκτική = μακάρι νά εἶχα. —**ἐσθέμεναι**· ἐσθω, ἐσθίω. Ὁ ἐνεστώτας, ἐξακολουθητικός, δηλώνει τό πάθος τῆς Ἑκάβης = νά τό κατατρῶγω ἀδιάκοπα. —**προσφῦσαι** = ἀφοῦ κολλήσω πάνω του. —**ἄντιτα γένοιτό (μαι)** = θά ἐπαιρνα ἐκδίκηση. —**ἄντιτα**· ἀντί ἀντίτιτα, (τίνομαι). —**ἔργα**· ἐνν. τοῦ Ἀχιλλέα = γιὰ ὅ,τι ἔκανε. —**καχιζόμενον** = ὡς ἄναδρο. —**ἑσταότ(α)** = πρό = ἐνῶ στεκόταν μπροστά, ἐνῶ ὑπερασπιζόταν, ὡς πρόμαχο. —**ἄλεωρῇ** = ἄμυνα, τρόπος νά σωθεῖ.

216 - 227 : —**ὄρνις** = πουλί (οἰωνός). —**πέλεω**· πέλομαι. —**ἡ οἱ** = ἡ αὐτοὶ πού.... —**θυοσκόος** = αὐτός πού μαντεύει ἀπὸ θυσίες. —**νοσφίζομαι** = ἀπορρίπτω ἀποφεύγω. —**ἐσέδρακον**· ἐσδέρομαι = βλέπω. —**ἄντην** = μπροστά μου. —**ἄλιος** = μάταιος, ἀνεκτέλεστος. —**ἔπος** = ὁ λόγος μου. —**ἀγκάς**· ἐπίρρ. = στήν ἀγκυλιά. —**ἐξ ἔρον εἶην**· πρβλ. ἐξ ἔρον ἔντο· I 1222.

β') Νά ἀναγνωρίστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις : **ικέτεω, τοῖο, ἔην, κέατο, υἱας.**

—Νά μεταγραφοῦν στὸν ἀττικό λόγο οἱ φράσεις :

1) ἦός κεν ἄγων Ἀχιλλῇ πελάσση.

2) αὐτὰρ ἐπὴν ἀγάγησιν.

3) οὐ ἐ κακίζόμενόν γε κατέκτα.

γ') ἀμφὶ δὲ πολλὴ κόπρος ἔην κεφαλῇ: Ἡ ἐκδήλωση αὐτὴ τοῦ πένθους ἦταν συνηθισμένη. Τό ἴδιο καὶ ὁ Ἀχιλλέας, ὅταν ἔμαθε τὸ θάνατο τοῦ Πατρόκλου, ἔριχνε στὸ κεφάλι του κόνιν αἰθαλόεσσαν, κι ἀσχήμεζε τὸ ὥραϊο πρόσωπό του. Ὁ ποιητὴς προσθέτοντας τὴ λεπτομέρεια, ὅτι ὁ γέροντας Βασιλέας ἦταν σφιχτὰ τυλιγμένος στὴ χλαίνα του, κάνει δραματικότερη, τὴν εἰκόνα πού ἀντίκρισε ἡ Ἴριδα στὴν αὐλὴ τοῦ Πριάμου. —**Δαρδανίδης**: ὀνομάζεται ὁ Πριάμος ὡς ἀπόγονος τοῦ Δαρδάνου, παλαιοῦ βασιλιᾶ τῶν Τρώων. —**ἐς θάλαμον κηώνετα** κτλ. Πρβλ. Ζ 288. —**ἑσταότα πρὸ Τρώων**: Ἡ Ἐκάβη κρατᾷ στὴ μνήμη της καλὰ τὴν τελευταία φορά πού εἶχε δεῖ τὸ γιό της. Ὅταν ὁ Ἀχιλλέας, κυνήγησε τοὺς Τρῶες καὶ τοὺς ἀνάγκασε νὰ κλειστοῦν στὴν πόλη, μόνο ὁ Ἕκτορας ἔμεινε ἔξω ἀπὸ τὸ τεῖχος, γιὰ νὰ μονομαχήσει μὲ τὸ φοβερό ἀντίπαλό του. Στεκόταν στὴ θέση του ὡς μοναδικὸς πρόμαχος τοῦ Ἰλίου, ἐνῶ οἱ γονεῖς κι' οἱ φίλοι του μάταια τὸν ἰκέτευαν νὰ μπεῖ κι αὐτὸς μέσα στὸ τεῖχος (Χ 25 κ.έ.).

228 - 280

α') 228 - 246 : —**ἡ φωριασμὸς** = τὸ κιβώτιο. —**τὸ ἐπίθημα** = κάλυμμα. —**ἀπλοῖδες χλαῖναι** = μονές χλαῖνες ἀντίθετα στὰ διπλοῖς, δίπλαξ. Γ 126. —**τάπητες** = σκεπάσματα καθισμάτων καὶ κρεβατιῶν. —**τὸ φᾶρος** = τὸ ἐξωτερικὸ φόρεμα, τὸ ἱμάτιο. —**ἴστημι** = ζυγίζω. —**πίσυρες** = τέσσερεις. —**ἐξεσίην** = σέ πρεσβεῖα, ὡς ἀπεσταλμένος (ἐξίημι). —**μέγα** = σπουδαῖο. —**τὸ κτέρας** = τὸ κτῆμα. —**περὶ** = σφοδρά, ὑπερβολικά. —**ἀπέεργε**· ἐναρκτ. = ἄρχισε ν' ἀποδιώχνει· ρ. ἀποέργω. —**ἐνίσσω** = ἐπιπλήττω, βρίζω. —**ἔρρετε** = φύγετε ἀπὸ δῶ, στὴν ὁργὴ. —**λωβητῆρες** = ἐλεεινοί, ἄτιμοι. —**ἐλεγχέες** = ντροπιασμένοι. —**κηδήσοντες** = γιὰ νὰ μέ λυπήσετε (κῆδω). —**δνόσασθαι**· ὀνομαι = περιφρονᾶ, δέ λογαριάζω τίποτε. —**ῥήιτεροι ἔσσεσθαι ἐναιρέμεν**· προσωπ. σύνταξη· ἡ ἀπρόσ.: ῥήιτερον ἔσσεται Ἀχαιοῖσιν ἐναιρέμεν· ὅμας. —**ἐναίρω** = σκοτώνω. —**ἀλαπάζω**· Ε 166. —**κεραῖζομαι** = ἐρημώνομαι.

247 - 264 : —**σκηπάνιον** = ραβδί, σκῆπτρο. —**δίεπε** = χώριζε ἀπὸ δῶ κι ἀπὸ κεῖ καί περνοῦσε· ρ. διέπω. —**σπέρχομαι** = βιάζομαι. —**ὁμόκλα**· ὁμοκλάω = φωνάζω, διατάσσω. —**νεικείω** = ἐπιπλήττω, κατηγορῶ. —**βοὴν ἀγαθός**· Ε 114. — ἡ **κατηφών**· λέγεται ὡς βρισιά σέ ὅσους ἔχουν κακὴ διαγωγὴ = αἰσχροί. —**εἶθ' ὠφέλετε πεφάσθαι** = εἶθε νὰ εἶχατε σκοτωθεῖ σεῖς.... (παρακμ. ἀπὸ ρίζα φεν-, φόνος). —**πανάποτος** = κατακακότυχος. —**τά ἐλέγχεα** = ἀτιμίες, ἄτιμοι. —**χοροτυπίη** = χοροπηδήματα. —**ἐπιδήμιοι** = στὴ χώρα σας, εἰς βάρος τῶν συμπολιτῶν σας. —**πρήσσω ὁδοῖο** = κάνω, παίρνω τὸ δρόμο. Ἡ γεν. διαίρετ.

265 - 280 : —**ὑποδείσαντες** = ὑπάκουσαν τρομαγμένοι· ρ. ὑποδεῖω. —**ἄειραν** = πῆγαν κι ἔφεραν· —**πρωτοπαγῆς**· Ε 194. —**πεῖρινθα**· Ω 190. —**ἀπήνη** = ἄμαξα τετράτροχη πού τή σέρνουν ἡμίονοι. —**νήεον**· νηέω· Ι 279. — οἱ **κρατερόνυχες** = πού ἔχουν ἰσχυρές ὀπλές, ρωμαλέοι —**έντεσιεργοί** = αὐτοί πού ἐργάζονται, αὐτοί πού σέρνουν τὰ ἔντεα, δηλ. τὸ συγκρότημα τοῦ ἄμαξιού. —**ἀτιτάλλω**· Ε 271.

β') Νὰ ἀναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ τύποι : ὕμμες, πίσυρες, ἔσκε.

—Νὰ μεταγραφοῦν στὸν ἀττικό λόγο οἱ προτάσεις :

1. Οὐδέ νυ τοῦ περ φείσατο ἐνὶ μεγάροις γέρων.

2. ρηίτεροι μάλλον Ἀχαιοῖσιν ἔσεσθε, κείνου τεθνηῶτος, ἐναιρέμεν.

γ') —**τάλαντον** : Ι 264. —**Θρῆκες ἄνδρες**· Οἱ Θρᾶκες ἦταν φυλετικά συγγενεῖς μέ τούς Τρῶες καί σύμμαχοί τους. Τό δέπας δόθηκε στὸν Πρίαμο, πρὶν γίνεи βασιλιάς, ὅταν ὁ πατέρας του Λαομέδων τὸν εἶχε στείλει ὡς πρεσβευτὴ. —**ἀπήνη**· ἀντίθετα μέ τὴν ἄμαξα πού τή σέρνουν ἄλογα, τὴν ἀπήνη σέρνουν ἡμίονοι, ἔχει τέσσερις τροχοὺς καί μάλλον προορίζεται γιὰ φορτία. —**Μυσοί** : κάτοικοι τῆς Μυσίας, χώρας στά Β.Δ. τῆς Μ. Ἀσίας.

281 - 338

α) 281 - 298 : —**ζευγνύσθην** = ἔδωσε διαταγὴ νὰ τοὺς ζέψουν τὰ ζῶα. Τό ρ. μέσο διάμεσο. —**πυκινὰ μῆδεα** = σοβαρές σκέψεις.

—**ἀγχίμολον**· ἐπίρρ. = κοντά. —**τετιηώς** = λυπημένος, ρ. *τετήμαι*.
 —**μελίφρων** = πού γλυκαίνει τή ψυχή. —**λείψαντε**· *λείβω* = χύνω.
 —**τῇ**· δεικτ. ὀρίστε. —**ἄψ** = πίσω. —**ἐπεὶ ἄρ(α)γε** = ἀφοῦ τέλος πάντων. —**μέν**· βεβαιωτ. —**ἔπειτα** = τώρα, δηλ. ἀφοῦ ἀποφάσεις ὅπωςδῆποτε νά πᾶς. —**κελαινερφής**· Z 267. —**Ἰδαῖος** = πού λατρεύεται στήν Ἰδη. —**κατὰ ὀρᾶται** = κοιτάζει, βλέπει κάτω. —**εὖ**· οὐ· προσ. ἄντων. —**δεξιὸν** = (νά πετάξει) δεξιά του. —**πίσηνος**· E 205. —**εἰδὲ** = ἄν ὅμως. —**εὐρύοπα**· E 265. —**οὐκ ἄν κελοίμην** = δέ θά σέ παρακινούσα, ἄρα : θά σοῦ ἀπαγόρευα. —**ἐποτρύνουσα** = μέ τίς συμβουλές μου. —**μάλα περ μεμαῶτα** = μέ ὅλη σου τήν ἐπιθυμία.

299 - 321 : —**τοὶ ἐφιεμένη τόδε** = σ' αὐτή σου τήν ἐπιθυμία.
 —**χεῖρας ἀνασχέμεν...** Z 257. —**ῆ**· (ἡμί (λέγω). —**ἀκήρατος** = καθαρός, διαυγής. —**παρέστη** = στάθηκε κοντά του. —**τό χέρνιβον** = ἡ λεκάνη, στήν ὁποία ἔχυναν νερό ἀπό τήν πρόχουν γιά τό πλύσιμο τῶν χειρῶν. —**τό ἔρκος** = ὁ φράχτης τῆς αὐλῆς καί συνεκδχ. ἡ αὐλή. —**εἰσανιδῶν** = ἀφοῦ κοίταζε πρὸς τὰ ἐπάνω. —**μηδέων** = πού βασιλεύεις. —**φίλον ἡδ' ἑλεινὸν** = κινώντας τή συμπάθεια καί τόν οἶκτο. —**μητίετα**· A 175. —**ῆκε**· ἦμι. —**τελειότατον** = τό πιό τέλειο, τό πιό ἀληθινό. —**μόρφνος** = εἶδος ἀετοῦ μέ μαῦρο χρώμα. Τό ἴδιο καί *περηγός*. —**ὄση θύρη τέτυκται** = ὅσο πλατειά ἔχει κατασκευαστεῖ μιὰ πόρτα. —**ἄφνειός** = πλούσιος. —**εὖ κληῖς' ἀραρυῖα** = τέλεια ἀρμολομένη μέ κληίδες (σύρτες). —**εἶσατο**· εἶδομαι = φαίνομαι. —**ἄτ-ξας**· αἰσσω = πετῶ (διάττοντες). —**γῆθέω** = χαίρομαι. —**ἰάνθη· ἰαίνω**· Ω 147.

322 - 338 : —**σπέρχομαι**· Ω 248. —**ξεστός** = καλά πελεκημένος, γιαλιστερός· πρβλ. Z 244: *ξεστοῖο λίθοιο*. —**ἐκ ἔλασε** = κατευθύνθηκε ἔξω, βγήκε. —**ἐρίδουπος** = πού ἀντηχεῖ ἀπό κάθε κρότο, ἡχηρός. —**ἐφέπω** = διευθύνω. —**καρπαλίμη** = γρήγορα. —**κατὰ ἄστν** = κατεβαίνοντας τήν πόλη. —**ἄφορρος** = πίσσω (ἄψ + ῥέω). —**ἀπονέομαι**· φεύγω. —**προφανέντε** = μόλις παρουσιάστηκαν. —**ἐταιρίζω** = γίνομαι σύντροφος, συνοδεύω. —**βάσκ' ἴθι**· Ω 114. —**Πηλεΐωνάδε** = στή σκηνή τοῦ γιοῦ τοῦ Πηλέα, δηλ. τοῦ Ἀχιλλέα.

β') Νά ἀναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις : **σφί**, **ἐθέλησθα**.

γ') Κρονίωνι Ἰδαίῳ, ὃς τε Τροίην κατὰ πᾶσαν ὁρᾶται: Ἀπὸ τῆ βουνοκορφῇ τῆς Ἰδης, τό Γάργαρον, φαίνεται ὁλόκληρη ἡ Τρωϊκὴ χώρα καὶ ἄλλη ἔκτασι ἀκόμα πῖο πέρα. Ἐξάλλου ἐδῶ τό ρ. ὁρᾶται ἐκφράζει τὴν προστατευτικὴ διάθεσι τοῦ Δία γιὰ τὴν χώραν τοῦ Πριάμου. — **χερσὶν ὕδωρ ἐπιχεῦαι ἀκῆραιον**: Πρὶν ἀπὸ κάθε ἱερῇ πράξει ἔπρεπε νὰ πλύνουν τὰ χέρια τους. — **μέσῳ ἔρκει**: στὴ μέση ἀκριβῶς τῆς αὐλῆς ἦταν ὁ βωμός τοῦ Δία τοῦ Ἐρκεῖον, ὅπου προσφέρονταν οἱ ἐπίσημες βασιλικές θυσίεις. — **καὶ αἰθούσης ἐριδούπου**: Ἐννοεῖται ἡ στοά πού ἀποτελοῦσε τὸ ἐξωτερικὸ πρόθυρο τῆς αὐλῆς. Μπαίνοντας κανένας ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴ αὐτὴ αἴθουσα βρισκόταν στὴν αὐλὴ (ἔρκος) καὶ ἀντίκριζε ἄλλή στοά, πού ἦταν ἡ εἴσοδος τοῦ μεγάρου (αἴθουσα δώματος). Στὰ ἀνάκτορα τοῦ Πριάμου ἐβλεπε κανένας στοές (ξεστάς αἰθούσας) καὶ στὰ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τῆς αὐλῆς· Ζ 243.

339 - 404

α') 339 - 348 : — **ἀπίθησε**· παράκουσε· οὐδ' ἀπίθησε = ὑπάκουσε. — **διάκτορος** = πού μεταφέρει καὶ ἐκτελεῖ μ' ἀκρίβεια τίς διαταγὰς τῶν θεῶν. — **ἀργεῖφόντης**· Ω 153. — **αὐτίκα ἔπειτα** = εὐθὺς ἀμέσως. — **ἄμβρόσιος** = ἀθάνατος, θεϊκός (ἄ + (μ) βροτός). — **ἥμην - ἡδὲ** = καὶ - καί. — **ὕγρῃ**· ὡς οὐσιαστ. (πρβλ. ἡ ξηρὰ· ἐνν. γῆ). — **ἄμα πνοιῆς** = μαζί μὲ τίς πνοές καθὼς ἔπνεε (φουσοῦσε) ὁ ἄνεμος. — **τῇ**· ἀναφ. δοτ. τοῦ ὀργ. — **θέλω** = μαγεύω. — **τοὺς δ' αὖτε** = ἐνῶ ἀντίθετα ἄλλους, καὶ ἄλλους πάλι. — **ὑπνάω** = κατέχομαι ἀπὸ ὕπνου, μέ κρατᾷ ὕπνος. — **κρατὺς** = κραταιός, δυνατός. — **βῆ ἰέναι**· 1 229. — **αἰσυμνητῆρ** = πού κρίνει δίκαια, κριτής, ἄρχοντας (αἶσα + μέμνημαι καὶ αἰσυμνήτης). — **κοῦρος αἰσυμνητῆρ** = νεαρός ἄρχοντας, ἄρχοντόπουλο. — **πρῶτον ὑπηνήτη** = πού μάλιστα φυτρώνουν τὰ γένεια του (ὑπήνη = γένεια).

349 - 357 : — **ἔλασαν παρέξ σῆμα Ἴλοιο** = προσπέρασαν τὸ μνημα τοῦ Ἴλου. — **δὴ γὰρ** = γιὰτί· πιά — **τό κνέφας** = τὸ σκοτάδι. — **τὸν δέ**· (σύναψε μὲ τὸ Ἑρμείαν) = καὶ τοῦτον. δηλ. τὸν Ἑρμῆν. — **ἐξ ἀγχιμόλοιο**· Ω 283. — **φράζομαι** = σκέπτομαι. — **φράζω, Δαρδανίδῃ** = ἔχε τὸ νοῦ σου, γιὰ τοῦ Δαρδάνου. — **φραδὴς** = φρόνιμος. — **τέτυκται ἔργα** = ἔχουν γίνεи ἔργα, ἔγινε δουλειὰ πού θέλει νοῦ φρόνιμο. — **διαρραίομαι** = καταστρέφομαι, ἀφανίζομαι. — **μιν**· σύναψε μὲ τὸ λιτανεύομεν.

358 - 371 : —**σὺν χύτο** = ταραχτήκε. —**δείδια**· δέδια. —**γναμπτός** = εὐλύγιστος. —**ταφών**· τέθηπα = κυριεύομαι ἀπὸ ἐκπληξῆς. —**αὐτὸς** = αὐθόρμητα, μόνος του. —**ἐριούνιος** = εὐεργετικός (ἐπιτατ. ἐρι + ὀνίνημι = ὠφελῶ)· ἐπίθ. τοῦ Ἑρμῆ. —**ἐξείρετο** = τοῦ ἔκανε ἐρώτηση, τὸν ρώτησε. —**πάτερ**· καὶ προσφώνηση γερόντων ἀπὸ νεώτερους. —**ἰθύνω** = διευθύνω. —**ἀμβροσίη νύξ** = θεϊκὴ νύχτα. —**εὐδω** = κοιμοῦμαι, ἡσυχάζω. —**μένεα πνείοντες** = ὀρμητικοί, γενναῖοι. —**ἀνάρσιος** = ἐχθρικός (στερ. α(ν) + ἄρσιος, ἀραρίσκω). —**θοός**· Α 12. Ἡ νύχτα λέγεται θοή, γιατί, καθὼς μεσολαβεῖ ὁ ὕπνος, φαίνεται ὅτι περνᾷ γρήγορα. —**τό ὄνειαρ - ατος** = πολύτιμο πράγμα. —**τίς ἄν νόος τοι εἴη** = τί σκέψη θά ἔκανες (θά σοῦ γινόταν), τί θά 'βαζες στό νοῦ σου; —**ὀπηδέω** = ἀκολουθῶ. —**ἀπαμύνασθαι**· (σύναψε μέ τό : οὐτ' αὐτός νέος ἐσσί·) = ὥστε νά ἀποκρούσεις. —**χαλεπαίνω** = φέρομαι ἐχθρικά, κάνω κακό. —**ῥέξω**· ῥέζω. —**καί δέ** = καί μάλιστα. —**ἀπαλεξήσαιμι**· ἀπαλέξω· Ι 251. —**δέ**· αἰτιολ. —**εἶσκω** = παρομοιάζω (μτβτ.).

372 - 377 : —**οὕτω πη** = ἔτσι κάπως. —**ὑπερέσχεθε χεῖρα** = ἄπλωσε τό χέρι ἀπὸ πᾶν μου, μέ προστάτεψε. —**ἤκεν** = ἔστειλε ρ. ἴημι. —**ὀδοιπόρον** = διαβάτη. —**ἀντιβολέω** = συναντῶ. —**αἷσιος** = πού φέρνει καλὸ, τυχερός. —**ἄγνητός** = θαυμαστός. —**πέπνυμαι νόω** = ἔχω πολύ νοῦ.

378 - 388 : —**ναί δῆ** = ναί πραγματικά. —**κατὰ μοῖραν** = ὀρθά. —**ἀτρεκέως** = χωρὶς περιστροφές, εἰλικρινά. —**πή** = κάπου. —**κειμήλια** = θησαυροί. —**ἴνα**· ἀναφ. τόπου = ὅπου. —**ῥιστός**· ὁ ἄριστος. —**οὐ τι** = καθόλου. —**ἐπιιδεύομαι** = εἶμαι κατώτερος. —**μάχης** = ὅσον ἀφορᾷ στή μάχη. —**φέριστος** = ἐξαίρετος, θαυμάσιος. —**τέων**· τίνων. —**ὁ οἶτος** = ἡ μοῖρα. —**ἄποτμος** = ἄμοιρος. —**ἐνίσπες**· ἐννέπω.

389 - 404 : —**πειράομαι τινος** = δοκιμάζω κάποιον. —**εἶραι Ἑκτορα** = ρωτᾷς γιά τόν Ἑκτορα. —**κυδιάνειρα** = πού δοξάζει τούς ἄνδρες (κῦδος + ἀνήρ), δοξοδότρα. Λέγεται καί γιά τή μάχη καί γιά τήν ἀγορά. —**δαῖζω** = κομματιάζω. —**μία** = ἡ ἴδια. —**εὐεργής** = καλοκάμωτη. —**ἔξειμι** = βγαίνω, κατάγομαι. —**πάλλω κλήρῳ** = σείω, κουνῶ κλήρους σέ μιά περικεφαλαία, ὥσπου νά πεταχτεῖ ἕνας· παλλό-

μενος κλήρω = κατά τήν κλήρωση. — ἐλίκωψ· Α 98. — ἀσχαλάω = δυσανασχετῶ. — ἔσσυμαί τινος = τρέχω πρὸς κάτι, θέλω κάτι.

β') Ἀόρ. β' τοῦ ὑπερέχω μέ ἐπέκταση : ὑπερέσχεθε.

— Γεν. πληθ. τῆς ἐρωτημ. ἀντων. τίς : τέων.

— Νά μεταγραφοῦν στόν ἀττικό λόγο :

1) οὐτ' αὐτὸς νέος ἐσσί.

2) καὶ δέ κεν ἄλλον σεῦ ἀπαλεξήσαιμι.

γ') σῆμα Ἴλοιο = Ὁ Ἴλος κατά τήν παράδοση ἦταν ὁ οἰκιστὴς τοῦ Ἰλίου. Προχωρώντας πρὸς τὸ Σκάμανδρο ὁ Πρίαμος καὶ ὁ κήρυκας ἄφησαν ἀριστερά τὸ μνήμα τοῦ Ἴλου, πού ἦταν στά μισὰ τοῦ δρόμου ἀπὸ τίς Σκαίεες Πύλες ὡς τὸ στρατόπεδο τῶν Ἀχαιῶν. — **φεύγωμεν ἐξ' ἵππων** : Ὁ Ἰδαῖος προτείνει νά ἐγκαταλείψουν τήν ἄμαξα, πού εἶχε τοὺς θησαυροὺς, καὶ νά σωθοῦν φεύγοντας μέ τὸ ἄρμα πού τὸ ἔσερναν ἄλογα. — **Πολύκτωρ** : Εἶναι φανταστικό ὄνομα, ὅπως καὶ ὅλη ἡ ἱστορία, πού διηγεῖται ὁ Ἑρμῆς γιὰ τὸν ἐρχομὸ τοῦ στὴν Τροία. Ἐνῶ τώρα εἶναι *πρῶτον ὑπὴνῆτης*, πρὶν ἀπὸ δέκα χρόνια εἶχε κληρωθεῖ νά πάρει μέρος στόν πόλεμο!

405 - 467

α') 405 - 423 : — **μελεῖστί** = σέ κομμάτια (*μελεῖζω*). — **προϋθνηκεν**· *προτίθημι* = βάζω μπροστά, ρίχνω. — **αὐτως** = ἔτσι, δηλ. ὅπως πρὶν, ὅπως ὅταν σκοτώθηκε. — **ἐν κλισίῃσι**· ἀντὶ ἐν *κλισίῃ*. — **δυωδεκάτῃ οἱ ἡώς** (*ἐστι*) = εἶναι γι' αὐτόν ἡ δωδεκάτῃ ἡμέρα, πέρασαν δώδεκα μέρες πού αὐτός... — ὁ **χρῶς** - **χροὸς** = τὸ δέρμα. — **αἱ εὐλαὶ** = σκουλήκια τοῦ κρέατος πού σαπίζει. — **ἀρηίφατος** = σκοτωμένος στόν πόλεμο (*ἄρηι* + *φατός*). — **κατέδω** = κατατρώγω. — **ἦ μὲν** = καὶ ὅμως. — **ἀκηδέστως** = χωρὶς οἶκτο. — **αἰσχύνω** = παραμορφώνω. — **θηοῖο κεν** = θά θαυμάσεις βλέποντας· ρ. *θεόμαι* = βλέπω μέ θαυμασμό. — **ἐερσήεις** = δροσερός (*ἡ ἐέρση* = πρωινή δροσιά). — **περὶ νένιπται** = ἔχει ἐντελῶς ξεπλυθεῖ. — **μιαρὸς** = λερωμένος. — **σὺν μέμυκε** = ἔχουν κλείσει· ρ. *μύω* = κλείω κυρίως τὰ μάτια (*μύωψ*, *μυστήριον*). — **ὄσσα**· σύστοιχο ἀντικμ. στό ἐτύπη = ὅσες πληγές δέ

χτηκε. — υἱος ἑῆος = τοῦ γιοῦ σου. — νέκυς· Α 52. — περὶ = περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον. — φίλος κῆρι = ἐγκάρδια ἀγαπητός.

424 - 431 : — γήθησεν· Ω 321. — ἦ ῥα = ἀλήθεια λοιπόν. — ἀγαθόν· ἐνν. ἐστὶ. — δῶρα ἐναίσιμα = τὰ δῶρα πού πρέπει. — οὐ λήθετο θεῶν = δέν παρέλειπε τὸ καθῆκον του πρὸς τοὺς θεοὺς, δέν ξεχνοῦσε τοὺς θεοὺς. — τῷ = γιὰ τοῦτο. — οἱ ἀπεμνήσαντο = τοῦ γύρισαν τὴν ἀνάμνηση, τὸν θυμήθηκαν κι αὐτόν. — τό ἄλεισον = τὸ ποτήρι. — αὐτόν τε = κι ἐμένα τὸν ἴδιο. — ῥύω = σώζω. — πέμπω = συνοδεύω.

432 - 439 : — νεωτέρου· ἐπειδὴ εἶμαι νεώτερος· κατγρμ. — ὅς κέ-
λεια· ἀναφ. αἰτιολ. πρὸτ. = ἀφοῦ μέ προτρέπεις. — παρὲξ Ἀχιλλῆα =
χωρὶς νὰ τὸ ξέρει ὁ Ἀχιλλέας. — τὸν μὲν = ὥστος αὐτόν. — συλεύω
= ἀφαιρῶ. — μετόπισθε = κατόπιν, ἔπειτα. — πομπός· κατγρμ. = ὡς
συνοδός σου. — Ἄργος· τὸ Πελασγικὸ στὴ Θεσσαλία, τὴ χώρα τῶν
Μυρμιδόνων. — ἐνδυκέως = μ' ἐπιμέλεια, μέ προσοχή. — ὀμαρτέω =
πηγαίνω μαζί, ἀκολουθῶ. — ὄνοσσάμενος· ὄνομαι· Ω 241.

440 - 467 : — ἀναΐξας = ἀφοῦ πήδησε ἐπάνω. — λάζετο = ἐπια-
σε (λάζομαι ἄρζ. τύπος τοῦ λαμβάνω). — ἦϋς - ἥϊα - ἦϋ· Γ 176.
— οἱ δὲ φυλακτῆρες = ἐνῶ οἱ φύλακες. — νέον = μόλις. — τό δόρπον
= τὸ βραδινὸ φαγητό. — πονέομαι = ἀσχολοῦμαι. — ἄφαρ = ἀμέσως
ἔπειτα. — ὦϊξε· οἶγω. — ὁ ὀχεὺς = ὁ σύρτης. — ἐπ' ἀπήνης = (πού
ῆταν) πᾶν στὴν ἄμαξα. — ποίησαν· ὡς ὑπερσυντελ. = εἶχαν κάνει. —
κέρσαντες· κείρω = κουρεύω, κόβω. — ἐρέφω = βάζω ὀροφή, στεγά-
ζω. — λαχνήεις = μαλλιάρος, πυκνός. — λειμωνόθεν = ἀπὸ τὰ λιβάδια
(λειμῶνες). — ἀμάω· Ψ 165. — ὁ σταυρός = ὁ πάσσαλος. — ἔχω =
κρατῶ, συγκρατῶ. — ὁ ἐπιβλήης = ὁ μάνταλος, ὁ σύρτης (ὀχεὺς, κληῖς).
— ἐπιρρήσεσκον = συνήθως ἔσερναν· θαμ. τοῦ ἐπιρρήσω. — ἦ τοι =
ἀλήθεια. — σοι· σὺναψε μέ τὸ ὅπασεν· ὀπάζω· Ω 153. — πάλιν εἴσομαι =
θὰ ξανάρθω· μέλλ. τοῦ εἶμι. — νεμεσσητόν = ἀξιοκατάκριτο. — ὦδε =
ὅπως ἔχω κάνει τώρα. — ἀγαπάζω = φέρνομαι φιλικά (παράλλ. τύπος
τοῦ ἀγαπάω). — τύνης· Ζ 262. — ὑπὲρ πατρός = στ' ὄνομα τοῦ πατέ-
ρα. — λίσσομαι = ἰκετεύω. — σὺν ὀρίνης = νὰ συγκινήσεις.

β') Τὸ ρ. θεάομαι σέ ἰωνικ. τύπο **θηέομαι**. Γι' αὐτό ἡ εὐκτ. β' προσ. **θηοῖο**. Τὸ ρ. εἶμι σέ χρόνο μέσο μέλλοντα : **εἴσομαι**.

—Νά ἀναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις : εἷς, τὴν.

—Νά μεταγραφοῦν σέ ἄττικό λόγο :

1) ἐοῦ ἐτάροιο φίλοι.

2) ὄφρα κεν ἀφίκωμαι

3) καί μιν ὑπὲρ πατρὸς καὶ τέκεος λίσσεν

γ') ὅσα ἐτύπη : "Ὅταν ὁ Ἀχιλλέας σκότωσε τὸν Ἑκτορα καὶ τὸν γύμνωσε ἀπὸ τὰ ὅπλα του, ἔτρεξαν ὅλοι οἱ Ἀχαιοί, γιὰ νά δοῦν ἀπὸ κοντά νεκρὸ τὸν ἥρωα, πού τόσους ἀπὸ αὐτοὺς εἶχε σκοτώσει καὶ εἶχε ἀπειλήσει νά κάψει τὰ πλοῖα τους. Ὁ ποιητὴς διηγεῖται (X 364 - 375) ὅτι δὲν ἔμεινε κανένας πού νά μὴν τὸν εἶχε πληγώσει μέ τό κοντάρι του. —εἰ ποτ' ἔην γε : Ἡ ἔκφραση αὕτη φανερώνει τὴ μεγάλη λύπη τοῦ Πριάμου γιὰ τό χαμὸ τοῦ γιοῦ του. Ὁ ἐξαιρετικός, ὁ μεγαλόψυχος ὑπερασπιστὴς τοῦ Ἰλίου εἶναι πιά μόνο ἀνάμνηση γιὰ τὸν ἀπαρηγόρητο πατέρα του. —πύργους νεῶν καὶ τάφρον : "Ὅσο ὁ Ἀχιλλέας δὲν ἔπαιρνε μέρος στὴ μάχη, οἱ Ἀχαιοί, γιὰ νά εἶναι ἀσφαλισμένοι ἀπὸ τίς ἐφόδους τοῦ Ἑκτορα, κατασκεύασαν γύρω στὸ σατρόπεδο τάφρον καὶ τεῖχος, πού ὅμως δὲν ἄντεξε στίς ἐπιθέσεις τῶν Τρώων. —καὶ τέκεος : Ὁ λόγος εἶναι γιὰ τό Νεοπτόλεμο, πού ξεχώριζε καὶ στὴ μάχη καὶ στίς συσκέψεις, ὅπως καὶ ὁ πατέρας του. Μετὰ τὴν ἄλωση τοῦ Ἰλίου ἦταν αὐτός πού ὁδήγησε τοὺς Μυρμιδόνες πίσω στὴν Ἑλλάδα.

468 - 551

α') 468 - 485 : —μακρὸς = ψηλός. —ἐξ ἵππων ἄλτο χαμάζε· E 11. —αὖθι· Γ 244. —ἰθὺς οἴκου = κατευθεῖαν στὴν κατοικία. —ἴζεσκε = καθόταν συχνά. —ἀπάνευθε = χωριστά. —καθειάτο = ἦταν καθισμένοι. —ὄζος· A 234. —ποῖπνυον = ἦταν ἀπασχολημένοι, κατὰ γίνονταν. —ἔσι καὶ παρέκειτο = μάλιστα ἀκόμα ἦταν κοντά του. —ἔλαθεν εἰσελθὼν = ἀπαρατήρητος μπῆκε. —κύσε· Z 474. —πυκινὴ ἄτη = μεγάλη συμφορά. —ἄλλον δῆμον = σέ ξένη χώρα. —ἀφνειός· E 9. —εἰσορόωντας· ὑποκμ. τοὺς ἐν τῷ οἴκῳ.

486 - 506 : —ἐπιείκελος· A 131. —ὄλοδς οὐδὸς γήρατος = τό θλιβερό κατῶφλι τῶν γηρατειῶν, τὰ ἔσχατα γηρατεία. —καὶ μὲν κεῖνον = σίγουρα ἐκεῖνον. —περιναίεται· περιναιετάοντες = οἱ γύρω κά-

τοικοι. — **ἀμφὶ ἔοντες**· πλεονασμός στό περιναίεται. — **τείρω**· Z 255. — **ἡ ἀρή** = τό κακό. — **λοιγός**· A 67. — **ἐπὶ τ' ἔλπεται** = κι ἀκόμα ἐλπίζει. — **ἡματα πάντα** = ἀπό μέρα σέ μέρα. — **ἀπό ἰόντα** = νά γυρίζει πίσω. — **αὐτάρ**· ἐναντ. — **στ.** 493 - 494 ὅπως Ω 255 - 356. — **ἴος - ἴα - ἴον**· Z 422. — **ἡ νηδύς** = ἡ κοιλιά. — **τῶν πολλῶν** = πολλῶν ἀπό αὐτοῦς. — **οἶος** = μοναδικός, ἐξαιρετικός. — **εἴρυτο ἄστυ καὶ αὐτοῦς** = ἔσωξε τήν πόλη καὶ τοὺς πολίτες. — **πρώην** = πρὶν ἀπό λίγο. — **ἔτλην**· (*τλήναι*) = ὑπόφερα. — **ἀνδρὸς παιδοφόνιοι... ὀρέγεσθαι**· ἡ σειρά τῶν λέξεων : ὀρέγεσθαι στόμα ποτὶ χεῖρα ἀνδρὸς παιδοφόνιοι. — **ὀρέγομαι** = ἀπλώνω, φέρνω πρός.

507 - 517 : — **ὑπὸ ὥρσε** = σήκωσε βαθιά ἀπό τήν ψυχὴ του. — **ἡμερον γόοιο** = ἐπιθυμία νά κλάψει. — **πατρός**· γεν. τῆς αἰτίας. — **ἡκα** = ἡσυχ, μαλακά. — **ἀδινά** = ἀφθονα, πολὺ· ἐπίρρ. — **ἐλυσθεῖς**· ἐλύομαι = στρέφομαι, σωριάζομαι. — **στοναχὴ ὀρώρει** = σηκώθηκε στεναγμός, θρήνος. — **πολιὸς** = ψαρός, λευκότριχος.

518 - 551 : — **ἄ** = ἄχ. — **δειλὸς** = δυστυχής. — **ἡ δὴ** = πραγματικά λοιπόν. — **ἄνσχεο**· ἀνέχομαι. — **ἐμπης** = ὥστόσο. — **ἐάσομεν κατακεῖσθαι** = ἄς ἀφήσομε νά ἡσυχάσουν. — **ἄχνυμαι** = θλίβομαι. — **οὐ τις πρῆξις πέλεται** = δέ γίνεται, δέ βγαίνει τίποτε. — **ὥς ἐπεκλώσαντο** = ἔτσι ὅρισαν οἱ θεοί : ἐνν. μέ τό νῆμα τῶν Μοιρῶν. — **αὐτοὶ δέ** = ἐνῶ αὐτοί. — **ἀκηδέες** = χωρὶς βάσανα. — **δοιοί**· Γ 236. — **τό οὐδας** = ἔδαφος, πάτωμα. Συνεκδχ. = τό σπῖτι, τό παλάτι. — **ἑάων** = ἀγαθῶν. — **κύρομαί τι** = συναντῶ κάτι, μοῦ τυχαίνει κάτι. — **τῶν λυγρῶν** = ἀπ' αὐτά τά δεινά, ἀπό τά δεινά πού περιέχονται στό δεύτερο πῖθo. — **λωβητὸς** = στιγματισμένος. — **ἔθηκεν· τίθησι**· γνωμ. ἄορ. — **ἡ βοῦβρωσις** = ἡ ἀθλιότητα. — **φοιτῶ** = περιπλανιέμαι. — **θεοῖσι** = στά μάτια τῶν θεῶν. — **τετιμένος· τίομαι, τίω** = τιμῶ. — **ἐκ γενετῆς** = ἀπό τότε πού γεννήθηκε. — **ἐκέκαστο· καίνυμαι** = ὑπερβάλλω, ὑπερτερῶ. — **ἄλλ' ἐπὶ καὶ τῷ...** : ἡ σειρά τῶν λέξ. : ἀλλὰ θεὸς θῆκε κακὸν καὶ ἐπὶ τῷ. — **γονὴ παίδων** = πολλὰ παιδιὰ. — **κρείονας** = πού θά βασιλευαν. — **παναώριος** = πού ἦταν νά πεθάνει ὁλότελα πρόωρα, ὀλιγόζωος. — **κομίζω** = περιποιοῦμαι. — **ἤμαι** = βρίσκομαι. — **κῆδω** = προξενῶ θλίψεις. — **ὄσσον**· ὅσο ἔδαφος, ὅσους λαούς. — **ἄνω** = πρὸς βορρᾶν, βορινά. — **ἔδος** = ἡ ἔδρα, ἡ κατοικία. — **ἐντὸς ἐέργει** = περικλείει. — **τῶν**

= ὅσων κατοικοῦν στίς χώρες αὐτές. — **πήμα** = συμφορά. — **ἄνσχεο** = κάνε ὑπομονή. — **ἀλίαστον** = ἀδιάκοπα· ἐπίρρ. (α + λιάζομαι = παρεκκλίνω). — **ἀκαχήμενος**· ἀκάχημαι, ἀκαχίζω = πικραίνομαι.

β') **Νά ἀναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις :** **καθείατο, κτείνας, τετάρπετο, ἄνσχεο.**

γ') **τοὺς δ' ἔλαθεν εἰσελθών :** Μόνο μέ ὑπερφυσικό τρόπο μποροῦσε ὁ Πρίαμος νά μπεῖ στή σκηνή τοῦ Ἀχιλλέα, ἀπαρατήρητος ἀπό τοὺς ἄλλους, γιατί βέβαια ἡ σκηνή ἦταν ἓνα δωμάτιο μόνο. — **γυναῖκες :** Οἱ γυναῖκες αὐτές δέν ἦταν παλλακίδες, πού εἶχαν αἰχμαλωτισθεῖ ἀλλὰ κόρες βασιλέων καί ἡγεμόνων. Τούς γιούς των τοὺς θεωροῦσαν παιδιά τοῦ βασιλέα, ὅπως καί τοὺς γιούς τῆς Ἑκάβης. Στήν αὐλή τοῦ Πριάμου ἴσχυαν τά ἔθιμα πού εἶχαν οἱ μονάρχες τῆς Ἀνατολῆς. — **δοιοὶ γὰρ πίθοι :** Ὁ μῦθος αὐτός παριστάνει τό μεγαλύτερο ἀπό τοὺς θεοὺς ἄδικο κι ἀνόητο. Ἀπό τήν ἄλλη θεωρεῖ τόν ἄνθρωπο ὁλότελα ἀνεύθυνο γιά τίς πράξεις του. — **Μάκαρος ἔδος :** Σύμφωνα μέ τήν παράδοση ὁ *Μάκαρ* ἦταν γιός τοῦ Ἴλου. Αὐτός εἶχε ἐξοριστεῖ ἀπό τήν Τρωάδα, ἐπειδή εἶχε σκοτώσει τόν ἀδελφό του καί εἶχε ἐγκατασταθεῖ στή Λέσβο.

552 - 620

α') 552 - 570 : — **ἀκηδής** = ἀπεριποίητος, ἄταφος (στερ. α + κη-δος = φροντίδα). — **ἀπόναιο**· ἀπονίναμαι = χαίρομαι, ἀπολαμβάνω κάτι. — **ὑπόδρα**· Α 148. — **νοέω** = ἔχω κατά νοῦ. — **ἄλιος** = θαλασσινός (ἄλς)· ἄλιος γέρων, λέγεται ὁ Νηρέας. — **καί δέ· καί δὴ** = καί μάλιστα — **σέ γινώσκω** = (τό σέ προληπτ. ἀντικμ. τοῦ γινώσκω) = καταλαβαίνω ὅτι καί σύ. — **ἡβών** = νέος καί δυνατός. — **φυλακοὺς**· φύλακας. — **ὄχῃα**· Ω 446. — **μετοχλίσσειε**· μετοχλίζω = μετακινῶ. — **ἀλιτωμαι**· μέσ. ἄορ. β' τοῦ ἀλιταίνω = ἀμαρτάνω.

571 - 595 : — **οἶκοιο**· ἐξ οἴκου, δηλ. ἀπό τό ἐσωτερικό τῆς σκηνῆς του. — **καλήτωρ** = πού καλεῖ τό λαό σέ συνέλευση (ἀγορά). — **δίφρος**· Ζ 354. — **εύσωτρος ἀπήνη** = πού ἔχει ὠραῖα σῶτρα, δηλ. τίς περιφέρειες τῶν τροχῶν· συνών. τοῦ *εύκυκλος*. — **ἥρεον· αἰρῶ**. Ὁ παρατ. δηλώνει τό πλῆθος τά δῶρα, πού ἐβγαζαν συνέχεια ἀπό τήν ἄμαξα. — **φάρεα**· Ω 231. — **εύννητος** = φτιαγμένη μέ ὠραῖο νῆμα, πολυτελής.

—**πυκάσας** = ἀφοῦ σκέπασε, ἀφοῦ τύλιξε (*πύκα* = σφιχτά). —**ἐκκαλέσας** = ἀφοῦ κάλεσε ἀπό τό θάλαμο. —**μή οὐκ ἐρύσαιτο** = μήπως δέ συγκρατήσῃ. —**λεχέων** = πάνω στό στρώμα. —**σὺν ἡειραν** = βοήθησαν (νά τόν σηκώσει καί νά τόν τοποθετήσῃ). —**σκυδμαινέμεν· σκυδμαίνω** = εἶμαι θυμωμένος. —**εἶν Ἄιδος** = μέσα στό παλάτι τοῦ Ἄδη (Ἄιδος). —**οὐκ ἀεικέα** = πλούσια. Σχῆμα λιτότητας. —**ἀποδάσσομαι· ἀποδατέομαι** = χωρίζω μερίδιο.

596 - 620 : —**κλισμός·** I 202. —**τοίχου τοῦ ἑτέρου·** I 219. — **καί γάρ** = ἐξάλλου καί ἡ... —**τῇ περ·** ἡ δοτ. κτητ. —**ἀπό βιοῖο** = μέ τῇ βολῇ τοῦ τόξου του : ὁ βίος· A 49. —**χωόμενος·** A 46. —**ιοχέαιρα·** E 53. —**ισάσκετο·** σύγκρινε συχνά τόν ἑαυτό της (ἴσος). —**φῆ δοιῶ...** ἐπεξήγ. τοῦ *ισάσκετο*. —**τεκέειν·** ὑποκμ. τήν *Λητώ*. —**ἡ δ' αὐτή** = ἐνῶ αὐτή ἡ ἴδια. —**ἐννῆμαρ·** A 53. —**κάμε** = ἀπόκανε, ἐξαντλήθηκε. —**οἰοπόλος** = ἐρημικός (*οἶος* + *πέλω*). —**εὐνῇ** = ὁ τόπος ὅπου μένει κάποιος, τό λημέρι. —**πέσσει κήδεα** = χωνεύει θλίψεις, καταπίνει τούς καημούς της. —**μέδομαι** = σκέπτομαι.

B') *Νά ἀναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις : καδ δέ εἶσαν, πύθαι, ἦιε, ποτί.*

—*Νά μεταγραφοῦν στόν ἀττικό λόγο :*

1) ἄμα ἡοῖ φαινομένηφιν.

2) ὄθι φασί θεάων ἔμμεναι εὐνάς νυμφάων.

γ') **ὑπόδρα ἰδών :** τῇ στιγμῇ αὐτή ἐκδηλώνεται καί πάλι ὁ θυμώδης χαρακτήρας τοῦ Ἀχιλλέα. Δέ θέλει ν' ἀκούσῃ περισσότερα γιά τήν ἀπόδοση τοῦ Ἑκτορα, πού θά τόν ἐξοργίζαν καθώς θά τοῦ θύμιζαν τό φόνο τοῦ Πατρόκλου. Ἀλλά καί γιά τοῦτο ὁ ἥρωας εἶναι ἀξιέπαινος· Ἀναγνωρίζει τή σφοδρότητα τοῦ πάθους του καί προλαβαίνει τό κακό. —**αὐτὸς Ἀχιλλεὺς λεχέων ἀπέθηκε :** Ὁ Ἀχιλλεὺς ἐπανορθώνοντας τήν ἄγρια σκληρότητα πού ἔδειξε στόν Ἑκτορα κάνει στό νεκρό τήν τελευταία αὐτή τιμή. —**Νιόβη :** Ἡ ποιητική παράδοση ἀναφέρει ὅτι ἡ Νιόβη ἦταν κόρη τοῦ Βασιλέα τῆς Λυδίας Ταντάλου καί σύζυγος τοῦ βασιλέα τῆς Θήβας Ἀμφίονα. Ὁ μῦθος τῆς Νιόβης, ὅπως περίπου τόν ἱστορεῖ ἐδῶ ὁ Ὅμηρος, ἀναφερόταν κι' ἀπό μεταγενέστερους ποιητές γιά δύο λόγους: ἢ γιά νά τονίσει τό ἠθικό δίδαγμα ὅτι ἡ καυχῆσις τιμω-

ρεϊται ἢ γιὰ νά παραστήσει τή φοβερότερη θλίψη, πού μπορεῖ νά ὑποφέρει ἓνας θνητός. —**ἐν Σιπύλῳ** : Τό Σίπυλο εἶναι προέκταση τοῦ Τμώλου, πού εἶναι ὅρος τῆς Λυδίας. —**Ἀχελώιον** : Ἀχέλης ἢ Ἀχελῷος, ὀνομαζόταν ἓνας ποταμός, πού ἐπήγαζε ἀπό τό Σίπυλο καί χυνόταν στόν κόλπο τῆς Σμύρνης. —**λίθος περ εἴουσιν** : Ἐνας βράχος τοῦ Σιπύλου μοιάζει ἀπό ὀρισμένο σημεῖο σάν μορφή γυναίκας πού κλαίει. Γιὰ τοῦτο ἡ τοπική παράδοση ἔλεγε ὅτι ἡ μορφή αὐτή ἦταν ἡ Νιόβη, πού, ἀφοῦ ἀπολιθώθηκε, ἐξακολουθοῦσε νά θρηνεῖ γιὰ τό θάνατο τῶν παιδιῶν της.

621 - 676

α') 621 - 642 : —**ἄργυρος** = λευκός (ρίζα *ἀργν-* arguo) = φωτίζω. —**ἔδερον**· *δέρω* = γδέρνω. —**ἄμφεπον**· *ἀμφέπω* καί *ἀμφιέπω* = ἐτοιμάζω. —στ. 623 ὅπως I 210. —**περιφραδέως** = μέ περίσκεψη, μέ προσοχή. —**ἐρύσαντο**· *ἐρύω* = ἀποσύρω, τραβῶ. —στ. 625 - 626 ὅπως I 216 - 217. —στ. 627 - 628 ὅπως I 221 - 222. —**ὄσσο** = πόσο μεγάλος. —**οἶος** = πόσο ὁμορφος. —**ἄντα** = ὅταν τόν ἀντίκριζες κατὰ πρόσωπο. —**ὄψιν ἀγαθὴν** = τήν εὐγενική μορφή. —**λέξον** = βάλε μου νά πλαγιάσω· ρ. *λέχω*. —**ὑπὸ ὕπνῳ** (*σύναψε μέ τό τερπώμεθα*, μέ σημ. *δοτ. ὀργ.*) = μέ ὕπνο ἢ κυριολεκτ., κάτω ἀπό ὕπνο, ἐπειδή ὁ ὕπνος σά νά σκεπάζει αὐτόν πού κοιμᾶται —**μύσαν**· Ω 420. —**κῆδεια πέσσω**· Ω 617. —ὁ **χόρτος** = ὁ περίβολος. —**πασάμην**· *πατέομαι* = τρώγω, γεύομαι. —ἡ **λαυκανίη** = ὁ λαιμός, φάρυγγας. —**λαυκανίης καθέηκα** = ἔριξα κάτω στό λαιμό μου, ἦπια.

643 - 658 : —τά **δέμνια** = ἐλαφριά κινητή κλίνη. —**ὕπ' αἰθούσῃ** = κάτω ἀπό τό πρόπυλο. —τά **ρήγεα** = χρωματιστά κλινოსκεπάσματα. (*ρέζω* = βάφω). —**ἔσασθαι**· ὥστε *ἔσασθαι* = γιὰ νά σκεπαστεῖ· *ἐν-νυμι* (ρίζα *ἐσ-*, *ἔσνυμι*, *ἐσθής*). —τό **δάος** = ὁ πυρσός, ἡ δάδα. —**ἐγκονέουσιν**· *ἐγκονέω* = κάνω κάτι γρήγορα καί πρόθυμα (ρίζα *κον-*, *διάκονος*). —**ἐπικερτομέω** = πειράζω, ἀστετεύομαι. —**λέξο** = πλάγιασε, προστ. μέσ. ἀορ. τοῦ *λέχω*. —**βουληφόρος**· Α 144. —**βουλεύω βουλὰς** = παίρνω μέρος σέ συμβούλιο. —ἡ **θέμις ἐστὶ** = ὅπως εἶναι θεσμός. —στ. 653 ὅπως Ω 366. —**ἀνάβλησις** = ἀναβολή, ἀργοπορία. —**ποσσημαρ** = γιὰ πόσες μέρες. —**μέμονα** = ἐπιθυμῶ. —**κτερεῖ-**

ζω = κάνω τίς τελευταῖες τιμές σ' ἓνα νεκρό (κτέρεια). —τέως = στό διάστημα αὐτό, σ' αὐτό τό μεταξύ. —μένω = νά μένω στή σκηνή μου, ν' ἀπέχω ἀπό τή μάχη.

659 - 676 : —τάφον = ἐνταφιασμό, ταφή —μοι· σύναψε μέ τό κεχαρισμένα. —κεχαρισμένα θεῖης· ἀντί χαρίζοιο = θά μοῦ ἔκανες χάρη. —έέλμεθα· εἴλωμαι· Ε 203. —ή ὕλη = τά ξύλα. —ἄξέμεν· ὥστε ἄξαι. —δαινῦτο· εὐκτ. τοῦ δαίνυμαι = παίρνω μέρος σέ δεῖπνο. —μήπως δείσειε = γιά νά μήν ἔχει κανένα φόβο. —πυκινὰ φρεσί... Ω 282.

β') Νά ἀναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις : σῆς, ἐνθέμεναι, στόρεσαν, λύσιος, ἄξέμεν.

γ') δέμνια θέμεναι ὑπ' αἰθούση : Στό μέρος τοῦτο τοῦ σπιτιοῦ ἔστρωναν συνήθως τό κρεβάτι γιά τούς ξένους. "Όταν λάβομε ὑπόψη ὅτι ἡ αἴθουσα εἶναι μιὰ ἀπλή στοά μέ στέγη, ὁ ξένος κοιμόταν σχεδόν στό ὑπαιθρο. Γι' αὐτό κι ὁ οἰκοδεσπότης διατάζει· « χλαίνας ἐνθέμεναι οὐλας καθύπεθρεν ἔσασθαι ». —ἐννήμαρ γοάσοιμεν αὐτόν : Τό διάστημα αὐτό τοῦ πένθους φαίνεται ὑπερβολικό. Μπορεῖ νά παρατεινόταν ὁ θρῆνος ἴσως κατά συνήθεια ἀνατολίτικη· πῶς πιθανό εἶναι ὅτι ὁ Πρίαμος μέ τήν πρόφαση τῆς κηδείας προσπαθεῖ νά ἐξασφαλίσει ἡσυχία λίγων ἡμερῶν γιά τούς κατοίκους τοῦ Ἰλίου. —σχῆσω πόλεμον : 'Ο Ἀχιλλέας ἀφοῦ σκότωσε τόν Ἑκτορα καί ἔσωσε τούς Ἀχαιοῦς, ἔχει ἀπόλυτη ἐξουσία γιά τή διεξαγωγή τοῦ πολέμου. Γιά τοῦτο καί, χωρίς νά λάβει ὑπόψη του τούς ἄλλους ἄρχηγούς, ὑπόσχεται στόν Πρίαμο τήν ὀλιγοήμερη ἀνακωχή πού ζητεῖ.

—Ποιά συναισθήματα μᾶς προκαλεῖ ὁ ποιητής, ὅταν περιγράφει τό σιωπηλό ἀλληλοθανασμό τοῦ Πριάμου καί τοῦ Ἀχιλλέα ;

—Σέ ποῖο σημεῖο ἐκδηλώνεται περισσότερο ἡ συμπάθεια τοῦ Ἀχιλλέα πρὸς τόν Πρίαμο ;

677 - 804

α') 677 - 691 : —ἵπποκορυστής = αὐτός πού ἐτοιμάζει τά ἄρματα γιά τή μάχη, πολεμιστής (ἵππος + κορύσσω = ὀπλίζω). —ἐρι- ούνιος· Ω 360. —ἐμαρπτε· μάρπτω· Ε 65. —δρμαίνοντα· δρμαίνω =

διαλογίζομαι. Ἡ μτχ. αἰτιολ. —ἐκπέμψειε = νά ὁδηγήσει ἔξω. —ἱερός = ἰσχυρός, ρωμαλέος. —πυλαωρός = φρουρός τῶν πυλῶν. —οἶον ἔθ' εὖδεις = ἔτσι πού κοιμᾶσαι ἀκόμα. —εἶασε = δέ σέ πείραξε (σέ ἄφησε). —τοῖ λελειμμένοι = ὅσοι ἔχουν μείνει. —αἶ κε γνώη σε = ἂν μάθει τήν παρουσία σου ἐδῶ. —ρίμφα· Z 511.

692 - 706 : ἑυρρεῖος· Z 508. —δινῆεις = πού κάνει δίνες, ὀρητικός. —κροκόπεπλος = μέ πέπλο στό χρῶμα τοῦ κρόκου, χρυσωπή (κρόκος = τό φυτό ζαφορά. —ἐκίδνατο = σκορπιζόταν· κίδναμαι· παράλλ. τύπος τοῦ σκεδάννυμι. —ἔλων· ἐάλω, ἐλαύνω. —ἀστυβώτῃν· ὅπως στό Ω 577 καλήτορα. —κώκυσε· Ω 200. —γέγωνε = φώναζε δυνατά. —ᾔψεσθε ἰόντες = ἐλᾶτε νά δεῖτε. —χαίρετε· ἐχαίρετε· παρατ.

707 - 717 : —ἐάσχετον = ἀσυγκράτητο (στερ. α + ἄ(ν)σχετος, ἀνασχεῖν). —ξύμβληντο· θά νοηθεῖ ὡς ἀντικμ. τό Πριάμφ. —τίλλομαι = ἀποσπῶ τίς τρίχες τῆς κεφαλῆς μου, μαδιέμαι. —πρόπαν = ὁλόκληρο. —Ἔκτορα· σύναψε μέ τό ὁδύροντο. —εἶξατε = κάνετε τόπο. —οὔρευσι· οὔρηες· A 50. —ἄσεσθε· ἄω = χορταίνω.

718 - 745 : —τρητός = τρυπητός (τεῖρω). —παρά εἶσαν = ἔφεραν κοντά στό νεκρό. —ἰοδός· ἐδῶ εἰδικός γιά θρηνητικά τραγούδια. —ἐξάρχους θρήνων = γιά νά ἀρχίσουν τό θρῆνο. —οἷ τε στονόεσαν ἰοιδῆν· τό ρῆμα θά νοηθεῖ μέ τήν ἔννοια τοῦ ἄδειν καί ἡ ὅλη φράση θά ἐξηγηθεῖ : καί οἱ ὅποιοι θά ἔψαλλαν τό πολυστέναχτο τραγούδι. —ἐπὶ στενάχοντο = συνόδευαν μέ στεναγμούς τό τραγούδι. —τῆσι ἀνάμεσά τους. —αἰών = τό διάστημα τῆς ζωῆς, ἡ ζωή. —δυσάμμορος = δυστυχισμένος (δυσ + ἄμμορος). —πέρσεται· ὁ μέσ. μέλλ. ἀντί τοῦ παθητ. περθήσεται. —ἐπίσκοπος· κατγρ. στό ὑποκμ. τοῦ ὀλωλας = χάθηκες σύ ὁ προστάτης. —ρύσκευ· ἐρύσκον· θαμιστ. τύπος τοῦ ῥύομαι. —ἔχες = ὑπεράσπιζες. —κεδνός = σεβαστός. —ἀεικῆς = ἀνάρμοστος, ἐξευτελιστικός. —ἀθλεύων = πού ἐργάζεται σάν δοῦλος. —πρὸ ἀνακτος = γιά χάρη κυρίου. —ᾧ δήπου = πού πολύ πιθανό, πού γιά λύπη του ἴσως. —ἐν παλάμῃσιν· ὡς ἀπλή δοτκ. ὀργ. —ὁδᾶξ = μέ τά δόντια. —ἄσπετος = ἀνέκφραστος, ἀπέραντος (α + σеп-, ρίζα τοῦ εἰπεῖν). —οὔδας· Ω 527. —ἐν δαῖ = ἐν τῇ μάχῃ (τοπ. δοτ.

ένός ὀνόμ. συγγεν. μέ τό δῆμος = καταστρεπτικός). — ἄρητὸς = κατα-
ραμένος, φοβερός (ἀρή, ἀράομαι).

746 - 759 : — ἀδινὸς γόος = Θρῆνος μέ πολλά δάκρυα. — πέρνα-
σκε· θαμιστ. παρτ. τοῦ πέρνημι = πουλῶ. — ἀμιχθαλόεις = ὀμι-
χλιασμένη. — ψυχὴ = ζωή. — ταναηκῆς = κοφτερός (ταναός + ἄκος,
ἀκή). — πολλὰ = πολλές φορές. — ρυστάζεσκεν = ἔσερνε κάθε τόσο,
θαμιστ (ῥυστάζω, ἐρύω). — ἐρσήεις· Ω 419. — ἀγανὸς = μαλακός,
ἥπιος, — ἀγανά βέλη = βέλη πού δίνουν ἀνώδυνο θάνατο.

760 - 776 : — ἀλίσστον = ἀδιάκοπο (α + λιάζομαι = παρεκτί-
νω, ἀπομακρύνομαι). — δαήρ· Γ 180. — ὥς ὠφελλον ὀλέσθαι· Γ 173,
Ζ 345. — ἀσύφηλος = προσβλητικός. — ἐνίπτω = κατηγορῶ, κάνω ἐ-
πίπληξη. — στ. 769 ὅπως Ζ 378. — ἐκυρὸς - ἦ· Γ 172. — παραφάμενος·
παραφήμι = συμβουλευώ. — ἀγανοφροσύνη = καλοσύνη, μαλακοί
τρόποι. — ἀχθυμένη κῆρ = κατὰκαρδα λυπημένη. — πεφρίκασί με =
νιώθουν φρίκη γιὰ μένα. — δῆμος = τό πλῆθος, ὁ λαός.

777 - 787 : — ἄξετε· ὁ μέλλ. ἀντί προστακτ. — πυκινὸν λόχον
= καμιά δολερή ἐνέδρα. — πημανέειν· πημαίω = βλάπτω, προξενῶ
κακό. — ἀγίνεον· ἀγινέω = φέρω· παράλλ. τύπος τοῦ ἄγω. — ἄσπετον·
Ω 738. — φραεσίμβροτος = πού φέρνει τό φῶς στοὺς θνητούς. — θρα-
σὺς = τολμηρός, γενναῖος. — ἐν πυρῇ ὑπάτη = πάνω πάνω στά ξύλα
τῆς πυρᾶς.

788 - 804 : — ἥμος = ὅταν. — ἡριγένεια = πρωινή (ἡρι = πρωί
+ ρίζα γεν.)· ἐπίθετο τῆς Ἥως. — ῥοδοδάκτυλος = πού ἔχει ρόδι-
να δάκτυλα, ἐπίθ. τῆς Ἥως. — τῆμος· (τό δεικτ. τοῦ ἥμος) = τότε.
— ἡγρετο· ἀγείρομαι. — ἐπέσχε (τόπου) = ἀπλώθηκε, ἔπιασε (τό-
πο). — λέγομαι = περιμαζεύω. — μύρομαι· Ζ 373. — κατεῖβομαι =
χύνομαι κάτω. — ἡ κάπετος = τάφος λάκκος. — ὁ λᾶας = ὁ λίθος. —
σῆμα χέω· Ζ 419. — εἶατο = τοποθέτησαν (ρ. ἤμαι). — πάλιν κίον
= γύρισαν πίσω (στήν πόλη). — ἐρικυδής = μεγαλοπρεπής. — ἀμφιέ-
πω = φροντίζω, ἐτοιμάζω. — τάφος· Ω 660.

β') Σχηματισμός τοῦ ἁορ. β' τοῦ γιγνώσκω κατά τά βαρύτονα :
γνώη - γνώωσι.

—Νά ἀναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις : σεῖο, τοι, λελειμμένοι, ἱξον, πτόλει, ἀγάγωμι, ἤγρετο.

γ') ὅτε δὴ πόρον ἱξον : Μετά τό πέρασμα τοῦ ποταμοῦ ὁ Πρίαμος δέν εἶχε πιά νά φοβηθεῖ τίποτα. Καί κατὰ τή μετάβασή του στόν Ἀχιλλέα, ἀκριβῶς στό σημεῖο αὐτό, ὅπου ἄρχιζε ὁ κίνδυνος, παρουσιάστηκε ὁ Ἑρμῆς. —**Κασσάνδρα** : "Ὅπως ὁ Ἐλενος, εἶχε καί ἡ Κασσάνδρα προφητική δύναμη. Θαυμαζόταν καί γιά τήν ἔξοχη καλλονή της καί γι' αὐτό ὁ Ἀγαμέμνωνας μετά τήν ἄλωση τοῦ Ἰλίου τήν ἔφερε αἰχμάλωτη στήν Ἑλλάδα. —**σὺ δ' αὖ, τέκος...** : Τό προαίσθημα τοῦτο τῆς Ἀνδρομάχης γιά τό μικρό. Ἀστυάνακτα ἐπαληθεύτηκε μέ ἀκρίβεια, ὅπως διηγοῦνται οἱ μεταγενέστεροι ποιητές. —**κατεστόρεσαν πυκνοῖσιν λάεσσι** : Ἀφοῦ τοποθετοῦσαν τήν νεκρική θήκη στό λάκκο, ἔστρωναν πάνω ἀπ' αὐτή μιὰ σειρά ἀπό πέτρες. Ἐπειτα στίς πέτρες καί στή θήκη, ἔριχναν χῶμα, ὥσπου νά γεμίσει ὁ λάκκος καί νά σχηματιστεῖ ὁ τύμβος.

—Πῶς παρουσιάζουν τόν Ἔκτορα οἱ θοῆροι καθεμιᾶς ἀπό τίς συγγενεῖς του.

—Νά ἐξαρθεῖ ἡ μεγαλόπρεπη ἀπλότητα, μέ τήν ὁποία τελειώνει τό ἔπος τῆς Ἰλιάδας.

Ημερομηνία: 15/11/2011
 Αρ. Πρωτοκόλλου: 11/11/2011

Οι παρόντες αποφασίζουν να προχωρήσουν στην υλοποίηση του προγράμματος, σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας που πραγματοποιήθηκε. Η απόφαση αυτή λαμβάνεται με την παρουσία όλων των μελών της επιτροπής, οι οποίοι συμφωνούν με τα αποτελέσματα της έρευνας και με τις προτάσεις που προέκυψαν. Η απόφαση αυτή είναι ομόθυμη και αποτελεί την κοινή θέληση της επιτροπής. Η απόφαση αυτή είναι έγκυρη και ισχύει από την ημερομηνία αυτή.

Η απόφαση αυτή είναι έγκυρη και ισχύει από την ημερομηνία αυτή. Η απόφαση αυτή αποτελεί την κοινή θέληση της επιτροπής και είναι ομόθυμη. Η απόφαση αυτή είναι έγκυρη και ισχύει από την ημερομηνία αυτή.

Η απόφαση αυτή είναι έγκυρη και ισχύει από την ημερομηνία αυτή. Η απόφαση αυτή αποτελεί την κοινή θέληση της επιτροπής και είναι ομόθυμη. Η απόφαση αυτή είναι έγκυρη και ισχύει από την ημερομηνία αυτή.

Η απόφαση αυτή είναι έγκυρη και ισχύει από την ημερομηνία αυτή. Η απόφαση αυτή αποτελεί την κοινή θέληση της επιτροπής και είναι ομόθυμη. Η απόφαση αυτή είναι έγκυρη και ισχύει από την ημερομηνία αυτή.

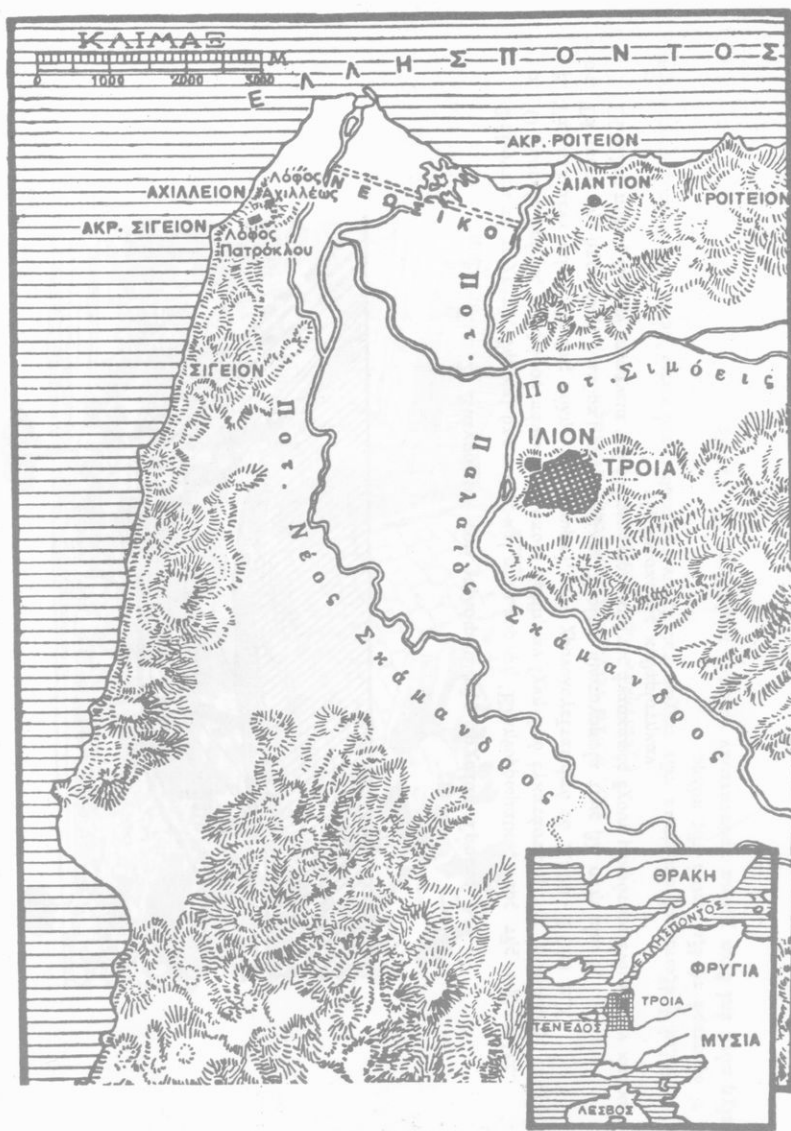
Η απόφαση αυτή είναι έγκυρη και ισχύει από την ημερομηνία αυτή. Η απόφαση αυτή αποτελεί την κοινή θέληση της επιτροπής και είναι ομόθυμη. Η απόφαση αυτή είναι έγκυρη και ισχύει από την ημερομηνία αυτή.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΜΕ ΤΙΣ ΕΙΚΟΝΕΣ

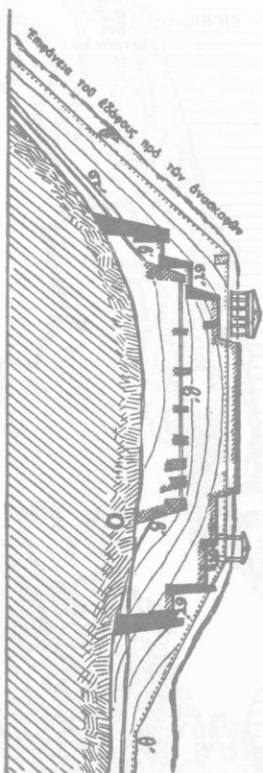

Εικόνα 1: Χάρτης της αρχαίας Ελλάδας.

ΣΥΝΟΨΗ ΤΗΣ ΑΙΣΙΟΤΕΛΕΙΑΣ

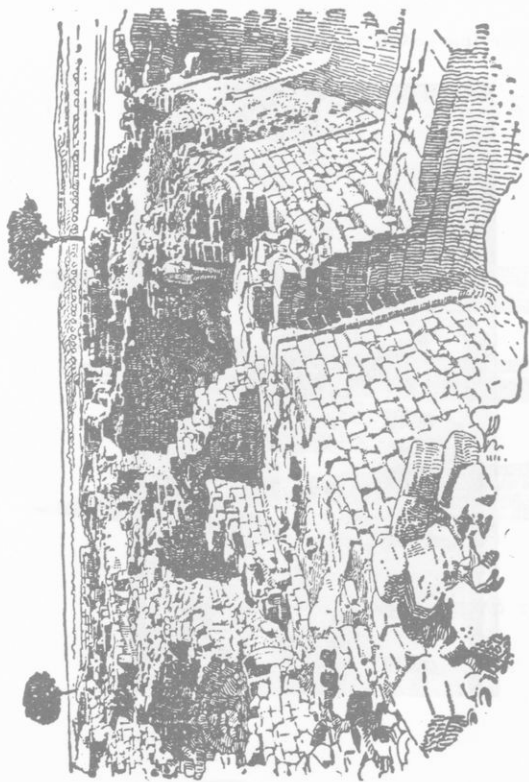
Εικ. 1. Χάρτης της αρχαίας Τρωάδας.

Εικ. 2. Διάγραμμα του γιγάρφου τής άρχαίας Τροίας.

- Φαίνονται τά τείχη τής 2ης καί 3ης πόλης καί στήν κορυφή Έλλάγνορωμαϊκός ναός τής 3ης πόλης.
 α. Ό φυσικός βράχος τοῦ λόφου πάνω στόν ὁποῖο βρέθηκαν ἔχνη ἀπό ἐγκατάσταση τής νεοελληνικῆς ἐποχῆς.
 β. Τά κεκλιμένα τείχη τής 2ης πόλης (ἡμίμαυρα), πού χρονολογεῖται ἀπό τό 2.500 - 2.000 π.Χ.
 στ. Τά τείχη τής 3ης πόλης (μαῦρα) τῆς ὀμηρικῆς Τροίας. Φωτογραφία τους βλ. στήν εἰκ. 3.

Οἱ ἄλλες πόλεις ὡς τήν ἐπιφάνεια τοῦ εδάφους πρὶν ἀπό τῆς ἀνασκαφῆς ἔχουν μικρότερο ἐνδιαφέρον καί κατὰ τῆς ἀνασκαφῆς καθιερίστηκαν.

Εκ. 3. Τὰ τεῖχη τῆς ὀμηρικῆς Τροίας.

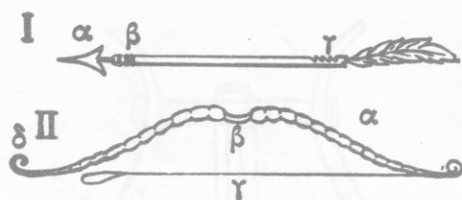
(χτίστηκαν γύρω στὸ 1500 π.χ.)

Πρὸς τὰ δεξιὰ ἡ ἐξωτερικὴ ἐπιφάνεια τῶν τειχῶν ποὺ ἔχουν ἐξογκωθεῖ στὸ κάτω μέρος γιὰ λόγους στερεότητος. Πρὸς τ' ἀριστερὰ τὸ ἐξωτερικὸ τῆς πόλης. Τὰ τεῖχη αὐτὰ ἐπὶ δέκα χρόνια προστάτευαν τὸ ἱερὸν πολίεθρον τῆς Τροίας.

Εικ. 4. Ἀρχαίοι πολεμιστές
(Ἀπό πῆλινο ἀγγείο τῶν Μυκηναίων)

Φοροῦν πῆλινκα (χόρον) μέ λάφο καί φάλους πού προσέχουν σάν χέρατα. Προφυλάσσονται μέ βασιλὺ θώρακα, κάτω ἀπὸ τὸν ὅποιο φαίνεται ὁ γυῖον. Κρατοῦν μικρὴ δαπτίδα καὶ φοροῦν κνημίδες.

Εικ. 5. Βέλος και τόξο

1. Βέλος (ἀναπαράσταση) α) αἰχμή, β) ξύλου, γ) γλυφίδες,
2. Τόξο (ἀναπαράσταση) α) κέρατα, β) πῆχυς, γ) νευρά καὶ πτερὸν δ) κορώνη

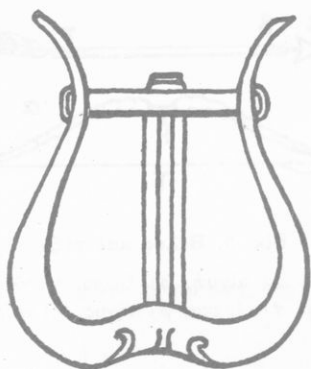

Εικ. 6. δρειχάλκινα ξίφη ἀπὸ τῆς Μυκῆνης

Εικ. 7. Αἰχμές γιὰ δόρατα

Οἱ αἰχμές ἦταν δύο εἰδῶν : ἢ εἶχαν ὀπή, μέσα στὴν ὁποία ἐμπαινε τὸ ξύλο ἢ καρφώνονταν ἐπάνω στὸ ξύλο.

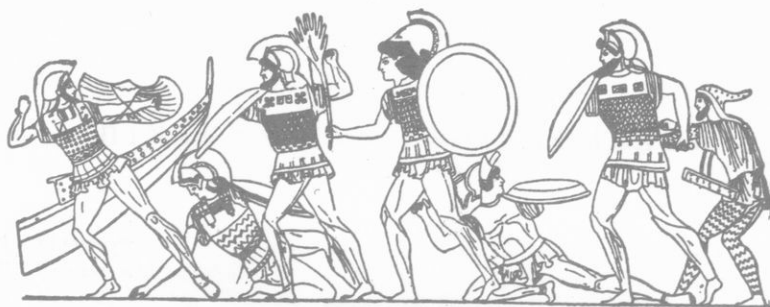

Εικ. 8. Φόρμιγξ (ἀναπαράσταση)

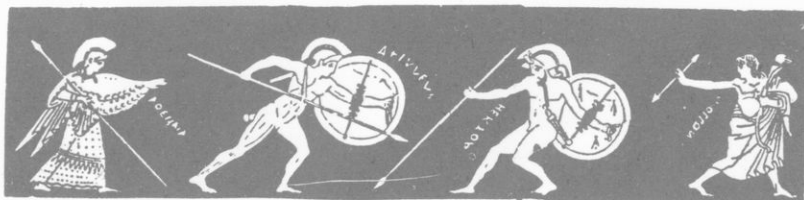
Εικ. 9. Μονομαχία τοῦ Διομήδη καὶ τοῦ Αἰνεία
(ἀγγειογραφία)

Ὁ Διομήδης ὀρμᾷ κατὰ τοῦ γονατισμένου Αἰνεία, πού ἔχει πληγωθεῖ στό ὑπογάστρο. Ἡ Ἀφροδίτη ὁμως καί μέ τά δύο χέρια ἀρπάζει τό γιό της Αἰνεία ἀπό τοὺς βραχίονες μέ τήν πρόθεση νά τόν σώσει. Πίσω ἀπό τό Διομήδη στέκεται ἡ Ἀθηνᾶ καί παρακολουθεῖ μέ ἡρεμία ὅ,τι γίνεται
(Ἰλιάδα. Ε. 309 - 317).

Εἰκ. 10. Μάχη στὰ πλοῖα
(Ἀπό ἀγγεῖο)

Κοντὰ στή πρύμνη τοῦ πλοίου στέκεται ὁ Αἶας πού τήν πιέζουν οἱ Τρῶες. Ἀπό αὐτοῦς ἕνας κρατεῖ ἀναμμένο δαυλό, γιά νά πυρπολήσει τό πλοῖο. Δυό Ἀχαιοί ἔχουν ἀνατραπεῖ στό ἔδαφος, ἀπό τοὺς ὁποῖους ὁ ἕνας ἐξακολουθεῖ ν' ἀποκρούει τοὺς ἐχθρούς.
(Ἰλ. Ο, 420)

Εἰκ. 11. Μονομαχία τοῦ Ἀχιλλέα καί τοῦ Ἑκτορα
(Ἀπό ἀγγεῖο)

Ἡ Ἀθηνᾶ προτρέπει τόν Ἀχιλλέα ἐνῶ ὁ Ἀπόλλωνας ἐγκαταλείπει τόν Ἑκτορα πού προστάτευε (Ἰλ. Χ.).

Fig. 1. The 'Shield of Athena' (Attic red-figure vase, 4th century B.C.).

The 'Shield of Athena' (Attic red-figure vase, 4th century B.C.). The shield is decorated with a cross-like symbol, which is a common motif in Greek art. The figures are shown in a dynamic pose, suggesting a scene of action or a dance. The vase is made of terracotta and is decorated with red-figure painting.

The 'Shield of Athena' (Attic red-figure vase, 4th century B.C.). The shield is decorated with a cross-like symbol, which is a common motif in Greek art. The figures are shown in a dynamic pose, suggesting a scene of action or a dance. The vase is made of terracotta and is decorated with red-figure painting.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1. Είσαγωγή.....	7
2. Κείμενο καί περιλήψεις	15
3. Γνωστές από τήν 'Οδύσσεια γραμματικές διαφορές στον "Όμηρο"	89
4. Έρμηνευτικές σημειώσεις.....	97
5. Παράρτημα τῶν εικόνων	189

Τά αντίτυπα τοῦ βιβλίου φέρουν τό κάτωθι βιβλιόσημο γιά ἀπόδειξη τῆς γνησιότητος αὐτῶν.

Ἀντίτυπο στερούμενο τοῦ βιβλιοσήμου τούτου θεωρεῖται κλεψίτυπο. Ὁ διαθέτων, πωλῶν ἢ χρησιμοποιοῦν αὐτό διώκεται κατὰ τίς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 7 τοῦ Νόμου 1129 τῆς 15/21 Μαρτίου 1946 (Ἐφ. Κυβ. 1946, Α' 108).

ΔΩΡΕΑΝ

ΕΚΔΟΣΗ ΚΑ' (VI) 1977 - ΑΝΤΙΤΥΠΑ 80.000 - ΣΥΜΒΑΣΗ : 2834/14.4.77

ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ - ΕΚΤΥΠΩΣΗ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ
ΚΟΙΝΟΠΡΑΞΙΑ : Γ. ΒΟΥΓΑΡΙΑΝ - Δ. ΧΑΤΖΗΣΤΥΛΗ Ο.Ε. - ΓΡΑΦΕΜΠΟΡΙΚΗ Ο.Ε.

